LIC. THEOL. JOSEF LUKÁŠEK:

JÁCHYM ONDŘEJ HRABĚ ŠLIK

PRAHA 1913

JÁCHYM ONDŘEJ HRABĚ ŠLIK

NAPSAL
LIC. THEOL. JOSEF LUKÁŠEK

*

V PRAZE 1913
NÁKLADEM FIRMY V. HORÁK A SPOL., SPOL. S OMEZ. RUČENÍM

PŘEDMLUVA.

Pokusil jsem se nastíniti obraz života a činnosti jednoho z vůdců českého povstání — Jáchyma Ondřeje hraběte Šlika. Shledával jsem k práci této prameny na různých místech, pokudž jsem usoudil, kde se co o Šlikovi nalézti dá. Látka shrnuta jest v 21 kapitolách a dotýká se všech důležitějších otázek a událostí, na nichž hrabě Šlik měl účastenství. Vábilo mě též najíti Šlikovy spisy a shromážditi jeho korrespondenci. Korrespondence Václava Budovce z Budova, Karla st. ze Žerotína a jiných poskytuje nám bohatý materiál ku poznání povahy jejich a přispívá podstatně k osvětlení a vyjasnění politických a náboženských poměrů jejich doby. Tak jest jistě i u hraběte Šlika, jehož styky s osobnostmi domácími i zahraničními byly tak hojné. Výsledek shromažďujícího úsilí podávám v díle tomto. Uvádím v přílohách listy jím psané nebo jemu svědčící, též i listy hraběnčiny. Pokud již některé listy Šlikovy jinde otištěny byly, uvádím v práci samé v poznámkách.

Bude potřebí i dále po korrespondenci Šlikově pátrati a snad se časem podaří dílo toto v mnohém ohledu doplniti. Důležitost celé doby Šlikovy žádá si této práce, jež je v mnohém ohledu vděčná a badatele samého těší.

Původní má práce o hraběti Šlikovi byla předložena c. k. evanjelické bohoslovecké fakultě ve Vídni jako práce promoční. Příznivé přijetí její povzbudilo mě, abych ji vydal tiskem v této podobě. Jest mi při této příležitosti povinností, vděčně vzpomenouti referenta p. univ. profesora a dvorního rady Dr. Jiřího Löscheho, též i koreferenta p. univ. profesora Dr. Gustava Ad. Skalského. Předkládaje tuto práci veřejnosti, ovšem i s díky vzpomínám všech těch, kteří mi ji usnadnili a umožnili. Mnohými díky zavázán jsem zvláště vysokorodému panu hraběti Františku Šlikovi v Jičíňovsi, který mi s nevšední ochotou studium v hraběcím rodinném archivu v Kopidlně umožnil, fotografie k dílu tomuto laskavě poskytl a jinak se zájmem tuto práci sledoval.

Srdečně děkuji panu řediteli zemského archivu Dr. Vojt. Jar. Nováčkovi za vzácnou ochotu, s kterou mi vyšel vstříc,

že jsem mohl v zemském archivu hojně a s prospěchem používati listin a spisů zde uložených a též z jiných archivů, zejména cizozemských, mi dával listiny potřebné k této práci opatřovati. Upřímný dík patří i pp. zemským archivářům Hynku Kollmannovi a Dr. Janu Bed. Novákovi, koncipistům Dr. Jos. Borovičkovi i Dr. J. Vystydovi. Srdečně děkuji též řediteli archivu Musea království Českého panu Dr. V. Schulzovi. Vroucími díky zavázán jsem i ředitelství a úřednictvu bibliothéky Musea království Českého, zvláště však panu vrchnímu bibliothekaři Dr. Jos. Volfovi, kterýž mi mnohou dobrou radou laskavě přispěl. Také správám a ředitelstvím jiných knihoven díky vzdávám, zejména pánům úředníkům universitní knihovny v Praze, zvláště p. řediteli dvornímu radovi Dr. Rich. Kukulovi, p. řediteli c. k. místodržitelského archivu Karlu Köplovi a úředníku p. Jos. Berglovi za mnohou ochotu, dále děkuji ředitelstvím městského archivu kr. hl. města Prahy, kr. hlavního saského státního archivu v Drážďanech, státního archivu ve Vratislavi, řediteli Zhořeleckého archivu p. prof. Dr. Richardu Jechtovi, ředitelstvím universitních knihoven v Lipsku a Berlíně, dvorní bibliothéky ve Vídni, městské bibliothéky v Žitavě, na Strahově, dále ředitelství a úřednictvu zemských desk v Praze. Mimo to srdečně děkuji i Jeho Jasnosti panu říšskému knížeti Karlu Kinskému ze Vchynic a Tetova za umožnění studia v jeho bohaté knihovně Pražské. Neméně srdečně děkuji za mnohé cenné rady a pokyny panu univ. prof. Dr. Kam. Kroftovi, prof. Dr. Jul. Glücklichovi, archiváři panu Dr. Václavu Chaloupeckému v Roudnici, konečně pak upřímně děkuji ctěné firmě V. Horák a spol. v Praze, jež práci tuto nákladem svým v pěkné úpravě vytiskla a o její vydání pečovala.

V Praze, 21. června 1913.

OBSAH:

I. Část.

II. Část.

Přílohy.

Korrespondence hraběte Jáchyma Ondřeje Šlika.

JÁCHYM ONDŘEJ HRABĚ ŠLIK

KNIHTISKÁRNA
J. LINHARTA (V. HORÁK A SPOL. SPOL. S OMEZ. RUČENÍM)
V PRAZE 1193-II.

Mnohé příčiny mě vedly k tomu, abych se zabýval studiem Jáchyma Ondřeje Šlika. Již osobnost jeho vábí. Byliť to jeden z nejpřednějších a nejvlivnějších mužů své doby, doby pro český národ tak důležité a po stránce náboženské tak významné.

Doba předbělohorská jest již sice značně probádaná, mnohé již osvětleno, ale přes to stále je tu ještě řada otázek, jež zasluhují svého řešení. Vděčnou látkou pro historika jest život a činnost českých pánů, staroměstských mučedlníků. Nemáme dosud jejich podrobných životopisů. Poznati tyto muže a celý jejich život, to znamená lépe pochopiti jejich zápas, lépe porozuměti jejich době. Je třeba, aby zejména objasněno bylo náboženské stanovisko jednotlivých těchto hrdinů. V té příčině dosud málo vykonáno, ač je to věc zajímavá. Je-li otázka česká otázkou náboženskou, pak musí nám tím spíše na tom záležeti, aby minulost její nám byla náležitě jasnou.

Osobnost Šlikova poskytuje nám v tomto ohledu mnoho zajímavého, zejména pro vztah domácích poměrů náboženských k poměrům cizím. Náboženský názor Šlikův jest zvláště cenný pro posouzení jeho vystoupení při různých příležitostech. Doufáme, že tu podáme i leccos nového, co dosud známo nebylo.

Neměli jsme dosud žádného pojednání o Šlikovi. Ani tato práce nevystihuje všestranně činnost Šlikovu. Bude třeba i dále shledávati prameny, zejména Šlikovy spisy a korrespondenci, která při jeho rozsáhlých stycích byla velmi rozvětvenou. Dílo toto jest tedy jen pokusem podati aspoň částečný nástin Šlikova života a činnosti.

Šlik vábil mě jako protestant a předák náboženského hnutí, jenž na popravišti Staroměstském položil hlavu pod meč katův, jako první oběť onoho děsného autodafé, jež jest nejpohnutější kapitolou dějin národa českého.

Jest přirozené, že dotýkám se zároveň i dějin chrámu Salvátorského, jehož Šlik byl zakladatelem.

Náboženský problém doby Šlikovy jest i dnes věcí časovou a důležitou. České umění jde vítězně světem, česká věda závodí důstojně s cizinou, i národohospodářsky se sbíráme, nábožensky však živoříme. Vzpomínky na dobu minulou, nábožensky nejživější a nejsvobodnější, jak ji světle označuje majestát a česká konfesse, jsou nejlepším podnětem k vyburcování českého člověka z duchovní strnulosti.

Znak hrabat Šliků.

1. ŠLIKŮV ROD A JEHO MLÁDÍ. POBYT JEHO V JENĚ A NA SASKÉM DVOŘE V DRÁŽĎANECH.

Rod pánů Šliků patří k nejstarším rodům české šlechty a proslul již v době reformační. Znám jest především Kašpar Šlik, jenž na sněmu Kostnickém dne 21. června 1415 protestoval proti odsouzení M. Jana Husa.

Jiní Šlikové byli v osobním i písemném styku s Lutherem,[1]) jehož učení a řády na svých panstvích zaváděli. Panství jejich zaujímala ponejvíce kraj Chebský, Loketský, Falknovský, Kadaňský a Jáchymovský. V Jáchymově působil vynikající kazatel Jan Mathesius[2]), přítel Lutherův, od Šliků sem povolaný. Do doby působnosti jeho v Jáchymově spadá rozkvět hornictví v stříbrných dolech tohoto kraje, jež byly hlavním zdrojem zbohacení hraběcího rodu Šlikovského.

Přílivem horníků ze Saska se luterství ještě více na panstvích Šlikovských rozmohlo a upevnilo. Za Ferdinanda I. obesláno bylo 18 pánů a rytířů do Prahy[3]), o nichž bylo udáno, že na svých statcích kněze katolické z far vypověděli a na jejich místa faráře luterské dosadili. Mezi obeslanými byli i tři Šlikové. Je patrno, že jejich reformační činnost docházela pozornosti i u vlády.

Na jejich panstvích zavedeny byly první církevní matriky; tak r. 1531 pořízeny v Jáchymově knihy ohlášek a kopulací, r. 1546 knihy křestní[4]). V těchto rodinných tradicích přísného protestantismu vychován byl i Jáchym Ondřej hrabě Šlik.

[1]) Zejména Štěpán, Jeroným, Wolf, Kryštof, Šebestián a Vavřinec Šlik. Listy Lutherovy Šlikům svědčící uvádí de Wette IV, 207. 407. V. 509. Wolfovi Šlikovi věnoval Luther svůj spis: „Wider die Sabbather u. Mameluken“. K Šebestiánovi Šlikovi chtěl se Luther v době svého nebezpečí utéci; nazývá jej „nejkřesťanštějším laikem“. Pro kraj Chebský a Loketský vydali Šlikové církevní řád r. 1523. Viz Dr. Ad. Horčička: Das geistige Leben in Ellbogen zur Zeit der Reformation (Programm des deutschen Staatsobergymnasiums in Prag 1895).

[2]) Vokační listina Mathesiova vydaná od Jeronýma a Vavřince Šlika nalézá se v originále s 2 pečetěmi v hraběcím Šlikovském archivu Kopidlnském. Datována je ze dne 17. února 1542 v Jáchymově. — O Mathesiovi viz Dr. G. Lösche: Johann Mathesius, Ausgewählte Werke 1890 a „Der Briefwechsel des Mathesius“ (Jahrbuch für die Gesch. d. Protest. in Österreich“ XI. 1890) a j.

[3]) Tomek: „Dějepis města Prahy“, XII. 57.

[4]) J. Mathesi: „Chronica der freyen Bergstadt Joachimsthal“ (mus. sign. 45 D. 3.).

Jáchym Ondřej Šlik narodil se 9. září 1569 v Ostrově v Čechách, z rodičů hraběte Julia Šlika[1]) a manželky jeho Marie Anny z Ungnadu, paní z Weissenwolfu a Suneku. Otec jeho byl od r. 1570 appellačním radou, nejvyšším presidentem komory a správcem lenních statků německého řádu. Zaujímal tedy význačné místo úřední a súčastnil se i dost čile veřejného života. Kmotrem při křtu Jáchyma Ondřeje byl Jan Weller z Molsdorfu, bratr saského dvorního kazatele D. Jakuba Wellera, jenž byl tehdy vrchním správcem Nosticovským v Jindřichovicích[2]).

Humanistická studia konal Šlik nejprve doma, potom odešel na universitu do Jeny. I jiní Šlikové studovali na německých universitách.[3])

Máme zprávy o tom, že Jáchym Ondřej Šlik byl i rektorem university Jenenské. Věc sama nepřekvapuje; stávaloť se v tehdejší době často, že mladým šlechticům hodnost rektora byla propůjčena; ovšem úřad vykonávali za ně prorektoři, profesoři.

[1]) Obraz jeho z r. 1568 nalézá se v hraběcím zámku Šlikovském (nyní hr. Pavlu z Weissenwolfu náležejícím) v Kopidlně s nápisem: Julius Schlick Graf und Herr seines Alters 24 J.; jest tu též i vyobrazení jeho choti z téhož roku s nápisem „Anna Maria Gräfin Schlick von Passaun, eine geborene Ungnadin zu Suneck ihres Alters 20 Jahr 1568.“ Hrabě Julius Šlik zemřel r. 1575. Choť jeho provdala se podruhé za hraběte Jindřicha Šlika z téže Ostrovské linie, jenž však zemřel již r. 1588. — V Kopidlnském archivu uchovány jsou listy hraběnčiny, nazvíce ve věcech sporných, dlužních a majetkových. Tak ku př. list svědčící purkmistru a radě města Jáchymova z 28. února 1580, dále listiny různého obsahu z Hauensteinu ze dne 24. května 1583, 3. července 1584 a 31. ledna 1586, z Kadaně ze dne 21. června 1594.

[2]) Weller zakoupil se jako exulant v Cvikavě a byl tu i členem městské rady. Purkmistr Mikuláš Weller z Molsdorfu ve Freiberku byl asi jeho synem. (Chr. Pescheck: die böhm. Exulanten in Sachsen, Leipzig 1875).

[3]) Jan Šlik studoval v Erfurtě r. 1517 (Geschichtsquellen der Provinz Sachsen VIII, 2. 300.), v Marburku Hieronymus Šlik, comes in Passaun, dominus in Weiskirchen et Schlackenwert etc., imatrikulován 18. června 1577 a 1. července téhož roku zvolen rektorem. Vedle něho zapsán: „Dr. Paulus Pressius, S. Theol. Dr. olim meus carissimus praeceptor“, v Lipsku studoval Kašpar Šlik r. 1414, Kryštof Šlik r. 1416, Štěpán Šlik r. 1500, Viktor Šlik r. 1515, Jáchym Šlik r. 1541, Jeroným Šlik 1573. Zde studovalo celkem 9 Šliků, jak uvádí Dr. J. Šimák v Č. Č. M. 1906, str. 122—123. „Studující z Čech, Moravy a Slezska na něm. universitách v XV.—XVIII. st.“ Podobné zprávy o Šlicích nalézáme v „Codex Diplomaticus Saxoniae Regiae“ sv. 19., 20. a 23. práci v Jiřího Erlera: „Die jüngere Matrikel der Universität Leipzig 1559—1809“. Ve Wittenberku studoval Vavřinec Šlik r. 1520, jenž byl též rektorem university.

Šlik přišel do Jeny buď r. 1587 nebo 1588. Zachován jest po něm památník[1]), z něhož seznáváme přátele jeho ze studentských let, jakož i jeho učitele a profesory, kteří jej vyučovali. Rektorem university Jenenské byl Šlik v r. 1591 a nejspíše na jaře r. 1592 z Jeny odešel. Před ním byl rektorem university Melchior Junius Wittenbergensis (r. 1589) a Mylius (r. 1590).

[1]) Památník Šlikův uchován jest v městské bibliotece Žitavské (sign. B. 145). Na str. 87. osvědčuje rektorát Šlikův připsání pod pamětním veršem: Domino Rectori, illustri atque generoso Comiti Dno Joachimo Andreae Schlickio — D. Ambrosius Reudenius P. Jenae pridie Calendas Martii Anno 1591 a na str. 98. je věnování: (17. dubna 1591). Rectori Magnifico . . . M. Wolfgang Heider.; na str. 60.: „Magnifico Illustri Dno J. Andr. a Schlik, comiti etc. 29. Febr. 1591. Gundaecarus Baro a Polhaimb. Rektorát Melchiora Junia dosvědčuje zápis na str. 66. ze dne 4. října 1589. Rektorát Myliův dosvědčuje zápis na str. 60.: „Observantiae ergo vere generoso Comiti D. Joach. And. Schlicensi scripsi Georgius Mylius D. Academiae Jenensis pro tempore rector 14. Jan. 1590." Poslední zápisy z pobytu Šlikova v Jeně datují se z 25. února a 28. března 1592. Začátkem dubna tedy asi Šlik z Jeny odešel. — Památník Šlikův byl nalezen v Žitavě asi r. 1845. První zpráva o něm jest od Peschka v „Neues Lausitz. Magazin 1846, str. 230. V Č. Č. M. 1876 str. 584. zmiňuje se o něm stručně Goll v čl.: „Krátká zpráva o některých rukopisech Žitavských". Popsán jest též v „Mittheilungen des K. S. Altertum-Vereins" 1859.

Vábilo mně zjistiti, zdali jsou v něm i nějaké české zápisy. Památník jest dosti objemný, na vazbě jest letopočet 1587, patrně jest to rok, kdy byl pořízen a začalo se do něj psáti. Má 135 listů, 1 list chybí. Kniha má zlatou ořízku. Jsou to pamětní verše, nazvíce latinské, napsané od různých Šlikových přátel v upomínku. Český zápis je tu jen jeden na str. 72. Je tu doslovně napsáno toto: Moderata durant. Pán Bůoh má nadiege. Johannes Wenceslaus Wenzelík a Wirchowiez etc. scribebat iam iam Jena discessurus 26. Febr. Anno 1591". Jsou tu i zápisy některých profesorů, tak ku př. na str. 60. zapsán jest již zmíněný rektor Georgius Mylius a na str. 66. Melchior Junius Wittenbergensis, Argentoratensis Academiae Rector, na str. 74. Michael Boschig, praeceptor (?) classis scholae Argentinis 12. Oct. 1589, na str. 75. M. Philippus Glaser, profesor academiae Arg. A. 1589, na str. 76. M. David Wolkenstein Vratisl. Argentoratensis Academiae mathematicus 12. Oct. 1589, na str. 80. M. Daniel Cramer, Articae Philosophiae Professor Wittenbergrae A. 1594, na str. 82. Aegidius Hunnius Academiae Wittenbergensis Professor et pro tempore rector die 27. Decemb. 1592. Vedle těchto je zapsán na str. 86. M. Antonius Probus, superintendens generalis, die 15. Nov. 1589 a na str. 88. M. Gregorius Strigenicius, pastor et superintendens Orlamundensis, Jena discessurus die 13. M. Januarii 1590.

Poslední měl památník v ruce a verš pamětní sem vepsal Dr. Emmericus, městský fysik v Žitavě. Jeho zápis na str. 133. v památníku učiněn jest v říjnu r. 1612. A zní takto:

„Vincit amor; pudor hunc castus | mortem fama; dies famam;
mors vincit utrumque; | Deus omnia vincit." —

V musejní knihovně Pražské mezi starými tisky naleza se pod sign. 63. F. 18. kniha Andreae Alciati Emblemata. Na první straně je

V Jeně požíval Šlik u svých soudruhů vážnosti a byl-li zvolen i rektorem university, lze za to míti, že obrátil na sebe i pozornost profesorů.

Studoval filosofii, řeči a literaturu, zvláště římskou a řeckou, obíral se však i pilně otázkami náboženskými. Ukazuje se i na jeho nadání a pilnost; dobro mu bylo nade všecko, zlé měl v nenávisti, šlechtictví a hmotné statky mu pranic neznamenaly.[1])

Z university odešel Šlik k saskému dvoru do Drážďan, kde náležel k družině kurfirstové Žofie, choti Kristiána I. I jiní Šlikové již dříve pobyli po nějaký čas na dvoře saském. V r. 1588 byl hrabě Šebestián Šlik saským dvorním důstojníkem. I jiní členové české šlechty zde bývali.[2])

Podrobné zprávy o pobytu Jáchyma Ondřeje Šlika na dvoře saském v Drážďanech nalézají se v aktech saského hlavního státního archivu, jakož i v královské veřejné knihovně v Drážďanech a v uchovaných sešitech princů saských, jichž byl Šlik vychovatelem.[3]) Svěřenci jeho byli Kristián, Jan Jiří a August, synové po saském kurfirstu Kristiánu I., jenž zemřel 25. září 1591. Správu země a poručnictví nezletilých princů měl nejbližší příbuzný, vévoda Bedřich Vilém sasko-výmarský, přísný luterán, jenž sídlel

napsáno: Pertinebat unquam Jona Modesto Walhusano". Mezi tištěné listy jsou vevázány listy prázdné, na nichž po způsobu památníku jsou napsány různé verše s věnováním. Majitel knihy studoval v Jeně, ježto z té doby pocházejí téměř veškerá věnování. Také i Šlik tu vlastnoručně vepsal na str. 88. verš z Aristotela a podepsal se „Joachimus Andreas Schlik comes, tum temporis Rector Acad. Jenensis. Jenae scripsit Anno 91. (1591) 14. Julii". Jsou tu verše od mnohých vrstevníků Šlikových z Jeny, s jichž jmény se setkáváme též v jeho památníku (Štambuchu). Na titulní straně knihy je napsáno: „Tuto knížku jsem obdržel od tit: pana Barona z Jeníků r. 1839. Jan Sluníčko m. p. Čech. Týž věnoval ji museu.

[1]) Zachaei Pulegi de Zybisin Parentatio heroibus Bohemis a Ferdinando II. Pragae indigna passis, Amsterodam 1621.

[2]) Neues Archiv für sächs. Gesch. u. Altertumskunde XIV. Dresden 1893, v práci: Georg v. Schimpff: „die kurfürstlichen Leibwachen" ... (z pozůstalosti Aug. von Minkwitz str. 184. a násl., podobně v roč. 1901 v práci Richarda Schmertosche z Riesenthalu: „die böhm. Exulanten unter der kursächs. Regierung in Dresden" zmíněn jest Jáchym Ondřej Šlik.

[3]) Látku tuto z valné části vyčerpal prof. Dr. Arnošt Reinmann a složil ji ve spis svůj: „Prinzenerziehung in Sachsen am Ausgange des 16. u. im Anfange des 17. Jahrhunderts, Dresden 1904 (univ. bibl. v Berlíně Sq. 8196).

na zámku Hartenfelsu v Torgavě. Nad výchovou princů bděla matka, kurfirstová Anna Žofie.[1])

V prosinci r. 1593 vypracován byl podrobný výchovní a vyučovací řád pro prince a vedením starších princů pověřeni byli: Mikuláš z Miltic, hofmistr, hrabě Jáchym Ondřej Šlik, Burkhart Schenk z Tautenburka, Stellan z Holtzendorfu, Jan z Osterhausenu, Heřman z Barlebenu, komorník a praeceptor. V družině princů nalézali se i hoši ze šlechtických rodin, jako Otto z Kötzschova, Rudolf z Vitzthumu a Mikuláš z Lüttichova. Dozor nad vyučováním princů měl Dr. David Peifer (Pfeifer), kancléř dvora saského.[2])

Učitelé princů se dosti střídali a měnili. Tak na př. na místo pána z Miltic v červenci r. 1595 dosazen byl Jan Jiří z Ponikova[3]) a svěřen mu úřad hofmistra. V náboženství vyučoval prince saský dvorní kazatel Dr. Polykarp Leyser, který ovšem velmi se přičinil, aby z princů byli horliví a přísní luteráni.

V r. 1595 pozměněn byl vyučovací řád a také třetí princ, nejmladší věkem, se vyučování účastnil. Vychovatel jeho Eliáš Reinhart byl propuštěn[4]) a na jeho místo dosazen byl Dr. Zikmund Röling.[5]) R. 1598 přibrán Ludvík Vilém Moser a r. 1599 Vít Ditrich z Obernice.

Dekrety, jimiž Šlikovi povinnosti jeho na dvoře saském byly vytčeny, datují se z března r. 1593 a ze 26. října 1594.[6]) Šlik měl vedle magistra Reimanna dozor na vyučování a

[1]) Kalendář diakonek „Phoëbe" 1890: Dr. Blanckmeister: „Kurfürstin Anna Sophia von Sachsen.

[2]) Byl také básníkem a dějepiscem. Napsal spis: Lipsia seu originum Lipsiensium libri IV." Císař Maxmilián II. udělil mu šlechtictví.

[3]) Burkhard Schenk Freiherr zu Tautenburgk zapsán jest v památníku Šlikově r. 1591 (na str. 47), Johannes Georgius a Ponnickaw zapsán jest tu v lednu r. 1593 (na str. 113). Byli to asi již druhové Šlikovi z Jeny. Dále jsou tu zapsáni i někteří z dvorních radů saských jako Dr. Abraham Bock, Christoph von Loss auf Pillnitz a jiní.

[4]) Byl propuštěn proto, že chtěl bíti prince a urazil kurfirstovou a jednu dvorní dámu.

[5]) Pocházel z Freiberku, studoval od r. 1578 ve Wittenberku a j., r. 1595 byl dvorním radou saským, od 1. srpna 1596 byl vychovatelem princů, r. 1605 byl k své žádosti propuštěn. Žil pak na svých statcích v Hirschfeldu a zemřel r. 1617 ve Freiberku.

[6]) Bestallungen, LII. Gen. No. 1932. Bl. 96 u. 259 sas. hl. státní archiv v Drážďanech; Reinmann: „Prinzenerziehung" str. 17.

vedení princů, měl býti vždy při vyučování přítomen, radou a skutkem pomáhati, společně s učitelem raditi se o potřebných změnách, methodě, postupu a p., a podávati o tom zprávy dále. Vedle toho měl ovšem Šlik i jiné služební povinnosti, když toho bylo třeba.

Všichni učitelé a vychovatelé princů musili složiti přísahu, že svých povinností budou dbalí, mimo to od r. 1595 žádán po nich i přísežný revers náboženský, že při čistém a pravém učení Lutherově setrvají. Pouze u Šlika učiněna byla výjimka, ten jen rukou dáním dal slib svůj.

V lednu r. 1594 měl Šlik třínedělní dovolenou, kterou strávil v Kadani v Čechách. Po uplynutí této lhůty psal 2. února 1594 kněžně Žofii,[1]) že by rád již zase službu svou nastoupil, ale pro sňatek své vlastní sestry Alžběty, která si béře pana Benedikta z Kolovrat, na Peteršpurku a Rábenšteině, a jejíhož svatebního veselí 21. února by se rád súčastnil, že žádá o prodloužení své dovolené ještě o čtyři týdny. Na to se Šlik vrátil a opět ujal služby.

Služební platy hofmistrů a učitelů byly nestejné. Šebest. Leonhart měl jako vychovatel a bibliotekář 300 zl., tolikéž i Eliáš Reinhart, mimo to stravu a byt u dvora; později měli po 500 zl. Röling, Moser a jiní měli rovněž tolik. Leyser měl 600 zl., mimo to přídavek ze zvláštní milosti 400 zl., později více.[2]) Kdo se osvědčil, obdržel služné větší a též i dar nějaký při různých příležitostech. Komorníci (pážata) měli po 1000 zl. Hrabě Šlik obdržel v roce 1596 celkem 4000 zl. darem a mimo to předem na služné vyplaceno mu 4000 zl. Jako jiní měl Šlik též k ruce služebníky a koně k disposici. V roce 1595 vyslovil mu administrátor vévoda Bedřich Vilém saskovýmarský zvláštní uspokojení za věrné služby úspěšným vyučováním princům prokázané a dal mu darem zlatý řetěz a svůj obraz.

Služba u dvora měla své světlé stránky, ale též stinné. V listopadu 1599 byl Šlik obviněn, že si při vyučování na mladého vévodu Kristiána zhruba vyjel a jej v přítomnosti

[1]) Saský hlavní státní archiv v Drážďanech Loc. 31801 Genealogica Schlick; viz příloha 1.
[2]) Jednou dostal Leyser dar 12.000 zl.

některých služebníků svou řečí velmi urazil.[1]) Šlik doznal své provinění a omlouval se tím, že mu ostrá slova uklouzla, a že dříve i jiní vévodovi Kristiánovi vyčinili.

Šlik nepožíval přízně u kurfirstové; jí se zdálo, že vždy v něčem odporuje a úřad jeho že se pro něj nehodí a on pro něj. Ač Šlik kněžnu o prominutí prosil a sám vévoda Bedřich Vilém jí k mírnosti radil, musil přece po čtvrt roce dvůr saský opustiti, ježto ve svém dopise jedním výrazem kněžnu znovu k hněvu popudil. Vláda její byla v domě velmi přísná. Šlik si stěžoval kněžně, že všecko jeho počínání hned se vykládá ve zlé, přes to, že si velkou práci s princi dává.[2]) Mezi vychovateli princů ovšem také nepanovala žádoucí svornost a jeden nad druhého chtěl se povyšovati. Šlik vyslovil již v r. 1598 přání, aby byl podřízen přímo jen vévodovi nebo kněžně. Jiní chtěli též býti neodvislými. Šlikovi se tyto poměry nelíbily a již r. 1593 žádal za propuštěnou. V žádosti té žehrá na to, že skoro ani jeden z těch, kteří mladé panstvo mají do Teplic sprovázeti, nemá k vyučování a vedení princů potřebné kvalifikace, že nejsou také mezi sebou jednotní, každý chce jen poroučeti, z čehož vznikají jen mrzutosti a sváry. Zdá se, že bylo na tom mnoho pravdy.

Přes to dal si Šlik říci a zůstal i dále ve službě dvorské. Pracoval také na uspořádání velké dvorní knihovny v Drážďanech. Již r. 1588 poručil kurfirst Kristian I. Šebestiánovi Leonhartovi, hofmistru princů Kristiána II. a Jana Jiřího I., aby s pomocí Dr. Mikuláše Crella pořídil úplný seznam všech děl v kurfirstské knihovně se nacházejících. Ale z této práce, jakož i od dvora musel Leonhart brzy odejíti, ježto byl obviněn z kryptokalvinismu. Po smrti Kristiána I. pověřil vévoda Bedřich Vilém touto prací hraběte Jáchyma Ondřeje Šlika a Dr. Zikmunda Rölinga.[3]) Tito svou práci svědomitě

[1]) Reimann: „Prinzenerziehung“ str. 66 (z listu kurfirstové kurfirstovi Brandeburskému dt. v Drážďanech 22. dubna 1596).

[2]) Hl. st. archiv saský v Drážďanech. Geneal. „Graf Schlick“ Loc. 31801. Zde nalezají se i jiné doklady pro styky Šlikovy s rodinou kurfirstovou.

[3]) R. Rade: „David Schirmer, ein sächsischer Dichter 1623—1686“ v „Neues Archiv für sächsische Geschichte u. Altertumskunde“, Drážďany 1892 str. 128 uvádí, že byli ustanoveni k tomu tři: hr. Šlik, Dr. Siegen a Roeling. V tom jest Rade na omylu, nedopatřením z křestního jména Roelingova udělal osobu třetí.

vykonali a katalog jimi roku 1594 pořízený dosud při královské saské knihovně v Drážďanech se chová.[1])

Dozorem nad bibliotekou pověřil vévoda dvorního kazatele Dr. Polykarpa Leysera. Bibliotekářem ustanoven Jiří Pellmann. Také poručil vévoda, aby každoročně jistým obnosem z kurfirstské pokladny na biblioteku bylo pamatováno. Rozkaz ten byl vydán v Torgavě 23. března 1598. A dlužno uznati, že také za času administrace tohoto vévody biblioteka znamenitě byla obohacena tisky i vzácnými rukopisy.[2])

Po Pellmannovi byl bibliotekářem Kristián Brehmer nebo Brehme z Lipska (zemřel r. 1667), potom David Schirmer. Schirmer radil dopisem ze dne 10. prosince 1683 kurfirstovi, aby dal biblioteku nově uspořádati;[3]) od dob kurfirsta Augusta že nebylo žádné revise a katalog pořízený Šlikem a Rölingem stal se nepotřebným, ježto během 100 let mnoho se změnilo, knihy mnohé též scházejí, poslední knihovníci nevěnovali knihovně té péče, jíž zasluhuje. Schirmer radí přivésti knihovnu do starého pořádku, jakž byla za Šlika a Rölinga.

I Clodius[4]) ve svém popsání knihovny této vydává Šlikovi pochvalné svědectví, že byl mužem duchaplným a statečným. Soudil tak patrně dle katalogů důmyslně pořízených.

Šlik na dvoře saském také literárně pracoval.[5]) Pobídkou mu byly k tomu náboženské otázky a spory, jež se tehdy přetřásaly a to pod heslem Concordie a kryptokalvinismu. Šlik častým stykem a obcováním s dvorním kazatelem Dr.

[1]) Katalog má nápis: „Inventarium über die Churfürstl. Sächs. Librarey zu Dressden, so auf Befehlig des Durchlauchtigsten Herrn Friedrich Wilhelms, Hertzogs zu Sachsen, in gesamter Vormundschafft des Churfürstenthums Sachsen, von Graff Joachim Andreas Schlicken, und Sigismund Rölingen, der Rechten Doctorn im Jahr 1594 vollendet worden, in vier starcken und sauber geschriebenen Bänden in Folio.“

[2]) O tom svědčí jich poznačení písmenami C. H. Z. S. C. (Christian Hertzog zu Sachsen, Churfürst.)

[3]) R. Rade: David Schirmer, ein sächsischer Dichter 1623—86 v N. Archiv für sächs. Gesch. u. Altertumskunde, Drážďany 1892. 128.

[4]) Heinrich Jonathan Clodius: Kurtzgefasste Historische Nachricht von der ehemaligen u. gegenwärtigen Einrichtung der Königl. u. Churfürstl. Sächs. Bibliothec zu Dressden. Dresden u. Warschau 1763 (univ. bibl. v Berlíně sign. A o 6045).

[5]) Vydal r. 1594 spis: Mardochaei Jairi Sohn . . .“ (Viz o tom dále.)

Leyserem vyhráněl se za přísného luterána i bojovníka téže konfesse, k čemuž se později ještě vrátíme.

Šlik vytrval u dvora saského až do r. 1600, kdy začátkem března dvorní službu opustil a vrátil se do Čech.

2. ŠLIKOVO MANŽELSTVÍ.

R. 1598 oženil se hrabě Šlik s Annou Libšteinskou z Kolovrat. S touto první manželkou svou měl tři dítky, jež se jmenují: Julius, Alžběta (Elisa) a Anna Sidonie.[1]) Po smrti této své choti oženil se Šlik r. 1603 podruhé a to s Annou Kateřinou Smiřickou, ovdovělou Vartenberskou a vyženil s ní Svijany a Roveň na Turnovsku.[2]) Osm let s ním žila v manželství, zemřela r. 1610 v hraběcím domě v Praze na Starém Městě, odkudž její pohřeb vypraven.[3]) Pohřební průvod byl veliký, súčastnilo se ho

[1]) O Juliovi ještě později více. Alžběta provdala se za Alexandra Berku z Dubé a Lípy. Anna Sidonia provdala se za Přemysla ze Žerotína na Moravu na Vizmberk r. 1617. („Genealogische Daten aus den Familienakten des k. k. Hofkammerarchives in Wien“ od Aug. Doerra, 1901.) — V hraběcím archivu v Kopidlně nalézá se v originálu list ze dne 6. července 1652, česky psaný a svědčící paní Angelině Sybille hraběnce Michnové, rozené ze Žerotína (byla to manželka Václava Michny hr. z Vacinova, pána na Konopišti, Benešově, Tloskově, Břežanech, Zásmukách, Postoloprtech a j., jenž zemřel bezdětek v Praze 21. května 1667), prvorozené dceři Přemysla ze Žerotína, ve kterém se jí z uložení cís. Ferdinanda III. od českého gubernia ukládá, aby sirotci — dcery pozůstalé po Přemyslovi ze Žerotína na Moravě při bratřích svých nekatolících na Sichrově zůstávající, odtud byly vzaty, u hraběnky zůstaly a „táž paní hraběnka se od J. M. C. napomíná, aby svrchu psané sestry své k sobě přijíti a tudy je k pravému samospasitelnému náboženství katolickému a jiným dobrým ctnostem a mravům vésti, neméně i ze strany vydání jich při J. M. C. královském tribunálu v markrabství moravském, jimžto o tom skrze obzvláštní psaní insinuiráno jest, ohlásiti se neopominula, vidouc, že na tom milostivá J. M. C. vůle naplněna bude.“ (Jan hrabě z Nosticz; Pachta.) -- Přemysl ze Žerotína, pán na Vizmberce a na Losíně, zemřel r. 1652. V době povstání byl zemským sudím.

[2]) Svijany dostaly se r. 1565 za podíl panu Jaroslavu z Vartemberka a jeho dědicům. Týž oženil se 28. listopadu 1569 s Annou Kateřinou, dcerou Jindřicha Smiřického ze Smiřic na Skalách, ale neměl s ní žádných dítek. V r. 1601 onemocněl a zapsal zboží Svijanské v domnělém dluhu 100 k. m. své manželce. Zemřel 10. pros. 1602 a byl pochován v rodinné hrobce v Turnově. Ovdovělá paní Anna Kateřina ze Smiřic přejala pozůstalost Jaroslavovu, brzy na to se provdala podruhé za Šlika.

[3]) Viz zápis v rukopisu č. 1645 f. 73 městského archivu v Praze, kde je výkaz: „Příjem k záduší kostela Týnského: příjem odkázaných peněz

množství přátel ze šlechty i z kruhů občanských. Rektor university poručil, aby žáci všech škol Pražských šli na funus hraběnky Šlikové.[1]) Žáci tito na pohřbu zpívali. Mrtvé tělo bylo vneseno do kostela Matky Boží před Týnem ve čtvrtek po památce sv. Lucie Otilie, dne 16. prosince, a zde se také pohřební kázání konalo.[2]) Na to převezeno mrtvé tělo hraběnčino na panství Svijanské a zde pohřbeno 6. ledna 1611 v kostele ve vsi Velkém Loukově.[3])

Před svou smrtí učinila manželka Šlikova závěť (r. 1610), v níž jej ustanovila universálním svým dědicem.

R. 1612 oženil se Šlik po třetí. V rodě Šlikovském byly takové případy, pokud nám známo, čtyři. Třikrát se oženil Vavřinec Šlik, Kryštof Šlik, Abundus Šlik a tak i Jáchym Ondřej Šlik.[4]) Jeho třetí manželkou byla Voršila Žofie z Oppersdorfu. Pocházela z hraběcí rodiny slezské. Rodina tato dosud trvá v Pruském Slezsku a užívá od r. 1626 titulu říšských hrabat.[5]) Šlikové byli často ve stycích s rodem Oppersdorfů.

a od míst k pohřbení těl mrtvých přijato: od J. Mti. p. hr. Šlika 20 K . . ." „Příjem od zvonění . . . v den Moudrosti Boží zvoněno manželce J. Mti. p. hr. Šlika."

[1]) arch. univ. A. 17. VI. 254.

[2]) To se dovídáme z listu Šlikova poslaného panu Zděnkovi z Lobkovic, nejvyššímu kancléři království českého. (Roudnický archiv knížat z Lobkovic, sign. B. 221.) Viz příloha 3.

[3]) V rkp. univ. bibl. Pražské (sign. XV. E 16) nadepsaném: „Unterschiedliche zur Herrschaft München-Grätz, böhmisch Hradiště genannt, gehörige, theils in deutscher Sprache, theils in böhmischer Zunge geschriebene Wirtschafts-Instructiones u. Informationes" nalézá se kopie listu Šlikova o smrti manželky jeho a Šlik tu zve na její pohřeb dle všeho Budovce nebo jiného pána. List psán jest jazykem českým, sloh je biblický, z čehož patrno, že Šlik byl mužem v písmě sv. zběhlým, jak to i Dr. Hoë nejednou dotvrzuje. List uveden je v příloze 4.

[4]) J. Vrabec: „Popravy . . .", Riegrův Naučný Slovník X. a j. uvádějí, že Jáchym Ondřej hrabě Šlik byl jen dvakrát ženat, což neodpovídá skutečnosti.

[5]) Sborník historického kroužku „Vlasť" 1897: „Z rodinné kroniky pánů z Oppersdorfu." — O Oppersdorfech pojednává rukopis Fürstenšteinský sign. 4006 III./XVIII. B. 18 in fol. 300×207. v lep. deskách, na hřbetě nápis: „Genealogia Oppersdorfiana." Opisy pořídil Dr. Šimák pro zem. archiv v Praze. — Viz také: „Gesch. des Geschlechtes von Oppersdorf, Auszug aus der von einem Jesuiten und Mitgliede dieses Geschlechtes verfassten u. in einer von Karl Jos. von Bienenberg herrührenden Manuscripte der Strahower Bibliothek enthaltenen Geschichte" 1212—1606. Museum města Hořic. M. S. Memorabilia prof. Jandery VI. pag. 1835—42 (v zem. archivu).

Voršila Žofie šlechtična z Oppersdorfu, byla pozůstalou dcerou po panu Vilémovi z Oppersdorfu, svobodném pánu z Dubu a Frýdštejna a na Kozlím. Sňatek Šlikův konal se dne 27. května 1612 na zámku Kozlím u Vysokého Hlohova ve Slezsku. K sňatku tomu pozval Šlik své přátele a zejména pány z komory královské,[1]) jež žádá, aby ze svého středu vyslali pana Černína z Chudenic a na Nedrahovicích, Jeho Mti král. radu, místodržícího a nejvyššího berníka v království českém, kterýž se k jeho snažné a přátelské žádosti na jeho svatební veselí jeti strojí. Patrně byl tento pán Šlikovi svědkem při jeho sňatku.

Třetí manželce své učinil Šlik jménem jejího věna 10.000 kop gr. čes. zápis i na svou půl Turnova,[2]) kterýžto zápis však pozbyl pozdějšími smlouvami platnosti.

O této manželce Šlikově ještě v dalším pojednáme; přežila hraběte Šlika a zemřela r. 1649. Když jednou chtěla jeti k příbuznému svému, jednomu z pánů Žerotínů, převrhl se vůz její v rozvodněné řece Nise a utonula.[3])

[1]) List datovaný ze dne 8. května 1612 v Praze v místodrž. archivu čes. sign. S. 16. 20. (Fasc. 16. No. 16, 20). Viz příloha č. 6.

[2]) D. Z. 136. P. 28., zprávy musea Turnovského od Dr. J. V. Šimáka I. 110.

[3]) Viz: Joh. Friedrich Gauhen: Geneal.-Historisches Adelslexikon, Leipzig 1740. — Dr. C. von Wurzbach (Biographisches Lexikon des Kaiserthums Österreich, Wien 1875) uvádí, že Voršila Žofie po smrti Šlikově se znovu provdala za Michnu a stala se matkou Václava Michny z Vacinova. Není nám známo, odkud Wurzbach tuto zprávu má. Zdá se, že tu je v omylu. V Šlikovské genealogii (v archivu Kopidlnském) o tom žádné zmínky není, v genealogii Michnů z Vácinova (v musejním archivu Pražském) rovněž ne. Václav Michna z Vacinova byl ženat s Angelinou Sybillou roz. ze Žerotína, dcerou Přemysla ze Žerotína, a pak s Annou Marií hr. Šlikovou z Holejče a Pasounu. Zemřel 21. května 1667 bez potomků a vdova po něm se vdala za Waltra hr. z Gallu a pak zase znovu za Ferdinanda Hržana hr. z Harrasu (musejní archiv Pražský). Voršila Žofie po smrti Šlikově v nové manželství nevstoupila. Tomu nasvědčuje zápis v rodní matrice býv. farního kostela u sv. Václava na M. Straně v Praze (nynější kostel sv. Mikuláše), kde zapsána jest mezi křestními svědky hraběnka takto: „1648 3. May Ulma Dna Comitissa Ursula Sophia Schlickin nata de Oppersdorff." (Zprávu tuto jsem nalezl v archivě Kopidlnském: Geneal. Tabellen, Tafel VI. S. 3.) Ale i listiny z r. 1623, 1629 a 1636 v místodrž. archivu v Praze C 215. S. 65 (budou v dalším citovány a uvedeny) prokazují vdovství hraběnčino.

3. STATKY ŠLIKOVY A POMĚR JEHO K PODDANÝM.

Všimněme si nyní majetkových poměrů Šlikových. V letech 1601—05 měl hrabě v držení Věrušičky, ves a dvůr v Čechách (hejtman. Žlutice), kterýžto majetek koupil od manželů Miřkovských[1]). Zůstal za tento statek dlužen 12.000 kop míš., kterýžto dluh teprve po r. 1610 zaplatil.

V r. 1582 zakoupila matka jeho Anna Marie Šliková hraběnka z Pasounu, rozená Ungnad, svobodná paní ze Suneku, paní na Winternitzi, dům Jana Kürbitzera v Kadani na náměstí vedle Martina Šteinbacha a dala jej připsati svému synu Jáchymovi Ondřejovi. V městě tomto měla i sama dům jiný v Zámecké ulici; zde asi od r. 1585 bydlela jako vdova[2]). Také i její dcery Anna, Marie a Alžběta s ní zde bydlely. Šlik se tu zdržoval jen po krátký čas své dovolené, po návratu od saského dvora bydlel tu déle. V r. 1613 odstoupil hrabě dům svůj v Kadani své manželce Voršile Žofii z Oppersdorfu, tato pak jej v témže ještě roce prodala hejtmanu kraje Žateckého, Šteinbachovi ze Šteinbachu a na Holeticích.

R. 1612 zakoupil Šlik od městské rady Kadaňské dvůr a sladovnu po zemřelém Valentinu Cikánovi u brány města v ulici zvané Meiergasse. Později však prodal majetek tento Janu Jindřichu Zuckerovi, kterýž jej přenechal Martinovi Šteinbachovi[3]).

Druhým sňatkem vyženil Šlik Svijany a Roveň na Turnovsku. K panství Svijanskému patřily:[4]) tvrz Svija-

[1]) Chybně Liškovských v Riegrově Nauč. Slovníku. — V místodrž. archivu C 215 S 65 nalézá se listina, v níž čteme: „V kvaternu trhovém lazurovém léta 1610 v sobotu po sv. Jeronýmu E. 14. Anna Miřkovská vdova, rozená ze Štampachu, tehdáž v městě Žluticích, ve svém kšaftu vzpomíná, že 12.000 kop m. má za panem Jáchymem Ondřejem Šlikem z Holejče, hrabětem z Pasaunu a z Lokte a na Věrušičkách za týž statek Věrušičky podle trhu a smlouvy". — Věrušičky má v držení nyní Vilemína Hetzlová z Heldorfu a Karel Eckert-Hetzl.

[2]) V r. 1588 a ještě 1594 podpisuje se jako vdova v Kadani. — Fr. Jos. Stocklöw II. 162.

[3]) Fr. J. Stocklöw: „Das Buch der Heimat. Der Bezirk Kaaden in der Gegenwart u. Vergangenheit" II. 162.

[4]) Bílek: Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618. str. 602.

ny [1]) s dvorem popližním, dvůr popluzní Dařenský (Dařenice) s pivovarem, půl města Turnova, vsi Nudvojovice s dvorem popluzním, Lažany, Modřice, Všeň, Mokrej, Borčice, dvůr Hozdecko; vsi Ždár, Přišovice, Loučky, Penčín, Doubí, Podolí, Břehy, Březina, Blata, Loukov, Sezemice, Drahotice, Oujezd, Soběslavice, Vitanovice, Padořavice, Střížovice, Jírsko, Havlovice, Vlastibořice, Třtí, Sedlišťky, Vrchovina, Sedlejovice, Jivina, Radoštín, Radlo, Rychnov, Dobrávůda, Košová, Dalešice, Klíčnov, Janovsko (zašlá), Šiškovice a Pěnišov (Pěnčov), s podacími kostelními, mlýny, rybníky, potoky, lesy a vším příslušenstvím, jak to r. 1610 Šlikovi manželka jeho Anna Kateřina roz. ze Smiřic v dluhu přes 100.000 kop míš. postoupila.

R. 1610 přikoupil Šlik Kurovodice ke Svijanům (dvůr popluzní s lesy, rybníkem a jiným příslušenstvím) od Fridricha Rausendorfa z Špremberku za 2900 kop. míš. R. 1611 přikoupil Jindřichovice [2]), městečko v jižním svahu Krušných hor od Anny Slavatové roz. Šlikové [3]).

„3. června 1615 podepsal Albrecht Jan Smiřický ze Smiřic tržní úmluvu s hrabětem Šlikem, kterouž ujal od něho Svijanskou půli Turnova, s půlí podacího práva, půlí rathouzu, špitálu i šatlavy, s celými mlýny Shořalým a podklášterským, s valchou, s řekou Jizerou i vším jiným příslušenstvím za 25.000 k. gr. č. Na tuto summu postoupil mu hned z panství právě koupeného od Vartemberka, dvory Přepeřský, Arnoštický, vsi Přepeře s mlýnem a podacím, Žehrov s mlýnem, Doubí, Srbsko, Kamenici, Skokovy oceněné na 17.500 K a ostatek hotově vyplatil“ [4]). Sousedili zde tři páni Turnovští: Šlik, Vartemberk a Al-

[1]) Vyobrazení zámku Svijanského, jak asi za doby Šlikovy vypadal, nalezá se v museu Mlado-Boleslavském.

[2]) Jindřichovice (něm. Heinrichsgrün) byly už i dříve v držení Šliků; k. př. 1591 je měl Mikuláš hr. Šlik (D. Z. 168. A. 29.)

[3]) R. 1627 koupil je Otta z Nosticů.

[4]) D. Z. 191. G. 3.; Dr. J. V. Šimák: Příběhy města Turnova I. 115; Kronika Turnovská první doby XVIII. st. psaná svědkem událostí Krist. Jos. Vejrichem, měšťanem Turnovským, vydal Jan Černý v Praze 1864. Str. 4.: „r. 1613 byl pánem půl města p. Joachim Ondřej Šlik, od kterého pána privilegie městu vydané jsou — a od sl. paměti Jeho Milosti c. a k. Matyáše do desk zemských pořádně dle obyčeje tohoto král. čes. vnešeny l. 1614“.

brecht Jan Smiřický, všichni tři potom též při povstání českém súčastnění. V domě Smiřického na Malé Straně v Praze upletly se první útky českého povstání.

Mezi panem Karlem z Vartemberka na Rohozci a Skále a hrabětem Šlikem vznikla jednou pře pro pobrání požatého a v snopy svázaného žita (r. 1606) u vsi Mlejnce, r. 1607 o pokažení věcí rybářských na rybníce Žehrovském[1]). Pan Karel z Vartemberka na Rohozci a Skále, římského císaře J. Msti rada[2]), obsýlá pana Joachima Ondřeje Šlika z Holejče hraběte z Pasounu a Lokte, na Svijanech a Rovni takto: „Jakož jest on pan Joachim Ondřej Šlik z Holejče, hrabě z Pasounu a z Lokte, léta toho šestnáctistého šestého, v pátek po památce rozeslání svatých apoštolův, přijel sám osobně s nemalým počtem lidí poddaných, paní Anny Kateřiny Šlikové roz. ze Smiřic, na Svijanech a Rovni, manželky své, s ručnicemi a jinými zbraněmi, maje při sobě též vozy a koně k nim připřežené, na grunty jeho, pána Karla z Vartemberka, vlastní a dědičné, kdež slove za Mlejncem, na pole Mikuláše Mlejneckého, člověka poddaného jeho pána Karla z Vartemberka, na kterýchžto gruntech žito sežaté a v snopy svázané složeno bylo, tu jest též žito dotyčným lidem poddaným též Anny Kateřiny Šlikové manželky své, na též vozy nakládati, a kdež se jemu vidělo jinam na grunty též manželky své odvésti dal, nemaje se toho tak výtržně, proti právu a zřízení zemskému, v této mírné a pokojné zemi, kdež řád a právo svůj průchod má dopustiti; protož aby stál a z té výtržnosti práv byl“.

Hrabě Šlik podal protižalobu, jež zní:[3]) „Joachim Ondřej Šlik z Holejče hrabě z Pasounu a Lokte, na Svijanech a Rovni, pohání pana Karla z Vartemberka na Rohozci a Skále, Jeho Msti C. radu, že by postavil Václava Kantůrka, Jakuba Samšinskýho, oba z města Turnova, a Matěje Karbana ze vsi Přepeř, všecko lidi poddané své, proti sobě ku při obe-

[1]) V registrech svědomí soudu komorního 1602—14 v musejním archivu Pražském sign. 37. G. fol. 233—235.; viz i Dr. J. Šimák: „Příběhy města Turnova nad Jizerou“ I. 111.

[2]) Registra obeslání z výtržností soudu komorního 1602—13. v mus. archivu (sign. F. 41.) Actum d. 3. po St. Galli Anno 1606.

[3]) Musejní archiv v Praze: Registra půhonná k svědomí soudu komorního 1616—10. (sign. 43 F. A.) fol. 214.

slané z výtržnosti do slavného soudu komorního království českého k svědomí", a dále: „Joachim Ondřej Šlik z Holejče, hrabě z Pasounu a z Lokte, na Svijanech a Rovni, pohání téhož pana Karla z Vartemberka na Rohozci a Skále, Jeho Msti C. radu, aby položil smlouvu spečetěnou in originali, a nemá-li originálu, tedy hodnověrný její přípis, tu a ne jinou, kteráž jest se mezi ním panem Karlem, a (někdy) panem Jaroslavem, bratřími z Vartemberka, na Skále a Svijanech stala, kteréžto smlouvy jest počátek tento: „Léta 1585 v pondělí po sv. Trojici stala se smlouva dobrovolná, přátelská a bratrská, mezi námi Karlem a Jaroslavem, bratřími vlastními z Vartemberka, na Skále a Svijanech, jisté a dobrovolné snešení . . .' A závěrek pak téže smlouvy jest tento: ‚A na širší vědomost toho, dožádali jsme se urozených pánův, pana Hendrycha z Vartemberka, na Kamenici a Zvířeticích, nejvyššího dědičného šenka království českého, a pana Voldřicha Felixa z Lobkovic a na Kosti, Jeho Msti arciknížete Arnošta rakouského komorníka, že jsou pečeti své podle pečetí našich, však jim, dědicům a budoucím jich beze škody, k těmto smlouvám přitisknouti dali. Stalo se léta a dne z počátku psaného, jakž táž smlouva plněji svědčí'. Též, aby položil jinou smlouvu spečetěnou in originali a nemáli originálu, tedy hodnověrný přípis jí, tu a ne jinou, kteráž jest se stala mezi týmž panem Karlem z Vartemberku, na Skále, Jeho Msti C. radou z jedné, a někdy panem Jaroslavem z Vartemberku a na Svijanech jakožto vlastními bratřími z strany druhé, o postoupení zámku Rohozce se vším k němu příslušenstvím, v též smlouvě zejména doloženým učiněnou, kteréžto smlouvy jest počátek: ‚Léta od narození Syna Božího tisícího pětistého devadesátého třetího, ve středu po památce sv. Ondřeje apoštola Páně', závěrek pak též smlouvy jest tento: ‚Toho na svědomí a pro lepší jistotu my z počátku psaní prostředek, a přátelé od stran požádaní, své smlouvy v jednostejná slova napsati davše, pečetmi svými jsme zpečetili, a jedné každé straně jednu odvedli, jimž datum jest létha a dne z počátku psaného, jakž táž smlouva plněji svědčí, a vše v sobě šířeji obsahuje a zavírá': proti sobě, slovo

od slova zcela a zouplna od počátku až do konce, ku při obeslané z výtržnosti do slavného soudu komorního království českého k svědomí."

Spor celý byl dle všeho urovnán, ježto obeslání Šlikovo (v F. 41.) při žalobě p. Karla z Vartemberka je přeškrtnuto a připsána zde poznámka: „smlouva, K. Kautský". —

Ještě jednu při měl Šlik a to s Janem, svob. pánem z Černhauzu a Bolknhajmu na Grabšteině. R. 1615 pohání tento Šlika ze summy 10.608 K jako náhrady. Šlo o mlýn shořalý, který přiřknut byl kdysi Jaroslavovi z Vartmberka, když vrátí své švagrové Elišce z Donína 500 K. Toho on neučinil, ale i mlýnu neužíval; a stejně tak i jeho nástupci Anna Kateřina ze Smiřic a manžel její Šlik. Proto třetí manžel a dědic Elišky z Donína pan z Černhauzu žádal od Šlika náhradu výše jmenovanou. Soud byl přetržen až smrtí obou r. 1621 a 1623.[1])

Jinak v registrech komorního soudu Šlik uveden není, neměl pří více. Byl sám i radou komorního soudu království českého, ale súčastnil se jen jednou jeho zasedání, a to 26. srpna 1611.[2])

Také v Praze měl Šlik značný majetek. Pod Bruskou č. 923-9 byl dům, jenž náležel na čas Šlikovi, potom Benj. Fruweinovi z Podolí. Byl sbořen r. 1903.[3]) Před mostem v Karlově ul. č. 2 n. je dům Colloredovský[4]), staré č. 189 a s ním spojené č. 197 (býv. dům Šloserovský) do ulice Anenské. Zde proti sv. Klimentu, jak se říkalo, býval

[1]) Reg. komorního soudu F 44, Z 28; u Dr. Šimáka; „Příběhy města Turnova n. Jiz." Turnov 1904. III. 387.

[2]) Histor. archiv Č. akademie č. 24. roč. 1904: „Příspěvky k dějinám soudu komorního král. čes. z let 1526—1627 od Václ. Schulze". Str. 115. — Ještě jedna listina nasvědčuje, že byl Šlik žádán za intervenci u komorního soudu od pana Šťastnýho Václava Pětipeskýho z Chýš a na Egrberku, na Byšicích a Bosíni (Roudnický archiv P. 10/12 list Šlikův ze Svijan 26. srpna 1615. Viz příloha 9. Šlik v listu tomto sděluje pánu, že získán jest p. Jiří Vratislav a již ničeho nepozůstává než toliko, aby stranám den k jednání byl stanoven, k čemuž by se hodil 8. říjen, ježto i pán z Budova od soudu komorního a sněmu právě zasedajícího bezpečně odjeti nemůže.

[3]) Ruth: Kronika kr. hl. města Prahy str. 1184; Jansa, Herain a Teige „Stará Praha" 158.

[4]) O něm piše Al. Jirásek: Fr. L. Věk II.; Colloredovský se jmenuje proto, že jej r. 1780 zdědila Marie Isabella kněžna Colloredo-Mansfeldová.

ve 14. a 15. stol. dům „u dítek" (ad pueros), kteréžto jméno i v 16. stol. bylo obyčejné. R. 1619 koupil ten dům nově přestavený od Mikuláše Langenbruka z Langenbruku Jáchym Ondřej hr. Šlik za 15.000 kop.[1]) Prodej učiněný v čase povstání uznán neplatným, dům po smrti Šlikově skonfiskován a darován byl jesuitům,[2]) kteří jej prodali r. 1621 za 20.000 zl. rýn. knížeti saskému Juliu Henrichovi, po němž nazýván pak domem saským. Byl to tedy dům Šlikův, do něhož zimní král Fridrich se uchýlil po bitvě bělohorské. Zde se konala válečná porada a Fridrich ještě pozdě večer prchal na Staroměstské náměstí. V r. 1631 ubytoval se v domě saském Jiří Arnheim z Arnimu, jemuž Češi říkali Arnimb. Později bydlel na Malostranském náměstí v domě Lichtenštejnském, kde je nyní gener. velitelství.

R. 1600 dostala Anna Kateřina Vartemberková ze Smiřic, provdaná za Šlika dům t. zv. „U věže" v Praze v ulici Kaprové, jenž sahal v zadu i do ulice Maislovy, který však r. 1604 koupil Štang z Labětína.[3])

Na Ovocném trhu č. 576-10 dům t. zv. „pozdravení andělské", později zvaný „u meče" a potom „u zlaté točenice" držel r. 1600 také Jáchym Ondřej hr. Šlik; koupí r. 1612 přešel za 3500 kop na lenního radu Jana Eisena z Lehrbergu, jenž po bitvě bělohorské ujel a dán byl do klatby.[4])

Na velkém náměstí Staroměstském č. 930b (Markrabský, Pernštejnský dům), kterýž náležel Alžbětě Kolovratové roz. Berkové z Dubé a Lipého, dům mezi domy Jana Boryně ze Lhoty a Jana Hendrycha z Frankštejna, koupil Jáchym Ondřej hr. Šlik dne 5. února 1610 za 8000 k. m.[5]) Vedle sousedil dům č. p. 929, který náležel Dorotě hr. z Firštenberku, roz. Holické ze Šternberka a na Lištné. S tou měl hr. Šlik spor, když opravou v jeho domě pro-

[1]) Listiny o tom zachovány jsou v místodrž. archivu C. 215. S. 65.
[2]) „Bescheid für die Herren Patres Societatis Jesu zu Prag" dt. 4. května 1622 nalezá se v místodrž. archivu C. 215. S. 65.
[3]) Nyní na tom místě stojí nový barokový dům Pařízkův č. 25. (Mikuláš. tř.)
[4]) Ruth, str. 817.
[5]) Ruth, str. 344. Desky zemské větší č. 135.

vedenou zeď domu jejího se poněkud poškodila. Ale spor urovnán, ježto pobořenï se stalo bez viny a rozkazu hr. Šlika zámečníkem Jobstem Šmelerem.[1])

Mnohonásobnou koupí domů a statků byl Šlik nucen také si peníze někdy vypůjčiti. Vypomohli mu vždy ochotně mnozí přátelé z Prahy i odjinud. Několik jeho dlužních listů jest zachováno.[2]) Pocházejí z různých let a vrátíme se k nim ještě v dalším při konfiskaci statků Šlikových, kdy věřitelé svého práva se domáhali.

Správy statků svých byl Šlik dbalý. Statky jeho byly rozsáhlé a možno říci, že byl jedním z nejzámožnějších šlechticů své doby v Čechách. Na jeho panství zaměstnáno bylo hojně úředníků, Češi i Němci, ve vsích i dvorech, v městě Turnově i Praze.

Ku svým poddaným byl Šlik pánem uznalým, šlechetným a lidumilným, což při různých příležitostech osvědčil. Poskytl jim také mnohá privilegia. Tak zejména 30. ledna 1613 osvobodil Turnovské strany své Svijanské všech dávek, platů, robot a povinností, i těch, jichž byli sproštěni již dříve, i těch, jimiž byli vázáni dosud, za roční plat 1000 kop míš. Obdarování Šlikovo vloženo bylo v desky zemské.[3]) Tímto dobrodiním se hrabě velmi zavděčil svým poddaným, tak že ho vždy rádi jako šlechetného pána vzpomínali. K tomu ještě Šlik listem ze dne 28. února 1613 vyprosil na císaři Matyášovi, že to dání všecko slavně potvrdil, aby nikdo jeho v budoucnosti mařiti nemohl.

Takové dobrodiní ovšem bylo v tehdejší době dosti vzácné.

I jinak znám jest Šlik jako zastánce lidu obecného. Na sněmu 18. září 1609 jednáno bylo o zbíhání a přechovávání lidí cizopanských poddaných, kdy pan z Žerotína se vyjádřil: „aby jim přece nohy utínány byly, že jich mnoho

[1]) Rukopisné zprávy o tom v archivu kr. hl. města Prahy č. 1029, f. 168, č. 1291, 168 a č. 324, f. 341.

[2]) Místodrž. archiv v Praze C. 215, S. 65.

[3]) D. Z. 136, P. 16. Uveřejnil je Dr. J. V. Šimák: „Třetí zpráva musea Turnovského za l. 1893—96 Turnov 1897. Žádost Šlikova v té příčině psaná dne 28. ledna 1613 nachází se v místodrž. archivu T. VIII. 2.

mu zutíkalo a na Kaňku se někteří zdržují.“ Proti tomu ozval se pan Jáchym Ondřej hrabě Šlik: „Mocí, milí páni, sněmujete o poddaných, sněmujtež toliko o pánech, jak se mají páni k svým poddaným chovati, aby nebyli tyrani, než milostiví skutkem a rozpomenuli se, že před jedním pánem se postaví a jednomu pánu počet každá vrchnost vydávati bude.“[1])

V stejném smyslu vyjádřil se Šlik ve svém listu k panu Šťastnýmu Václavovi Pětipeskýmu z Chýš a Egerberku, na Byšicích a Bosíni r. 1614.[2]) Jednalo se o poddanou tohoto pána Salomenu Adamovu z městečka Byšic, ve příčině jejího se zdržování na gruntech Šlikových v Turnově. Pan Pětipeský se po ní sháněl. Šlik sice ji dal hledati, ale pak píše p. Pětipeskýmu: „Co se pak dobývání pokuty snešením sněmovním vyměřené dotýče, jest ovšem tak, pokudž poddaná Vaše na gruntech mých při poddaným mým usvědčena jest, že bych se musil vedle téhož snešení tak zachovati a na poddaným mým takový pokuty Vám dopomáhati; ale kdybychme se všichni obyvatelé království tohoto, kteří jaké statky pozemské máme, k sobě vedle znění často psaného snešení sněmovního chovati měli, musily by všechny jiný soudy aneb práva zatím odpočívati a soudcové toliko v dopomáhání nám pokut s námi zaneprázdnění jmíti.“

Přes to byl a zůstával Šlik v přátelském styku s tímto pánem. Pětipeský bral s ním radu ve příčině nákupu ryb pro dobu postní. A Šlik mu píše a sděluje své zkušenosti o ceně platejsů, štokfišů a herynků, že je potahuje od bratří Řehoře a Jiřího Begtlerů, lidí poctivých a možných, a že ho stojí každá tuna na místě 10$^1/_2$ k. m., s nákladem až domů 12 m. k., kopa platejsů po 60 kr. a kopa štokfišů po 7 k. m. Při tom sděluje, jak třeba býti opatrným při nákupu herynků a jak se pozná zásilka herynků čerstvých dle značek na sudech. Radí objednávku učiniti záhy, že jsou pak ty věci čím dál dražší pro hojný odbyt do cizích

[1]) Ruk. Zikmundův p. 585.
[2]) Roudnický archiv knížat z Lobkovic P. 10. 12. List Šlikův ze Svijan 11. září 1614. Viz příloha 8.

zemí, zvláště do Rakous a Uher.[1]) — Píše mu pak i později často. Jak se zdá, súčastnil se i jeho svatby, k níž mu písemně předem blahopřeje.[2])

I úředníci a zřízenci panství Šlikova těšili se přízni pánově. Šlik byl k nim uznalým a svědomité služby oceňoval i dary odměňoval. Jména úředníků jeho jsou: Albrecht Dobranovský z Dobranova 1591-2, Jan Mlazovský 1592-7 Václav Houžvička 1596-7, Jeremiáš Strádal ze Stiřína 1605-10, Matěj Hrdlička 1611-4, Václav Koníček Příšovský 1611-5 důchodní písař, 1615-20, úředník a pak zámecký hejtman; Mašek Urban, šafář 1591, Kryštof Vízner Opolský, hofmistr 1614; Heřman Vylink, zahradník 1614; Mik. Kohout, písař 1615, Jan Pták, služebník a j.

Pečlivě staral se Šlik s pánem Karlem z Vartmberka o městskou školu a faru v Turnově. Vůbec oba páni ozdobovali svá panství, obnovujíce stavby světské i církevní. Rektor Bacháček 21. října 1608 píše konšelům Turnovským: „J. Mst. pan hrabě Šlik, J. Mst. pan Karel z Vartmberka o to starati se ráčí, aby škola v městě Turnově dobrými, učenými a příkladnými správci opatřena byla, a vy také za příčinou mládeže vaší domácí i přespolní na to pozor máte.“

V Turnově byly tři školy vedle sebe, bratrská a dvě luterské, chlapecká a dívčí. Když se jednalo o stavbu nové školy luterské, Šlik „slíbil dáti 6000 cihel, Rohozečtí páni z Vartmberka 4000, pan Smiřický 1200 a k tomu ještě dlaždičky. Pak šli ještě konšelé k pánům s prosbou o les: Šlik daroval jim 12 „dřeven“ na lešení, 2 kopy prken z lesa u Rádla. Šindele slíbil hrabě 120 kop.“[3])

I církevním poměrům na panství svém Šlik věnoval pozornost a péči, což se u něho, muže tak nábožensky zalo-

[1]) Roudnický archiv knížat z Lobkovic, P. 10./12. List Šlikův ze Svijan ze dne 7. pros. 1616. Viz příloha 13.

[2]) Přislibuje účastenství své na svatebním veselí, bude-li se moci včas vrátiti z pohřbu p. Jana Jiřího ze Švamberka, který se má konati na Ronsperce. Roudnický archiv. P. 10/12. List ze Svijan ze dne 16. září 1617. Viz příloha 17.

[3]) Dvorský: „Paměti o českých školách“; u Dr. J. Šimáka „registra na vydání stavení školy Turnovské,“ str. 197.

ženého a činného, rozumí samo sebou. Na jeho panství bylo 7 far vesměs luterských. Dokud měla Svijany jeho manželka Anna Kateřina z Vartmberka v r. 1603, byla tu jen fara jedna.[1]) Je patrno, že rozmnožení far bylo zásluhou Šlikovou. Od r. 1606 byl hlavním luterským farářem na panství Šlikově farář Melichar v Turnově, pro nějž si konšelé dojeli na Domosnici. Týž byl r. 1611 a snad i později ještě zámeckým kaplanem hraběte Šlika.

O kostele Loukovském, kde — jak dříve zmíněno — pochována byla manželka Šlikova Anna Kateřina roz. ze Smiřic, máme zachovány dvě zprávy týkající se desátku, který poddaní, usedlí na půdě lánové, farářům platívali.[2]) K faře Loukovské přináležel desátek 13 k. míš. ročně z lánů, které hrabě Šlik r. 1610 k statku svému Dařenici přivtělil. Jan Augustin Drahanovský, farář Hradištský, sděluje v r. 1663 konsistoři, že nynější majitel Karel Ferdinand hrabě Valdštýn tyto desátky platí. Žádá však, aby povinnost za léta 1610 až 1660, v celku asi 650 k. m. vymožena byla, kteréhož obnosu by se užilo ke stavbě chrámu. Drahanovský žádá konsistoř o radu, jak postupovati, aby dotyčná povinnost vyrovnána byla. Vysvětlení k této jeho žádosti z let Šlikových nám známo není. Patrně se Šlik jinak o faru a faráře staral, zvláště když zde za něho (až do r. 1617) působil oblíbený luterský farář a výborný kazatel Jan Hertvicius (Hertvík), s nímž se potom v Praze shledáváme.[3]) Hertvík byl také za svého pobytu ve Vel. Loukově zámeckým kaplanem Šlikovým.

[1]) F. Marát: Soupis poplatnictva 14 krajů království českého z r. 1603. Praha 1908, str. 15.

[2]) Arcib. archiv Pražský: Registrata fasc. X. 1662-1663, opisy v zem. archivu. Prvá listina ze dne 9. února 1663, druhá ze dne 20. října 1663.

[3]) Od r. 1617 byl farářem na Novém Městě Pražském u sv. Štěpána. Zde v Praze napsal pochvalný spis na sňatek dcery Šlikovy Anny s Přemyslem ze Žerotína, pánem na Vizmberce v r. 1617 (univ. bibl. v Praze sign. 54. G. 3035) pod názvem: „Nobilitas et gloria sacri matrimonii": To jest důstojnost i vyvejšenost svatého manželství mezi vysoce urozenými a osvícenými osobami: Panem, p. Přemyslavem z Žerotína a na Vizmberce ze strany jedné a Pannou, pannou Annou Marií Šlikovnou z Holejče, hraběnkou z Pasaunu a z Lokte na Svijanech ze strany druhé, modlitbami a slovem Božím v domu Jeho Milosti Vysoce uroz. Pána p. Petra Švamberka na Hradčanech ležícím v přítomnosti mnoho vzácných, urozených a poctivého obého pohlaví lidí 29. měsíce máje,

POLITICKÁ ČINNOST ŠLIKOVA. JEDNÁNÍ O MAJESTÁT A POROVNÁNÍ MEZI STAVY POD OBOJÍ.

Veřejné působení Šlikovo spadá do doby nábožensky i politicky velmi živé. Jest přirozeno, že takový muž jako Šlik, povahy silné, nadání neobyčejného, postavením svým osobnost význačná a rozsáhlé styky a známosti mající, nezůstal tichým pozorovatelem veřejných událostí své doby.

Poprvé vystupuje Šlik na veřejnost v r. 1601, kdy ujímá se Kadaňských luteránů, aby obdrželi povolení ke stavbě kostela. Katoličtí radní a bratrstvo katolické v Kadani upozornili na to arcibiskupa, aby to překazil.[1])

léta 1617 osvědčená.“ Mimo to vydal i jiná kázání: 1. „Nuptiae neb Svadba ženicha nejžádostivějšího Pána Ježíše Krista s posvěcenou v Duchu Swatém Newěstou, milostným Děťátkem a rozkošnou Pannou Kateřinou, dcerkou Slovútné Poctivosti vzácného Pana Lukáše Karbana z Volšan, měštěnína a Pána, radního v Novém Městě Pražském, i počestné, šlechetné a bohabojné paní Doroty Karbanové z Lichtenfeldu, nejmilejších manželů, vlastní léta přítomného 1620, 15. dne měsíce února s modlitbami a hojným pláčem konaná . . . slovem Božím osvědčená od kněze Jana Hertvicia Pražského faráře . . .“ (univ. bibl. 54 H 2015); 2. Funebre officium, to jest Služba počestného pohřbu poslední Vážností křesťanskou nad Tělem mrtvým počestného a bohabojného mládence, pana Martina Budygera z Hohenštejna, synáčka hrubě milého, slovutného a počestného muže pana Jana Budygera z Hohenštejna, měštěnína N. Města Pražského († r. 1619) . . . činěná od M. Jana Hertvicia Pražského téhož kostela (u sv. Štěpána) faráře. Vytištěno v Praze u Pavla Sessia 1619 (univ. bibl. v Praze 54 G 3013). 3. Tumulus horrendi homicidii t. j. Pohřeb slovutného a počestného muže pana Jana Šmejdýře měštěnína Nového Města Pražského . . . kázáním slova B. osvědčený od kněze J. Hertvicia. Vytištěno r. 1618 v Praze u Pavla Sessia (univ. bibl. v Praze 54 G, 3013). V lednu r. 1622 odešel Hertvicius do Saska, zdržoval se v Altenburku a pak ve Wittenberku. R. 1631 vrátil se se sas. vojskem do Prahy, ujal se opět své fary a zvolen byl i do obnovené konsistoře, ale v květnu 1632 jest již opět ve vyhnanství ve Wittenberku, byl pak farářem v Dabrunu, pak správcem čes. osady v Perně (do r. 1639) a posléze byl kazatelem čes. církve v Drážďanech (1649—57), o niž měl mnohé zásluhy. Zde založil r. 1650 knihu církevní, do kteréž se s pomocí Pána Boha Všemohoucího ke cti a slávě jména Jeho sv. a k spasitelnému užitku a pohodlí národa čes. vpisovati a poznamenávati budou všecky a všelijaké potřeby a paměti rozličné církvičky té české.“ O něm viz: Osvěta 1887 v práci Fr. A. Slavíka: „Česká církev v Drážďanech, str. 987.

[1]) Dr. Kam. Krofta, „Sněmy X. 1600—1604.“ (Vydáno v Praze 1900) na str. 153 u č. 121: „Katoličtí radní a bratrstvo katolické v Kadani stěžují si arcibiskupovi Pražskému, že luteráni Kadanští v nepřítomnosti rychtáře a císařského primatora města, kteří na sněm vysláni byli, potají 2 osoby do Prahy vypravili, aby tam pomocí pánův nekatolických, zejména Ondřeje Šlika, povolení k stavbě luteránského chrámu vymohli. Žádají

V témže roce ujal se Kadaňských, když se jednalo o obnovení městské rady. Šlo mu o to, aby na místo osob, které zájmů města nedbaly, dostaly se k správě města osoby čilejší a schopnější. Za tou příčinou intervenuje u pana Humprechta Černína z Chudenic a Ouňovic, podkomorního království Českého (2. dubna 1601), jemuž píše, že si již jednou stěžoval na některé radní osoby a byl požádán, aby na místo jejich navrhl jiné řádné osoby. Upozorňuje ve zvláštním seznamu na nehodné členy městské rady, označuje nezpůsobilost jejich a navrhuje místo nich jiné čestné osoby, počtem 8.[1])

Roku 1603 setkáváme se se Šlikem v kruhu vládní opposice, jež sestávala z pánů Budovce, Trčky a Pětipeského. Opposice měla zejména náboženské příčiny. Dne 2. září 1602 obnovilť Rudolf II. mandát Vladislavův proti „Pikartům" (mandát z 10. srpna 1508). Bratřím zavřen byl sbor v Ml. Boleslavi a statky zabaveny, na jiných pak panstvích v proudu bylo zkracování evanjelíků vůbec. Z toho došlo r. 1603 k veliké bouři, jíž v čele stál všeobecně vážený muž Václav Budovec z Budova. Většina sněmu žádala odvolání mandátu, k čemuž Rudolf II. nesvolil, spíše ještě r. 1603 pro královská města mandát obnovil.

Než brzy naskytla se stavům příležitost, aby rázněji vystoupili na obranu svých náboženských práv.

Jednalоť se o mír Vídeňský s odbojnými Maďary (Bočkajem). Rudolf nechtěl uznati mír tento bratrem jeho Matyášem zjednaný a ve jménu jeho sprostředkovaný. Matyáš pohněvav se, vtrhl do Čech a chtěl Rudolfa zbaviti trůnu. Postavení Rudolfovo bylo nesnadné, vojsko nepřipravené a také slabé ustoupilo až ku Praze. Svolán na rychlo sněm, Rudolf prosil stavy o pomoc proti Matyášovi. Objevení se jeho ve sněmovní síni vzbuzovalo úžas. Starý, slabý muž, skřivené páteře a nejistého držení, který dlouho se lidu ne-

arcibiskupa, aby takový úmysl luteránů Kadaňských překazil, sice že možno obávati se úplného potlačení víry katolické v městě jmenovaném." (V Kadani 10. února 1601 — originál v arcibiskupském archivu v Praze. Registrata fasc. III. 1597—1615.)

[1]) List Šlikův z Kadaně z 2. dubna 1601 v arcib. archivu v Praze: Rec. ab A. 1601 et 1602, opis v zem. archivu. Viz příloha 2.

ukázal, tak že pověst povstala, že by již zemřel, zjevil se tu před stavy a budil soucit přítomných.

Než stavové svorně žádali, aby se projednala dříve otázka náboženská. Žádosti stavů formuloval Budovec v 25 článcích, spis podepsalo 200 pánů, 300 rytířů a král. města vyjímaje Budějovice a Plzeň. Stavové žádali, aby zůstaveni byli při konfessi české z r. 1575, aby si voliti směli defensory k spravování konsistoře, pod jich opatrování aby postavena byla universita, svoboda náboženská aby všestranně byla zabezpečena a nikdo k tomu či onomu náboženství nebyl nucen. Požadavky to známé, spravedlivé a tudíž naléhavé, a doba k nim byla příznivá. Teď nebo nikdy, to se všeobecně cítilo, musí se věc rozřešiti.

28. května shromáždili se stavové v zelené světnici a zvolivše si Jáchyma Ondřeje hraběte Šlika generálním řečníkem, žádali o audienci u krále. Dána jim odpověď od císaře, aby tu žádost svou skrze nejvyšší úředníky a soudce zemské jemu přednesli. Když pak stavové toho učiniti nechtěli, oznámeno jim, aby z každého stavu 12 osob k císaři vypravili; když pak i to se učiniti zdráhali, dovoleno jim, aby všichni k císaři šli. Bylo jich mnoho.[1])

„Šlik přednesl v jazyku německém, na čem se byli usnesli, s dodáním těch artikulův, o kteréž se umluvili, na německo přeložených, též s odvedením konfesse české[2]) v německé řeči vytištěné a na červeném aksamitě svázané, kterouž Václav z Budova svázati a přihotoviti dal. Načež císař dal jim odpověď tehdáž takovou, že na budoucím sněmě ty věci ráčí chtíti vážiti. Ale Šlik na místě stavův optal se zase k tomu, že stavové poníženě a oddaně žádají, aby císař hned jim nyní odpověď dáti ráčil. Na to oznámeno mu, že císař, poradě se s nejvyššími úředníky a soudci zemskými ráno stavy odpovědí zpraviti ráčí. A když hrabě vždy na tom stál, že stavové poníženě, poddaně a důvěrně prosí, aby J. M. C. ještě toho dne jim dal odpověď, bylo

[1]) Pavel Skála ze Zhoře: Hist. česká od r. 1602—23, vyd. K. Tieftrunk Praha 1865. I. 99.

[2]) Ne však augsb. konfesse, jak píše Lacina: „Česká kronika" III. Praha 1896. Str. 520.

oznámeno od císaře, že se tak dle jejich žádosti státi má. A tak stavové zase do zeleného pokoje šli a někteří na palác, očekávajíce odpověď tu.“[1]) Odpověď však dána teprve druhého dne 29. května písemně. Císař žádal za odklad do nejbližšího budoucího sněmu, pokud se týče konfesse české, v ostatním sliboval rovnost a spravedlnost, to zejména v osazování úřadů, i jiné sliboval nebo učinil nápravy. Stavové spolehše se na slovo císařské, 30. května sepsali svou repliku, ujistili císaře svou loyalitou, svolili o dvou artikulech náboženství se týkajících, aby do nejblíže příštího sněmu byly odloženy, kterýž aby určitě na čtvrtek před sv. Martinem téhož roku položen byl, žádajíce. Do té doby, aby náboženství své svobodně a bez překážek vykonávati směli. Císař slíbil vše. A tak stavové upokojeni dali se do jednání o proposici královské a to hned 31. května. Projednávány žádosti předložené jim od poslů Matyášových do sněmu se dostavivších. Byli to Vesprémský biskup Valentin Lepeš, Žerotín a jiní. Stavové císaře v tísni jeho a strachu o českou korunu neopustili, důvěřujíce slibům jeho právě daným.

S Matyášem, který přitáhl až ku Praze a u osady Dubče táborem se položil, bylo u Štěrbohol vyjednáváno. V poselstvu Rudolfově byl i hr. Šlik; s ním byli zde nejvyšší purkrabí Ad. ze Šternberka, nejvyšší sudí Adam z Valdštýna, Jaroslav Bořita z Martinic, Václav Budovec z Budova a j., rovněž i Pražané a někteří z druhých měst královských. Mír byl ujednán 25. června 1608 v Libni a 26. června podepsán. Císař Rudolf II. odevzdal Moravu, obojí Rakousy a Uhry Matyášovi, který spolu přijat se svolením císaře a stavů za budoucího krále českého po smrti Rudolfově.[2])

Očekávalo se, že bude Rudolf za pomoc v tísni nejvyšší mu poskytnutou stavům evanjelickým vděčen. Ale nestalo se. Nesvolal sněm ani v listopadu, jak slíbil, aby se náboženské věci mohly projednati. Ba jednal i proti danému slovu a pokračováno bylo v dosavadní taktice.

[1]) Skála I. 99.

[2]) Paměti Viléma hraběte Slavaty, vydal Jos. Jireček v Praze 1866. Zde jest otištěno porovnání mezi Rudolfem a Matyášem str. 170—177. I Šlik je na něm podepsán.

Nejvyšší úředníci nařídili 1. září 1608, že se Bratřím nemají žádné schůze povolovati. Brzy na to 23. ledna 1609 prohlásil Rudolf, že od starých zákonů nemůže upustiti a že jen náboženství katolické a starý utrakvismus může trpěti. Přípovědi Maxmiliánovy prý neplatí.

Ovšem takové prohlášení nalilo jen oleje do ohně.

Teprve 28. ledna 1609 sešel se sněm. Stavové žádali pevně, aby král písemně stvrdil českou konfessi, vydal jim konsistoř a universitu do správy a k hájení práv náboženských, aby jim volno bylo voliti si defensory ze všech stavů. Měla býti zaručena zákonitá svoboda a rovnoprávnost, zjednán konečně pořádek.

Jednání bylo zdlouhavé. Králi bylo raděno, aby nepovoloval. Činili to zejména horliví předáci strany katolické: nejvyšší kancléř Zd. Popel z Lobkovic, hrdý muž ve Španělsku vychovaný, oddaný katolické věci cele, král. maršálek a zemský sudí Martinic a purkrabě Karlotýnský Slavata, oba zarytí ultramontáni. Při nich ovšem byl i arcibiskup a jeho theologové odvolávající se na to, že věc náleží do kompetence papežovy. K smířlivým katolíkům náležel nejvyšší purkrabě Adam ze Šternberka, nejvyšší sudí Adam z Valdštýna a zemský soudce Jan Zbyněk Zajíc z Hasenburka a tajní radové Hanniwald a Hegenmüller. Slavata častoval je za to titulem „idiotů".

Nejvyšší purkrabě oznámil stavům, aby žádost svou, kterou ústně na císaře vznesli, ve spis uvedli a také i na dále, kdykoli by co s císařem jednati chtěli, aby to vždycky ve spisu podávali. Tak „uloženo bylo ve sněmu panu z Budova a panu Adamovi Linhartovi, aby ten artikul o náboženství z předešlého spisu minulého sněmu J. M. C. podaného, kterýž i do sněmu vešel, vypsati dal, a pan Joachim Ondřej Šlik, aby to na německo přeložil ... „Potom p. hrabě Šlik nahlas četl, co jest z českého na německo přeložil, a p. Václav z Budova též nahlas četl ten výtah, o němž již povědíno, a volili páni stavové též osoby, kteréž by to J. M. C. dodaly, totiž z pánův p. Štěpána Jiřího z Šternberka, z rytířstva p. Jiřího Gerštorfa, z měst p. Jiříka Švika, kteřížto vyslaní ve 3 hod. německé při J. M. C. audienci

měli a tu i spis na proposici J. M. C. učiněný J. M. podali, kterýžto slovo od slova takto: „První odpověď na Proposici J. M. C. od pánův stavův pod obojí dána a jejich žádost o další svobodu v náboženství.“ (4. února 1609.)[1]

5. února vyzval nejvyšší purkrabě k přání císařovu stavy, aby císaři podali českou konfessi. Podali ji v české i německé řeči. Císař žádal o dobrozdání konsistoř pod obojí a rada královská, sestavená ze samých katolíků, jednala o tom, jaké stanovisko měl by císař zaujati. Výsledek byl ten, že 11. února dal císař stavům zamítavou odpověď.

Stavové jednali nyní dále. Zvláštní výbor 11 osob uvažoval o tom, co se má králi sděliti. I na této práci měl hrabě Šlik účastenství. Českou konfessi v červeném aksamitě vázanou přinesli páni Španovští. Výsledkem společné úrady byla replika ke králi. „Tato druhá žádost v soudní světnici před stavy počtu většího 18. února po 7. hod. ráno na půl orloji přečtena a hned po 8. hod. v jazyku českém i německém J. M. C. podána skrze p. Jiřího ze Švamberka, p. Oušteckého, p. Štefana ze Šternberka, p. Joachima Ondřeje hr. Šlika, p. Jiřího Gerštorfa a j.“[2])

Replika tato podaná císaři s vylíčením příkoří, jež se dějí stoupencům konfesse české, putovala zase od císaře do rady officielních zástupců církve katolické, kteří ovšem jako prve, tak i nyní navrhli císaři dáti odpověď zamítavou. Tak se stalo 21. února.

Stavům nezbývalo než odpověděti duplikou. K té sháněl hr. Šlik doklady v konsistoři a universitě. Duplika čtena ve sněmu 27. února a též čten extrakt, totiž výtah všech těch stížností[3]), které mnozí ze všech tří stavů s doklady podávali. Potom čten krátký německý extrakt od pana Joachima Ondřeje hr. Šlika.

Strana katolická v radě královské, o všem dobře zpravená, nelenila. Vlivem jezuitů docíleno toho, že císař 7. března

[1]) V rukopisu Budovcově IX. A. 8 B. č. 281, fol. 74—75.
[2]) Ze zápisu Strahovského rukopisu D. C. II. G.
[3]) V rukopise Budovcově IX. A. 8. B. č. 281 v musej. archivu nadepsaném: „Akta o náboženství l. 1609 a 1610, fol. 148 a násl. jsou uvedeny stížnosti aneb krátké poznamenání některých příkoří a útisků“.

dal stavům třetí zamítavou odpověď. Stavové podali 14. března tripliku s dalšími doklady a domáhali se poznovu, již ovšem rozhodněji, svobody náboženské dle české konfesse. Mluvčím jejich byl až dosud Štěpán Jiří ze Šternberka. Ale jelikož se zdálo, že tento pán jest jaksi neupřímný a povolný, zvolili si stavové vlivem Budovcovým na příště za svého hlavního řečníka Šlika. Taktika Budovcova je tu průzračná. Budovec postihl dobře, že Šlik mezi rozhodnými luterány požívá vážnosti a vlivu, a tudíž, že jeho pomocí upevní se sjednocení i svornější postup luteránů a Bratří. Mimo to Šlik byl energický, dovedl rázně vystoupiti.

Plné dva měsíce již jednáno nadarmo. 18. března dal císař opětně zamítavou odpověď. Šlik prý tehdy se prudce vyjádřil: „Pohanům, Turkům dala by se odpověď, co se o nich smýšlí, ale my toho od nich dostati nemůžeme.“[1]) Císař vyřízení stále odkládal a oddaloval na jiný sněm, slibuje zatím ochranu, jako i strany pod jednou a mimo náležitost, že utiskovati dopustiti nechce. A stavy žádal, aby přistoupili k jednání artikulů v proposici jeho obsažených. Usneseno, aby nový spis (quadruplika) byl císaři podán. 21. března v shromáždění stavů čten a poopraven. Šlik vzal na se ten úkol, že spis pro císaře určený do němčiny přeložil. Jednáno o audienci u císaře. 24. března odebrala se 9tičlenná deputace na hrad, odevzdala spis a Šlik ústně žádost stavů císaři přednášel; mluvě poněkud šířeji, snad i ostřeji.[2])

Výjev na hradě Pražském popisuje se nám takto:[3]) (24. března)... „mezi 9. a 10. hodinou od J. M. C. pánům

[1]) Paměti Viléma hr. Slavaty, I. 252.

[2]) Spis jim podaný uveden jest v rukopise Zikmundově p. 262.—270.: „Omluva všech 3 stavův království českého J. Msti C. v spisu podaná podle vyžádané audiencí skrze pana Joachima Ondřeje hr. Šlika v 6 osobách z stavu panského, 2 rytířského, jedné z městského přednešená v outerý 24. Martii léta 1609: „Nejjasnější a nejpřemoženější a velkomocný římský císaři,“ etc. Dána v sobotu po neděli postní Reminiscere léta 1609. — V. Msti věrní a poslušní poddaní, páni, rytířstvo, Pražané, z obce i jiní vyslaní z měst království českého, všichni 3 stavové pod obojí tělo a krev Pána našeho Ježíše Krista přijímající nyní při sněmě obecném na Hradě Pražském shromáždění.“

[3]) Strahovský rukopis DC II. G. fol. 153. (Rukopis má titul; „Léta Páně 1609 v outerý po sv. Pavlu na víru křesťanskou obrácení sněm

stavům rozkázáno, aby odpověď svou v šesti osobách ihned J. M. C. přednesli. I bylo k tomu ze všech stavův voleno šest osob, dvě ze stavu panského, dvě z stavu rytířského, a dvě z měst. Že pak té chvíle někteří páni soudcové zemští z strany pod obojí byli v kanceláři české, posláno k nim šest jiných osob, aby se mezi pány do soudní světnice najíti dali. Což se ihned stalo, že nadepsaní páni soudcové zemští z kanceláře české vyvstali, a do soudní světnice mezi pány stavy najíti se dali. A odtud předepsaní páni vyslaní k J. M. C. s tou odpovědí šli, kteréž veliký turbat stavu panského, rytířského, městského i přespolního, až do rytířské světnice doprovázelo. Pan Joachim Ondřej hrabě Šlik, maje krátký extrakt dotčené odpovědi na německo pro paměť poznamenaný, J. M. C. potřebu všech tří stavův přednášel. A když k první příčině, proč stavové odkladu tohoto jednání do jiného sněmu obecního, (protože se jejich nejmilejšího klínotu, jako spasení věčného, a svědomí vysoce dotýče) nikterakž připustiti nemohou, přistoupil, tu J. M. C. pohleděv na pána, slovy těmito promluviti ráčil ‚zur Sachen, zur Sachen', to jest ‚ad rem, ad rem'. Tu ačkoliv jsa pán srdce lvového, jakž při navrácení ústy svými oustní rellací učinil, té řeči trošičku se poulekl: ale však ani tím Jeho Milosti napomenutím sobě překážky neučinil,. nýbrž čtyry hlavní punkty, v odpovědi postavené, myslí heroitskou přednesl, a po dokonání řeči své, J. M. C. tuž odpověď obojím jazykem sepsanou, do vlastních rukou odvedl, s tou poníženou a poddanou žádostí, aby Jeho Milost císařská do ní milostivě nahlédnouti, ji srdcem považiti, žádost stavův naplniti, a jejich nejmilostivějším císařem, králem a pánem zůstávati ráčil. Jeho milost císařská přijav do svých rukou oba spisy, ústy svými stavům tuto odpověď dáti ráčil: že jest vyrozuměl, čeho při J. M. C. stavové pod obojí v poníženosti vyhledávají, do těch spisův že nahlédnouti, je ve své rozvážení vzíti, a stavům milostivou odpověď brzce dáti chtíti

obecní na hradě Pražském, dle odkladu sněmu svatomartinského, v l. 1608 učiněného, držán a co při něm, kdy a kterého dne jednáno i smluveno bylo, to vše tuto pořádně, summariter, až právě do zavření téhož sněmu poznamenáno jest.")

ráčí. Při té audienci po pokojích J. M. C. žádný nebyl, nežli předepsaní páni vyslaní, a nejvyšší pan kanclíř království českého.“

31. března — tedy teprve za týden — dal císař odpověď odmršťující a pohrozil rozpuštěním sněmu, že již strany artikule o náboženství straně pod obojí žádného slyšení více dáti nechce.

Z toho vznikla bouře hněvu a dříve nežli sněm byl uzavřen (což se stalo 1. dubna), uloženo bylo několika osobám dáti na tuto poslední resoluci císařskou odpověď k ruce nejvyššího purkrabího.

Stavové žádali také zvláštním psaním svědčícím králi uherskému, kurfirstům sv. říše (pod obojí) a jiným knížatům říšským o přímluvy u krále ve příčině udělení náboženské svobody dle konfesse české.[1]) Vypraveny k nim také zvláštní legace. Šlik byl zvolen do legace ke kurfirstu saskému patrně z té příčiny, že na dvoře saském byl dobře znám. Spolu s ním zvolen pan Leonart Colon z Felsu, z rytířstva páni Fridrich z Bílé a Abraham z Polhausu, z měst páni Jeroným Prunar na Litovicích a Melichar Štork ze Starého města Pražského. Jenisius[2]) však sděluje, že se ke kurfirstu saskému vypravili Šlik, Fridrich z Bílé, Jan Abraham z Polhauseu, Kašpar Luk a Jan Kirchmayer ze Starého města Pražského.

Legací všech bylo celkem pět. Vesměs měly také dobrý výsledek.

Pokusy o roztržení podobojích mezi sebou náčelníci Šlik, Budovec, Thurn a j. po každé uvádějí v nivec. Je tu svornost a neústupnost, vědomí, že jde o důležitou a svatou věc. 5. května sešli se na hradě za kostelem kathedrálním a přísahali si pod širým nebem věrnost. Byli připraveni na všecko. Svolali si sjezd Novoměstský a dostavili se k němu s branným lidem pro případ, že by sjezd byl zakázán. Jednáno o tom, co dále činiti. Císař byl ustrašen.

[1]) Viz rukopis Budovcův IX. A. 8. B. č. 281. fol. 285. a násl., kde je doslovný text ze dne 1. dubna 1609.

[2]) P. Jenisius: „De vita gestis . . . narratio.“ Lipsko 1612, str. 52.

Zajímavá jest tato zpráva z jednání sjezdového: 11. května — tak vypravuje Karel Zikmundův, luterán z Kolína [1]), — „povoláni jsme byli města do kanceláře Novoměstského za příčinou tajnou a tu od pana Mistra Valentína Kochana promlouváno bylo k městům: Poněvadž poznává, že upřímně a věrně stavem vyšším míníme, přejíce nám pan hrabě Šlik všeho dobrého, přípisů tajných rad J. Msti C., kteréž v důvěrnosti jsou jemu odeslány, v jazyku německém nám k přečtení propůjčuje, však aby to v tajnosti bylo, za to žádá. Takový pak spis takto zní: ‚Koncept přípisu v důvěrnosti od tajné rady Ruelarda k panu hraběti Šlikovi odeslaný‘: předně J. M. C. pana hraběte Šlika se doptávati ráčila, že poznává, kterak srdečně evanjelickou víru zastává a že se J. Msti C. líbí. Mezi tím na pana kanclíře se obrátil a k němu promluvil: Pravili jste nám, že žádného tak podstatného není mezi pod obojí, leč lid neumělý, tuto pak jinak se nachází. Druhé, na své tajné rady dotázku učinil, pana purkrabího a pana z Valštejna sudího nejvyššího, kterak k této nejvyšší věci a roztržitosti rady, máli jim to pod obojí přijímajícím potvrditi čili zrušiti. Na tu dotázku oba dva jednostejně radu dali, že J. Msti C. upřímně a věrně radí, poněvadž toto království připojeno jest k říši a své zření i k jiným zemím má, kdyby se co zlého stalo, (čehož Pane Bože uchovati rač), že by veliké pozdvižení a krveprolití v tomto království se státi musilo, aby J. Mst C. stavům to milostivě potrvrditi ráčila. — Proti těm přímluvám pan kanclíř a nuncius apostolicus mluvili, aby J. Mst C. neráčil toho učiniti a těm kacířům té svobody v náboženství jich potvrditi, že papež a král hišpánský lidem válečným J. Mst. C. dosti fedrovati a hájiti budou, aby J. Mst. C. na to spolehnouti bezpečně ráčila. Přijdeli k čemu, že J. Mst. C. k tomu potvrzení stavům neradí. — Proti tomu zase pan Hannibal a Antonus (?) radu svou oznámili. Ačkoliv jsou kolikrát J. Msti. C. papež a král hišpánský se v jinších příčinách velikými věcmi zamlouvali a toho nikdy, co jsou J. Msti. C.

[1]) Diarium posla Kolínského Karla Zikmundova p. 256—257. Rukopis tento mi ochotně zapůjčil p. prof. Dr. Glücklich.

slibovali, nesplnili, protož aby J. Mst. C. na ty jejich sliby nic spoléhati neráčil; pokudž království české velice s říší svázané jest a s jinými zeměmi kompaktáta a malá hrstka nás pod jednou jest, že se neví, kdo kdy před kým utíkal, že k té roztržitosti a válce neradí, nýbrž J. Msti. C. radí, aby raději svatého pokoje v šedinách svých požívati ráčil, upřímně vinšuje. — J. Mst. C. promluviti ráčil: ‚Tak-liž jest? Máme-li tomu věřiti?‘ Na to odpovídáno od nich, že tak milostivý císaři, nejináče. — Potom J. Mst. C. ohlásiti ráčila: ‚Jsme na tom žádost jejich milostí naši královskou naplniti.‘ — Z toho souditi se může, že těmi věcmi žádný vinější není jako kanclíř a nuncius apostolicus. A protož stavové aby dobrou naději měli, že to srdce královské jest Pán Bůh k nim pro stálost obrátil, a to v tajnosti pro lásku od jednoho tajného k panu hraběti odesláno jest."

V úterý ráno 12. května četla se na sjezdu od pana Martina Fruweina sepsaná omluva.[1]) Týkala se mandátu císařského, kterýmž se sjezd na Novoměstské radnici zapovídá. Páni oznamují, že od něho upustiti nemohou. S omluvou, že na sjezdě o žádnou defensi proti císaři jednati nemíní, vysláni k císaři páni Jan Jiří ze Švamberka, Jáchym Ondřej hrabě Šlik, Bernart z Hodějova, Matyáš ze Štampachu, Adam Dr. Huberus, Mistr Valentin Kochan. „Šlik mluvil k Jeho Msti C. v jazyku německém a summovně, na čem ta omluva záleží, extrakt podal. Pan Štampach, pan Bernart z Hodějova, pan mistr Valentin Kochan, doktor Huber též přímluvy od krále uherského a kurfistův i knížat J. Msti C. podali".[2]) 13. května podávají tito páni zprávy stavům o svém pořízení u krále. Šlik mluvil jménem deputace. Oznámil, že král „veselou a jasnou i libou tváří mimo jiný předešlý způsob na ně patřil. Po promluvení sám J. Msti C. odpověď dáti ráčil: „Takto chceme žádost vaši, co při nás vyhledáváte, sami bedlivě uvážiti a do svých rukou vzíti a tomu všemu vyrozuměti, na čež brzkou odpovědí zpraveni budete. Jaká bude, ji odešli."[3]) To byla obyčejně odpověď císařova.

[1]) Rukopis IX. A. 8 B č. 281. Fol. 370—390. Zde jest cele vypsaná.
[2]) Z rukopisu Zikmundova p. 258.
[3]) tamtéž p. 260.

Po dlouhém vyjednávání konečně 16. května vyšel císař vstříc požadavkům stavů a vydal 20. května mandáty, jimiž svolával sněm na 24. května k projednávání otázky náboženské. Stavové se připravovali na rozhodný a svorný postup.

20. května podány na sjezdu zprávy o legacích. V rukopisu Zikmundově jest toho vzpomenuto následovně: [1] „... Povoláni jsme byli z měst do kanceláře Novoměstské od pánův Novoměstských, což tak v důvěrnosti panu hraběti Šlikovi od jednoho tajného odesláno bylo, což tak legáti kurfiršta saského při J. Msti C. jednali v tento smysl, že J. Msti C. za to poníženě a poddaně kurfiršt saský, aby J. Msti C. všem třem stavům evangelitským liberum arbitrium exercendi religionis povoliti, stvrditi, a uší svých královských k vůli lidem a radám neupřímným zacpávati neráčil, upřímně žádati ráčí, poněvadž židé mají sobě své volné náboženství puštěné, jezuvité svůj procht a velikou svobodu, podmaňujíc svými praktikami náboženství evangelitské, je potupiti, zahladiti a v nic obrátiti chtějí, proč by pak těmto evangelitským stavům, an V. C. Mst v nebezpečenstvích velikých nelitujíc statkův, hrdel svých do vylití poslední krůpičky krve své vždycky věrní, upřímní, stálí zůstávajíce, jim potvrzeno býti nemělo, poněvadž daru hmotného, stříbra, zlata, ani jiných zemských věcí při V. C. Msti nevyhledávají, nežli toliko svobody čistého kázání slova Božího, aby volně Pánu Bohu a pokojně sloužiti mohli, protož J. Mst. C. jakožto jeden kurfiršt svaté říše poslušně a poddaně žádati ráčí pro věčnou nesmrtelnou chválu a vzdělání všeho království českého a pokoje budoucího, aby J. Mst. C. té svaté věci podle religionsfrídu bez ohledání se svatosti papežské a pohrůžek cizího národu stvrditi a potvrditi ráčil, jsouce jakožto věrný kurfiršt k J. Msti C. a do smrti zůstávající poslušný poddaný té naděje, že ponížené přímluvy a žádosti jeho oslyšeti neráčí“.

Toto byl výsledek legace vypravené do Saska. Na sjezdu oznámili i jiní, jak pořídili.

[1]) p. 292.

Sněm zahájen byl 25. května.[1]) Dne 27. května čteny královské proposice. Jednati se mělo o náboženství, pak i o jiných věcech. V pátek 29. května po nanebevstoupení Páně[2]) „čteno všem vůbec, co se před J. M. C. mluviti a co v spisu memoriálu podati má[3]) a když to ode vší obce schváleno bylo, posláni jsou k J. M. C. pan Jan Jiří z Švamberka, pan Kryštof Vratislav, pan Jiří Gerštorf a 2 z měst. A pak Joachim Ondřej hrabě Šlik, ten podle poznamenání vůbec čteného, měl k J. M. C. v krátkých slovích německy promluviti, a jak páni vyslaní odešli, napomenutí se stalo k modlení od pana z Budova ke vší obci“, ... „aby jim Bůh srdce královské nakloniti ráčil“. „Potom páni poslové od J. M. C. se ráčili navrátiti, oznamujíce, že J. M. C. je ráčila ochotně vyslechnouti a oznámiti, že v ten memoriál od stavů podaný sám ráčí chtíti nahlédnouti a stavům milostivou odpověď dáti.[4])

Obsah memoriálu jest žádost o potvrzení svobody náboženské dle české konfesse, vydání konsistoře a university, a vyřízení dřívějších záležitostí potažmo stížností. Císař poslouchaje katolických rádců odpověděl zase vytáčivě. Chtěl věděti, jsou-li stavové u víře porovnáni, jaké řády církevní mezi sebou stanoviti chtějí a jaké stížnosti obecní míní předkládati.

Dne 2. června „sepsána v německém jazyku odpověď vedle snešení všech tří pánů stavů od pana hraběte Šlika a přečtena přede vší obcí, totiž že se všichni tři stavové ve víře křesťanské v jedné konfessi české, podle porovnání na sněmě léta 1575 stalého snášejí a tak spolu srovnáni jsou; druhé, že řádův církevních jim nařizovati se nyní netrefí, dokud konsistoře a akademie ve své moci míti nebudou; třetí, že obecné stížnosti nenáleží samé straně pod obojí k přednášení, ale i straně pod jednou; a když J. M. C.

[1]) Zwei Sendschreiben vom böhm. Landtage, so zu zweyen unterschiedlichen malen, als den 28. Jan. u. 25. Mai dieses laufenden 1609. Jahres angefangen, u. was darauf in Religionssachen tractirt u. gehandelt worden 1609. Str. 4. a 15. (Univ. sign. L. G. 11) (viz také: Budovec: „Historica narratio de rebus in Bohemia inter proxima regni comitia, in negotio religionis gesta 1609“).

[2]) Ruk. IX. A. 8. B. č. 281. f. 426.

[3]) Skála I. 202.

[4]) Koncept memoriálu toho nalézá se v ruk. IX. A. 8 B. č. 281. Fol. 427-430.

ráčil audienci do dne zítřejšího odložiti, tu na další žádost pánů stavů odloženo jest s touž audiencí mezi druhou a třetí hodinou na půl orloji".[1]) K audienci zvoleni byli z panstva Leonhart Colona z Felsu a Jáchym Ondřej hrabě Šlik; z rytířstva Jiří Gerštorf a Matyáš ze Štampachu; dva z měst. 3. června k 8. hodině byli povoláni ke králi. „A tu dodán jest J. M. C. německý memoriál podle jistého všech pánův stavův usnešení. A co v tom memoriálu psáno jest, to vše pan hrabě Šlik J. M. C. oustně přednášel v ten smysl, jakž 2. junii poznamenáno. S tím při tom doložením, že stavové od někoho jsou k J. M. C. donešení, kdyby náboženství potvrzeno bylo, že by chtěli něco sobě i do J. M. C. stěžovati a v moc a v regália J. M. C. sahati. Čemuž aby J. M. C. věřiti, a takovým pomluvačům místa dávati neráčil, že J. M. C. za to poníženě a poddaně prosí, nýbrž že stavové chtějí J. M C. zlou neprávě při důchodích J. M. C. i jinde v známost uvésti. Na čež J. M. C. odpověď dáti ráčil, že v to vše sám nahlédnouti a stavům na to svou milostivou resoluci dáti chtíti ráčí.[2])"

Král se znovu odvolával na to, že prý si musí vyžádati přece dobrozdání katolických pánů na sněmě nezastoupených. Dalo se čekati, že tito nebudou stejných náhledů. Mírnější strana katolická oddanější vlasti nežli církvi, radila k povolnosti. Vrchní purkrabí Adam ze Šternberka přidal se docela se svými stoupenci katol. k stavům evanj. Také i brzy na to (k tomu se ještě vrátíme) stavové slezští se připojili, za čež jim od Šlika bylo poděkováno. (17. června).

Ale trojice katolických fanatiků: Lobkovic, — Martinic, Slavata[3]) mínila, že se nesluší stavům, laikům, o věcech víry se raditi a císař, že nemůže udělením svobody náboženské ublížiti svému svědomí. Katol. svědomí vůbec zde hledalo své vytáčky. Těmto rádcům královským pomáhali

[1]) Rukopis IX. A. 8 B. č. 281.

[2]) Tento německý memoriál aneb omluva od pánův stavův J. M. C. nalézá se v rukopisu IX. A. 8. B. č. 281. Fol. 436—438. V českém znění otištěn jest z fol. 439—441 v „Pamětích Viléma hr. Slavaty" I. 298.

[3]) Vlčkova Osvěta 1893 v čl. Tieftrunkově: Pavel Skála ze Zhoře. Str. 560: „Slavata byl mezi těmi pány, kteří nejúsilovněji odkazovali Rudolfovi, aby evanj. majestátu nedával".

statečně papežský nuncius Caëtano, vyslanec španělský de Zuniga a arcibiskup Karel z Lamberka, jenž zvláště se snažil důtklivým listem krále zdržeti od nemilého katolíkům kroku. Také i modlení v Praze nařídili, aby Pán Bůh víru katolickou v celosti před tak škodlivým předsevzetím ochrániti ráčil.

5. června odpověděl král z návodu katolických rádců a zejména nuncia papežova, že míní ponechati věci náboženské v Čechách tak, jak byly za Ferdinanda I. a Maxmiliána II. Vůbec dostávali evanj. stavové na své supliky vždy jen repliky, ale nikoliv svobodu. Jest s podivením, že dovolil si král a vláda jeho takto zahrávati s city stavů protestantských zastupujících přece převážnou většinu obyvatelstva v Čechách. Vždyť „sotva stý zbýval, kdo by učení evanjelického r. 1609 v Čechách nevyznával," svědčí Komenský. [1])

Stavové byli roztrpčeni a počali sepisovati novou repliku a shrnuli v ní veškeré své požadavky ve způsob královského listu či majestátu. 13. června oznámil ve sněmu pán z Budova [2]): „poněvadž audiencí při J. M. C. vyžádána jest a k ní povoleno, aby páni stavové toliko v 6 osobách k Jeho Msti C. šli, prve než se to stane, že se kratičký koncept [3]), co k J. M. C. od pána Joachima Andresa hr. Šlika v jazyku německém se přednášelo, promlouváno bude, se přečte a potomně forma a opatření majestátu, v čem se stavové J. Msti C. a na jaký způsob otvírají, čtena, kteráž mnoho dní o 120 osobách vážena byla." Zvoleni byli do deputace páni: Jan Sezima ze Sezimova, Jáchym Ondřej hr. Šlik, Kryštof Vratislav, Matyáš ze Štampachu a 2 z měst. Řeč Šlikova zněla [4]): „Nejmilostivější císaři, králi

[1]) Commenium VI. 75.

[2]) Rukopis Zikmundův (dle rukopisu Jindřicho-Hradeckého) str. 309. až 310.

[3]) V kníž. Fürstenberském rukopisu Křivoklátském sign. I. a 42. (v Zíbrtově Bibliogr. IV. č. 1235.) je tento koncept uveden na str. 168. Dr. Glücklich: „O histor. dílech Václava Budovce z Budova" jej uvádí na str. 56.

[4]) V ruk. IX. A. 7. Bč. 280. fol. 642—645. v souhlase s ruk. IX. A. 8, Bč. 281. fol. 456. a násl.: Mluvník k J. M. C. od p. Joachima Ondřeje hraběte Šlika: „přípis mluvení pana Joachima Ondřeje hraběte Šlika, když J. M. C. podával od pánů stavů conceptu majestátu, jakým by způsobem náboženství své pod obojí míti žádali. 13. června Anno 1609."

a pane, ačkoliv ti tři stavové pod obojí, kteříž se jednomyslně k té české konfessi přiznávají, jsou té poddané naděje byli, že na jich až dosavad mnohé a nepřestávající v tom artikuli o náboženství podané vyhledávání a prosby, též po takových znamenitých a vzácných za ně učiněných přímluvách, v nichž to předsevzetí jich za pravé, slušné a křesťanské uznáno, nicméně V. C. M. vlastní, milostivé jim učiněné přípovědi a zakázání, kteréž v sněmovním snešení léta 1608, též nedávno publikovaném mandátu, i nynější královské proposici zjevně se nachází, aspoň jednou spokojeni budou, však jest se to mimo všecku naději opět nestalo, to se na ten čas Pánu Bohu a příležitosti času poroučí, a v tom ne V. C. M., nýbrž tomu nepokojnému kněžstvu, i ještě jiným velmi škodlivým, politickým lidem, kteříž v té příčině pod zástěrou náboženství V. C. M. největší zhouby a miziny až posavad vyhledávali a vyhledávají, vina přičítati musí. A poněvadž stavové již dáleji se svým odporníkům za nos voditi dáti nechtí, a mnohem méně V. C. M. pravdivým slovům již téměř ve všech zemích vyhlášeným, pokud na nich jest a záleží, nazpět jíti dopustiti nemohou: pročež pro spěšnější fedruňk té věci jsou koncept v českém jazyku, jakým by způsobem v náboženství dostatečně ujištěni a opatřeni býti mohli, zhotoviti dali, kterýžto V. C. M. teď poddaně podávají a poníženě prosí, aby V. C. M. téhož konceptu bez dalšího protahování je spokojiti, a tak tomu artikuli o náboženství aspoň jednou konečně pomoci ráčili. Pokudž by se pak nestalo, a V. C. M. toho nepokojného kněžstva a jich rádců víceji nežli stavů svých, každého času poslušných a věrných poddaných, a V. C. M. upřímných rad sobě vážiti chtíti ráčí, tedy poslušně zůstavují při sněmovním usnešení léta 1608, též při tom teď publikovaném a na ně se vztahujícím mandátu. S tou při tom v té věci před V. C. M. znamenitou protestací, poněvadž v okolních zemích, obzvláště Bavorské, o všelijakých hotovostech válečných proslýchati, i též jisté zprávy docházejí, jaké praktiky proti sněmu (bez vědomí a se přičínění V. C. M.) se skládají, skrze něž by snad V. C. M. s královské stolice ssaditi, stavy všeho zbaviti,

a zemi tuto v popel obrátiti i položiti chtěli a usilují, defensi předně V. C. M. i zemi k dobrému stavové naříditi a potom na toho muže, kterýž by tak V. C. M. a stavům ubližovati chtěl, s pomocí Boží očekávati chtějí, nebo oni mimo V. C. M. o žádném jiném králi a pánu věděti ani slyšeti nechtějí a nemohou. (Actum 13. Junii 1609)".

Na to odevzdal Šlik králi i písemnou odpověď stavů s oznámením, že chystají se k ochraně své víry k defensi, a předložil koncept majestátu, jenž se od krále očekával. Nejednalo se o věci nemožné, než toliko o přirozené právo a spravedlnost. S tohoto stanoviska také stavové pod obojí pohlíželi na celé jednání s králem, a věřili, že nebude moci spravedlivé věci jejich dlouho odporovati.

Šlik mluvil řízně, bez bázně a vědom si, že zastává věc důležitou a spravedlivou. Kde šlo o to, císaři vyložiti stanovisko stavů a zároveň projeviti nesouhlas s taktikou vládní, tu byl vždy Šlik na dobrém místě jako řečník temperamentní. Tak ostře ke králi Šlik nikdy nemluvil, jako tenkráte. Mezi katolickými stranníky vlády bylo jedno mínění, že jeho řeč je výhrůžka. Tak zejména soudil Slavata. Praví ť: „Mluvčím deputace byl hrabě Jáchym Ondřej Šlik, který když vyhrožoval císaři, nepřijme-li ten koncept (totiž koncept majestátu), že stavové na defensi nastoupí, tož Rudolf naň zuřivě pohlédna rukou pokynul, že ničeho více slyšeti nechce, a hřbet obrátě k deputaci (6 osob) pryč z pokoje odešel. Deputace zanechala tam svůj spis i ten koncept majestátu, což obé potom císař k uvážení dal nejvyšším úředníkům a soudcům zemským pod jednou."

Zdá se, že to asi tak bylo. Lze si mysleti, že císaři řeč Šlikova příjemnou nebyla. A podepsati nechtěl. To stavy pohněvalo a proto sešli se na radnici Pražské, kdež se usnesli na defensi, branném odporu.[1]) Sáhli po posledním prostředku, když docházela trpělivost, totiž po meči a prohlásili, že mečem si své svobody obhájí.

[1]) O tom viz zvláště: Gindely: „Geschichte der Erteilung des Majestätsbriefes." — Rozepsání defense pak dáno do tisku. Vytištěno jest v Starém Městě Pražském u dědice Mistra Daniele z Veleslavína, ($4^1/_2$ archu, formát malý 4^0) a po vší zemi rozesláno. Název má: „Tento

Mezi tím 17. června přišli do sněmu též vyslancové z knížectví Slezských a žádali si súčastniti se toho jednání o svobodě náboženské. „Na jich promluvení pan Joachim Ondřej hrabě Šlik obšírnou odpověď v německém jazyku jest dáti ráčil, s mnohým poděkováním, že knížata a páni stavové ze Slezska tak horlivě pravdy Boží evangelitské se ujímati a v tom dobrém a svatém předsevzetí s pány stavy, státi a setrvati chtíti ráčí.“[1])

V týž den čteno na sněmu písemní nařízení, jakéž s podpisem nejvyššího kancléře došlo na všecky faráře Pražské i akademii, aby se 18. června súčastnili procesí Božího Těla. K tomu mluvil Budovec, ale i Šlik[2]) „promluvil k nejvyššímu kancléři řka, že to patrné jest, že k nepokoji vede, když proti mandátu královskému dekréty vydává, před monstrancí se klaněti poroučí, ježto stavové evangelitští nevěří, aby tu tělo Boží býti mělo. Což slyše pan kancléř mnohými kříži se křižoval a z obce mnozí dosti tuze mluvili, aby jej i s těmi kříži s okna vyhodili.“

Toto zúmyslné dráždění přispělo jen k většímu jitření. V úterý dne 17. června žádáno o audienci, kteráž povolena mezi hodinou 1.—2. německou. „Dostavili se pan hr. Šlik, pán z Felsu, pan Hochhauser, pan Štampach, pan Petr Nerhof a pan Šoltys. Ale když dotazováni byli, jak chtějí věci své JMC. přednášeti, ústně-li čili ve spisu, oznámili páni vyslaní, že ústně. Tedy pan Pruskovský jim vůli JMC přednesl, že JMC ráčí toho chtíti na spisu, co stavové chtějí přednášeti, protož té audiencí do rána k hodině 8. odloženo, až to ve spis uvedeno bude.“[3])

Resoluce císařova na poslední žádost stavů a na řeč Šlikovu dána 20. června. Císař tu praví, že otázku svobody náboženské chce vložiti na kurfirsty, spor o akademii a konsistoř, aby vyjednáván byl v zemském sněmu před rovným počtem osob pod jednou i pod obojí, konečně od defense aby stavové upustili. To stavy neuspokojilo.

artykul o defensý pro obhajování náboženství pod obojí...“ 1609. Do němčiny též přeložena r. 1609. Paměti Viléma hr. Slavaty, I. 327—333.

[1]) Rukopis IX. A. 8. B. č. 281 fol. 477.

[2]) Tamtéž fol. 481.

[3]) Z rukop. Zikmundova p. 296.

Téhož dne (20. června) učiněna smlouva se Slezáky. Šlik k nim mluvil v německém jazyku, že „páni stavové pod obojí podle žádosti pánů vyslaných, s knížaty a stavy slezskými se spolčují, tak kdobykoli, buď pánům stavům v knížectví Slezském v náboženství jich překážku činiti a je utiskovati chtěl, že proti každému takovému, byť i jménem císařským se to dálo, vymiňujíce v tom samou osobu J. M. C., pospolu státi a jedni druhé obhajovati chtějí, a v táž slova i psaní německé jest jim přečteno a dodáno: „Odpověď od pánův stavův království českého, pánům Slezákům na jejich psaní učiněné do Čech 5. dne měsíce června Anno 1609.“[1])

22. června uvažováno již horlivě o defensi. Sbíráno ihned vojsko, v jehož čelo postaven hrabě Thurn a zřízen k tomu výbor 75ti členný a z něho zvolili si stavové 30 direktorů, mezi nimi byl i Šlik. Jich předsedou stal se Petr Vok z Rožmberka. Tento však pro své stáří vzdal se hodnosti své a místo jeho zaujal Budovec. Revers daný od direktorů na Staroměstské radnici 23. června 1609 svědčí, že povinnost vážná direktorům nastává. V sobotu 27. června již byli installováni. Mezitím císař poznav kritický stav věcí nabízel již stavům některé ústupky.[2]) 2. července vysláni z direktorů do domu nejvyššího purkrabího páni Karel z Vartmberka, Joachim Ondřej hrabě Šlik, Václav Budovec z Budova, Matyáš Štampach, Bohuslav z Michalovic, Václav Mágrle, Mistr Valentin Kochan. Páni prohlásili, že od majestátu neustoupí.[3]) Konečně ve čtvrtek 9. července — píše Budovec — „páni direktorové ráčili do kanceláře mezi pány úředníky zemské pod jednou vyslati pana Joachima hraběte Šlika, pana Václava z Budova, pana Kryštofa Fičtuma, pana Jindřicha Ottu, pana Martina Fruweina, pana Mistra Valentina Kochana. A tu již na konec porovnání v kanceláři se stalo, jak se ten majestát stavům pod obojí

[1]) Ruk. IX. A. 8. B. č. 281 fol. 485—489; fol. 514 a násl. je vložená tištěná „notule“ conjuctii a sjednocení mezi slavnými evanj. třemi stavy král. Českého s jedné a knížaty a stavy knížetství slezských učiněného, z strany druhé.“

[2]) Viz Dr. Hrejsa: Česká konfesse str. 461.

[3]) Ruk. IX. A. 8. B. č. 281 fol. 582.

daný napsati, a podepsaný a spečetěný pánům stavům pod obojí od J. M. C. neprodleně odvésti má, též jaké opatření se státi má straně pod jednou deskami zemskými.[1]) Císař podepsal tedy konečně majestát, učinil to ovšem nerad. Skvrna inkoustová na něm svědčila asi též o jeho mrzutosti při podpisování. Ale nebylo vyhnutí. Kdyby byl nepodepsal, kdož ví, co by se bylo tehdy stalo!

12. července měli stavové majestát v ruce. Přijavše jej z rukou nejvyššího purkrabího, nesli jej na Staroměstskou radnici, tam učiněn z něho opis, tam i veřejně čten. Zpívajíce a klečíce na modlitbách děkovali stavové Bohu.

Význam majestátu byl veliký,[2]) jeť to nejpamátnější listina z českého náboženského hnutí, již kdy který český král podepsal. Největší zásluhy o majestát měl Budovec a Šlik. Ti dva stáli v čele, nejvíce pracovali, mluvili, jednali — a jejich slovo také mnoho platilo jak u stavů, tak i u vlády. Zdá se, že jeden doplňoval přímo druhého. Šlik rázný umí naléhat, pevně žádat; Budovec rozvážný diplomat, osobnost zkušená a velmi sympathická, celému náboženskému zápasu dodává pravého ducha a chce, aby se vše slušně a podle řádu dálo a na Boha skládala se všecka naděje spravedlivé věci. „Dobytí majestátu bylo poslední veliké vítězství českého hnutí náboženského. Podstata tohoto vítězství jest známa. Ohromné většině národa, která se byla odtrhla od církve Římské a do té doby marně se domáhala svobody náboženské a rovného práva s katolickou menšinou, dostalo se konečně této svobody a tohoto práva.“ [3])

Radost z majestátu, o nějž se po 6 měsíců téměř bojovalo, byla veliká. Vydání jeho oslaveno děkovnými službami Božími v chrámech, 18. července oslavila majestát i universita. Zpráva o jeho vydání rozšířila se bleskurychle po

[1]) Ruk. IX. A. 8. B. č. 281 fol. 610.

[2]) Dr. G. Lösche: Geschichte des Protestantismus in Österreich, Tübingen u. Leipzig 1912, 153: „Die wichtigste Urkunde, die nach der goldenen Bulle je ein böhmischer König zeichnete, ist der Majestätsbrief. Die gewöhnlichen Edikte gelten nur für die Dauer der jeweiligen Regierung, die Majestätsbriefe, mit besonderem Siegel, sollten unwiderrufliche Grundgesetzte des Königreichs sein.“

[3]) Dr. K. Krofta: „Majestát Rudolfa II.“ 1909 str. 3.

celé zemi. Majestátem[1]) zaručena úplná svoboda víry. Zvláštním ediktem ze dne 11. července zaručil císař stavům i konsistoř a universitu, a svolil, aby věci náboženské spravovali defensoři. Oběma stranám náboženským doporučena vzájemná snášenlivost.

Císař Rudolf cítil, že pány situace jsou protestanté. Věděl též, že posilu mají ve spojení s knížaty německými. Mrzelo jej, že musel povoliti, neméně ho mrzela i ztráta zemí z r. 1608. Majestát činil českou zemi jakoby nějakou republikou. Stavové poznali, jakou moc má a měla jejich houževnatost i stálost, ovšem i jejich svornost. Císaři zůstal jen stín bývalé moci.

Katolické kněžstvo, zejména jezuité, horšili se nad Rudolfovou povolností. Hanlivě mluvili o majestátu, kázali a psali proti němu, dokazujíce, že netřeba se dle něho říditi, že je neplatným, že císař bez stolice papežské není oprávněn k takovým výsadám a podobně. Arcibiskup pomýšlel i na to úřad svůj složiti. Papež vyslovil obavu, že katolickému náboženství bude v Čechách konec.

R. 1609 vytištěna byla od stavů česká konfesse s předmluvou Michala Španovského. Na jednom takovém exempláři[2]) čteme souvěký přípisek: „za tvou práci zasloužil jsi, aby tě kat na hranici spálil.“ Z toho je patrno, jak se ze strany katolické hierarchie hledělo na náboženské věci protestantů.

Jednalo se dále o porovnání náboženských stran pod jednou i pod obojí.[3]) Tím doplněn majestát. Ani na tiskové zákony nebylo zapomenuto. Náboženské zákony z r. 1609

[1]) Nejdříve tištěn r. 1609, pak r. 1610. Viz i tisky jiné: Goldast Jura et priv. Boh. Append. p. 368, Lünig part. spec. I. 55, Khevenhüller Annalen VII. 185; Šubrt: „Apologie druhá stavů král. Čes.“ Praha 1862, 132 a násl.; J. Malý: Vymožení Rudolfova majestátu... III. vyd. Praha 1872; Nejnovější a nejlepší české vydání od prof. Dr. K. Krofty 1909, faksimile to originálu, jenž se nalézá ve výstavě státního archivu ve Vídni.

[2]) V museu král. Čes. v Praze 37 B 11.

[3]) Podepsáno ve čtvrtek po sv. Prokopu Léta 1609. Podepsán jest na něm i Slik. Porovnání toto bylo s majestátem 21. července na sněmu čteno a 22. července do zemských desk zanešeno. — Podpis na porovnání odepřeli hlavy výstředních katolíků: kancléř Lobkovic, sekretář Mencl, Slavata a Martinic.

sprostily protestanty vkládání se katolíků do věcí tiskových a to tím opatřením, že vrchní dohlídka k tisku protestantských knih přiřknuta byla jediným protestantským úřadům t. j. defensorům a universitě.

Šlik i na dále bděl nad svobodou evanjelickou. Dne 1. září dokazoval na sněmu potřebu defensorů. Uváděl doklady útisků z minulosti, co se již dělo za krále Vladislava i jiných králů, zastání že žádného nebylo a zejména poukazuje na dráždění jezuitů, kteří nepřestávají v kázáních svých všelicos strojiti, nejvyšší úředníci jsouce s nimi za jedno v náboženství druhé strany se nezastanou a že řídí se zásadou: haereticis non est fides servanda. Z té příčiny že defensorův potřebí.[1])

Až dosud jednali stavové pod obojí o svobodu víry, o svá náboženská práva, a upravoval se poměr k vládě a k straně pod jednou, teď bylo třeba spravovati církevní řád, jímž by se všichni pod obojí mohli spravovati. Šlo o církevní organisaci vůbec, o řád pro konsistoř a duchovenstvo, o volbu defensorů a obsazení konsistoře, úkol to ovšem důležitý a jistě i dost obtížný. Bylo překonati mnohou vzájemnou řev-

[1]) Zápis z 1. září v rukopisu Zikmundově podává nám na str. 521—2 zprávu o jednání o artikul týkající se moci defensorů nad konsistoří a akademií Pražskou, též o soudu strany případných věcí o nátiscích pro náboženství, jak se ten soud držeti a kdo jeho soudcové býti mají. Tehdy Šlik mluvil k panu purkrabímu o potřebě defensorů: „nebo útisky pokládají se ty, které jsou předešle od mnoha let strana pod jednou straně pod obojí činila, a ty rozličné byly, protož tuto také pokládáme a ouhrnkem rozličné, o nichž věděti nemůžeme, které nastanou a budou, de futuris nulla est determinanda veritas. Pán Bůh ví, jací se státi mohou. Protož teď také pokládáme, neboť ví se o tom, co jest se za krále Vladislava a jiných králů dálo, když se o útisky strany náboženství králi a nejvyšším úředníkům utíkati chtěli, král byl religionu a náboženství pod jednou, nejvyšší ouředníci a soudcové zemští byli téhož náboženství, původové, od koho se útisky dály, tolikéž a tak jedno srovnalé v víře podle krále nebohá obec špatné ochrany a zastávání by dosáhla a aby kdo chtěl tomu lotru židu 100 dukátův dáti, tehdy audienci při J. Msti C. dostati nemohl, protože nebyla rovnost mezi pány soudci, nad to vejš na potupu naší co jsou Jezuitové dělali komedie hrozné, malování, na kázáních i nyní mluvení, že ti hodní, totiž ty zlé hlavy a rady až podnes činiti nepřestávají strojiti, mluviti a tak vznášeno bylo, tehdy nejvyšší páni úředníci jsouce jejich religionu špatně toho, kdo by vznášel, zastanou a tak spravedlivě pro mnohé příčiny defensorové býti mají, nebo užívají i toho přísloví haereticis non est fides servanda.“ (Řeč tuto uvádí i Dr. Glücklich: „O histor. dílech Václ. Budovce z Budova“, Praha 1911, str. 103.

nivost a rozptýliti mnohá nedorozumění. A ukázati se mělo, pokud a jak český protestantismus sám sobě rozumí. Společný tu podklad byl v české konfessi a majestátu. Ale to ještě nebylo církevní zřízení. A v něm chtěla Jednota bratrská uplatniti své zvláštní požadavky. Štěstím bylo pro ni, že převážná část strany luterské byla mírného směru Melanchthonského, kdežto směr přísně luterský, orthodoxní a konservativní, byl v menšině. Houževnatost menšiny přísně luterské byla značná. Ale pro dobrou vůli přiklonila se přece k názorům většiny, konfessijně mírné, a výsledkem byly ústupky povolené Jednotě bratrské.

V této době organisační byl Šlik hlavou přísných luteránů. Tradice rodu, výchova a jeho pobyt na saském dvoře a čilý styk se saskými luterskými bohoslovci, to vše udávalo směr jeho postupu. Ovšem nebylo Šlikovi neznámo, že i v zemích vnitrorakouských převládal protestantismus orthodoxně lutherský. A v Šlikovi i při náboženských věcech ozýval se politik, který by rád evanjelíky viděl ve všem sjednocené. A právě jako politik věděl, že Jednota bratrská jest nejvíc u vlády nenáviděna. Ale tentokráte šlo o to, aby se vyjasnil i mezi oběma stranami, luterskou a bratrskou, poměr vnitřní, theologický, z čehož plynulo, pokud a jak se mají obě strany shodovati na své společné organisaci církevní. A Šlik chtěl organisaci jednotnou. A aby se přivodila, na to nasadil všecko své úsilí. Příležitost k tomu právě byla. Bylo to zcela přirozené, že došlo k výměně názorů theologických o subtilních otázkách dogmatických.

Šlik si všímal bedlivě bohosloveckých otázek a sporů, sympathie jeho až dosud stále se klonily na stranu těch, jenž vedli boj s kalvinisty. On a jeho přátelé vykládali si českou konfessi ve smyslu orthodoxně luterském. Dlužno podotknouti, že i takový výklad česká konfesse připouštěla, protože v podstatě s augsburskou konfessí se srovnává, zásadního rozporu v učení aspoň tu nestává.

Bratří ovšem žárlivě pohlíželi na ty, jenž si takto vedli, vidouce v tom nebezpečí pro sebe. Byla u nich často až malicherná nedůvěřivost. A dlužno vyznati, že zvláště Bu-

dovec nedůvěřoval Šlikovi, a pracoval stále a stále k tomu, aby jej dostal na stanovisko Jednotě bližší, při čemž neopomenul dovolávati se i přátelských výroků Šlikových, jež o Jednotě učinil. Zajímavé jsou také listy, jež Šlik a Budovec mezi sebou již dříve vyměnili. Šlik v dopisu psaném Budovcovi 9. září 1608 pochválil předmluvu, kterou Bratří chtějí předeslati k svému vydání České konfesse, ale vyslovil také podivení, proč Bratří usilují o jednotu ve věcech náboženských s nimi, s luterány, od nichž se liší netoliko ceremoniemi, na kterých tolik nezáleží, nýbrž s nimiž se rozcházejí skoro ve všech hlavních článcích víry. Žádá, aby Jednota podepsala Formuli concordiae. Šlik dotkl se věci choulostivé. Arciť rozdíly zde byly, a jistě je Šlik znal. Jednota se věroučně dělila od církve luterské a zvláště v hlavních článcích.[1]) Ale rozdíly ty nebyly tak valné. Spíše větší tu byly rozdíly v řádech a zejména v kázni. Zde jaksi vždy chtěla Jednota bratrská něco svého, zvláštního, a osobovala si ten názor i přesvědčení, že duchovně stojí výše nad jinými církvemi. Byl tu rozdílný duch. Jest nesporné, že Jednota bratrská vždy přála pietismu. Toho ducha v luterském táboře nebylo, ale tím není řečeno, že snad u luteránů byla mravní schátralost a duchovní úpadek. Názor takový často u nás sdílený jest naprosto nesprávný; novějším bádáním jest zjištěno a dokázáno, že není žádného důvodu vůbec, aby se v této době nábožensky skutečně nejživější mohlo mluviti o nějakém mravním úpadku té či oné strany. Mravnost v bratrské Jednotě nebyla větší než ve straně luterské.

Šlikovi bylo s podivením, že Bratří o jednotu usilují, když zatvrzele trvají na všech svých zvláštnostech. A to asi ta-

[1]) Dr. Jos. Müller: Spisy Jana Am. Komenského č. 6. Příloha II.: „Pilně uvážené zdání o napravení způsobů církví evangelických Českých a uvedení jeho v jednotu.“ (Obrana Sam. Martinia z Dražova, str. 164—172) str. 178: „... touž konfessí (t. j. českou) jménem svým kněžstvo Bratrské léta 1608 vydalo s připojenou znamenitou protestací, že chce až do smrti stále při ní zůstávati a setrvati. Ale jistá jest věc, že kněží Bratrští proti ní smejšlejí a učí v artikulích o osobě Kristově, o křtu a večeři Páně a při samém gruntu spolčeni sau s Sakramentáři starými i novými, kteréž předmluva slavných stavů evangelitských k císaři Maximiliánovi II. učiněná světle zamítá. Nebo oni nevěří a lid

nulo mu na mysli i později, proč menšina tak mizivá si žádá výsad zvláštních, ač by ona právě měla býti ústupnější. Ve skutečnosti většina luterská vyšla vstříc menšině bratrské tak, že Bratří nemohli si na jednání její naříkati.

V Budovcově odpovědi, která je opatrná, není vůbec vyjádřeno mínění jeho o conkordii. Zajímavé jest však, co praví, že co do víry není žádných podstatných rozdílů mezi oběma církvemi, bratrskou a luterskou, rozdíly, že dle jeho názoru týkají se organisace a nebyly by podle toho o nic větší než mezi jednotlivými řeholemi katolickými, jako františkány, dominikány a jezuity. Tak se vyjádřil Budovec na sněmu 25. června 1608. V listu svém z 18. září 1608[1]) dokazuje Šlikovi, že Bratří s českými luterány se shodují ve všech hlavních článcích víry a že proto, co je liší, nemají se oddělovati, když obě strany přiznávají se k české konfessi. Názor ten je cenný; Budovec prohlašuje, že vlastně Jednota bratrská co do víry se podstatně od církve luterské neliší. Ale ve skutečnosti tomu přece tak nebylo. V některých článcích rozdíly byly, byť ne valné; ale až dosud se o nich nemluvilo. Začlo se však o nich mluviti a musilo se o nich mluviti, když Jednota se začla kloniti ke kalvinismu, kterýžto sklon dá se pozorovati zvláště od r. 1608. Na váhu tu padalo zejména učení o Večeři Páně.[2]) Proto Šlik žádá, aby Bratří podepsali Formuli concordiae. Ale Budovec se vyhnul odpovědi stran concordiae, protože mu šlo o to, aby se zabránilo všemu dogmatisování a uskutečnila se zásadní dohoda na společném všem podkladě české konfesse. A proto dali Bratří r. 1608 tisknouti českou konfessi z r. 1575 a opatřili ji předmluvou, v níž se vřele k této konfessi přiznávají prohlašujíce, že se ona ve všem podstatném srovnává se starší bratrskou konfessí z r. 1573.[3]) Vlastně však tomu již nebylo, názory bratrské byly již více kalvinistické.

Boží tak nevyučují (jakž se to z kázání, z spisův, kancionálů téhož kněžstva ... patrně nachází) . , ."

[1]) Oba listy Budovcovy z 9. září a 18. září 1608 otiskl Dr. Glücklich ve své knize: „Václava Budovce z Budova korrespondence z let 1579—1619" v Histor. archivu čes. akademie 1908 str. 68, 70—73.

[2]) Denník Gerlachův str. 420—22.

[3]) J. Müller: Jana Am. Komenského ohlášení str. 4, 5, 93. (Spisy Jana Am. Komenského č. 3. Nákladem čes. akademie 1898.)

Ale dá se čin tento vysvětliti tím, že Jednotě, a zvláště jejímu vůdci Budovcovi, šlo o zákonité zabezpečení její existence. A proto se Budovec i opatrně vyhnul odpovědi na otázku Šlikovu o poměru Jednoty k Formuli concordiae. Budovec sledoval při tom více poměry náboženské a Jednoty zvláště, Šlikovi šlo nad to i o poměry politické a pro ně mu záleželo na tom, aby se uskutečnilo to, oč usiloval. Vysvětluje mnohé i zájem saského dvora o úpravu náboženských poměrů v Čechách.

Do poměru obou českých náboženských stran zasáhl i Leyser. Polykarp Leyser, dvorní kazatel saský a přítel Šlikův, blahopřál v létě r. 1609 Šlikovi k dosažení majestátu. Šlik vyvracel obavu Leyserovu, že Bratří se budou krýti majestátem podobně, jako kalvinisté v Německu konfessí augsburskou. Z toho je zřejmo, že Šlik a s ním i jiní, jako Jan ze Sezimova, Štěpán ze Šternberka, Radslav Vchynský, Jiří z Talmberka a jiní přívrženci Formule concordiae, stále ještě doufali, že při jednání o společnou organisaci církevní přivedou bratrskou Jednotu tam, kde ji míti chtěli již při jednání o společné konfessi. A snad by se to bylo i podařilo, nebýti Budovce, který tomu všemu dobře rozuměl.

Počátkem srpna jednáno o úpravě konsistoře, o povinnostech administrátora a přísedících, o ordinaci kněžské a j. Nebylo věcí snadnou dohodnouti se o společných řádech, zvláště když obě strany nemínily se vzdáti jen tak beze všeho svých dosavadních zvyků a obyčejů. A Bratřím zejména záleželo na tom, aby jako menšina nebyli většinou pohlceni. Jim šlo nejvíce o zachování dosavadní jejich kněžské ordinace a řádu církevního. V tom byli neústupni. 22. srpna byla předloha o spojení obou stran hotová pod titulem: „Artikulové a snešení nás všech tří stavů pod obojí přijímajících a ke konfessi české se přiznávajících, nyní na hradě Pražském pospolu shromážděných a u víře svaté sjednocených, kterak se s kněžstvem svým jak při konsistoři tak i v řádích církevních chovati máme“.

Šlik hájil jednotnou konsistoř a jednotu řádů i ceremonií; nelíbilo se mu, že obě strany mají zůstati při svých řádech,

Hrabě Julius Šlik, otec Jáchyma Ondřeje.
(viz str. 4.)

Hraběnka Anna Marie Šliková, matka Jáchyma Ondřeje.
(viz str. 4.)

ceremoniích a způsobech. A snad, jak pozdější spory to ukázaly, bylo by bývalo dobře, aby i v této částce obě strany byly se nějak sjednotily. Je s podivením, že se Jednota bratrská zvláště proti tomu ohražovala, ač právě jí by to nebylo na škodu. Ostatně byly to již věci rázu přece jen podružného a že luterská strana tento ústupek Bratřím jako menšině povolila, dlužno jí jen schváliti. Zaráží, že tedy jednotlivci ještě věc zbytečně přetřásali. Vysvětlení, proč se to dělo, dlužno hledati jen v tom, že tu stále ještě byla snaha přísnějších několika luteránů mezi stavy žádati po Bratřích, aby ustoupili a ve všem podrobili se většině. A ovšem to byly zvláště vlivy ciziny, aby zkrátka bratrská Jednota splynula ve straně luterské. Taková unie po všem tom, co předcházelo, byla by nespravedlivá. Všeliký rozkol v této chvíli ještě byl by nepřátelům protestantů dával do ruky zbraň, bylo nutno se dohodnouti.

Řád byl připraven. Mezi direktory jednáno ještě 24. a 25. září. Oč šlo, to sděluje nám rukopis Zikmundův: [1]) „Ten den (25. září) na Staroměstském rathouze předmluva a potom řádové církevní od pánův direktorův korrigovány byly, co se kněžstva dotýče, a poněvadž někteří z těch řádův mnoho nápravy a bedlivého pro obojí stranu jak Bratří, tak i nás vlastní pro budoucí nebezpečenství potřebují k rozmyšlení a na opravu obce odloženo, jichž přípis 21. Septembris odeslán jest, nebo pan hrabě Šlik o některé ceremonie in specie veliký odpor s panem z Budova drželi a napomínal pana z Budova, aby trochu rovněji a živěji se božských věcí ujímal, a připodobnil se (ačkoliv že kolikráte s hořem a horlivě přímluvy své oznamoval), že jest filius tonitrui, tak že jeden hřmotnější a druhý trochu živější jako Philippus Melanchthon a Lutherus proti sobě býti musejí, však aby páni stavové za zlé jim míti neráčili, před nimi se omlouval“. Z toho je patrno, že zejména Šlik přál si míti různé změny. Ale nevyřídilo se to najednou. Zdá se, že rukopis připraveného Snešení a řádů církevních vzali si ještě páni se Šlikem

[1]) Zápis 25. září p. 604.

stejně smýšlející domů k prostudování. Tomu nasvědčuje další zapsání Zikmundovo:[1]) „že řády církevní za panem hrabětem Šlikem, panem Oušteckým a panem Kaplířem i s předmluvou zůstávaly, jež vydati nechtěli, že z toho nemalá roztržitost povstala, potom však ti řádové k přečtení vydáni byli,[2]) k nim se všickni přiznali i do rejstříku vlastní jména svá poznamenali, jak stav panský, rytířský i městský, . . . potom i k panu hraběti i jiným, kteří za sebou ty řády měli, posláno, a oni na snešení stavů přestali, tolikéž k nim přistoupili".

Budovec tuto zprávu dotvrzuje i doplňuje.[3]) Píšeť: „V pondělí (28. září) páni stavové pod obojí na rathouze zvěděvše, že starý pan Racek Chýnský a pán Joachim Ondřej hrabě Šlik a pan Kašpar Kaplíř, již prve uvážený dávno ten artikul v domě pana Jana Oušteckého opravovati chtěli, vyslali z prostředku svého pana Karla z Vartmberka, pana Jana Litvína z Říčan, pana Jiříka z Gerštorfu a pana Matyáše Štampacha pana Mistra Valentína Kochana z Práchové, že jest J. Mstem s podivením, že tři nebo čtyry osoby smějí se o to pokusiti, aby to, což jsou sami předešle u velikém počtu zavřeli, nyní opravovati chtěli, že k tomu páni stavové přijíti nedopustí, a protož aby mezi ně přišli, a to, co jest jednou zavříno, aby znovu při větším počtu přečteno bylo". Ouštecký se omluvil pro nedostatek zdraví, Šlik a Kaplíř nepřišli, toliko Chýnský se dostavil. Mnoho se mluvilo, nejvíce pan Přech z Hodějova, stěžovali si na ty, kteří by to „sjednocení mezi kněžími luterskými a bratrskými rušiti, aneb v čem co opravovati chtěli".

Posléze stala se dohoda a . . . „všichni se k témuž porovnání přiznávali a hlasy velikými mluvili, aby zlořečený, proklatý a nepřítel Boží církve, i vší země byl, kdo by to rušiti chtěl, i napomínajíce jedni druhé, aby se také i podepsali, což se ode všech žádného nevymiňujíc stalo". Bylo tedy Snešení 28. září ve výboru hotovo. Jednalo se jen ještě o to, aby bylo ve valném shromáždění stavů přijato a schváleno.

[1]) p. 619.
[2]) Patrně 28. září.
[3]) Ruk. IX. A. 7 Bč. 280 fol. 746 b — 747.

29. září přišel hrabě Šlik mezi stavy. Záleželo mu na tom, aby své stanovisko objasnil. „Velmi tuze se domlouval, že takovou turbací páni z obce a nevědouce proč učinili, na grunt těch věcí oč činiti bylo, že se nezeptali, než tak prudce, hned se podpisovali a semo tam s takovým křikem, za čež srdečná hanba jest, běhali, o čemž někteří z vyšší strany odporní, jak jsme sami mezi sebou svorni, nám se zasmáli, aby tedy páni z obce věděli, oč jest činiti bylo a nad čím jsme se i spolu některými pány zastavovali, totiž protože ta předmluva a srovnání nás s Jednotou Bratrskou, našimi milými přáteli, kteráž před řády církevními přečtena a J. Msti C. podána býti má, v kterých klausulích proti majestátu a sjednocení našemu by čelila a jedné straně větší než druhé tím porovnáním naším svoboda zvláště v řádích a ceremoniích by sloužila, protož majíce my za jednoho býti a jedni od druhých se neděliti, než v jednom klejchu evangelitském zůstávati, aby jeden před druhým nic více nepředčil, než v rovnosti svornost, láska a sebe vespolek upřímné milování pro odporníky naše aby zůstávalo, to nás pohnulo, a poněvadž to málem napraveno jest, nám se vidí, že na tom přestáno býti může. Co se těch řádů, o které se páni stavové z obce pohnuli, že by méněji a jináče formulovány mimo naše společné korrigování dne sobotního býti měly, uchovej Pán Bůh, ty v celosti tak, jak samy v sobě jsou, zůstávají a nejmenší literkou pohnuto není. Protož páni stavové nemajíce dobrého gruntu a zprávy, oč se na nás spravedlivě domlouvati a proti nám se zapisovati dáti neměli a tak ti pořadové dobří snešením a porovnáním stavův mezi sebou spokojeni jsou“.[1])

3. října sešli se stavové v hojném počtu na radnici. Čteno Snešení strany osazení konsistoře a ordinování kněžstva, aby je i dříve nepřítomní mohli schváliti a podepsati. Pan Jan Oušťecký podal návrh na škrtnutí odstavce o svolení, aby Bratří zůstali při svých řádech církevních a kněžstvu svém, dále aby vypuštěna byla zmínka o Pražských kněžích staroutrakvistických, že přistoupili k české konfessi a při-

[1]) Ruk. Zikmundův, 29. září p. 620—1.

slíbili, že se budou vzdalovati všech bludů, ceremonií, a učení té konfessi odporujících, jakož aby i pominuta byla zmínka, že císař dal defensorům moc ustanovovati řády konsistoře a akademie. To byl vlastně původní návrh Šlikův, proto také návrh pana Oušteckýho s jinými spolupodepsal. Návrh přijat nebyl. Ale jednalo se o něm a právě při jednání bylo zřejmo, že tu jde o dva různé principy církevní; jeden z nich hájil Budovec, druhý Šlik. Budovec, jenž věděl, že Snešení má zajištěné přijetí a schválení, nepouštěl se do theoretických výkladů a rozboru toho, nač návrh učiněný ukazoval, ale vzal věc s praktického stanoviska evanjelické svobody a vytkl „že pan Joachim Ondřej hrabě Šlik, nejednou a ne na jednom místě před mnohými poctivými lidmi jest to mluvil, že by musil zlořečený býti, kdoby co proti Jednotě Bratrské před se bráti a jim škoditi chtěl“.[1])

Budovec měl asi Šlika v podezření, že chce dílo jednoty mařiti. Nebylo tak jen v tomto případě.[2]) Šlik to dobře postřehl a brání se právem takové výtce. Toho na mysli neměl a proto vysvětluje, v čem se mu spis od stavů podepsaný nelíbí a proč jej dosud nepodepsal.

Budovec uvádí jeho odpověď, jak si ji pamatoval, ve svém diariu: „k čemuž zase týž pan hrabě přede vší obcí se ozval, že se k tomu svému mluvení zná, nýbrž, že toho ještě dokládá, aby i ústa, která by proti Jednotě Bratrské mluvila, též i ruka, která by proti ní psala, zlořečená byla, a takový na justicii Starého města, oběšen byl, a že by sobě toho sám vinšoval, kdyby se toho dopustil, a že ten spis od stavů podepsaný in materialibus, totiž v podstatě je dobrý, než in formalibus, totiž v spůsobu a formě, že mu se nelíbí a to za tou příčinou že ho podepsati nemůže, však jakž svrchu řekl, tak že ještě to praví, že Bratřím škoditi nemíní, ani proti nim býti, jako těm, kteříž spolu s ním a se všemi podobojími pracovavše, co by v nějaké

[1]) Ruk. IX. A 7 B. č. 280, fol. 752.
[2]) Tak bylo i k. př. ve příčině kostela v Betlémě. I tu podezříval Budovec hr. Šlika, že Bratřím kostela toho nepřeje. Ale pak se přesvědčil, že tomu tak není. — Zdá se, že to byla konfessijní nedůvěra, která viděla někdy více, než bylo skutečně.

rozkošné zahradě kopáním, štěpováním, nyní pak když jest již ta zahrada zdělaná, zpravená a užitek nese, kdyby téhož užitku oučastni nebyli, snášejíc prve zimu i horko, a věrně i stále pracujíc, že by v tom před Bohem a přede vším světem křivda jim byla." [1]) Jemu odpověděl opět Budovec, aby tedy ten první spis, kterýž již tak mnozí podepsali, spolupodepsal. Načež „zase pán dál odpověděl, že toho učiniti nemůže, pokudž o jinou formu, kteréž by pán přistoupiti mohl, sepsán nebude, a že mu z těch podpisů, jež jsou páni stavové učinili, strach nejde."

Je patrno, že Šlik nemínil ustoupiti a s ním za jedno byli p. Oušťecký, Jiří Vančura, Jaroslav Kaplíř, Václav Magrle, Jiří z Talmberka, Jan ze Sezimova Ústí a j. Ale smířlivá většina hleděla uspokojiti všecky, jenž dosud Snešení nepodepsali. K tomu účelu zvolena byla komise 12 osob, mezi nimiž bylo 6 osob z Jednoty Bratrské. Komisse tato sešla se 5. října, odstranila také všecka nedorozumění. „O všecko se pěkně narovnati ráčili, při čemž pan hrabě Šlik opravdově také pracovati ráčil," — svědčí Budovec, a sděluje k tomu: „6. října ráno četl se na rathouze ten artikul o dosazení konsistoře a svěcení kněžstva a o sjednocení se s kněžími bratrskými, a poněvadž předešlých několik dnů zmíněných nemalé nedorozumění mezi některými z stavův pod obojí o předmluvu toho spisu a toho porovnání bylo, i stalo se v tom všem pěkné porovnání, tak že i ti, kteří tomu předešle odporovali, to s radostí a chutí Pánu Bohu z toho děkujíce podpisovali . . ., kterýžto den slušně pamatován býti má." [2]) I Šlik tedy podepsal, když přáním jeho se vyšlo vstříc.

Formální listina sjednocující novoutrakvisty (luterány) a Jednotu bratrskou datovaná ze dne 28. září jest cenným zakončením pracného jednání. Na tomto základě provedena církevní organisace. [3])

Bratří vzdali se svého vyznání a přiznali se ke konfessi české a podléhají na dále konsistoři utrakvistické, za to

[1]) Fol. 755. rukopisu Budovcova IX. A. 7. B. č. 280.
[2]) Rkp. IX. A. 7. B. č. 280 f. 758.
[3]) O této podrobně Dr. Ferd. Hrejsa: „Česká konfesse..." str. 480. a násl.

setrvali však při svém církevním řádu a kázni, a ponechány jim i zvláštní jejich bohoslužebné formy.

Se stanoviska církevně náboženského dlužno vítati, že docílena tato dohoda a že tu na dále zříme před sebou jednotnou mohutnou evanjelickou církev, řídící se českou konfessí, složenou k tomu mistrně a především z prvků českých, i když se tu vedle nich i projádřily srovnale dogmatické thése konfesse augsburské. Také je česká konfesse právě theologicky pojato dílem výborným, duch je lepší, než u konfessí jiných, i forma dogmatická jest volnější a snášenlivější, celkově projádření její jest bibličtější, vyšší. Stylisace jednotlivých článků jest šťastná, dílo je takového rázu, že bohoslovcům na sestavení jejím súčastněným nelze upříti obdiv a uznání.

Se stanoviska národního byl úspěch ještě větší. Vhodnější organisace církevní nebylo si možno mysleti než na podkladě české konfesse a náležité snášenlivosti obou stran. Obhájena byla čest české reformace a to před tváří ciziny znamenalo mnoho. Porovnání českých náboženských stran ukázalo, že strany ty mohou se samy na sebe spoléhati a že není jim třeba co v cizině hledati, mělyť ve své české konfessi to nejlepší a nejbezpečnější náboženské uspokojení.

10. října jednalo se o zvolení 24 defensorů. Budovec [1]) zmiňuje se o tom, že se Šlik zdráhal pro nedostatek zdraví přijmouti úřad defensora a že si přál, aby defensorů bylo jen 12. Ale k žádosti stavů povolil. Stavové zvolili pak jej předním defensorem, čili ředitelem neb správcem. [2])

[1]) V zápisu toho dne.

[2]) V supplikaci oznamují stavové císaři zvolené defensory a po vyjmenování jich čte se u Zikmunda toto (p. 643. a násl.): „pro lepší pak těch věcí fedruňk, poněvadž ne všickni vždycky v městech pražských za příčinami rozličnými býti můžeme, dožádali jsme se Joachima Ondřeje Šlika, hraběte z Pasounu, aby on v těchto věcech defensorství strany náboženství se dotýkajících předním a správcím byl, a ty věci, které by k vyřízení potřebné byly, přednášel, i také s jinými defensory na místě a konci postavoval, a protož V. C. Msti za to poddaně prosíme, že ty svrchupsané osoby od nás za defensory z jednomyslného společného snešení volené a nařízené milostivě potvrditi a vyhlásiti ráčíte, v němž se V. C. Msti k ochraně poníženě a poddaně poručena činíme. Datum v pondělí po sv. Diviši léta 1609“ (12. října).

Proč hrabě Šlik nechtěl býti defensorem? a proč volen byl předním direktorem a správcem i přes odpor svůj? Jaké měl asi příčiny, že úřadu toho přijati nechtěl a jaké asi pohnutky měli ostatní, že jej v úřadě tom rozhodně míti chtěli? Padá tu na váhu náboženské a církevní stanovisko Šlikovo. Šlik takřka do poslední chvíle trval na tom, aby se Bratří zřekli svého řádu a svých zvláštností církevních, a zkrátka splynuli se stranou luterskou. V tom ohledu působil na něho zejména Drážďanský dvorní kazatel Dr. Polykarp Leyser, jenž v dopisech svých mu věc rozkládal v tomto smyslu.[1]) Leyserův list svědčící Šlikovi z 10. října, vlastně asi psán byl později, ježto se v něm Leyser zmiňuje již o obsazení konsistoře. Neměl tedy tento list přímo vliv na Šlikovo rozhodnutí ve příčině defensorství. Ale list ten prozrazuje přece, že Šlik již dříve u Leysera vzbudil to očekávání, že se Bratří cele připojí k luteránům a mezi nimi docela zmizí. V toto Šlik asi skutečně věřil a chtěl toho docíliti s přáteli svými. Proto to jeho naléhání, ať je jedno svěcení kněžstva, ať je jeden řád církevní pro všecky a p. V tom chtěl Šlik ovšem vyhověti přáním saským. Ale zdá se, že to bylo i jeho vlastní cítění, protože Jednoty Bratrské pro její separatistickou a jaksi sektářskou houževnatost rád neměl. A když i nejednou osvědčoval se přátelsky k Jednotě bratrské, tedy to bylo více proto, že mezi Bratry měl své osobní, domácí a politické přátele. A ta jeho přátelská osvědčení o Jednotě ve shromážděních stavů učiněná, měla jen ten účel, tím spíše Jednotu pro sloučení se stranou luterskou získat.

Ale mezi českými luterány bylo — jak již řečeno — více těch smířlivých, směru Melanchthonova, a ti ač také dobře nábožensští, ale ne tak konfessijní, přáli si sjednocení na

[1]) List Leyserův poslaný Šlikovi dne 10. října, viz M. Sam. Martinia z Dražova, Obrana 1636, str. 172. (otištěný u Dr. Hrejsy: Čes. konfesse . . . str. 490). Leyser živě lituje, že podporoval hnutí, které v Čechách vedlo k výsledkům, jež všude jinde zavrhoval, ba radí svým přátelům, aby se ve věcech náboženských od Jednoty oddělili, nanejvýš by dovolil, když toho poměry nutně vyžadují, spolek ve věcech politických a domácích. — V listu tomto horlí Leyser velmi prudkými výrazy proti „Pikhartům“ a Kalvinistům. — Podobných listů asi Leyser poslal do Čech více, a především Šlikovi.

podkladě české konfesse, přejíce volnost všem směrům a stranám. Šlo tu vlastně buď o sjednocení anebo o sloučení stran. Šlik byl pro sloučení a splynutí stran. V zásadě stanoviska obě cenná a důležitá. Jistě pak sloučení stran bylo by lepší, ovšem poměry tomu dosti nepřály. A když Šlik viděl, že to nejde, chtěl raději zůstati stranou a nechtěl býti defensorem. Bylť tu i dost osamocen s několika přáteli při svém názoru, který již i dříve při společném jednání hájil. A snad byl i rozmrzen, že nedocílil, čeho si přál.

Ale právě proto ostatní si jej přáli míti předním defensorem. Přátelé jeho proto, že až dosud vždy v popředí ruchu náboženského stál a Bratří proto, aby jim snad v příští době neškodil. Svěřili mu přední hodnost proto, že očekávali, že ji spíše přijme, a věřili, že i ostatní, pokud ještě se stavem věcí spokojeni nebyli, jako pan Jan ze Sezimova Ústí (Oušťecký), pan Jiří z Talmberku a snad i jiní jím získáni budou pro společnou práci a ku pokoji.

Hrabě Šlik dal si říci a přijal konečně úřad mu nabízený, ač zdá se, že ne s valnou chutí.

Při zřízení nové konsistoře zvolen byl luterský farář od Týna, Eliáš Súd ze Semanína za administrátora konsistoře a jeho náhradníkem zvolen byl bratrský senior Matěj Cýrus. I universita měla tu své zastoupení. Defensoři nad universitou i konsistoří postavení obdrželi své instrukce, jimiž se říditi mají.

Volba administrátora udála se 24. října. V týž den došlo psaní na radnici od pana Jana Oušťeckého plné nesouhlasu s obsazením konsistoře, proti řádům obnovené konsistoře instrukcím defensorů a p. K němu byl od stavů vyslán pan Joachim Ondřej hr. Šlik, „aby pana Oušťeckého z těch omylův, v nichž postaven jest, mluvíce, že by to svěcení kněžstva v konsistoři dvojí bylo, a to že by nebylo dobře podle majestátu od J. M. C. daného, vyvedl, což pán na sebe s ochotností přijal. A přišedše zase oznamoval, že jest panu Oušťeckýmu toto předkládal: Předně, že jest J. M. C. stavům pod obojí v témž majestátu tu moc dáti ráčil, aby řády v též konsistoři naříditi mohli, též aby se

pán v tom pamatoval, že to svěcení kněžstva, dosazení konsistoře, a řády církevní byvše sepsány, když jsou pánu ukázány byly, že jest sám pán některé osoby k tomu volil k přehlédnutí, a něco po opravení v nich, totiž osobu jeho pana hraběte Šlika, pana Radslava z Vchýnic, pana Kašpara Kaplíře, a jak jsou to opravili, v tom že až posavád nic proměněno není. A to že jest ode všech tří stavů přijato, i od kněžstva, a jináče že jest podle české konfessí sjednocení pomoženo býti nemohlo. Nebo ačkoliv i on sám pan hrabě Šlik, mnohem víceji nad tím horlil, nežli pan Oušterký, aneb kdokoliv jiný, usilujíc o to, aby se všecko kněžstvo jedněmi řády spravovalo, ale když to netoliko zde v Čechách, ale ani v říši, ani jinde v křesťanství, nemožné jest spůsobiti, aby všichni jedněmi řády se spravovali, a jednostejně osvíceni a dokonalí byli, dosti majíce my strana pod obojí zde v Čechách na tom, že se všichni k jedné konfessí přiznáváme, protož aby pán Oušterký od svého předsevzetí ustoupil, leč by to Bohem dělati, a všecka myšlení srdce a vůle lidské, k jedněm řádům, k jednomu osvícení, a k jedné poslušnosti, toho což by jemu se za dobré zdálo přivésti mohl: ale poněvadž není než člověkem, aby po svém smyslu, a po některých osobách proti uvážení většího počtu, ano i proti tomu, což pán sám obliboval, k roztržkám škodlivým nesloužil, a po těch, kteří těch roztržek hledají, nepostupoval, proto že by nic nespůsobil, a malou odtud pochvalu při sjednocených stavích pod obojí by měl. Na to že jest pan Oušterký odpověď dal, že není on sám v tomto nedorozumění, ale že jest jich víceji. Protož vezma s nimi radu, že chce, dá-li Pán Bůh, ráno v pondělí mezi pány direktory přijíti, a tu další na tyto věci svou odpověď dáti: Kteréžto promluvení pana hraběte Šlika páni stavové sobě velmi oblibovali a pánu z té práce děkovati ráčili, žádajíce dále pana hraběte, aby pán jak jeho, pana Oušterckýho, tak i jiné roztržek hledajících, těmito podobnými důvody k svaté svornosti a pokoji napomínati a přivozovati ráčil. Což pán učiniti připověděl, ano potomních dnův velice Pána Boha i své dobré svědomí za svědka bral, a summou před nejedněmi i spasení svého se odsuzoval, kdyby co ne-

upřímně k zachování tohoto v konsistoři nařízení, co se staršího a kněžstva jeho dotýče, které v konsistoři s administrátorem sedati má, před sebe bral, v ten a takový smysl, ačkoliv obšírněji a slovy rozdílnými pan hrabě jest mluvil, což pánu velice schváleno jest. Odtud páni na zámek jeti ráčili, a sněm ihned ten den vzdán byl".[1])

Tato zpráva jest velmi zajímavá pro posouzení stanoviska Šlikova. Šlik tu doznává, že mnohem více nežli pan Oušteckého a jiní o to se zasazoval, aby se všecko kněžstvo jednėmi řády spravovalo. Ale nahlíží, že toho nejen v Čechách, ba ani v říši a jinde v křesťanstvu docíliti nelze. Šlik prozrazuje jaksi lítost nad tím, ale podvoluje se daným poměrům a má i pana Oušteckýho k tomu, aby také se s tím smířil, že konečně hlavní věcí jest a zůstane sjednocení pod jednou konfessí. V ostatním konečně princip protestantismu volnost dopouští. Je viděti, že Šlik tu — ač jistě dost nerad — se svého dřívějšího stanoviska slevuje a většině se přizpůsobuje.

V pondělí 26. října přišel pan Ouštecký na radnici, ale trval na svém a nepovolil. Porovnání mezi stranami pod jednou a pod obojí však již skončeno, a též od nejvyšších úředníků a soudců zemských pod jednou i pod obojí, též od direktorů k tomu zvolených stvrzeno bylo.

Bratřím ve smyslu majestátu a platného snešení zabezpečeno bylo konání veřejných služeb Božích i v samé Praze. Šlik byl ve dnech 6.—10. listopadu od Bratří podezříván, že tomu chce zabrániti. Ale dověděv se o tom, vyvrací Šlik takové pověsti řka, že „co se Betléma dotýče, k tomu se chce upřímně a věrně přičiniti, aby týž kostel staršímu knězi Cýrovi i jeho kněžstvu zůstati mohl. A to, že upřímně míní. A kdyby jináče mínil, aby mu Pán Bůh nedal spasenu býti," — „z čehož viděti — píše Budovec — že ty řeči, kteréž jsou šly o panu hraběti Šlikovi, jakoby staršímu a kněžstvu jeho v kázání slova Božího v Pražských kostelích a zvláště v Betlémě, též i u sv. Benedikta překážku činiti chtěl, nebyly pravé."[2])

[1]) Rukopis IX. A. 7. B. č. 280. (24. Oct.).
[2]) Ruk. Budovcův fol. 829—30.

Dne 11. listopadu uvedeni v úřad administrátor, senior a assesoři ve velké kolleji Karlově.

Brzy na to roznesla se zvěst o listech Leyserových, došlých do Prahy.

Na sněmu dne 18. listopadu mnozí páni ze stavů tyto věci přetřásali.[1]) Je možno, že tyto listy byly psány jen Šlikovi, ale týž je uvedl ve známost tím způsobem, že je dal jiným čísti (podobně jako později list Hoëův). Nejvíce ovšem zaráželi se nad těmito listy páni z Jednoty. Ale i mírní luteráni se horšili nad způsobem, jakým Leyser se mísí do záležitostí českých.

Leyser docílil toho, že někteří z pánů, přísnějších luteránů, přiklonili se k jeho názoru a stavěli se proti Jednotě bratrské. Jest to znáti i na dalších sněmovních poradách, kde se ještě stále projevovala nespokojenost, zejména s úpravou konsistoře. Každopádně zůstala tu jakási rozmrzelost a kyselost až do konce roku 1609, ba ještě do poloviny ledna r. 1610.

Dne 21. prosince[2]) vzešel k tomu spor o ordinaci, při níž administrátor se nezachoval dle instrukcí. Byv k zodpověd-

[1]) Budovcovo diarium f. 840 a násled. Slyšelif, „jaká těžká psaní sem do Prahy Dr. Polycarpus, kurfirsta saského dvorský kazatel učinil, velice lítostivě rozjímali a jeden druhému toužil, že týž Dr. Polycarpus smí naši českou konfessi hrubě dotýkati a pravili, že by v ní mnohé bludy byly, a že jest měla augšburská konfesse za pravidlo Čechům vystavena býti, za níž jest se kurfirst jeho a ne za českou přimlouval, a on že jest měl slušně, anebo někdo z kollegův jeho k obnovení konsistoře povolán býti. Což když jest se nestalo, že jsou konsistoř zmíchali s pikhardty a kalvinisty, a tak Krista s Beliálem spolčili, a učinivše zmenšení velikému ďáblu jezovitskému, že jsou menšímu ďáblu Pikhartskému a Calvínskému folk pustili, proti němuž že on se psáti strojí, též i proti české konfessi a tomu konsistoře obnovení . . . Což mnozí z pánův stavův pod obojí velmi těžce nesli, že takovej nepokojnej doktor, ven z povolání svého v jiné země a království vkročuje, a takové lehkomyslné Boha prázdné a lživé věci o stavích pod obojí psáti smí, ježto tato konfessí česká z samého slova Božího hned od časů M. Jana Husi svůj základ jest v Čechách vzala, a artikule v ní položené, na mnohých starých sněmech jsou publikovaní, a potom léta 1575 v jednu konfessí uvedení, kteráž ode vší sv. říše augšburskou konfessí se spravující jest schválena, a v tom Pánu Bohu čest dána, že jest svou pravdu nejprve Čechům zjeviti, a obnovení církve při nich učiniti ráčil, tak že konfessí augšburská z české a ne česká z augšburské pošla . . .“

[2]) „Dne 21. prosince v pondělí na den sv. Tomáše, ne malé, ale velké nedorozumění mezi pány defensory a administrátorem se stalo. (Rukopis IX. A. 7 Bč. 280 fol. 863.) A to z té příčiny, že p. administrátor proti učiněné přísaze své, kterou jest na instrukci od pánův stavův sobě

nosti povolán, odvolal se, že jednal na poručení hr. Šlika, předního direktora a správce. Hrabě dal skutečně administrátorovi pokyn, aby svěcení dvou luterských kněží, jednoho německého z říše přišlého a druhého českého, vykonal bez staršího z konsistoře B. Matěje Cýra[1]) a nevázal německého kněze českou konfessí, oba pak kněze nechal bez slibů, že se říditi budou dle instrukcí kněžím vydaných.

Hrabě Šlik tu konal něco o své újmě a na vlastní zodpovědnost. Byla to úchylka od stanoveného pravidla. Proč se to stalo? Úmysl byl patrný. Šlik chtěl docíliti toho, aby při výkonu svěcení u luterských farářů bratrský senior nefungoval a aby němečtí lutérští faráři nebyli vázáni českou konfessí,[2]) když už dříve skládali slib na kofessi augsburskou, zkrátka Šlik chtěl stotožniti augsburskou konfessi s českou konfessí a vyvolati pro svěcení kněžstva novou praxi. Nelze si to jinak vyložiti, než že to byly dozvuky z nedávného sněmovního jednání. Šlik byl i Leyserem posílen a utvrzen v správnosti toho, oč dříve usiloval. Snad i pokyny administrátorovi dával nejen z vlastní iniciativy, nýbrž i na vybídnutí přátel svých přísně lutersky smýšlejících.

Když hraběti bylo domlouváno, učinil z jednání svého důsledky a resignoval na defensorství a svůj čestný úřad.

danou učinil, nezachoval se podle též instrukcí při ordinování kněze německého jednoho a druhého českého, předně, že německý kněz se k té konfessi české nepřiznával, a oba kněží že jsou nepřipovídali, podle instrukcí kněžím podobojím dané od pánův stavův se chovati. Druhé, že staršího z konsistoře, který tu v kostele přítomen byl, nepovolal k tomu, aby podle též instrukce on starší spolu s administrátorem, na ty kněze ruce vzkládal. Odkudž když se veliká domluva administrátorovi dala, kterak jest se mohl nad přísahou svou zapomenouti, kterou jest učinil k té instrukci od pánů stavův sobě dané, oznámil, že z poručení pana Joachima Ondřeje hraběte Šlika to učinil, o čež páni defensorové nemálo k témuž panu hraběti Šlikovi domlouvati ráčili. S tím doložením, poněvadž ti dva kněží proti jistému vyměření o svěcení kněžstva ode všech tří stavův vydanému, a od velikého počtu týchž pánů stavův podepsanému, v němž se i pan hrabě Šlik podepsal, jsou svěceni. Že takové svěcení má za nepořádné držáno býti, a že páni defensorové ráčí chtíti v další uvážení to vzíti, čeho jest se tu administrátor dopustil."

[1]) O totéž žádal Šlik administrátora ještě i později, když šlo o ordinaci Šercera, praeceptora jeho syna Julia, počátkem ledna r. 1611. O tom viz v dalším.

[2]) Němečtí luterští faráři skutečně i potom neradi se české konfesse dovolávali, i když jim byla konfessí úřední, ale dávali přednost konfessi augšburské, snad nejen z důvodů věroučných, ale i národnostních.

O případu tom se ovšem i veřejně mluvilo, zejména v kruzích defensorů a kněží. Počátkem ledna r. 1610 vyšel k tomu jakoby v souvislosti spis od Adama Procházky (jinak Špacíra), faráře u sv. Havla na Starém Městě v Praze pod názvem: „Uvážení některých pilných věcí k obnově a reformací konsistoře dolejší Pražské potřebných.“ Na spis ten dlužno hleděti jako na theologické dobrozdání. Nedá se ani mysleti, že Procházka byl v náhledech svých osamocen. Stáli za ním i jiní z duchovenstva, patrně i někteří z pánů přísněji luterských. Procházka dotknul se ve svém spise hanlivě Jednoty Bratrské a vytýkal, že je teď v konsistoři dvojí konfesse, dvojí ordinace, dvoje kněžstvo, dvoje náboženství, dvojí Večeře Páně. Vytýká to, co i Šlik dříve vytýkal a co se mu při konsistoři líbiti nechtělo.

Šlika dovolával se Procházka i potom, když mluvil o tom, že se u sv. Havla mešního roucha již neužívá, že se tak stalo ve smyslu stížnosti hr. Šlika.

16. ledna 1610 uvedeni byli defensoři v úřad, vydány jim od stavů instrukce, jež se zvláštním reversem zavázali plniti. Právě při této příležitosti prosil ho Šlik, aby pro nedostatek zdraví byl ze svého defensorství propuštěn. Přesvědčil se patrně, že by to pro něj byla těžká úloha, plná sebezapření. Stavové i defensoři jej vybízeli, aby toho nečinil, a do budoucího sněmu to odložil. Budovec poznamenává: „Ale když vždy za propuštění žádal, pravíc, že pro nedostatek zdraví svého v tom trvati nemůže, propuštěn jest pán: však s tím doložením, že by musili souditi, že sobě víceji světských nežli duchovních věcí váží.“[1]) Poznámka tato není nijak zdůvodněna. Resignace Šlikova byla jen důsledkem jeho názoru, odchylného od názoru většiny. Čestný úřad po něm svěřen Janu Jiřímu ze Švamberka.

Po urovnání věcí náboženských přikročeno ve sněmu k ostatnímu jednání, jež se protáhlo do 23. února. Mezi jiným nařízena nová defense ve srozumění s císařem a noví generálové nad hotovostí zemskou ustanoveni, začež se Šlik 16. prosince 1609 přimlouval. 26. února pak za-

[1]) Rkp. Budovcův f. 894.

vezen majestát slavnostně na Karlův Týn, aby tam byl přiložen k ostatním privilegiím.

Perný kus práce byl vykonán. Že neobešlo se to bez sporů nelze se diviti. Byloť luštiti těžké problémy a nebylo možno vše vyříditi v tak krátké době k úplné spokojenosti. Šlikova snaha nesla se k sloučení a splynutí obou stran, luteránů i Bratří. Myšlenka sama zajisté byla dobrá. Měla zajisté uskutečniti se při spojení pod konfessí českou již i jednota v řádech a organisaci, vždyť i ta různost řádů nebyla tak veliká. Chápeme houževnatost Šlikovou, s kterou při tom záměru trval. Ale neméně uznati se musí, že Bratří chtěli si zachovati kus své náboženské a církevní svéráznosti; proto se bránili. Střetnutí těchto dvou hledisek bylo nutné, nebylo vyhnutí. Ale že rozřešení bylo za daných poměrů to nejlepší, dlužno také uznati. Krajní směry nezvítězily, nemohly zvítěziti. Ale hroty se obrousily, umírnily se a to prospělo společné věci. Snad kdyby byly cizí směry memísily se vůbec do jednání domácích stran, bylo by toto lehčeji a rychleji se provedlo a beze všeho kvašení.

Ovšem, když již byla úprava poměrů církevních provedena, nedalo se ani potom čekati, že bude rázem pokoj. Bouřili-li dříve politikové, bouřili při provádění nových zákonů církevních ještě bohoslovci; snad právě proto, že se dříve rozhodovalo dost o nich bez nich.[1]) Dráždění bohoslovecká trvala ještě po léta. Bylo nutno je snášeti a dle možnosti vyrovnávati. A že se to skutečně úsilně dělo, z toho je patrno, že se chtělo docíliti ozdravění poměrů, a tím tu dána byla možnost a naděje, že časem tu bude jednotná a silná církev evanjelická.

Šlik píše 16. července 1613 svému synu Juliovi, rektoru university „unio nostra non est radicalis, sed verbalis, vix

[1]) Jiří Kezelius „Kronika mladoboleslavská (mus. I. E. 5.) str. 273.: „Závist velikou od strany odporné měli, i sami mezi sebou, jak politici, tak kněží se nesrovnávali, jedni druhé podhlídali: i mezi těmi 12 obnovenými konsistoriány veliká nesvornost a nejednomyslnost byla, jedni druhým na vzdoru co mohli protimyslného činili, jedni druhé haněli, tupili, pomlouvali, pikhartovali, calvinovali, že se jedni po druhých pláštěm kryjí, sobě vyčítali, a skoro na tré děliti se chtěli Luteráni, Kalvíni, Bratří.“

annos ingredietur pubertatis. Diversitas enim confessionum non unit corda in unum.[1])

Byl si Šlik zajisté vědom těžkostí náboženského problému v Čechách. Těžkost ta spočívala i v tom, že tu nebyl jeden duch. Bratrská Jednota pěstovala ducha pietismu, tuhé kázně; luteráni byli v tomto ohledu volnějšími. Při tom obě strany libovaly si po způsobu tehdejším a hlavně z ciziny sem doneseným v dogmatických jemnůstkách a často až zbytečném polemisování a dráždění. Srovnáváme-li různé bohoslovecké spisy vyšlé v cizině se spisy domácími, nalezáme tu jistou podobnost aneb aspoň zálibu českou napodobovati cizinu po stránce bohoslovecké rozervanosti. Při tom přenášely se od bohoslovců českých z ciziny často věci neužitečné, jež jako přesazené květiny nemohly se nijak na půdě domácí udržeti a osvědčiti. Chybou českého bohosloví bylo, že nemělo vždy svého domácího spracování, scházeloť zde — a to byla velká chyba — bohoslovecké učeliště a proto ten různý duch, proto i ta obtíž při sjednocení, tím dána těžkost náboženského problému v Čechách vůbec.

Nelze se diviti Šlikovi vyšlému z německé výchovy, když pod vlivem saských bohoslovců i domácích bohoslovců z téže školy vyšlých se nalezaje, neslevoval se svého stanoviska. Ale k jeho cti se říci musí, že tak dalece se aspoň přispůsobil, že s Budovcem spory mezi oběma náboženskými ev. stranami vzniklé hleděl urovnávati a tak přece k rozvoji náboženskému pracovati. To jest znatelné v těchto následujících případech.

R. 1615 vystoupil proti Jednotě bratrské Viktorín Vrbenský, luterský farář, tehdy děkan v Něm. Brodě, později farář u sv. Mikuláše na Starém Městě v Praze a člen konsistoře. Podpalem nebezpečným byl jeho spis: „Konfessí česká, pravá Augsburská, na otázky s odpověďmi rozebraná“, který dal vytisknouti v tiskárně Dobrovické. V něm hned

[1]) Mart. důvody XIX., viz u J. Müllera: Spisy J. A. Komenského č. 3. str. 14. (v části S. Martinia z Dražova, třicet pět důvodův, pro kteréž všichni evanj. Čechové za jedno býti povinni jsou). Nákl. čes. akad. 1898.

z počátku vytýká Bratřím, že se neprávem kryjí českou konfessí, že „pod cizím stínem oddechnutí hledají, ač se potom zlým odměňují!“ Lékař dr. Mat. Borbonius, člen Jednoty, dostav spis ten do rukou, i titul i předmluvu pérem zkomentoval a exemplář takto zmakulovaný poslal do konsistoře. Přinesl ho sem assesor Br. Jan Cyrillus, odtud pak jej někdo poslal Vrbenskému do Něm. Brodu. Vrbenský v několika dnech na poznámky Borboniovy odpověděl ostrou obranou, spiskem: „Obrana konfessí české pravé augsburské na otázky ... rozebrané, od Dr. Borbonia ... neprávě komenty potupené ...“[1]) Ze strany bratrské chystala se rovněž ostrá replika. Ale upuštěno od ní k pilnému napomínání mužů rozvážlivějších. Jmenovitě o uhašení již plápolájícího ohně přičinili se Šlik a Budovec.[2])

Druhý případ týkal se zase ze strany bratrské biskupa Boleslavského Matouše.[3]) Tento případ oznamuje Šlik dopisem svým Budovcovi 14. února 1616.[4])

Ve výňatku čteme: „Mezitím toto prý připsání své těmito syllogismy zavírám: Kteřížkolivěk o nás stavích pod obojí, kteří se kněžstvem bratrským nesrovnáváme a nespravujeme, mluvějí, že nepřátelé jejich jsme, ti s námi u víře svaté sjednoceni nejsou. Kněží bratrští, obzvláštně pak K. Matouš, biskup Boleslavský, to mluvějí, že nepřátelé jejich jsme (což živými svědky hodnověrnými každého času prokázati jsem hotov). Ergo, kněží bratrští s námi u víře svaté sjednoceni nejsou! Kteříkolivěk naše kněží za bludaře sobě pokládají, ti s nimi u svaté víře sjednoceni nejsou. Kněží bratrští naše kněží za bludaře mají a sobě pokládají. Ergo, kněží bratrští s nimi u víře svaté sjednoceni nejsou. Unde sequitur: Kde kněžstvo u víře sjednoceno není, tu ani posluchači sjednoceni nejsou. Prius verum est et posterius,

[1]) Otištěna v Obraně Sam. Martinia z Dražova str. 348—362. Případ rozebírá i Dr. Ferd. Hrejsa: Česká konfesse ... str. 322.

[2]) Mart. důvody XX. Obrana str. 347 viz Č. Č. Musea 1874 str. 194 v článku Jos. Jirečka: „Literatura exulantů českých“.

[3]) Matouš Konečný byl zvolen r. 1608 za biskupa a učinil svým sídlem Ml. Boleslav.

[4]) Úryvek tohoto listu cituje M. S. Martinius ve své Obraně str. 42 až 43, z ní jej otiskl J. Müller ve spisech Komenského č. 6. str. 24, pozn. 44. (Nákladem čes. akademie r. 1902.)

et per consequentiam: Pouhé jest babkování mluviti a psáti, že se toliko v řadích církevních, kázni a tvrdší disciplině dělíme...“[1])

I tento spor urovnán Šlikem a Budovcem. A dále ubývalo sporů, (ač docela přece nevymizely) a obě strany snášely se již lépe: Bratří i luteráni.[2]) I když Bratří svou svéráznost si zachovávali a pro sebe svůj řád měli a jeho se drželi, na venek jedno byli s luterány kryjíce se, jak to Vrbenský napsal, českou konfessí a pod její záštitou či stínem oddechnutí nalezajíce.

Konfesse česká byla konfessí úřední, kompromisní. V ní ovšem nalezly všecky směry protestantské: i luterský a bratrský, i kalvinistický, své bohoslovecké projádření. Ale byla-li česká konfesse výborně spracována, a mohla-li dobře vyhověti všem směrům evanjelickým, jest jisto, že vnitřním sporům přítrž neučinila, ježto vedle ní se zdůrazňovaly konfesse jiné: bratrská i augsburská, a nehledělo se vždy na to, co strany spojuje, ba spíše na to častěji se hledělo, co je dělí. Bylo třeba delší a klidné doby, aby se evanj. církev mohla náležitě sorganisovati a také vnitř ucelití. Česká konfesse sjednocovala strany církevně-právně, vniterně vždy ne. V cizině a vyhnanství si každá strana české evanj. církve šla cestou svou a již jednoty nebylo,[3]) ač české konfesse i tu bylo od mnohých vzpomínáno. Je z toho zřejmo, že sjednocení české, i když bylo krásné a významné, že přece jen k svému upevnění potřebovalo ještě

[1]) Otištěno u M. Samuela z Dražova: Obrana proti ohlášení starších kněží Bratrských na ten čas v Lešně polském se zdržujících, 1636, str. 42—43, u Dr. Glücklicha: „Budovcova korrespondence str. 159, Dr. Jos. Müller: „Jana Felina rozebrání Obrany Sam. Martinia.“ 1902, str. 24.

[2]) V listech Budovcových (viz Dr. Glücklich: Korrespondence...) jsou časté o tom zmínky, že po r. 1610 sbory bratrské se těší míru a pokoji, věc to, kterou sotva kdy před tím Jednota se mohla pochlubiti.

[3]) Jiří Kezelius: Kronika mladoboleslavská str. 646... „I Čechové mnozí (r. 1630 při stoleté památce augsb. konfesse v Sasku) k ní (t. j. augsb. konfessi) se přihlašovali a na svou českou mnohem starší od M. Jana Husi a jeho následovníkův zapomněli, někteří toliko pro zalíbení pochlebně to činili.“ Na str. 668 je vzpomenuto i sas. nátlaků „aby se konfessí augsburskou řídili, českou konfessi jakož podezřelou opustili.“

více let klidných a pokojných, jako vůbec náboženskému rozvoji se nejlépe jen v takových dobách daří.

Výhody majestátu, které se dostalo Čechům, dostalo se 20. srpna 1609 i Slezanům, nikoli však na konfessi českou, nýbrž, jak si přáli, na konfessi augsburskou.

I tohoto jednání súčastnil se Šlik čile.[1]) Jak již dříve zmíněno, přijeli vyslanci slezští do Prahy 14. června. Mnozí čeští páni, mezi nimi zvláště Šlik, je povzbuzovali, aby si jen pospíšili, dokud žádosti české nejsou vyřízeny. Slezané dali se ohlásiti u císaře a nejvyšších úředníků zemských a již 16. června své žádosti na kanceláři přednášeli. Dne 17. června uvedli je evanjeličtí stavové do shromáždění svého v soudní světnici. Mluvčí Slezanů byl Dr. Geissler. Jménem stavů Slezanům odpovídal hr. Šlik 20. června v dlouhé německé řeči. Stavové čeští ústy jeho s díky přijímali nabízenou pomoc jejich ve příčině náboženské konjunkcí a slibovali, že u císaře jejich věc podporovati budou.[2]) Jednalo se pak o bližší úmluvu konjunkce proti všem společným nepřátelům. Stavové si přáli, aby konjukce ta platila i na časy budoucí. Vyslanci slezští po řeči Šlikově slíbili, že to stavům a knížatům oznámí. Unie ve příčině branné moci uzavřena 13. července. Téhož dne předložili vyslanci slezští

[1]) V bibliotéce knížete Kinskýho v Praze nalezá se pod sign. 10.096 rukopisný foliant 940 stran čítající s nadpisem: „Religions-Acten, welcher gestalt nemlichen der Lutheranismus in Schlesien zu Zeiten Ludovici Königs zu Hungarn u. Böhmen seinen Ursprung genommen, hernach unter den glorwürdigsten Kaysern Ferdinando I. u. Maxmiliano II. zu wieder Ihren dissfals ergangenen Edicten sich radiciret, unter dem Rudolph aber durch die erhaltenen Maj. Briefe u. sub Matthia hier auserfolgete böhmische Unruhe verbreitet, auch sogar durch die unrechtmässige Wahl des Winter-Königs Pfalzgraffs Friedrichs die oberhand bekommen, biss endlich durch die siegreichen Waffen u. Thaten Ferdinandi II. u. dessen im Reich- u. euser Ruhmwürdigster Nachfolger Ferdinandi III. u. jetzigen aller grossmächtigsten Leopolden die katholische Kirche voriger Flor u. Zustand restituiret, dagegen aber der Lutheranismus wie der Calvinismus Bono modo abgethan, u. aboliret worden.“ Je tu na 1. straně věnování: „Consecror studiis Christophori Ferdinandi comitis a Nimptsch liberi Baronis Ölsnae, anno 1728.“ V rukopise tomto jedná se o majestátu slezském podrobně, než není tu nic nového, co by nám nebylo známo odjinud. O slezských věcech pojednává též rukopisný foliant Tom. X. nadepsaný „Silesiaca“ v téže knihovně.

[2]) Dr. Jar. Goll: „O slezském majestátě Rudolfa II.“ v Č. Č. M. 1874. — Majestát tento je otištěn u Goldasta 1719 str. 290-296.

nejvyšším úředníkům návrh majestátu Slezsku svědčícího s žádostí za jeho potvrzení. Návrh nesetkal se se souhlasem vládním. Tu direktorové prodlévali s rozpuštěním hotovosti své vedle jiných příčin zvláště proto, aby Slezané snáze splnění své dosáhli.[1]) Jednání počalo 18. července v domě nejvyššího purkraběte v přítomnosti zemských úředníků a některých direktorů. Na audienci u císaře marně čekáno. Konference u lantkraběte z Leuchtenburku súčastnil se i Šlik, Thurn a Vilém z Lobkovic vedle nejv. purkrabího. 20. srpna konečně dán i Slezanům majestát a 28. srpna jim doručen. Protestantům Hornolužickým bylo teprve 5. září r. 1611 od Matyáše dáno ujištění, že při augsburské konfessi nerušeně setrvati mohou. Dolní Lužice dosáhla téhož ujištění 11. září 1611 v Soravě (Sorau).[2])

Majestát český je vzácnou památkou. I za hranicemi českými nalezly se opisy majestátu. Jeden takový opis nalezen byl v Žitavě r. 1801 od purkmistra Krist. Boh. Bergmana, krásným písmem na pergameně psaný. Pescheck[3]) tvrdí, že je to druhopis majestátu vlastnoručně též od Rudolfa podepsaný s vidimusem purkmistra a rady Nového města Pražského dt. v pondělí v den památky sv. panny Markéty léta od narození Syna Božího 1609. Gindely o pravosti vlastnoručního podpisu Rudolfa na něm pochybuje.

Vytýká se od některých, že stavové, ač si opatrně vedli, přece se nepostarali o to, aby do majestátu a porovnání přišlo, že se evanj. chrámy i na statcích duchovních knížat stavěti mohou. Výtku tu činí zejména Gindely. To se však stavům rozumělo samo sebou a majestát stanovil, že na všech místech volně své náboženství dle české konfesse vyznávati a císařské ochrany jisti býti mohou. A sám Slavata, jehož smýšlení známe dobře z jeho Pamětí, doznává, že pod královskými statky dle průvodu i statky duchovních knížat rozuměl.[4])

[1]) Skála I. 246--249.

[2]) Dr. E. Köhler: Die Geschichte der Oberlausitz . . .“ Görlitz str. 198.

[3]) Pescheck: „Die böhmischen Exulanten in Sachsen,“ Leipzig 1837, str. 122 und Geschichte der Gegenreformation I. str. 168—171.

[4]) V rukopisném něm. foliantu v bibliotéce knížete Kinského v Praze nadepsaném „Compendii Rerum Bohemicarum Libri I. Pars II.“ nalezá

5. LITERÁRNÍ ČINNOST ŠLIKOVA A SPISY JEMU PŘIPSANÉ.

Šlik byl stále v popředí veřejného života jako defensor a horlivý pracovník ve stavovských komissích. Měl živou účast nejen na otázkách politických, nýbrž i náboženských, zasahuje do jednání jako výmluvný a obratný řečník. Byl však také literárně činným a napsal některé spisy, na něž tu chceme poukázati. Psal pod jménem Mardocheus, též Beatus Modestinus, psal též anonymně vůbec.

Se vší určitostí připisuje se mu spis pod názvem: „Gründliche Wiederlegung Calvinischer Lehre von der Person des Herrn Christi, so viel noch in dem vierden bogen des Calvinischen Büchleins („mit Namen Hauptstück Christlicher Lehre, in Frag und Antwort verfasset, und aus heiliger Schrift kürzlich erkleret“) zu befinden gewesen, Welchs Licentiat Salmuth, damals Hoffprediger zu Dressden, sampt seiner Calvinischen Rotte in Druck zu verfertigen, und der Kirchen Gottes, arglistiger weise, unterm Schein der reinen Lutherischen Lehre, beyzubringen sich unterstanden, aber darinnen, weil das drinn zu kurtz worden, nicht mehr denn vier Bogen verfertiget mögen. Allen einfeltigen frommen Christen zu trewer Warnung und mehrer Nachrichtung in Druck verfertiget durch Mardochaeum Jairi Sohn, aus dem Stamm

se též vylíčení doby majestátu, hlavní události sněmu r. 1609, jednání s císařem, přímluvné listy knížat, zprávy o conjukci se stavy slezskými, vypsání majestátu a české konfesse, atd. Rukopis nemá žádného stránkování. Autor zřejmě píše se stanoviska katolického. Mnoho je převzato ze Slavatových pamětí. Ale autor připisuje i své poznámky. V knize II., v níž se zabývá spisovatel Thurnem (citován je i úryvek listu Šlikova ze dne 2. března 1621 psaného ze Zhořelce Lichtenšteinovi), je ještě více patrno, že podkladem knihy jsou paměti Slavatovy. Slavata sám svůj text, po česku redigovaný, dával do němčiny překládati. (O opisech kněh Slavatových píše i Jos. Jireček v I. dílu „Pamětí Slavatových“ str. 29.) Zde jest patrně opis německého překladu pamětí Slavatových, pořízený teprve někdy koncem 17. stol. Liber III. pars II. (Bohemica) má na posledním listě poznamenání: „Descripsit hunc librum Joan: Georg: Ritzniger Theologus.“ Další slova byla při vazbě rukopisu uříznuta a již schází. Týž psal svazek 1. i 2., ježto je písmo stejné, ale dříve. Při knize V. (Bohemica) nalezáme na konci datum die 1. Oct. 1723. Rukopisy tyto neobsahují nic nového.

Benjamin, ander Porten bey dem königlichen Hoflager zu Susan, im Sack und Aschen, wegen sein und aller standhafften Lutheraner wartende. Psalm 116, 10: Ich glaube, darumb rede ich; Ich werde aber sehr geplaget. Anno MDXCV."[1]) (52 stran.)

Z titulu spisu jest patrno, že Šlik vlastně polemisuje s Lic. theol. Salmuthem, dvorním kazatelem saským, jenž používal svého vlivu k šíření kryptokalvinismu, podporován jsa v tom od kancléře Krella. Salmuth napsal a ve spojení s jinými vydal knížku, jakýsi to katechismus křesťanského učení v otázkách a odpovědích,[2]) v němž projevil kryptokalvinistické smýšlení. Dal podnět k odstranění exorcismu při křtu sv. Sám také při příležitosti křtu na saském dvoře dotyčný passus o exorcismu vynechal a použil veškerého svého vlivu, aby i jiné duchovní pro to získal. Současně uspořádal nové vydání bible Lutherovy t. zv. vydání Krellské, jež opatřil poznámkami ve smyslu Kalvínově. Tím působiti chtěl i na lid ve směru kryptokalvínském. Ale narazil na odpor u duchovních, jakož i u lidu, a Šlik, jenž tehdy dlel na dvoře saském a byl s působností Salmuthovou dobře obeznámen, vystoupil proti němu spisem výše uvedeným.

Již z předmluvy Šlikovy dovídáme se o účelu spisu. Chce upozorniti na to, jak se se strany světské i duchovní v zemi šíří „bludy ošklivé, rouhačné, kalvinistické, praktiky to francouzské a anglické". Osoby jmenuje biblickými jmény z knihy Ester. Kurfirsta uvádí pod jménem krále Asvera a sídlo dvora jeho v Drážďanech pod jménem Susan, kancléře Krella nazývá Amanem, sebe zove Mardocheem, synem Jairovým z pokolení Benjaminova (Ester 2, 5—6.) Nejprve se dotýká Krella, jako přívržence a podporovatele kryptokalvinismu, jehož obviňuje, že jeho přičiněním z vlády a různých politických úřadů a míst v zemi odstraňováni byli stateční, učení a rozvážní muži a na jich místa dosazováni hrubci a nevzdělanci. Vliv kryptokalvinismu

[1]) Spis nalézá se ve dvorní bibliotéce ve Vídni sign. 35. E. 395. Spis tento uvádí též Wurzbach ve svém Lexikonu.
[2]) Hauptstücke Christlicher Lehre in Frag u. Antwort verfasset u. aus heil. Schrift kürtzlich erkleret.

jeví se i tím, že nejlepší učitelé a učení muži, sloupové církve Boží jsou z míst svých odstraňováni, a na jejich místa přicházejí „kalvínští vesničtí popi", jenž stávají se superintendenty, „velká hrubá neohoblovaná dřeva stávají se profesory vysokých škol a sprostí doktůrkové dvorními kazately".

Šlik vidí, že všecko to zlo vychází z tajného, dosti silného kalvinistického kollegia, jež své schůze odbývá ve dvorním paláci a potají i na jiných místech, jemuž v čele stojí jako president Krell (Aman), jenž jest také vybízen a posilován v tom, aby nejen tajně, nýbrž i zjevně čisté luterské učení napadal a vyhlazoval, a začátek že učiněn jest s exorcismem. Za hlavního strůjce toho všeho považuje Lic. Salmutha[1]) a Eckersbergra, kteří vylíčili kurfirstovi exorcismus jako „ohyzdný, Bohu rouhavý, pověrečný a kouzelnický obřad (ceremonii) a svou lživou zprávou kurfirsta, jemuž ani v nejmenším jejich kalvínská pleticha známa nebyla, přemluvili, že jim dovolil exorcismus odstraniti." Při tom podotýká Šlik, že přece obřad ten již v církvi po více než 1400 let jest obvyklý a proto i od Luthera, vzácného to muže, v křestní agendě podržen byl.

Na to líčí vydání nové kalvínské bible, a praví, že tu „písmo sv. na nesčetných místech tak bylo dobře kalvínsky zfalšováno a v cizí smysl obráceno, že by sám ďábel dle jeho zdání větší pletichy nedokázal."[2])

[1]) Jan Salmuth, luter. theolog v Sasku, narodil se r. 1552 v Lipsku jako syn super. Jindř. Salmutha, v 20. roce věku dosáhl hodnosti bakaláře, r. 1575 stal se diakonem, r. 1577 arcidiakonem, r. 1587 jmenován třetím dvorním kazatelem v Drážďanech, r. 1588 druhým a r. 1589 prvním kazatelem. Vydal spisy rázu homiletického; též vydal některé spisy z pozůstalosti svého otce. Spisy jeho vyznačeny jsou: J. A. Gleich: Annales ecclesiastici I. 401—432. Dresden u. Leipzig 1730. V sas. st. archivu jsou uchovány četné jeho listy. V r. 1591 byl sesazen s úřadu dvor. kazatele, r. 1592 povolán do Heidelberka, r. 1596 stal se I. farářem a círk. radou v Amberku, kdež zemřel r. 1622.

[2]) „Darauf hat alsbald die neue Calvinische Bibel gefolget, darinnen die Schrift an unzehlichen orten auff gut Calvinisch dermassen verfelscht, und in einen frembden verstand gezogen worden, dass der Teufel meines erachtens, in langer Zeit nicht ein grösser Bubenstück der allgemeinen Christenheit hette beweisen können, wie sich dessen der einfeltige Christliche Leser aus beygedrucktem glaubwürdigen Extract und angehengter trewer Warnung Francisci Constantii mit mehrerm zu ersehen hat." (Str. 4.)

O katechismu Salmuthově praví, že jsou v něm „kalvinistické bludy, jimiž klamán má býti lid a zvláště nevinná mládež“. Knížku tuto vydal asi Salmuth zejména k potřebě synů kurfirstových, kteří dle ní měli býti vyučováni.

V závěrce předmluvy Šlik uvádí, že zvláštním řízením Božím pletichy „kalvínské roty“ byly odhaleny a jim přítrž učiněna, takže vydání bible nedošlo dále, než jen k II. knize kronické a katechismu Salmuthova vytištěny pouze 4 archy, z nichž právě poslední se mu dostal do ruky. Rozbor tohoto právě ve svém spisu podává. „Ačkoliv jest toho všeho jen málo listů, přece že na to upozorňuje a varuje čtenáře před kalvínskými bludy“. Předmluvu podpisuje jménem: Mardochaeus.[1]) Mardocheus dle Ester 2, 5—6, byl přistěhovalec, tedy cizí na dvoře královském. Tím byl na dvoře saském jen Šlik, ježto ostatní byli domácí. Jest zřejmo, že Šlik psal svůj spis v Drážďanech za svého pobytu na dvoře saském. Psal pak spis tento již po odchodu Salmuthově.

Ve svém rozboru kritisuje Šlik jednotlivé věty Salmuthovy, zejména pokud se týkají osoby Kristovy, obou přirozeností jeho, jeho stavu ponížení a povýšení, dále úřadu Kristova, učení o Večeři Páně a p., a hájí proti Salmuthovi věroučné stanovisko luterské, jak je zejména podává kniha Svornosti. Polemika jest vedena tónem příkrým, tehdy obvyklým a theologům vlastním. Šlik klade na to důraz, že se Salmuth zpronevěřil přísaze při své promoci učiněné a varuje před jeho učením.[2])

[1]) Datum zu Susan in Persien Anno 1595. — Mardochaeus selbst.

[2]) Končí těmito slovy: „Der allmechtige ewige Gott wolle sich dieser Lande, Kirchen und Schulen gnediglichen erbarmen, die reine Lutherische Lehre bei uns unverrucht bis ans Ende der Welt erhalten, und dargegen der Calvinischen Sacramentirern, sie sein heimliche oder öffentliche krefftliglichen stewren und wehren, ihre listige Anschlege und Practicken zu nichte machen, auch diejenigen, so nicht zu bekehren sind, und aber alles Übel in der Kirchen Gottes künfftigen anzurichten gedencken bey Zeiten hinwegreumen, sein Schwert wieder sie wetzen, den Bogen spannen, und das tödliche Geschoss und Pfeile, so sie dermal eins gegen uns zu gebrauchen im sinn haben, wieder sie selbsten richten, und also alles unglück und frevel auff ihren eigen Kopff und Scheitel, wie Haman den verleumbdeten Danielis und andern dergleichen gottlosen mehr wiederfahren, endlichen kommen und fallen lassen. So wollen wir, von ihnen errettet, den getrewen Gott loben und dienen in Heiligkeit und Gerechtigkeit, die ihm gefellig ist.“

Rovněž taková, ne-li vášnivější, jest polemika Františka Constantia ke spisu připojená (na 3 listech) rozebírající bibli Salmuthovu.[1]) Připojen jest seznam Salmuthových „bludů“, z něhož je patrno, co se mu vytýkalo. Je to hlavně: učení o Večeři Páně, jež Salmuth pojal ve smyslu reformovaném, dále učení o křtu, při němž zamítá exorcismus, zamítá učení o ubiquitě Kristově, praedestinaci Kalvínově, odstraniti chce oltáře, obrazy, kostely, roucha, a hlásá, aby se hříchy mocných pánů nekáraly veřejně, nýbrž jen skrytě, a že jest třeba i kazatelů řádně k úřadu kazatelskému nezřízených také poslouchati a p.

Je zřejmo, že polemika tato týká se sporů vzniklých v době saského kryptokalvinismu za kurfirsta Kristiána I.

D. Mikuláš Crell, kancléř saský, jenž nechtěl se zváti ani luteránem ani kalvinistou, usiloval tehdy ve smyslu kurfirsta Kristiána I., švagra kurfirsta falckého, o vyrovnání mezi náboženskými stranami, ba o pozvolné spojení církve luterské s církví reformovanou. Všecko dráždění na kazatelnách bylo zapovězeno, místa učitelů a duchovních byla obsazována Filipisty, reformovaní ve Francii byli podporováni, kniha konkordie více se nepodpisovala a započato bylo i s vydáním bible dle výkladu Melanchthonova. Duchovenstvo přísně luterské si stěžovalo, že „zlořád“ kalvinismu se šíří v zemi, lid horšil se na zákaz exorcismu při křtu a p.

V tom zemřel kurfirst Kristián (v září 1591) a správu země převzal vévoda sasko-výmarský Fridrich Vilém, přísný luterán, který jal se zaváděti ihned přísné luterství, k čemuž měly zejména pomáhati t. zv. visitační články (1592), v nichž vyhlášen příkrým způsobem odpor ke kalvinistickému učení o praedestinaci a j. Na tyto články musili přísahati všichni církevní hodnostáři.[2]) Tak rázem

[1]) Biblia Licent. Salmuths, des Calvinisten zu Dresden, gewesenen Hofpredigers, daraus zu sehen, wie er und seine Calvinische Rotte die heilige Biblia D. M. Lutheri, unsern besten Schatz auf Erden, in ihren Commentariis glossiret und verfelscht haben. Jedermenniglichen zur trewen Warnung neben einer Vermahnung in Druck verfertiget durch H. Franciscum Constantium. Gedruckt im Jahr Christi 1592.

[2]) Libri symb. ed. 3. C. Hase, p. CXXVII. 857.

nabyla převahy strana orthodoxně luterská. Salmuth, jakož i jeho druh v úřadě Steinbach, vzati do vazby. Salmuth odvezen do vězení v Stolpenu, kde půl roku držán. Když pak se zvláštním reversem zavázal, že Sasko opustí a v zemi více žádného úřadu nikdy nepřijme, byl propuštěn na svobodu. Na odporučení Abrahama Scultéta povolán byl od kurfirsta falckéko Fridricha IV. za kazatele do Heidelberku. Hůře to dopadlo s kancléřem Crellem, kterýž dle rozsudku katolického soudce byl uvržen do žaláře a po 10leté vazbě jako velezrádce sťat[1]).

Šlik také napsal instrukci o volebním právu stavů pod názvem: „Kurtze Information von der Königlichen Erbgerechtigkeit und der Ständenwahl in Böhmen de anno 1617."[2]) Ve spisu uvádí Šlik hned na počátku, jak mnozí říkají, že by království české se nemělo od domu rakouského odvraceti, již z té příčiny, že mezi císařem Karlem IV., Václavem, jeho synem a Janem, markrabětem moravským a jejich potomky s jedné strany a arcivévody rakouskými Albrechtem a Leopoldem s druhé strany, učiněno porovnání, že v případě, kdyby císař Karel, jeho synové a bratří, zemřeli bez potomků, připadne pak království české arcivévodům rakouským, a naopak kdyby arcivévodové rakouští zemřeli bez dědiců rodu svého, arcivévodství rakouské připadnouti má císaři Karlu, jeho dědicům a potomním králům. Smlouva o tom uzavřena r. 1366.

Šlik zabývá se touto smlouvou a dokazuje, že nenachází ničeho, čím by obě země jmenované k této smlouvě daly svolení, zejména pak není známo, že by stavové na vše-

[1]) Blume: Leichenproc. ü. d. custodirten u. enthaupteten D. N. Crell, Lpz. 1601. 4.; Engelcken de N. Crell, Rost. 1724. 4.; H. Hasse, Bedeutung d. Crell'schen Processes (Zts. f. hist. Th. 1848 H. 2.); F. Brandes: Krell Opfer des Orthodoxismus, Lpz. 1873 a j. — Jak jsme již dříve uvedli, pracoval Šlik s Crellem na uspořádání sas. dvorní biblioteky.

[2]) Spis tento je otištěn v díle M. Goldasta: „Zwei rechtliche Bedencken von der Succession und Erbfolge des königlichen Geschlechts und Stamms in beyden Königreichen Hungarn und Böheim, auch Erbgerechtigkeit zu deren beyden Cronen und angehörigen Landen und Leuten, insonderheit von den Erbpacten mit dem Hochlöblichen Hause Oesterreich auffgericht..." Frankfurt 1627 (univ. sign. 22 G 407) fol. 90—101 pod názvem: „Des Wolgeboren Herrn H. Joachim

obecném zemském sněmu v Čechách byli smlouvy ty přijali a stvrdili, a tím méně že tak učinily země ke koruně české přivtělené. A což kdyby jedna nebo druhá strana byla napadena a válečně zabrána, jak by to dopadlo se smlouvou?

Spis má celkem 12 bodů a dosti důležitých. Tendence jeho je zřejmá a zvláště se projevuje v bodě 12., kde Šlik dovozuje: Náš nynější císař byl přijat za krále na žádost bratra svého císaře Rudolfa, z dobré svobodné vůle, beze škody všech privilegií a oba, ani Rudolf ani Matyáš, se na žádnou smlouvu mezi Čechami a Rakousy neodvolávali[1]). Šlik hájí názor, že stavové mají právo svobodné volby, a že kdyby i všecky krále si brali z domu Habsburského, přece si jen svobodně voliti mají a mohou toho, kohož chtějí a ne toho, kdo jim bude navržen. A ještě zřetelněji se vyjadřuje, když praví, že dlužno činiti rozdíl mezi nástupnictvím, posloupností a vyvolením, když se někdo i za krále přijímá, tedy se to děje jen ze svobodné vůle.

Spis je zajímavý a prozrazuje, že Šlik byl dobře obeznalý v dějinách i právech zemských. Ovšem spis vznikl z motivů náboženských. Vyšel též v řeči latinské.[2])

Roku 1617 vyšel anonymně traktát: P i l n ě u v á ž e n é z d á n í o n a p r a v e n í z p ů s o b u c í r k v í e v a n g e l i c k ý c h

A n d r e a s e n S c h l i c k e n, G r a f f e n z u P a s s a u n u n d F r e y h e r r n z u W e i s s k i r c h e n k u r t z e I n f o r m a t i o n . . . . .“ Spis je zakončen slovy: Scriptum anno 1617. Podobně je otištěn u Goldasta: „De regni Bohemiae iuribus ac privilegiis II. str. 123—127 mus. sign. 47 A 6) německy, v rejstříku je uveden lat.: „De regia successione ac libera Ordinum electione in Bohemia informatio.“ Spis je otištěn též v Lünig: „Europaeische Staats-Consilia, Leipzig 1715 I. 541 a násl., Cap. XCVII. pod názvem: „Bedenckhen Herrn Joachim Andreas Schlick, Grafens zu Passaun und Freyherrns zu Weisskirchen, von der königlichen Erb- und der Stände Wahl-Gerechtigkeit in Böhmen, de A. 1559 (univ. bibl. v Praze 25 C 93). Rok 1599 je zde ovšem nesprávně uvedený. Text v obou otiscích je až na nepatrnosti úplně stejný.

[1]) l. c. 12. „Letzlichen ist jetziger Kaiser auf genugsame fernere Verreversirung, auch Begehren dessen verstorbenen Herrn Bruders, Kaisers Rudolphi, zum Könige, doch unbeschadet aller Privilegien, aus gutem freien Willen angenommen worden, und haben sich beide Herren auf keine Contrakte zwischen Böhmen und Oesterreich berufen, sondern solche Annehmung in gutem, und wie gemeldet, ohne der Lande Schaden, und einigen Praejudicio und Nachtheil gesucht, darbei es auch endlich verblieben.“

[2]) Goldast II. 1719 fol. 123: „Schlickii (Joh. Andr.) de regia successione ac libera ordinum electione in Bohemia informatio.“

Českých a uvedení jich v jednotu".[1]) Nelze sice říci, že Šlik jest pisatelem jeho. Ale okolnosti mnohé tomu nasvědčují, že Šlik měl aspoň na spisu své účastenství.[2]) Spis má 14 článků. Obsahem jsou některé věci, jež Šlik i jinde a při jiných příležitostech vyslovil. Jsou tu i narážky na dřívější spory, jež se týkaly Šlika osobně. Spis vyšel ze skupiny rozhodně luterské, jejíž hlavou byl Šlik. Obsah nasvědčuje, že účelem spisu bylo protestovati proti Jednotě bratrské, která v mnohých důležitých otázkách šla cestou svou neohlížejíc se na Porovnání. A ve sklonku ke kalvinismu vidělo se u Jednoty bratrské nebezpečí pro další trvání sjednocení pod českou konfessí. Proto ozývá se ve spisu žádost po revisi Snešení.

Dále jest Šlik pisatelem II. apologie, jež vyšla nejprve česky, pak též německy.[3]) Název její zní: „Apologie druhá stavův království českého, tělo a krev Pána našeho Ježíše Krista pod obojí způsobou přijímajících". Spis tento pochází z roku 1618. a jest ovšem zvláště důležitý pro seznání poměrů české povstání ospravedlňujících. Autorství Šlikovo jest nesporné. Sám praví, že ji psal,[4]) též při výslechu svém se k tomu přiznal. Věci této věnujeme pozornost ještě v dalším.

Dále napsal Šlik spis pod názvem: „Examen der Recepten und Medicamenten, so etliche Politische Medici vor die Böhmische Kranckheit oder Fieber geordnet. Cum cura admodum necessaria Papatus. Notwendige Artztung der zuvorhin vor lengst an- und auffgestochenen Pestilentzischen Gifft- und Bluttrieffenden

[1]) Otištěný v Obraně Sam. Martinia z Dražova, str. 164—172 a u Skály II. 43—39. Martini jména spisovatelova neuvádí.

[2]) Dr. F. Hrejsa: Česká konfesse str. 523: „... za ním stála skupina stavů a bohoslovců směru výlučně luterského, mezi nimi asi i hr. Šlik a snad i administrátor Zikmund Crinitus.

[3]) Zach. Pulegius ve svém spise „Parentatio" praví, že Šlik II. apologii stavů německy vydal.

[4]) Mährisch-schles. Gesellschaft XVII. 1868 str. 16. Zpráva Šlikova Lichtenšteinovi z ledna 1621: „dass ich die andere Apologia mit meinen Händen selbsten koncipiert und auf Approbation der Stände drucken lassen, bin beides geständig ...."

Blatter und Eyterbeulen des verfluchten Antichristlichen Baptshumbs. Und jetzo newlich daraus verursachten und entsprungenen schädlichen Mania und Hirnwütenden Unsinnigkeit. Allerley geistliche und Politische Recepta und Medicamenta notwendig und nützlich zugebrauchen. Alles dem Christlichen Evangelischen Leser lieblich und anmutig zu lesen. Gestellet durch Beatum Modestinum Seuberlich Boëmum Geistlicher und Politischer Medicin Studiosum. Gedruckt im Jahr 1620." [1]) Spis připsán jest evanj. knížatům a pánům stavům v Království Českém a zemích přivtělených, na Moravě, ve Slezsku, Horní a Dolní Lužici, jakož i knížatům a pánům stavů zemí s korunou českou spolčených, v Uhrách, Horních a Dolních Rakousích. V předmluvě píše autor o tom že z katolické strany (od jezuitů) vyšly různé recepty a rady pro nemoc či horečku českou, a jemu i několik exemplářů takových spisů do ruky se dostalo (Medicorum Politicorum Recepta), a tak že chce odpověděti dle starého přísloví: „Responde stulto juxta stultitiam eius, ne videatur sibi sapere." Odpověď jeho psána jest v „zájmu cti a dobrého jména vlasti." Předmluva psána jest 25. března 1620. Spis je tištěn v Praze.

Že je to spis Šlikův, to poznáváme z uvedení jména Beatus Modestinus, pod kterým Šlik psával, jak svědčí Zach. Pulegius. Obsah spisu nasvědčuje, že jej psal muž nábožensky hluboce založený, v písmě sv. sečtělý a církevních poměrů dobře znalý, luterán, ale také význačný politik, stavovských věcí, práv, zřízení i financí zemských výborně znalý, mající rozhled i po zahraničních poměrech a zvláště německých. To vše nasvědčuje, že Šlik je autorem spisu. Ve spisu je plno citátů z latinské i řecké literatury, jejíž byl Šlik dobrým znatelem, ovšem i z německé literatury mnohé věci uvádí. Na jednom místě zmiňuje se o Jiřím Myliovi, evanj. kazateli a doktoru písma sv., svém bývalém učiteli.

[1]) Mus. knihovna v Praze 42 f. 19. V Strahovské bibliotéce se nacházejí 3 výtisky: A. O. XIV. 21, A. O. XIV. 23 a A. O. XIV. 32.

Skutečně Mylius byl učitelem Šlikovým v Jeně. To vše svědčí ve spisu pro autorství Šlikovo. Mimo to zde převládají názory, jež Šlik i jinde hájil a jež také v dedukci volebního práva složil a jež i ve větší apologii, při níž pracoval, jsou obsaženy. Spis je zakončen dátem 18. února, památným dnem Concordie a úmrtí Lutherova.[1])

Ve spisu jsou vysvětleny příčiny českého odboje po stránce náboženské i politické. Pádně vytýká, jak se obsazovaly nejvyšší úřady zemské a státní, a k čemu se přihlíželo. „Je-li uchazeč dobře římsko-katolický, je-li také horlivý?“ Rozhodlo, když od chráněnců (jezuity myslí) došlo pro uchazeče odporučení: „je dobrý člověk, umí jezditi, počítati, zná svět, dovede se dle lidí říditi, je pohostinný, dovede se přizpůsobiti, je sub una, jeho otec a matka byli také katolíky, bohoslužbám pilně obcovali a řím.-katolické náboženství věrně pěstovali, luterských kacířů mezi sebou netrpěli a jejich popy „k čertu posýlali“ a p. syn N. N. jest nejen bedlivě v tomto náboženství vychován, nýbrž i u pp. otců jezuitů studoval, tak že i na doktora mohl promovati, také brzo po ujetí se statků silnou reformaci náboženskou ve svém kraji prováděl, kacířství vyklizoval, tak že dá se čekati, že i celé království reformovati dovede. Takoví lidé úřady dostávají, jiní však se z nich vyhánějí.“

Obrací se proti Kleslovi[2]) a jiným, kteří stavy pod obojí potupují a obviňují, ačkoliv tito vždy byli krále poslušni a velké kontribuce, zejména od r. 1593., kdy Turecká válka počala, a až posud vždy ochotně povolovali a odváděli jako dobří poddaní krále svého. Majestátem zaručená práva se ruší; když se stavové brání, vyhlašuje se to za crimen laesae majestatis. Ani porovnání mezi stavy sub una a utraque učiněného se nedbá: haereticis non est servanda fides, nemá se s nimi ani jísti, ba má se jich každý více nežli

[1]) „am Tag Concordiae et Constantiae war der 18. Febr., des 1620 Jahr, an welchem Tage vor 74 Jahren der Hocherleuchte Aesculapius u. Deutsche geistliche Medicus D. Martinus Luther von dieser Welt in das Himmlische Vaterland seliglich gefahren. Gott helfe, dass wir in gesundem Glauben an Christum ihm seliglich nachfahren mögen. Amen.“

[2]) Melchior Klesl byl od protestantů nejnenáviděnější osobou, byltě považován za původce katol. spolků.

pohanů stříci! A protože jsou v klatbě, proto nemají čestných úřadů zastávati. Šlik naznačuje, že by musil psáti velikou kroniku, kdyby měl vše vypsati, co křivd se jim děje.

Zajímavě dotýká se přeložení dvora Matyášova do Vídně a dovozuje, že Praha, Caput Regni, srdce Evropy, je právě locus commodus pro residenci královskou, za tuto starobylou residenci dosavadních českých králů nepotřebuje se žádný panovník styděti. Odboj český vznikl non animo offendendi, ne aby se komu škodilo, nýbrž defendendi gratia, protože ne zjevní, ale tajní nepřátelé chtěli zabrániti liberum exercitium Religionis a vše pod jho antikristova papežství podrobiti, milé evanjelium zakázati, svědomí obtěžovati, zbožné evanj. kazatele a křesťany pronásledovati a pokoj rušiti. O defenestraci se vyslovuje, že to bylo defensio juris naturalis, trest vykonaný ku výstraze, krajní prostředek, jejž vyvolali ne tak přímí rušitelé pokoje, jako spíše jejich pomocníci, kteří všelikého času po krvi zbožných, nevinných evanj. křesťanů žíznili. Zlí rádcové císaře podněcovali, aby svůj branný lid do Čech poslal, který vraždí a pálí tak, že by ani arcinepřítel Turek tak nemohl činiti. V dalším vysvětluje Šlik konfederaci se sousedními zeměmi a spolky se zahraničními knížaty, vzpomíná zejména kurfirsta saského, jak věrně a otcovsky radil k smírnému dojednání, na němž si dal záležeti. Když selhaly všecky smírné prostředky, nutno se stavům brániti, a zdůrazňuje, že Čechy vždy byly svobodným královstvím, že stavové každého času měli svobodné právo ku volbě krále. Z toho lze bezpečně souditi, že spis jest psán již po smrti krále Matyáše.

Na to rozvádí Šlik neblahé působení jesuitů v různých zemích a v Čechách zvláště. Ostře proti nim vystupuje a dokazuje, že slunce evanjelia již vysoko vzešlo, vesele svítí a hřeje, mlhy a tmy papežství jsou zahnány, tedy že jejich věc jest již ztracena. Polemisuje obratně a břitce, místy až vášnivě, odporučuje čtenářům čísti: Historiam Jesuiti Ordinis“[1]), připomíná, jak již „mnohý theologický kavalír

[1]) Historia Jesuiti ordinis, oder ausführliche Beschreibung des Jesuitischen Ordens und ihrer Societet, anfänglich im Latein durch M. Eliam

augsburské konfesse se s nimi utkal a je na hlavu porazil“ a že, až bude vhodná doba, i sám ještě na jesuitské intriky si posvítí. Na mnohých místech byli již vyhnáni jako na př. ve Francii, v Anglii, v Nizozemí a Benátkách, a když vyhnáni z Čech, že nazpět nesmějí. „Což jsme před jich příchodem do Čech neměli kostelů, bohoslužeb, Božího slova a svátostí? Doufám cele, že Bůh se svým slovem zde bude, když jesuité jsou pryč. Co pak zde vykonali dobrého, abychom je zpět volali? Řekne se snad: „ach, vždyť ti milí jesuité byli jádrem všech řádů, nejsvětější Boží služebníci, pokorou a čistotou nade všecky jiné řády vynikající, jací jsou to mocní, sladcí kazatelé, kteří slovu Božímu a všem 7 svátostem tak krásně a jasně učí a je udělují; ach, jací jsou to laskaví a důvěryhodní zpovědníci; pokání, které k zadostiučinění ukládají, lze dobře snésti a vykonati, ano majíť také moc a právo od sv. Otce papeže i hříchy těžké odpouštěti, čehož jiní řádové nebo kněží nemají. Při jejich sv. mši je mnohem větší nábožnost nežli jinde, mají výsadu, že mohou mši sv. čísti dopoledne nebo odpoledne, střízliví nebo opilí. I o očistci mluví tak potěšlivě, že se ho pranic báti nemusíme a svou zásluhou, dobrými skutky a zádušními mšemi chtějí nás rychle z něho vysvoboditi. Také mají ve svých kostelích ty nejkrásnější oltáře, anglickou musiku a líbezné varhany, překrásně se vyznají i ve vyučování dítek, pořádají také výborné, krásné komedie, a mají velikou milost od Boha k obracení lidí. Summou, jsou to pozemští anjelé, proto jich nemůžeme postrádati, ba chtěli bychom raději zemříti, než bez sv. otců žíti. Kde tito otcové se svým sv. Agnus Dei a jiným světstvím při poslední naší hodince státi budou, musejíť všichni ďáblové ustoupiti, my pak ze světa tohoto do nebe vejdeme...“.

Šlik líčí na to, jací jesuité ve skutečnosti jsou a hlavně jací jsou to inkvisitoři a zapřísáhlí nepřátelé evanj. učení. Dokládá to výrokem jednoho jesuity: „žerte, pijte, smilněte, kraďte, — jen nebuďte luterány —, a já vám všecko odpustím!“

Hasenmüllern beschrieben, hernach aber durch Melchior Leporinum evangelischen Predigern zu Braunschweig verteutscht u. Anno 1549 zu Franckfurt am Mayn getruckt.

Stanovisko Šlikovo je zde průhledné, v jesuitech vidí hlavní škůdce a nazývá je „turbatores communis pacis“, kteří mnoho zlého zavinili, sám p. Slavata, že po svém pádu s okna vstav vyznal a na to žaloval, že toho neštěstí vinni jsou jesuité. A jiní řádové katoličtí se z toho těšili, že jsou jesuité z Čech vypuzeni.

Nemoc království českého zove Šlik cordialgia. Komu se vezme životní míza, churaví až zemře. Český lid si nedá vzíti sílu svou, slovo Boží. Marně se o to radí Medici Politici. Jmenuje hr. Buquoy, Dona Baltazara Marrada, hr. Dampiera a hr. Colalta, kteří chtějí válkou Čechy zničiti. Ve 3 měsících se může více proválčiti, než se ve 30 měsících přijalo. Věří, že Čechy, Moravu, Slezsko a Lužice nebude lze tak snadno přemoci.

V druhé části svého spisu vykládá Šlik původ papežství a dějiny jeho; vůbec rozebírá, co církev katolická o papeži učí a co papežové v církvi zavedli nebo ustanovili. Uvádí, jak hned od prvopočátku se papežům odporovalo, v dalším pak líčí práci theologických mediků a chirurgů, reformátorů, Viklefa, Husa a Jeronýma, Luthera a Melanchthona, Justa Jonáše, Crucigera a j., při tom vděčně vzpomíná i svého učitele Dr. Jiřího Mylia.[1]) Zuří se proti evanjeliu a za doklad uvádí traktát vyšlý roku 1620. z péra jesuity Kašpara Schoppa pod názvem „Classicum belli sacri.“ Tento „španělský a rakouský rada“ vyzývá panovníky k válce proti evanj. kacířům. „Nechci o něm mnoho papíru pokaziti“ — píše Šlik. Schopp sice má namířeno jen na Kalvinisty,[2]) ale kdyby to šlo po jeho vůli, jistě by si přál, aby

[1]) Georgius Mylius byl 1590 rektorem university v Jeně, kde Šlik studoval. Viz i o něm ve Šlikově „Štambuchu“.

[2]) Zde patrně má Šlik na mysli spis Kašpara Schoppa: „Model, Newer Calvinischer, dess heiligen Römischen Reichs Das ist Augenscheinlicher Beweis, dass die Calvinisten den Religion- und Profanfrieden .... umbzustossen .... vorhabens seyen .... O. O. 1616“. — Spis tento je citován v Deutsches Anonymen Lexikon 1905 III. č. 5058. — Jesuita Schoppe byl také r. 1607 v Praze u dvora a působil na Rudolfa II., jak by se náboženství katol. v Čechách dalo obnoviti. Radil také i Ferdinandovi II. Sám se označuje jako původce katolické ligy. U Maxmiliána Bavorského byl ve velké vážnosti. Napsal mnoho spisů. Zemřel r. 1649 v Padue. (Byl původně protestant, r. 1599 přestoupil k víře katol.)

Luther se nebyl narodil a Kalvín v životě matky byl udušen, a všichni jejich následovníci v oceáně se utopili. Mohli by se luteráni těšiti u něho nějaké milosti, když by s kalvinisty byl hotov? To nevěř nikdo, píše Šlik, kdyby Schoppius strávil k snídaní Kalvína, jistě by k večeři shltil Luthera." Po vylíčení nebezpečí, jež se strany katolické ligy evanjelíkům hrozí, odporučuje a radí, nemlčet, defensio enim est juris naturalis, biblickými četnými citáty povzbuzuje k víře v Boha a modlitbám, cituje Lutherovu píseň „Hrad přepevný", napomíná k svornosti (neboť „concordia enim res parvae crescunt") a jednotě, založené na bratrské lásce a dobrém, věrném sousedství. Toho jest potřebí celé evanjelické církvi i jejím údům. Zajímavé jest, co ukládá tu Šlik kurfirstům a knížatům v německé říši. Mají se postarati o to, aby difference a spory v evanjelické církvi byly urovnány a učeným theologům zejména se to má na srdce položiti. Nemá se dovoliti, aby kdo z nich své sny a fantastické myšlénky na místě slova Božího vykládal. Žádným způsobem se nemá připustiti, aby nebezpečné disputace a sporné spisy ve věcech náboženství a víry zvláště, v německé řeči se uveřejňovaly, čímž se obecnému lidu zavdává pohoršení, to vše aby zůstalo omezeno na učence universitní a odbylo se v jejich školách. Pozoruhodná jest tato Šlikova rada. Patrně postřehl dobře, jak theologické spory německé často rušivě zasahovaly do života náboženského, nejen v Německu samém, ale i u nás, a jak podlamovaly kázeň a svornosť. Rovněž tak zavrhuje Šlik zasahování duchovních do věcí politických, patrně i v tomto ohledu soudil dle čerstvých zkušeností. Nebyl tu tedy jednostranným, když vytýkal jesuitům, že jednou nohou stojí na kazatelnách, druhou v radách. Velmi si přeje, aby i mezi knížaty a pány z evanjelické církve byla láska a svornost, přátelství a dobré sousedství, aby tak i hlavy církve u víře a životě dohromady držely. Kde se děje útisk v náboženství, ať druhý nepřihlíží k tomu lhostejně. A nelzeli pokoj udržeti, tedy „vim vi repellere licet".

Ke konci spisu svého Šlik chválí dobré vůdce hr. Hollacha, Thurna, Betléna Gábora. A uvádí zde důvěrný projev

a předpověď starého českého pána L. P. S. A. L. (Ladislav Popel st. z Lobkovic) o Hollachovi, Thurnovi a sobě samém. Předpověď[1]) tato, že se splnila, zmínění dva páni hr. Hollach a Thurn se již dobře osvědčili, a vedle nich i jiní vynikají jako p. Colona z Felsu, p. z Bubna, p. Kaplíř, p. Jan Lorenc ze Žerotína, p. Ulrich Vchinský (blahé paměti) a j. Vzpomíná i hr. Mansfelda. Tím naznačuje, že jest o bezpečnost království postaráno.

Tento spis Šlikův jest značné důležitosti, tendence jeho jest průzračná, mají se vysvětliti příčiny českého odboje a proč k němu došlo. Lze tu též postihnouti dobře náboženské stanovisko Šlikovo, kteréž i když odsuzuje praktiky jesuitů, smířlivě se má k mírnému směru katolickému, snášenlivé pak jest, i když se lutersky vyhraňuje, k Bratřím kalvinisticky zabarveným, a klade důraz na jednotu a svornost, odsuzuje pak směry německé, které dříve neblaze působily na otázku náboženského postupu v Čechách. Jest tedy Šlik v r. 1620 nábožensky mírnějším a snášenlivějším, a nenesly to sebou jen politické události, které k jednotě

[1]) „Allhier ist erfüllet das Prognosticon eines vornehmen, ehrlichen, alten Böhmischen Herrn, welcher als er vernam, dass Herr Graff von Hollach vor einen Landmann in der Cron Böhmen sich annemen lassen, über der Taffel, dabey ich auch unwürdig gesessen, mit Freuden diese Wort gesprochen: „Gott segnet unser Vatterland von aussen her mit vortrefflichen Leuten, wir haben nun in der Cron Böhmen drey Graven, deren zween, Herr Graf von Hollach und Herr Graf von Thurn, ein jeder gnugsam darzu qualifizirt 100.000 Mann ins Feld zu führen, und weislich gnug gegen Freund und Feind zu regieren. Wie dann der dritte Herr Graf Joachim Andreas Schlick der hohen Discretion und Geschickligkeit, dass er neben Kön. May. das Königreich in Friedenszeit, weislich zu regieren gnugsam qualificirt, sie stehen diesem Königr. sowol an, als 3 guldene Stirnspanden, das Vaterland hat sich irer hoch zugetrösten, und werden demselben auf künfftigen Notfall viel guts thun und dasselbe nicht verlassen". Haec ille. Ich meyne ja es sey dies Prognosticon erfüllet, denn die ersten zween Graven armata manu, mit Darsetzung Leibs und Lebens, Guts und Bluts das Vatterland statlich defendiret, und nechst göttlicher Assistenz ferner defendiren wollen, wie auch der dritte H. Graff Schlick nechts Kön. May. das Königreich Böhmen, als obrister Landrichter und des Margrafft. Ober Laussnitz vollmächtiger Landvogt mit Recht und Gerechtigkeit regiert." — Zmínku tuto také nalezáme v Lipském rukopisu Cod. Ms. O 32. f. 63. Slova: „Gott segnet . . . nicht verlassen" vyňata jsou z tohoto spisu. Čtemeť tam: „der Autor, der dieses erzehlet, nennet gedachten böhmischen Herrn mit den ersten Buchstaben: L. P. S. A. L., sich aber mit einem erdichteten Namen: Beatum Modestinum Seuberlich, meldet auch, dass Er daselbst bey dem Discurs mit an der Taffel gewesen."

tlačily, nýbrž byl to náboženský vývoj v Čechách vůbec, který byl na dobré cestě a dařil se, a byl by se úplně zdařil a požehnané ovoce přinesl, nebýti násilného přetržení jeho katastrofou bělohorskou. —

O jiných spisech Šlikových zatím nevíme, ale snad se časem podaří ještě nějaký spis jeho odhaliti. Rozsáhlá byla také jeho korrespondence, jež zasluhuje svého sebrání a uveřejnění. Pokud se zatím podařilo něco z ní nalézti, uvádíme v přílohách.

Šlikovi byly také mnohé spisy připsány, dedikovány. Tak ku př. Zachariáš Theobald věnoval mu svůj objemný spis „Hussitenkrieg".[1]) V předmluvě spisu zmiňuje se pochvalně o zásluhách Šlikových: „semper honos nomenque tuum laudesque manebunt".

Jiný spis, který věnován byl (vedle jiných) Šlikovi, je nadepsán: „Spis kratičký o osobě Pána Krista, o křtu sv. a Večeři Páně z samého čistého slova Božího vedle artikulův víry obecné křesťanské a vedle smyslu pravé originální konfessí augšpurské sebraný a vydaný od kněze Zikmunda Crinita Stříbrského[2]), kazatele sv. evangelium v Dobrovici." Věnování: uroz. Pánu p. Janu Jiřímu ze Švamberka a na Vorlíku. J. M. C. radě a nejv. komorníku království českého, uroz. Pánu p. Vilému st. z Lobkovic na Tejně Horšovském, Čečovicích a Miřkově, J. M. C. Mundšenku etc., uroz. Pánu p. Joachimovi Ondřejovi Šlikovi, hraběti z Holejče, z Pasaunu a z Lokte, na Svijanech a Rovni etc., uroz. Pánu p. Henykovi z Valdšteina na Dobrovici a Kunstburce etc., Pánu p. kollatoru mému; uroz. pánu Kašparovi Kaplíři ze Sulevic na Neustupově, Milčíně a Brodcích, J. M. C. radě, pánům, pp. laskavě příznivým jich milostem; v N. Městě Pražském Oldřich Valda vytiskl 1609."

Jiný spis: „Harmonia Evangelistarum: totiž krátké a světlé spisů čtyř evangelistů svatých o osobě a

[1]) Vyšel ve Wittenberku, 26. dubna 1609. — Zach. Theobald farářoval po r. 1620, jako emigrant u Norimberka, dosáhl kathedry akademické a na universitě v Altdorfě r. 1627 svůj život dokonal. (J. Jireček: Literatura českých exulantů, Č. Č. M. 1874 str. 202.)

[2]) Stříbrský byl farářem u sv. Mikuláše na M. Straně, zvolen za administrátora strany pod obojí r. 1614, a byl jím až do r. 1619.

prácech Slávě Pána našeho Ježíše Krista vypsaných, na částky rozebrání a srovnání pro dobré církve Boží ve Vlasti naší jméno Páně oslavující, vydané od M. Viktorýna Vrbenského, služebníka Evangelium svatého v Městě Brodě Německém". Vytištěno na zámku Dobrovici s povolením uroz. pp. Henyka z Valdštejna etc., od Ondřeje Mizery Jarovského. Léta 1614. Věnování: Vysoce urozeným pánům, Panu Joachimu Ondřejovi Šlikovi z Holejče, hraběti z Pasaunu a z Lokte a na Svijanech, J. M. královské radě a nejvyššímu berníku království Českého etc., Panu Albrechtovi Václavovi Smiřickému ze Smiřic na Náchodě, Rýzmburce, Škvorči, a Kostelci nad Černými lesy etc., hejtmanu kraje Kouřímského. Urozeným a statečným rytířům Panu Mikulášovi Španovskýmu z Lisowa, na Pacově a Chýšce etc. Panu Zikmundovi Matějovi Vencelíkovi z Vrchovišť na Kamenici a Chejnově. Slovútné a vzácné Opatrnosti Pánům J. M. C. Panu rychtáři i Pánům purkmistrům a radě; pánům starším obecním, i všem obcem Měst poctivých, Písku nad Votavou, Tejna nad Vltavou a Brodu Německého, učení evangelium svatého milovníkům upřímným, pánům mně v lásce Krista Pána milým, Milosť Boží v Kristu Pánu s přednášením služeb křesťanských upřímně vinšuji, přeji a vzkazuji." V předmluvě tohoto díla čteme: „Vychází tedy na světlo pro čest a slávu Boží s dobrým (jakž se naději) bohabojných lidí; vychází pak pod jménem Vašich Milostí Vysoce urození Páni, páni: urození a stateční páni rytíři, Slovutné a vzácné opatrnosti, poctivých obcí páni; neb na vašich milostech příklad vlasti naší milé jednomyslnosti ve víře svaté ukázati chce. Evangelistové svatí o jednom Kristu podle Ducha Božího vedeni psali: Tak vlasť naše mimo tři slavné stavy království českého některé obce svobod a milostí zvláštních od svých vrchností štědře daných užívající majíc, má to evanjelické učení v české, jako svatá říše v aušpurské konfessí obsažené, majestátem slavně osvobozené, i jich Milostem Pánům stavům, i takovým obcem jak libé, tak spasitelné, v čemž toho neposledně potřebí jest, aby přiznání skutečně trvalo, a proti bouřlivým

mnohým i spisům i řečem obhajováno bylo. Račtež tedy, milostiví páni, přijmouc práci mou chatrnou, i za příklad podle zvyklé pobožnosti v vlasti naší milé, i snažní ochráncové učení čistého (jestli by jinde ďábel brániti chtěl) aspoň v mezech gruntů a přátelstva vašich Milostí a opatrností býti; aby i potomkové klenotu tak vzácného z milosti Boží po nás vděčně účastni jsouc, s námi v den příští biskupa našeho Krista Ježíše v slávu věčnou přijati byli k tomu věčnému pokoji, radostí a vším dobrým oplývajícímu; Amen. Datum v domě farním města Brodu Německého 25. dne měsíce března, jenž jest potěšitelný a radostný památkou milosti a spasení plného zvěstování blahoslavené Panně Marii vtělení Syna Božího Pána našeho Jezu Krista: Léta 1614. Vašim Milostem a Opatrnostem v Kristu služebný M. Viktorin Vrbenský."

Další spis, jenž Šlikovi a Bohuslavovi z Michalovic, jakož i Václavu Magrlovi ze Sobíšku byl připsán, má název: „Programmatum academiae Pragensis quinquennalium cum semestri sub variis rectoribus, prorectoribus et facultatis Philosophiae Decanis Fasciculus studio et opera collectus, et Publici Juris factus impensis Bohuslai Mathiae Giczinsky, Civ: Palaeop: et eiusdem aca: Min: Cic: ad C. Servium Sulp.:

Quod exemplo fit, etiam iure fieri putant homines. Pragae, Typis Joannis Strzibrsky, Anno 1616.[1]) Na druhém listu spisu jest vyobrazen znak hrabat Šliků s nápisem: „insignia comitum ab Holegcze", a připojen následující verš:

„Stemma domus Schlickiae servantem templa Leonem,
Gloria quem pennis tollit ad astra, vides.
O felix! superas sacra cui defensa coronas,
Militiae sanctae praemia prima, parant."

Pak jsou tu i znaky obou ostatních pánů a následuje věnování: „Illustri ac magnifico Domino, Dn. Joachimo Andreae Schlick, Comiti Passavino et Weissenkirchio, Svigenii Domino, Sac: Caes: Majes: Consiliario,... Dominis

[1]) Univ. bibl. sign. 9. G. 162.

Patronis, et Mecaenatibus bonarum literarum longe amantiss: Dn. suis Clementiss: S. D. Na to následuje předmluva s dátem: „Dabam in Collegio Nationum Palaeopragae, die Francisci 4. Octob. An. 1616. Bohuslaus Mathiae Giczinsky etc. Bohemo-Brodenus.“ V knize této je i zvláštní oddíl nadepsaný: „Rectoratus, hoc est Scripta Publice Proposita in Academia Pragensi Sub Rectore Illustrissimo Domino Domino Julio Schlickio, Comite Passavino et Weissenkirchio, Pragae, Anno 1615.“ O Šlikově synu Juliovi učiněna bude zmínka v dalším.

6. ŠLIK ZAKLADATEL CHRÁMU SALVÁTORSKÉHO.

V Praze žila počátkem sedmnáctého století značná část německých, zejména přistěhovalých, luteránů. Tito si přáli bohoslužby ve svém mateřském jazyku. K tomu cíli žádal v pátek 2. července 1610 Joachim Ondřej hrabě Šlik pod titulem J. M. kurfirsta saského, aby v Týnském kostele v pondělí a ve čtvrtek konati se mohla evanjelická německá kázání od kněží německých. Administrátor Eliáš Šúd stoje pod vlivem hraběte Šlika byl myšlénce této přízniv a podporoval ji, leč náboženská obec Týnská usnesla se, „aby se uctivá omluva u hraběte učinila, že pro budoucí zlé a nebezpečenství jazyka českého, tak i všeho města se tomu povoliti nemůže, což v radě skrze pana Duchoslava přednešeno býti má, poněvadž to nikdy prve nebývalo, mají dosti jiných kostelů.“ [1])

Hrabě Šlik se nedal hned odmítnouti, zvláště když administrátor mu pomáhal. Znovu bylo se osadníkům sejíti a jednati. Povolili německé služby Boží přece, ale nikoli v Týně, než u sv. Benedikta, jenž byl s Týnem sloučen. Tu kázáno tedy po německu, až r. 1613. usnáší se osada, aby

[1]) Fr. Ruth: Kronika král. Prahy a obcí sousedních, Praha 1904, V. 1012; Z. Winter: „Život církevní v Čechách“, Praha 1895, I. 246; kniha Týnská lit. A. 118.—119. v měst. archivu Pražském; viz i Dr. Teige: Základy starého místopisu Pražského 1910. I. 509.

kazatel německý u sv. Benedikta svým posluchačům oznámil, že jim toho z lásky křesťanské až do sv. Jiljí přejí, ale dáleji, aby se opatřili jiným místem.[1]) Je patrno, že tu bylo úsilí, aby udržel se český ráz Týna. (Teprve kol r. 1618 se přece po nějaký čas německé bohoslužby v Týně konaly.)

Hrabě Šlik již r. 1610 spolu s jinými pány pomýšlel na založení německého evanj. chrámu a školy v Praze. Za tím účelem koupil dům Karla z Vartemberka i městiště kolem,[2]) Kometkovský pak prodal r. 1611 velkou část svého dvoru proti Kostečné a Dušní ulici na Starém městě

[1]) Archiv města Prahy č. 1291. 208. — kn. Týnská lit. K 125. — Čechové se místy bránili německým kostelům a něm. bohoslužbám. Viz Č. Č. M. 1910. Dr. Jos. Volf: Pavla Stránského Okřik . . . Traktát Stránského z rukopisu Žitavského otištěný na str. 27—40. má název: „Proti hostinským v Čechách se do kostelův tlačícím jazykům na nedbalého Čecha učiněný okřik, jejž léta Páně 1618 sepsal přirozeného jazyka svého milovný Čech Sanctius La M prus M. P. S.“ Traktát je vzácný a ojedinělý hlas, dodatek a rozvedení k známému usnesení sněmovnímu z r. 1615 a byl psán za účelem, aby se Němci v Čechách česky učili a v chrámech češtinou Pánu Bohu sloužili. — V celku však se vycházelo Němcům vstříc nejen v Praze, nýbrž i jinde. Kronika Mladoboleslavská od Mistra Jiřího Bydžovského (Jiří Kezelius) sepsaná (mus. opis I. E. 5.) st. 156: „Třetí záduší v Ml. Boleslavi bylo luteránské neb německé, oni se zajisté podobojími ani evangelíky nazývati nechtěli, než po Lutherovi se jmenovali. To se počalo při témž městě za vrchnosti tehdejší p. Bohuslava Joachyma Hasištejnského z Lobkovic od letha 1589, kterýž jsa sice český pán, Němce příliš fedroval a za sebou do města loudil, . . . ten pán mnoho čeládky německé měl, i jiní se za něm táhli, když se jim český chléb zachutnal, že se jim z Boleslavě nechtělo, který se tu dostal, jako na lepě uvázl, zvláště tu od Žitavy a Gerlice, Němci s dlouhými krky na český chléb nakoukají a bohemisch brudt ist gutt volají, že i Budišinským Srbům voní . . .“ str. 159: „služby Boží něm. konali u sv. Jana na Novém Městě, p. Hasištejnský se za ně přimlouval u úřadu konšelského, aby jim to povoleno bylo, kázal jim panský dvorský kazatel . . . Němcům to pomalu tak zachutnalo, že jsou potom sami na svůj náklad svého kněze německého zjednali a jako novou collaturu způsobiti chtěli. Čechové to vše jim přehlíželi, dobrotivě přáli.“ Str. 160: . . . „ale ti se českou konfessí ani konsistoří říditi nechtěli, augšpurskou konfessí zvelebovali, luteránským náboženstvím se honosili a po Lutherovi a augšpurské konfessí se titulovali, ježto čes. konfessí od augšpurské v ničemž se téměř nedělí . . .“ str. 161: „Pak se Němci takových povolení a dobrodiní Čechům . . . v exilium odměňovali, . . . ježto Čechové nedávno minulých let v hlavním městě království českého Pražském dva kostely německé Němcům stavěti a služebnosti cirkevní provozovati dovolili . . .“

[2]) Archiv města Prahy č. 1069 12. 61; Z. Winter: Život a učení na partikulárních školách v Č. v XV. a XVI. st.“ Praha, 1901. 96; Čechy III. 96.

hraběti Šlikovi, na kterémžto místě základ položen[1]) ke kostelu sv. Salvátora. Současně stavěli němečtí evanjelíci kostel u sv. Trojice[2]) (nyní karmelitánský kostel Panny Marie Vítězné), jenž založen byl 19. července 1611 a stál 62.000 zl., jakož i kostel sv. Šimona a Judy (nyní Milosrdných Bratří). Stavby tyto, zejména pak u Salvátora byly hojně podepřeny sbírkami, které se konaly v říši, zvláště pak nejvíce v Sasku[3]); ovšem také doma sbíráno v Praze, sbírky došly z Čech i Moravy (ku př. z Čáslavi, Jihlavi, Brna, Prostějova, Olomouce a j. měst.)

Největší zásluhy o založení a stavbu chrámu Salvátorského měl hrabě Šlik. Byl nejen jeho původcem a zakladatelem, nýbrž i jedním z předních podporovatelů. Věnoval i místo stavební, k němuž přináležela i zahrada od domu jeho, ležícího na Staroměstském náměstí[4]), a jinak značným obnosem, a vůbec radou i skutkem přispěl.

Ke zprávě a zařízení církevních věcí vyžádali si němečtí evanjelíci roku 1610 od kurfirsta saského učeného a přísného luterána Dr. Mat. Hoë z Hoëneggu.[5]) O stavbě chrámu a počátcích sboru Salvátorského jest zachováno značné

[1]) Skála, Historie čes. I. 325.

[2]) Při něm byla i něm. a lat. škola. Kostel byl vystavěn ve třech létech. O jeho duchovenstvu viz rukopis mus. VI. F. 25. — Kostel Šimona a Judy dostavěn r. 1618.

[3]) Beiträge zur sächs. Kirchengeschichte 1906: Blanckmeister „Sachsen u. die Erbauung evang. Kirchen in Böhmen."

[4]) Osvěta roč. 1887 str. 1093 v čl. Fr. A. Slavíka: „Česká církev Drážďanská" str. 1093: „Smlouva mezi Joachimem Ondřejem Šlikem hrabětem na Svijanech, J. M. C. radou a nejvyšším berníkem, a pány, kteří jazyka německého užívají, ke konfessi české se přiznávají a v kostele sv. Salvátora budou moci svobodné křesťanské exercitium religionis míti. Dal a postoupil jim všecku dědičnou spravedlnost, kterou na domě svém ležícím na náměstí Starého Města Pražského i se zahradou při témž domě, se vším příslušenstvím, aby na tom místě chrám nebo kostel (který již v témž domě se začínal a u Salvátora slul), též při chrámě obydlí pro kněžstvo své a školy pro cvičení mládeže vystavěti mohli. Dáno 12. února 1612. Česká listina je překlad něm. originálu pergamenového; týž chová se také v archivu církve české v Drážďanech a má dosud všech 15 pečetí zachovaných. Podepsáni jsou: Joachim Ondřej Šlik na Svijanech, Jan Jiří Švamberk na Orlíku, Hendrych Mat. hr. z Turnu, Karel z Vartemberka, Beneš z Kolovrat, Kašpar Kaplíř ze Sulevic, Oldřich z Gersdorfu, Mat. st. ze Štampachu, Eustach z Neuenperka, Lorenc Stark ze Starkenfelsu, Václ. Kirchmair z Reichwic, Karel Kirchmair a Kašpar Parman.

[5]) Gleich „Annales ecclesiastici" 1730. II. 3 a násl.

množství zpráv.[1]) Dříve nežli byl kostel stavěn, stavěna byla škola. Základ k ní položen byl 29. ledna (8. února) 1611. Stavba pokračovala rychle a budova již 13. a 14. listopadu téhož roku byla slavnostně posvěcena a účelu svému odevzdána. Byla to vlastně škola střední, gymnasium dle vzoru saského. Škola přiléhala k západní straně chrámu. Eforem ústavu byl Dr. Hoë, první učitelé vesměs přišli z Lipska. Při škole byla církevní rada, sestávající z efora (dozorce církevního) a 3 přísedících stavu světského, kteréž nazývá Hoë svými kollegy in consessu sacro. Byli to: Jan B. Eisen z Lehrbergu, jur. cons. a cís. rada, Mikuláš z Langenbrucku, císařský a oldenburský rada a Leander Rüppel z Ruppachu, saský dvorní rada. Rektorem byl M. Eliáš Ursinus z Delitsche (z Míšně), prorektorem M. Johannes Turca[2]) collega primus byl M. Petr Ailber z Olešnice (Ölsnitz), zvaný Olsnitio Variscus, korunovaný císařský básník,[3]) secundus M. Knorre,[4]) tertius M. Kaltbrunn, o němž nic bližšího nám známo není; dále tu působil Lukáš Hippius jako učitel, jenž odešel potom do Perna a v létech 1619—20 zde působil učitel Schindler. O jiných nevíme. Škola byla od universitního senátu uznána za akademické gymnasium. Při svém otevření měla 206 žáků v 6 třídách, mezi nimi byli i synové Dr. Hoëho,[5]) a pastora Garthia. Školu navstěvovali i časem

[1]) F. Durych: De originibus templi Salvatoris, Praha 1771: Dr. Teige: Základové místopisu Pražského I. Praha 1910; J. Beneš: „Evanj. chrám Salvátorský v Praze", 1864 (česky i něm.); J. N. Zimmermann: „Verfallene Denkmäler des Frommen Sinnes od. Aufgehobene Klöster, Kirchen u. Kappellen in Prag" 1833; F. Blanckmeister „Denkwürdige Geschichte der Salvatorkirche", „Sachsen und die Erbauung evang. Kirchen in Böhmen"; „Rodinná Kronika" v Praze 1863: „Kostel Paulánův či u sv. Salvátora v Praze"; Caroli Memorab. eccles. I. 254; Jan Flor. Hammerschmid: Prodromus gloriae Pragensis 1723 strana 196-202; J. Schaller: Beschreibung der königl. Haupt- u. Residenzstadt Prag III. str. 98; J. Herain: Stará Praha str. 83-84; Prager Tagblatt 9. Juli 1911. N. 187; Osvěta 1887 čl. Fr. A. Slavíka: „Česká církev v Drážďanech" str. 976 a násl. 1093.

[2]) O osudech obou nevíme.

[3]) O něm další zprávy v „Jahrbuch für die Gesch. des Protest. in Oest. 1899 str. 69.

[4]) „Jahrbuch . . ." 1886 195.

[5]) Syn Hoëho, žák školy Salvátorské jmenoval se Leonart, zemřel r. 1638 jako saský rytmistr.

někteří čeští žáci, patrně za tím účelem, aby se naučili řeči německé.[1])

Slavnost posvěcení školy byla skvělá. M. Petr Ailber sestavil program a zval universitu, profesory, příznivce a pány mnohé k slavnosti.[2]) Mnozí vzácní hosté přišli jako vévoda Jindřich Julius Brunšvický, páni defensoři, církevní hodnostáři, profesoři a šlechta. Žáci ústavu, ozdobení na hlavách věnci, kráčeli v čele velkého průvodu do kostela u sv. Kříže, tu za doprovodu chrámové hudby zpívali klečíce: „O přijdiž duchu svatý". Slavnostní kázání na základě žalmu 127. vykonal Dr. Hoë. Bylo to právě v neděli 24. po sv. Trojici 13. listopadu. Kázání jeho se nám zachovalo.[3]) Den na to, 14. listopadu, byl akt školní. Hoë pronesl v četném shromáždění latinskou řeč de felicitate regni Bohemiae. V řeči své zmínil se o účelu a úkolu školy, přečetl jména žáků,[4]) dle tříd rozdělených, představil sbor učitelský (8) a posvětiv budovu uvedl v úřad učitele, napomínaje je k pilnosti, trpělivosti, mírnosti, svornosti; naposled jim odevzdal slavnostně znaky školské, totiž knihu, tabuli, zákony, řád studijní a konečně metlu na zkrocení zlomyslníkův a povzbuzení lenochů.[5]) Na to pronesl rector latinskou řeč. Vévoda Brunšvický, který tentokráte přítomen nebyl, poslal vzácný dar po zástupci svém.

Dříve nežli škola Salvátorská byla otevřena a také ještě potom, konala se mnohá jednání s universitou, kteráž ne-

[1]) „Přebíhalitě do nové školy té žáci od sv. Mikuláše a zajisté též odjinud ze sousedních škol", arch. univ. A. 13. b. 89.

[2]) M. Petrus Ailberus, Poëta coronatus . . . Scholae novae Bohemo-Germanae Palaeo-Pragensis Collega Primarius, Rectori Academiae Magnifico, Facultatis Philosophicae Decano spectatissimo.

[3]) Schulpredigt, die bei Einführung der Newen Schul gehalten worden von Matthia Hoë, der heil. Schrifft Doctorn . . . (in) „Publicatio et Introductio Scholae novae evangelicae Pragensis. Das ist Eröffnung u. Einführung der Neuen Evangelischen Schul in der königl. alten Hauptstadt Prag." Lipsko 1612 4°.

[4]) Jsou uvedena ve spisku Benešově, viz i Gleich, Annales . . . 52; jiné pamětihodné zprávy jsou i v sas. stát. archivu v Drážďanech.

[5]) Arch. univ. A. 13 b. 244, Z. Winter: Život a učení . . . S. 96; Voigt: Acta litter II. 192. Oratio panegyrica, in Inauguratione et in Introductione Scholae novae Pragensis, habita die XIV. Nov. anno 1611 in consessu illustri, splendido et frequentissimo a Matthia Hoe . . . tum temporis Eccles. Evangel. Nat. german. in veteri urbe Regia Praga, Ephoro (Lipsko 1612 4° 32 stran) in „Publicatio et Introductio 1 c, pag. 37—68.

souhlasila s řádem vyučovacím. Starý mistr a rektor university Bacháček nejedním zápisem v knihách akademických projevil svou nepřízeň škole Salvátorské. Profesoři podali stížnost k defensorům na to, že škola tato byla otevřena bez předchozího svolení nejvyššího úřadu školního, totiž university, a že učitelé němečtí universitou nepotvrzení nespravují se řádem předepsaným. Prvý Bacháčkův zápis datuje se z r. 1611., kdy v srpnu „přišli Němci do university stran školy své. Bacháček právě obědval, když vešli, aniž se opověděli ‚čtyři národa německého‘. Jeden z nich byl Faltyn Kirchmayer, bratr primasa Staroměstského. Mluvil od nich diakon; pravil, že císař jim dovolil stavěti kostel a školu a že vyvolili vysoce učeného pana mistra, tu přítomného (Bacháček ho nejmenuje) a teď žádají aby ho profesoři dle obyčeje jiných akademií vzali za membrum, za ouda university. Bacháček odpověděl, že to tak rychle učiniti nelze, že musí radu vzíti se senátem. Podávaje o tom zprávu senátu, Bacháček naříkal na to, že pro ty Němce musil jísti oběd studený...“ [1]) Z dalšího jednání vysvítá, že Bacháček nerad viděl tento německý podnik jako český vlastenec, ale také i proto, že skutečně škola zařízena byla po vzoru cizím a řádem i methodou se od domácích škol značně lišila, tak že byla tu zjevem ojedinělým. Defensoři prostředkovali, tak že otevření školy nebylo bráněno. Studijní řád sepsaný M. Ailberem se v universitě nelíbil i proto, že některé lekce patřily do university, zejména výklady o ethice, fysice, o knize de anima a j. Z tohoto důvodu nechtěla universita přijmouti učitele Salvátorské do svého svazku. Tyto hájil účinně Dr. Hoë, a zdá se, že nejvíce tu prostředkoval hrabě Šlik. Vysvítá to z dopisu, jejž Bacháček píše Šlikovi, že jsou v Praze veliká jednání a že mnoho ještě zbývá, co žádá vážné a horlivé úvahy; natio germanica důkladně s akademií vyjednává; pokud prý může v mysli shrnouti, chtějí Němci zvláštní řád školský od university rozdílný. Končí: „Bojím se příštích nesnází.“ [2])

[1]) Arch. univ. A. 13 b 336, obšírně vše u Z. Wintra.
[2]) Arch. univ. A. 13. b. 226.

Tento školní řád Salvátorský (ratio docendi), dílo to Ailbrovo, patrně asi také v některých bodech byl pozměněn a upraven. Chtěliť němečtí učitelé s universitou býti za dobře. Řád tento vytištěn byl r. 1612.[1]) Pilná pozornost věnována v něm i katechismu a kostelu. Správně podotýká o škole Salvátorské Z. Winter[2]): „Byla to jaksi theologická fakulta na výchovu evanj. kněží, proto chápeme plně žárlivost protest. universí pražské." Po smrti Bacháčkově (17. února 1612.) spory všecky úplně přestaly a poměr školy Salvátorské k universitě byl přátelský, rektor školy Dr. Michal Gebhardus zvolen do universitní rady a Dr. Hoë nejednou pozval profesory z university k hostině na utvrzení přátelství. Toliko ještě v r. 1616. žádáno od university, aby ve škole Salvátorské při modlitbách „naší akademie matky nebylo opomínáno".

Základní kámen ke kostelu Salvátorskému položen byl ve středu po sv. Jakubu dne 27. července 1611 za účasti a vedení Dr. Hoëho, saského dvorního kazatele, kterého sem kurfirst poslal, a v přítomnosti i kurfirstského vyslaneckého sekretáře Dr. Jana Seussia.[3]) Císař Rudolf II. stavěl se k této stavbě příznivě a když mu byly ukázány plány stavební, pochvalně se vyslovil: „Vystavíte-li chrám tak, jak plány ukazují, bude to krásná svatyně a ozdoba města Prahy; ovšem bude také státi pěkné peníze". K slavnosti založení chrámu poslal svou celou dvorní kapelu, která při bohoslužbách hráti musila. Správcem tohoto sboru hudců a pěvců byl Jakub Chimarrhaeus, druhý ředitel byl Pavel a Vuindr, císařský varhaník.[4]) Na památku slavnosti raženy byly mince, jež si císař do své sbírky vyžádal: zlaté, stříbrné i měděné.

[1]) Univ. knih. 45. A. 11., Voigt: Acta litter II. 192.
[2]) Z. Winter: „Život a učení na partik. školách."
[3]) Viz Dr. Hoë: „Christliche Predigt bey der Fundation oder Legung des ersten Grundsteins einer Kirchen für die Evangelischen Teutscher Nation in der königl. alten Stadt Prag, gehalten den 27. Juli 1611 über Esra 3, 10", Leipzig 1611 4°. O Hoëových spisech viz „Die Schriften des ersten kursächsischen Oberhofpredigers Hoë von Hoënig, kritisch gesammelt u. geordnet von Ernst Otto, Dresden 1898. (musej. bibl. 61 C 67.)
[4]) Zápis v knize zádušní sv. Martina, viz Arch. Pam. 732. X. dle Dlabačova Künstlerlex. I. 176, Tomek v Dalib. 1860. 3.

Slavnostní služby Boží konaly se u sv. Kříže na St. Městě na svatojánském plácku. Mezi účastníky byl císařský ředitel tajné rady, vévoda Jindřich Julius Brunšvický a Lüneburský (postulovaný biskup Halberštadtský), dále výborové utraq. stavů, nejvyšší zemští úředníci, konsistoř pod obojí, rada církve a jiní mnozí. Bacháček zmiňuje se o tom, „jak 21. července 1611 přišli do university Němci Abraham Engel a „tkaničkář“ jakýsi (dle všeho kupec Kirchmayer) zvát profesorův, aby příští středu se dostavili k zakládání. Zdá se, že někteří mistři šli. Prý to bylo slavné; bylo kázání v klášteře sv. Kříže, po kázání ouhrnkem všichni stavové pod obojí netoliko v jazyku německém, ale i českém, hnali se do téhož domu, kde ten kostel měl být zakládán, jak jejich praedikátor doktor (Hoë), tak i pan administrátor kněz Jiří Dikastus a Georgius Tesacius z domu napřed šli a za nimi ten první kámen, na kterém císařské jméno s korunou a jablkem bylo poznamenáno, a to v mramoru, nesli k tomu místu, kde se měl založiti, p. Kolnicz (Seifrid Kolnic ze Skály), p. (Linhart) z Felzu, p. (Vilím st.) z Lobkovic a p. (Joachim Ondřej) hrabě Šlik. Kámen byl do gruntu spuštěn a snad p. praedikátor 3 lžíce vápna, tolikéž p. administrátor na něj uvrhli, a hned Te Deum laudamus v jazyku německém zpívali.“[1]) Bacháček sám nešel, ale mince[2]) si vyžádal a těšil se z nich.

V kostele sv. Kříže kázal Hoë na text Ezdr. 3. 10. Hudba dvorní zahrála a po ukončení modlitby u oltáře položen byl červený mramorový kámen u oltáře od Dr. Hoë, faráře od sv. Trojice Wintra a Staroměstských diakonů Steinstocka a Lippacha. Tu pak povstali páni šlechetní: Joachim Ondřej hrabě Šlik, Leonhard Kolon z Felzu, Vilém Popel z Lobkovic a svob. pán Kolnic z míst svých, nesli kámen ten lodí chrámovou, položili jej na vůz a doprovázeli na místo určené. Podle vozu šli duchovní, církevní radové a starší, mezi nimi Dr. Otto Melander, Štěpán Ilgen, Jiří Hauenschild, Petr a Jan Nehrhof z Holdenberku a j. Za nimi pak šli u velikém

[1]) Arch. univ. A. 13, b. 344.
[2]) Pamätní mince tyto jsou uchovány ve sbírkách musejních, i v archivu čes. evanj. sboru A. V. v Praze u Salvátora.

množství domácí i cizí, i velký počet paní, šlechtičen. „Do gruntu položili první kámen: Joachim Ondřej hrabě Šlik, Seifrid Kolnic, Linhart z Felzu a Vilém st. z Lobkovic, an se na to dívalo veliké množství lidu, zpívajíce nahlas Te Deum laudamus jazykem německým. Na minci zlaté i stříbrné, kteráž v tu dobu byla přiložena k základnímu tomu kamenu, stál na jedné straně nápis takový: ‚Templum Salvatoris G. D. et caes. Rud. II. sub bohe. rege Mathia II. fundarunt germani Evangelici Pragae in Urbe veteri die Caroli A. S. H. 1611‘ a na druhé straně obraz Krista Pána s okolkem slov tímto: ‚ab hoc solo sempiterna salus.“ [1]) Při ukončení slavnosti byly pamětní peníze mezi účastníky rozdávány.

Ku stavbě chrámu poslali dary své mnozí šlechtici a knížata. Starší sboru rozesílali popudem hraběte Šlika četné žádosti a prosby o přispění. O tom svědčí tyto listiny, jež nalézají se v hlavním saském státním archivu Drážďanském: 1. list církevního staršovstva Salvátorského, psaný vévodovi Augustovi saskému 14. února 1612, opatřený 8 pečetmi a obsahující prosbu o přispění na stavbu budov církevních; 2. list téhož staršovstva ze dne 19. července 1612, témuž vévodovi Augustovi svědčící; 3. výkaz téhož data k druhé listině přiložený o příspěvcích a darech, které se na stavbu chrámu Salvátorského sešly od jiných pánů, kurfirstů a knížat.[2]) Největší peněžitý dar ve výkazu uvedený pochází od hraběte Šlika 1200 tolarů. Mnozí ve výkazu jmenovaní šlechtici byli se Šlikem osobně známí; lze za to míti, že i dary jejich získal Šlik. Na stavbu přispěl i král dánský a zvláště i král švédský Gustav Adolf. Také i páni a měšťané Pražští obětavost svou ukázali a značnými obnosy po 500, 700 i 1000 tolarech přispěli.[3]) Matyáš Felsinger z Milštorfu odkázal 5000 kop. míš. na dostavění kostela Salvátorského (6. ledna 1614.)[4]) vyminiv si toliko, „aby tělo jeho mrtvé

[1]) P. Skála ze Zhoře: Hist. čes. I. 325.

[2]) Listiny tyto uveřejnil farář Drážďanský Dr. Blanckmeister v „Beiträge zur sächsischen Kirchengeschichte“ Lipsko 1906 v článku „Sachsen und die Erbauung evangelischer Kirchen in Böhmen.“ Listinu třetí (výkaz) uveřejnil v českém překladě J. Lukášek v „Evanj. Církevníku“ (Pražský Věstník) roč. 1909.

[3]) Pescheck: Geschichte der Gegenreformation, 228.

[4]) Archiv města Prahy, rukopis č. 2205. f. 357.

v Starém Městě Pražském v kostele nově vystaveném, jenž u Salvátora slove, v němž se slovo Boží v německém jazyku vedle konfessí české pánův stavův království českého tělo a krev Pána našeho Jezu Krista pod obojí přijímajících kázati bude, pohřbeno bylo.“ [1]) Pí. Marie, manželka Jana Herolta, souseda Střeleckého, odkazuje 50 kop míš. v roce 1611. [2]) Jistě, že takových odkazů bylo více.

Kostel stavěn byl ve slohu renaissance německé, což prozrazuje zvláště římsa, vlys, rustika, ale není úplně bez příměsků moderní gothiky. Stavitelem jeho byl Jan Bartoloměj Kryštof (z Christoffen), měšťan Starého města Pražského, pracovali tu i zedník Severin Duník, Jiří Racek, Ondřej Lang, pokrývač Jan Topinka [3]) a j. Presbyterstvem sboru uděleno bylo dne 11. listopadu 1614 staviteti Janu Bartoloměji z Christoffenu pochvalné uznání a odporučení.[4]) Opatrovníky, správci čili staršími (presbytery) při sboru Salvátorském byli [5]): Petr Nehrhof z Holtperku, Valentin Kirchmayer z Reichvic, Abraham Engel z Engelsperku, Jan Nehrhof z Holtperku,[6]) Jan Oesterreicher z Löwenthalu, Jan Šustr, zemský prubíř a zlatotepec, Michal Pešona z Hohenperku, dvorský kupec, Bartoloměj Wagner, apatykář; Melichar Tejprecht z Prechtyngu, Jiří Wild, zlatník. Ti byli důvěrou celého sboru zvoleni a dána jim plná moc ke všemu jednání, když kostel a škola stavěny byly. Povinností jejich bylo k stavbě dohlížeti, účty vésti [7]) a jmění církevní spravovati, vůbec pak o blaho a rozkvět sboru pečovati. Vedle nich i jiní dožádáni byli k správě a součinnosti a to: Jan Baptista Eisen na Lehrberce, řím. císaře J. Msti. při

[1]) Kšaft celý uveřejněn jest v knize: Dr. Teige, Základy místopisu Pražského 1910. I.

[2]) Viz i list Jana Lehwera, písaře přísežního práva Střeleckého (u Strakonic), ze dne 6. září 1611. (Osvěta 1887 str. 1093).

[3]) Za práci dostal Jan Topinka 100 kop. (Porovnání mezi staršími a správci kostela něm. u Salvátora a Janem Topinkou, měštěnínem a pokrývačem na Novém Městě Pražském. Dáno v Praze 1. června 1613. viz Osvěta 1887 str. 1093.)

[4]) Listina zakoupena byla r. 1905 pro archiv u Salv. v Praze.

[5]) Archiv města Prahy č. 1069 f. 61. (26. února 1615).

[6]) Týž odešel 18. pros. 1620 s rodinou svou do Míšně.

[7]) Účty zachovány v archivu evanj. lut. církve čes. exulantů v Drážďanech vedle jiných listin a žádostí z let 1611—20. (R. 1614 měla církev všeho příjmu 894 kop 23 gr. a vydání 315 kop. 54 gr.)

appellacích rada, Dr. Otto Melander, J. M. cís. rada při appellacích, Leander Rypl z Ruppachu, kurfirsta falckraběte a knížete saského rada, Mikuláš z Langenbruku, Štěpán Ilgen, agent předních měst handlovních při cís. dvoře, Jiří Hauenšild z Firstenfeldu, Lorenc a Melichar Štorkův z Štorkenfelzu, Melichar Steinhart z Kyncheidu, Karel Gösswein, Jiří Gebhart, Wolf Tejbner.[1])

Stavba chrámu Salvátorského provedena byla ve 3 létech a 2 měsících, délka jeho měří 80 pražských loket a šířka 40 loket. Rozměrům těmto přiměřena jest výška klenutí stropního, jehož krytba nesla původně dvě mohutné věže. Vyobrazení jeho nalézáme na staré mapě Starého Města Pražského, jež připojena jest k dílu Dr. Teige výše vzpomenutému. V pozdější podobě (s 1 věží) vyobrazen jest chrám Salvátorský v knížce Zimmermannově, též již citované. Umělecky vyzdobený oltář představoval narození Spasitelovo a na klenbě stropní zachován jest dosud starý vzácný obraz Hlaváčův, představující spasitele světa s latinským nápisem: „Salvatori totius mundi Jesu Christo Domino Nostro sacrum. Non enim est in alio aliquo Salus. Actor. IV.“ Strop celý ozdoben byl krásnými znaky všech dědičných rakouských zemí s biblickým nápisem: „Reges erunt nutricii tui. Esaiae XLIX.“ (Králové budou pěstounové tvoji.) Na klenbě chrámové umístěn byl znak hraběte Šlika jako původce chrámu s biblickým veršem Mat. 25. 40.: Cožkoli jste učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste učinili.“

Při chrámu byly také byty pro duchovní správce a kostelníka, jež byly též nápisy biblickými (Mat. 25. 40) opatřeny. Již od r. 1611 byli u Salvátora ustanoveni duchovní správcové. Tak Dr. Hoë z Hoëneggu, který se r. 1613 do Saska zpět vrátil, rozloučiv se s Prahou v druhý svátek velkonoční kázáním na slova Jeremiáše proroka 1, 4.—10. [2])

[1]) Dr. Teige uvádí z archiválních zpráv města Prahy ve svém spisu „Základové starého místopisu Pražského 1910. I. podrobně, co jim bylo uloženo ke správě a jak z nich kollektanti do říše vypraveni byli. Svědectví Jobsta Šmellera, rukop. č. 1069 f. 61 (z 26. února 1615) u Teigeho I. str. 374 a další.

[2]) Christlicher und Ehrlicher Abschied von Prag. Leipzig 1613. 4° Gehalten zu Prag in der Kreuzkirche am 2. Osterfeiertage 1613. Předmluva psána byla v Drážďanech. O Hoëovi více v dalším.

Po něm působil zde od r. 1613 Dr. Helvicus Garthius, který vytrval v Praze, jsa i assessorem konsistoře pod obojí, až do své smrti 25. listop. (5. pros.) 1619. Garthius měl krátký čas vikáře M. Theofila Lehmanna.[1]) Diakony byli též M. Jindřich Steinstock a M. Fabian Nathus, výborný hebraista. Steinstock byl ustanoven r. 1611, ale brzy asi odešel jinam, nebo zemřel. Dobře se tu osvědčil vedle Garthia[2]) i M. David Lippach.[3]) od r. 1614 jako první diakon, potom jako farář. O něm v dalším ještě více podáme. Ředitelem kůru a hudby byl Mikuláš Diviš z Doubravína[4]), varhaníkem byl Adam Herrmann[5]), též Valerius Otto z Lipska po nějaký čas varhanickou službu zastával, kostelníkem byl Pavel Prčka.

Během stavby zemřel 20. ledna 1612 císař Rudolf a chrám dostavěn za Matyáše. Z té příčiny jména obou panovníků na pamětních mincích vyryta. 5. října r. 1614 v 19. neděli po sv. Trojici konala se slavnost posvěcení dostavěného chrámu Salvátorského. Skvělý byl průvod, který ubíral se k chrámu slavnostně vyzdobenému. Účastenství při prvních bohoslužbách bylo velmi hojné. Slavnostní řeč měl Dr. H. Garthius na slova proroka Ezdr. 6, 6 a násl.[6]) Chrám odevzdán byl službě Hospodinově slovy: „především po-

[1]) Jahrbuch für die Gesch. des Protest. in Oesterreich 1894. 157., Dr. J. Volf „Čeští exulanti ve Freiberce" Praha 1912., 116.

[2]) Jahrbuch, v roč. 1885. je biografie Garthiova (nar. 1579., zemřel 5. pros. 1619.); Dietmann I. 385., 829. uvádí 31 spisů Garthiových; o Garthiovi viz též Č. Č. Musea 1910. str. 453. v čl. Dr. Jos. Volfa. Před odchodem svým do Prahy míval super. Dr. Garthius ve Freiberku heberejská čtení (viz: Neues Archiv für sächs. Geschichte 1888. 75. v čl. R. Rade.)

[3]) Po vypovězení z Prahy dlel Lippach s rodinou 8 osob v Drážďanech, kam byl odvezl círk. jmění, peníze a pěknou knihovnu. (Osvěta 1887. str. 976.) Od r. 1627—36. byl dvorním kazatelem vévody Viléma z Výmaru. O Lippachovi viz i Dr. J. Volf „Čeští exulanti ve Freiberce".

[4]) Mikuláš Diviš z Doubravína odešel po r. 1622 do Perna, vrátil se při saském vpádu do Prahy. Více o něm při snímání hlav.

[5]) A. Herrmann odešel do Perna, kdež zemřel 3. února 1632.

[6]) Řeč tato je otištěna ve spisu: „Christliche Einweihung und Glückwünschung der newen evang. deutschen Kirchen zum Salvator in der Altstadt Prag in Böheimb", Freiberk 1615. 4⁰. Spis tento čítající 125 stran napsal Helvig Garthius, pastor et inspector, a David Lippachius, diaconus, oba od Salvátora. Obě knihy: „Christliche Einweihung . . . a Publicatio et Introductio . . ." podávají nám bezpečné zprávy o chrámu a škole Salvátorské. Kázání Salvátorská byla i později znovu vydána Viz: Haas, geistliche Redner III. 965., 980. — 994., 1241. a násl.

roučíme milosti Hospodinově tento nový chrám, Synu Jeho milému Ježíši Kristu, Spasiteli Všehomíra a Vykupiteli, ku cti a chvále vystavěný a napotom Salvátorským nazývaný . . Pokoj a svornost panujž v tomto našem chrámu, neboť se zde bude čisté evanjelium a slovo Boží, jakož i augsburská a česká konfesse prostě a čistě v řeči německé kázati a vykládati." Na konec vzdal kazatel díky Bohu věčnému, „který pomáhal a tolik nábožných dobrodinců bohulibá srdce zde i jinde povzbudil, kteří tak velké, bohaté a znamenité příspěvky poskytli, že stavba přeobtížná tak daleko, jak nyní před očima našima stojí, dospěla." Stavba v r. 1614 nebyla ještě úplně skončena, chtělo se ještě leccos přistavěti. Vděčně vzpomenuto bylo i majestátu Rudolfova, jakož i panujícího císaře Matyáše, že „nám milostivě tuto svobodu zachoval a uchránil", děkováno všem „křesťanským mocnářům, králům a kurfirstům a j., že z lásky podpory poskytli", děkováno i „vysoce urozeným a šlechetným pánům všech tří stavů pod obojí ve slavném českém království, jmenovitě pak pánům důstojníkům zemským a obráncům (defensorům), že nejen z počátku značnou písemnou podporou a poručením, ale i bohatými a štědrými dary nové církvi této posilou byli, — obzvláště urozenému panu Jáchymu Ondřejovi Šlikovi, hraběti z Pasaunu [1]), řím. cís. radovi a nejvyššímu berníku zemskému, že se záležitostí kostelních a školních této církve s velikou pílí a opravdovostí ujal, a aby kostel i škola na tomto místě založeny a vystaveny byly, nejen co nejvíce se o to zasazoval, ale také kromě toho znamenitou pomocí, radou i skutky přispívati dosud neustává", děkováno také šlechetným paním, kteréž kostel vyzdobily a j. V slavnosti pokračováno i od-

[1]) Též při školní slavnosti děkováno Šlikovi a j. Viz „Gratiarum actio" od M. P. Ailbera: „gratiae debentur singulares illustribus ac dominis Dn. Heinrico Matthaeo, comiti de Thurn, et Domino Joachimo Andreae Schlickio, comiti Passavino et Weissenkirchio, Dominis nostris clementibus, pro insigni, quo Ecclesiam Scholamque nostram nascentem adficiunt beneficio. O si plures essent hodie Thurnenses ac Schlickii, vel similes saltem eis, ne ecclesiae, ne Scholae Evangelicae meliuscule se haberent! Praepotens Deus Illustres Heroesistos cum illustribus familiis diutissime conservet ad gloriam sanctiosimi nominis sui, et ecclesiae adflictae fructuosum patrocinium."

poledne, kdy kázal diakon M. David Lippach. 8. září konány další všední bohoslužby s kázáním Lippachovým.[1]) Řečmi těmito byli jesuité Pražští rozhořčeni. Bylyť řeči ty z části rázu polemického. Křižovník Zimmermann, Durych a Fr. Eckert[2]) uvádějí, že kazatel prudce dorážel na katolíky, spílaje jim Saulitů a Michalitů, upíral mši sv. a p. Ovšem jesuité vedli si v kázáních svých dalece hůř.

7. POMĚRY NA UNIVERSITĚ, JULIUS ŠLIK REKTOREM.

I universitě Pražské prokázal Šlik dobré služby. Po vydání majestátu jednalo se o mnohé reformy v universitě. Mistři měli různé návrhy a plány. Zejména profesor a slavný lékař Adam Zalužanský se přičiňoval, aby v universitě byl stanoven pevný řád čtení a učení. Jiným mistrům „liber Zalužani de restauratione“ se nelíbila. Mistři poslali 10. října 1609 děkana Troila a rektora Bacháčka k hraběti Šlikovi s prosbou ode vší akademie, aby nedopustil přijetí návrhů doktorových, ježto prý methoda a praecepta jeho jsou nedokonalá a neužitečná, a jsou proti formě a způsobu jiných akademií. Přičiněním Šlikovým zjednána byla dohoda. 21. října vydány instrukce prvním defensorům nad konsistoří a universitou. Uloženo, aby byla vysoká škola vyzdvižena o 4 fakultách, při čemž se jednalo i o zřízení bohoslovecké fakulty; defensoři, aby akademii osazovali „mužmi učenými a hodnými“, pak aby vezmouce k sobě „některé rozumné lidi“, povážili důchody akademické a dojednali služné profesorů, aby také dohlédali k nim, aby mládeže neobmeškávali, z obecního nákladu aby kolleje opravovali, poměry majetku universitního upravili a defensoři sami, aby z profesorů obojích práv znalé vybírali do konsistoře, a spory vzniklé mezi universitou a konsistoří vyrovnávali.[3])

[1]) Otištěno v „Christliche Einweihung“ str. 55—125.

[2]) Zimmermann: Verfallene Denkmäler“ . . . , IV. Praha 1833., Durych: „De originibus templi Salvatoris“ . . Praha 1771.; F. Eckert: „Posvátná místa kr. hl. města Prahy,“ Praha 1884. 368.

[3]) Arch. zem. Opisy z Hory. 1609. Arch univ. A 17. I. 1. 753, Rukopis Budišinský č. 33. f. 93. opis u prof. Dr. Čelakovského.

Lohelius s Kleslem pracovali spojenými silami, aby podobojí se nedostávali k význačnějším úřadům a prováděli se stoupenci svými protireformaci. Dařilo se jim to tím spíše, když král Matyáš se usadil se svým dvorem ve Vídni. Jesuita Neypauer kázal v Praze (1612), že evanjelíci jsou jen trpěni, jako se trpí lehké ženštiny; tím že je císař dovolil, tím prý jich neuznal a vůbec prý není všecko dobré, co císař dovoluje.[1]) Martinic, Vilém Slavata a jiní dosazovali na své statky katolické kněze a nutili poddané své všemožně k víře katolické. Podobná dráždění vyskytovala se i na jiných místech a rušila značně náboženský mír a pokoj.

Je přirozeno, že se za těchto okolností utvořila mezi stavy pod obojí opposice proti vládě, jež se různým způsobem projevovala. Příležitost k tomu se naskytla zvláště na sněmu r. 1614. Sněm se konal v Č. Budějovicích,[2]) ježto v Praze řádila morová nákaza. Město toto bylo oddáno císaři a katolicky smýšlelo. Stavové pod obojí nebyli valně s volbou tohoto místa spokojeni, zvláště když i proskakovaly pověsti, že se jim tu má vnutiti následník trůnu v osobě Leopoldově. Sněm byl zahájen 29. ledna. Stavové nechtěli slyšeti o proposicích královských týkajících se pomoci proti Turkům, kteří ohrožovali Uhry. V ostré opposici proti těmto vládním požadavkům byli zejména: hr. Šlik, Václav Vilém z Roupova, Vilém z Lobkovic a hr. Kinský, připravujíce se, že budou činiti potíže při zamýšlených berních a branné moci, především pak že naléhati budou, aby projednány byly čtyři záležitosti týkající se konfederace zemí přivtělených, defense generální a verbování, sjezdů krajských a obnovení starých smluv.

Šlik ujal se slova hned 29. ledna a žádal jménem stavů aby další jednání bylo na druhý den odloženo, aby zatím mohli o tom mezi sebou uvažovati za pomoci pánů úředníků a

[1]) Skála, Hist. I. 337.

[2]) Popis jednání sněmovního nalézáme v Strahovském rukopisu f. D. C. II. G: „čtvrtý sněm obecní v městě Budějovicích českých ve středu po sv. Pavlu též na víru křesťanskou obrácení létha 1614 držaný a ve čtvrtek po sv. Matěji apoštolu Páně zavřený.“

soudců zemských a potom, že své zdání oznámí i přednesou. Ohlášení toto považováno za věc nebývalou a neobyčejnou. 30. ledna zvolena deputace k císaři, aby žádala o svolení, aby s „obcí páni radové J. M. C. mohli věci potřebné uvažovati. Osoby zvolené z každého stavu po 3 osobách šly k p. nejvyššímu komorníku dvoru J. M. C. a žádali ho, aby jim audienci objednal, což se stalo. Audience určená k večeru toho dne o půl páté hodiny na půl orloji. Když ten čas přišel, přišly volené osoby, vstoupíc před JMC. pan hrabě Šlik v řeči německé vážně a znamenitě, šetrně tu věc JMC. přednášel, kterak páni stavové a obec nyní v tomto skrovném počtu shromážděná, tomu porozumívajíc, že by k JMC. donešeni býti měli, tak jako by něco neobyčejného mimo předešlý dobrý způsob, před sebe vzíti a pány rady JMC. k sobě potáhnouti měli, tak že za tou příčinou radové JMC. od nich jsou se odtrhli, a s nimi společně nic uvažovati nechtěli. V čemž se pánům stavům křivdí, nebo oni podle předešlého způsobu starobylého že kráčí, tak jakž bylo za císaře Ferdinanda, item léta 1575, při obecném sněmě, léta 1593, 1608, 1610, 1611, žádaje ve vší poníženosti, aby i nyní JMC. jich stavův při tom milostivě zůstaviti ráčil. Nebo kdyby toho býti nemělo, že by nic uvažovati a zavírati nemohli. Předkládaje i to, že mandátové JMC. velmi pozdě po krajích obešli, tak že nyní teprva někteří po krajích o nich vědí, a kteří prve před tím o nich vědomost měli, mezi ty že jest bylo to vtroušeno, že by z toho sněmu sjíti mělo a sněm do Prahy že by od JMC. přeložen býti měl. A tak přednešení to pán Šlik dále pěkně zavřel".[1]) Císař vyslyšev vyslané k audienci, oznámil, že tomu porozuměl, za jakou příčinou je stavové k němu vyslali a dne zejtřejšího že jim na to přednešení chce dáti odpověď. V zápisu z 31. ledna čteme, jak vyslaní stavové přišli si ráno pro odpověď. Císař povolil jich žádosti. Hrabě Šlik mu za to poděkoval. Na to vyslaní odešli a stavům to oznámili, z kteréžto odpovědi stavové byli velice potěšeni. V sobotu (1. února) potom dříveji nežli stavové na rathouz se sešli,

[1]) D. C. II. G. fol. 536.

ráčil jest JMC. pro některé přední osoby z obce poslati a po jednom před sebe povolati, jako pana hraběte, pana z Lobkovic, pana Václava Vilíma z Roupova a jiné mnohé, a tu na nich se dotazovati, z jaké příčiny k uvažování sněmovnímu nechtěli by přistoupiti, jich vždy napomínajíc, aby takového předsevzetí svého na straně zanechali a k jednání sněmovnímu přistoupili. Učinil každý z nich svou šetrnou a vážnou k J. M. C. omluvu, mezi nimi pan hrabě Šlik toho doložil německou řečí, že přísahá Bohu Otci i Synu i Duchu svatému, Trojici svaté, že on od osoby své, též i jiní páni stavové z obce nic jiného před sebou nemají, než jak by J. M. C. v té tak znamenité a veliké potřebě od stavův retován, a země tato česká před budoucím nějakým nebezpečím opatřena býti mohla, a jestliže by který ze stavův ten měl býti nalezen, že by na to mysliti měl, co by proti J. M. C. býti mělo, ten každý aby byl zlořečený."[1]) Císař žádal pány o to, aby první sněm, jenž za něho v Čechách jest zahájen, neskončil bezvýsledně. Současně jim rozložil, že ty 4 body jejich nelze projednávati bez účasti vyslanců zemí přivtělených; to že by se státi mohlo až na generálním sněmu roku příštího. Deputace sdělila to stavům.

Stavové uvažovali, co mají dále činiti. Usneseno bylo, aby se daně povolily až do Havla. Zvolena pak zvláštní deputace z 10 osob stavu panského, 8 z rytířského a 6 ze stavu městského, jíž měl audienci u císaře vyžádati pan Václav z Vchýnic. Ujednáno, že se bude žádati za odklad sněmu a za rozepsání sněmu generálního. „V pondělí po památce hromnic (3. února)[2]) ráno oznámily osoby od stavův k audienci nařízené, obzvláštně pan hrabě Šlik, že byl v sobotu minulou v nepřítomnosti své mezi pány stavy k tomu volený a nařízený, aby jako dne včerejšího snešení pánův stavův J. M. C. oznámil a přednesl, a když jiní podle něho k tomu volení, od něho na to dotazováni byli, co by J. M. C. jakým způsobem a od koho přednášeno bylo, tehdy že jsou jiné osoby vedle něho k tomu volené o tom jemu oznámily, že

[1]) Rkp. Strahovský D. C. II. G. fol. 538.
[2]) fol. 539.

páni stavové z obce s pány radami jsou takové snešení a zůstání učinili. Předně, aby J. M. C. za odklad tohoto sněmu a rozepsání generálního sněmu žádali. Druhé, ti artikulové, aby nyní odložení a potom při tom generálním sněmu s jinými zeměmi zavíráni a uvažováni byli. Třetí, zatím že chtějí pro dokázání volné a upřímné poddanosti J. M. C. svoliti se darovati berně domovní, item posudní, a proti věřitelům a rukojmím J. M. C., aby příročí až do dne sv. Havla léta tohoto 1614 přítomného přidáno bylo. A vyrozuměvše tomu pan hrabě Šlik, že by žádné snešení a společné zůstání s nejvyššími ouředníky a soudci zemskými se státi nemělo, za tou příčinou že jest měl veliké rozmýšlení, tu věc k sobě přijíti a ji přednášeti, než jemu že by se vidělo, aby tato věc mohla lépeji fedrována býti, aby páni stavové s Jich Milostmi jisté snešení a zůstání učinili; nebo kdyby J. M. C. to se přednášeti mělo, tehdy že by se nemohlo přednešení učiniti, než od rad J. M. C. a stavův z obce, a tu že by J. M. C. nepochybně ráčil míti nad tím veliké rozmýšlení, co se to děje, že ouředlníci nejvyšší tu se pomíjejí. Z čehož že by následovalo nějaké veliké nedorozumění mezi nejvyššími ouředlníky a stavy z obce. A maje sněm býti konán a zavírán, že by něco jiného před sebe vzato býti mělo, žádaje jak on sám, tak i jiné osoby k audienci nařízené, aby Jich Msti jim to laskavě věřiti ráčili. Nebo že jsou oni to oumyslem dobrým, a pro lepší té věci uvážení učinili. I schválili to z obce stavové, a pravili, že jistě oni jsou tak na to předešle nemyslili, a snesli se, aby před Jich Mst předstoupili, tu věc také pěkně Jich Mstem a šetrně přednesli a vždy žádali, aby Jich Msti ráčili se s nimi v té věci přátelsky snésti a narovnati, a ta věc aby tím dobrým řádem, podle starobylého spůsobu jíti mohla...“ „V outerý na druhý den páni stavové jsou se rozpačitě, a opět jináčeji snesli, totiž aby ti 4 artikulové ouhrnkem všichni k odkladu přišli s jistou assecurací, kteráž do toho sněmu aby vepsána byla, tak že ten odklad nemá býti k žádné újmě v nejmenším artikuli J. M. C. reversu. A oblíbili sobě ti nejvyšší páni ouředníci a soudcové zemští, přistoupili k takovému mínění pánův stavův. A ihned z prostředku svého, jak nejvyšší páni

ouředníci zemští a soudcové, tak i stavové, zvolili jisté osoby, které by takové opatření, jaké by se sněmem státi mělo, sepsaly. A byli volené osoby tyto: z Jich Mstí p. Leonart Kolon z Felsu, p. Jan Zbyněk Zajíc z Hazmburku, p. Diviš Černín z Chudenic. A z obce z stavu panského: p. Pavel Říčan, p. Vilím Václav z Roupova, p. Joachim Ondřej hrabě Šlik. Ze stavu rytířského: p. prokurátor J. M. C. p. Mikuláš Španovský, p. Jiří Homut. Ze stavu městského: Zikmund Celestýn, Jan Jezbera, Jan Joachim Mendl." [1])

Ve středu ráno (5. února) s tou sepsanou jejich sněmovní assekurací na radnici přišli, ji dále považovali, kteráž pak sepsána byla pod názvem: „Čtyři artikulové k sněmu generálnímu odložení. První z strany konfederací těchto zemí; 2. strany defensí generální a verbování; 3. strany sjezdův krajských; 4. z strany obnovení starých kompaktát." [2]) O 5. hodině byla audience u císaře, jíž se i Šlik súčastnil. Císař je vyslechl, odpověď jim dána ve způsobu resoluce; [3]) ta 7. února ráno čtena, ale stavové s ní nebyli cele spokojeni. Žádali jmenovitě, aby jim den generálního sněmu byl jmenován. Císař si přál, aby už na jeho resoluci přestali. Stavové však stáli na svém. V pondělí 10. února znovu čtena cís. resoluce a stavové jí všelicos vytýkali. Nejvyšší úředníci slíbili, že se to napraví, aby jen přikročili k proposici sněmovní. Stavové si vyžádali hodnověrný opis resoluce, jenž jim byl vydán. Potom čtena proposice císařská, ale dále nejednáno. „V sobotu 15. února večer obadva vyšší páni stavové jisté osoby z prostředku svého, totiž pana z Martinic, p. Vilíma z Roupova, p. Jáchyma Ondřeje hraběte Šlika, z panského; pana Diviše Černína, p. Dvořeckýho, p. Mikuláše z Bubna, z rytířského stavu, do lozumentu pánův Pražan starého města Pražského, vyslati, a skrze ně snešení své společné stavu městskému oznámiti dáti ráčili, s tou další žádostí, aby týž stav městský pro fedruňk té věci hned na ráno po službách Božích považili, a zase Jich Mstem v pondělí tím dřívěji odpověď

[1]) D. C. II. G. fol. 540.
[2]) Vypsání její jest na fol. 551.
[3]) Viz. fol. 550.

svou, poněvadž i páni z rytířstva podobně to učiniti ráčili, dali.“ [1])

26. února konalo se u pana purkrabího spisování sněmu; „když se přišlo na těch 18000 K. míš. z domův městských,[2]) osoby z třetího stavu k spisování sněmu volené, ohlásily se aby opatření jejich, kteréž jsou sobě podle navržení pana hraběte Šlika v spis uvedly a příležitě ho podávaly, do sněmu vepsáno bylo. Ale od pana purkrabího oznámeno, že to se nyní státi nemůže, nebo by i oni také v tom se musili opatřiti, čehož však nečiní; poněvadž však oni, tak i stav vyšší od J. M. C. jistým reversem,[3]) že takové svolení na ublížení privilegií jednoho každého stavu býti nemá, opatřeni jsou, však přes to všecko aby stav městský na to konečně se bezpečil, že při budoucím sněmu generálním stavové vyšší s městským stavem o to, aby rovnost býti mohla, se namluviti chtějí.“[4]) Tak byla králi povolena malá peněžitá pomoc, totiž dvojnásobná domovní a pivní daň; ale požadované postavení 6000 mužů pěších a 2000 jízdy bylo odmítnuto, ježto stavové stáli na tom, aby mír s Turky byl zachován. Soukromě dali se slyšeti členové strany, s níž jednáno, že pomoc proti Turkům byla proto odmítnuta, protože se hádalo, že by ta obmýšlená armáda byla namířena ne proti Turkům, nýbrž proti Čechům samým. Nedůvěra stavů byla tak veliká, že se vyslovili, že by i dané povolení daní odřekli, kdyby cizí branný lid do země vtrhl. V jednání vlády viděl se zkrátka pokus vládnouti absolutisticky.

Soukromě ujistil hr. Thurn důvěrně saského vyslance Karla z Khra, že si přeje aby českou korunu měl takový pán, jakým je kurfirst; za nynější vlády, že není žádného konce španělským intrikám. Ale tomu, že bude jednou konec a pak si kurfirsta zvolí. „Nutně že jiného a opravdovějšího pána hledati si musejí; neví pak na ten čas lepšího, kdo by se

[1]) D. C. II. G. fol. 542.

[2]) Usnešení znělo: „Pražané a jiná města 56.250 M. kop proti týž sbírce naší z vlastního měšce odvésti povinni budou, však v to poddaných svých usedlých nepotahujíce. Item z domův svých 18.000 M. k.“

[3]) Revers císařský vypsán jest s datem v Č. Budějovicích 7. února 1614. na fol. 549.

[4]) D. C. II. G. fol. 547.

s J. M. kurfirstem saským srovnati mohl". A v stejném smyslu mluvili i jiní: Šlik, Budovec, Lobkovic, Berka a z Felzu. Šlik důvěrně se vyjádřil sas. agentovi: začne-li co císař, nic není jistějšího, než že pojedeme a přivezeme si kurfirsta saského.[1]) Šlik a Budovec zejména kladli důraz na to, že vláda svých slibů nedrží a proto není důvěry k domu Habsburskému. Khra sdělil kurfirstovi, že tak i občanstvo smýšlí.

Tato důvěrná sdělení nezůstala v tajnosti a španělský vyslanec Zuňiga to sdělil i svému králi a odtud tlačeno pak na rozřešení otázky následnické. A tu ovšem tím mocněji podporována byla vládou v Čechách katolická restaurace.

To byly události sněmu Budějovického. Je patrno, že jednání bylo obtížné a opposice vládě činila mnohé nesnáze. Vláda musila stále ustupovati a nesklidila mnoho ze sněmovního jednání. „Tendence sněmu jest vládě nepřátelská, nábožensky všeobecně protestantská t. j. ani zřejmě bratrská ani luterská; ale v líčení do popředí vystupují téměř jen luterští členové stavů, zvláště Jáchym Ondřej Šlik." [2]) Ovšem Šlik byl také do berničních záležitostí království českého nejlépe zapracován. Jako nejvyšší zemský berník byl tu odborníkem. Z jeho berniční zprávy zachovaly se nám též některé listiny. 4. prosince 1612 upomíná Šlik jako nejvyšší berník Král. Českého Slánské o zaplacení berně zemské 400 míš. kop.[3]) Činí to šetrným dopisem, v němž píše, „nechtíce obce Vaší ke škodě přivésti, J. M. C. pak vás, jakožto správce toho města zoškliviti a tudy J. M. C. k ňákým postranním myšlením příčiny dávati", a upomínku provází tím důvodem, že mu „právě opěty troje rozdílný od Jeho milosti císařské poručení o zvyupomínání a odvozování reštýrující summy přišlo s tím doložením, pokudž bych se tak nezachoval a J. M. C. tudy k jakým škodám přiveden bejti ráčil, že to J. M. C. na mně aneb statku a jmění mém postihati a sobě vynahražovati chtíti ráčí". Jiná listina ze dne

[1]) V 15. knize vojen. aktů sas. hl. stát. archivu v Drážďanech z listu datovaného z Prahy 30. dubna 1614. svědčícího saskému plukovníku Pflugovi a z memoriálu přiloženého patrně od sas. agenta.
[2]) Dr. Glücklich: Václav Budovec z Budova str. 118.
[3]) Archiv města Slaného 4. prosince 1612. (originál poškozený); opis v zem. archivu.

9. května 1614 datovaná v Linci [1]) obsahuje poručení Matyáše nejvyšším úředníkům a místodržícím Království Českého, aby vše, co z peněz k vydržování císaře Rudolfa II. a jeho dvoru určených k potřebám zemským uzmuto (půjčeno vlastně) bylo, z jiných nedoplatkův nahraženo bylo". V příloze listiny hr. Šlik specifikuje, kam co z peněz těch půjčeno bylo. Šlik byl dobrým finančníkem, v otázce berniční se vyznal, a proto i ve všelikých komisích sněmovních, v nichž se jednalo o berně a finance vůbec, zasedal a také slovo jeho mnoho vážilo.

Velké jitření nastalo roku 1615. Při příležitosti generálního sněmu stěžují si stavové velmi do náboženských útisků. Arcibiskup bránil evanjelíkům na svém statku v Hrobích stavěti chrám, a když byl vystaven, dal jej zapečetiti, při tom nutě poddané své mocí k náboženství katolickému.[2]) Nejinak jednal i opat Broumovský, který dal evanj. chrám v Broumově zavříti. Je přirozeno, že defensoři hájili svobodu náboženskou dle majestátu zaručenou. Běželo o výklad majestátu v této záležitosti. Katoličtí páni stáli na straně arcibiskupa a opata, a sdíleli s nimi stanovisko, že majestát nečiní zmínky o poddaných na církevních statcích, a nedává vůbec práva poddaným stavěti kostely, nýbrž jen pánům, rytířům a král. městům. Král se přiklonil k témuž stanovisku. Šlo nyní o vyřízení záležitosti Hrobské a Broumovské. Králova odpověď daná v Brandýse n. L. třem vyslaným defensorům neuspokojila. Král stál na svém, že poddaní Hrobští a Broumovští nesprávně jednali. I v záležitosti obsazování far na panstvích královských neuspokojil král stavy. 15. června 1615 projevila se na sněmu nad jeho jednáním nespokojenost, která ještě více rostla, když roku následujícího potvrdil privileje jesuitské akademie.

Matyáš pomýšlel na to, aby při svém stáří a chatrném zdraví zabezpečil nástupnictví svému bratranci Ferdinandu Štýrskému. Jeho protireformační činnost ve Štýrsku prová-

[1]) Orig. v archivu místodrž. v Praze S. 15. 10., opis v zemském archivu. Listů Šlikových, jež psal jako úředník, v přílohách neuvádím.
[2]) V r. 1617 dal chrám ev. zbořiti. — R. 1913 přišlo se při kopání na staré základy tohoto chrámu.

děná, nebyla právě nejlepším jeho odporučením stavům českým. 5. července 1617. sejíti se měl sněm Kleslem rozepsaný. Ferdinand sliboval vše možné, opposičníkům však vyhrožováno, aby si každý opatřil dvě hlavy. K opatrnosti v jednání nabádali Thurn, Linhart Kolon z Felsu, Vilém starší z Lobkovic, Šlik a Budovec, Kašpar Kaplíř ze Sulevic, M. Valentin Kochan z Prachové a Maxm. Hošťálek ze Závořice. Bylo ujednáno, že nebudou mluviti o pouhém „přijetí“ krále, nýbrž o volbě krále. Valná část stavů shromážděných v Karolinum, usnesla se trvati na tom, aby jednání o přijetí krále odloženo bylo až na generální sněm, hrabě Jáchym Ondřej Šlik pak aby jménem celého panského a rytířského stavu hlavním řečníkem byl. Šlik k tomu cíli napsal také spis o dedukci volebního práva, který byl stavům přečten. Hrabě dal jej též vytisknouti.[1]) Měla býti sepsána také replika na tento spis, patrně ze strany vládní, ale nenalezl jsem ji nikde.

Hrabě Jindřich Kolovrat dověděl se o tom, co se zamýšlí. Jsa na straně arcivévody, dal si na tom záležeti, aby také co může, pro něj učinil. Poslal zejména k hraběti Šlikovi, aby se u něho zastavil, než půjde do kanceláře. Hrabě vyhověl. Zde působil na něj Kolovrat, aby se nedal svésti, nýbrž moudře uvážil, zdali to zákon a privilegia zemská dovolují, aby stavové království svobodně dle své vůle krále voliti směli, aby se zeptal též nejvyššího purkrabího a kancléře, kteří jej o opaku přesvědčí. Pakli by nejvyššímu purkrabímu odporoval, že by nejvyšší nepřízeň císařovu na se přivodil a přece ničeho nedokázal. Hrabě rady svého příbuzného p. Jindřicha hr. z Kolovratu poslechl a mluvil s nejvyšším purkrabím i nejvyšším kancléřem, jimž se netajil se svými pochybnostmi. Ale zdá se, že tito oba působili na hraběte, aby odporu svého nechal a přání krále nebránil. Šlik skutečně povolil, odebral se do sněmu a když došla na něho řada, aby k proposici královské zaujal stanovisko, řekl, že byl až dosud jiného mínění, a věřil pevně, že stavové mají právo svobodné volby královské a že je

[1]) Goldast T. II. v přílohách, col. 123 a násl.

nutno přijetí arcivévody Ferdinanda za následníka trůnu odložiti na generální zemský sněm, nyní že však o tom všem obdržel důkladnou zprávu z úst nejvyššího purkrabího s mnohými důvody a proto, že nemůže jinak než srovnati se s votem jeho. Má za to, že by bylo zbytečno úradu o věci odkládati. Řeč hraběte spůsobila, že arcivévoda Ferdinand byl všeobecně za příštího krále přijat. Ve příčině náboženské byla opposice uchlácholena tím, že Ferdinand — dostav od jesuitů absoluci — vydal stavům revers, že bude všech svobod zemských, jmenovitě i náboženských, šetřiti. Korunovace vykonána v Praze 19. července téhož roku.

Od mnohých vytýká se Šlikovi nesamostatnost a nestálost. Skutečně jest s podivením, že v této záležitosti Šlik jednal proti svému původnímu přesvědčení a proti dohodě s přáteli svými. Okolnost tato je záhadná, zvláště když víme, že později Šlik přece jen k původnímu svému stanovisku se vrátil a je hájil. Jaké vlastně důvody to byly, jež Šlika přiměly, že tentokráte vládě povolil? A proč ostatní jeho přátelé mlčeli a stejně s ním pro Ferdinanda hlasovali? Patrně viděli, že nepřišel ještě jejich čas, aby rozhodně vystoupiti mohli, a hlavní věc: neměli také o koho se opříti. Jedno jest jisto, že povolnost jejich při volbě Ferdinanda za čekatele trůnu českého 9. června r. 1617 projevená se později jim vymstila.

Od té chvíle katolická strana plnou parou pracuje na své organisaci a aby si zajistila budoucnost, Ferdinand zajel si na Moravu. V Olomouci postavili mu jesuité vítěznou bránu, na které se spatřoval lev český s moravskou orlicí na řetěze k erbu rakouskému přivázaný a pod ním spící zajíc s otevřenýma očima a nápisem „adsuevi“ (přivykl jsem). Tím učiněn posměch stavům, že zaspali a tak se podmanili dali. Ferdinand zajel i do Slezska i do Lužic, kde všude bez zdráhání za příštího krále přijat.

Vůdcům protestantským hrozilo nebezpečí. Hrabě Thurn ustanoven za sudího dvorského, odňat mu však výnosnější úřad purkrabího Karlotýnského, který svěřen Jaroslavu z Martinic. Sekretář při kanceláři zemské Michna, odpůrce protestantů, veřejně hlásal, že přijde do Prahy, jakmile Ferdi-

nand na trůn zasedne, vojsko a pak prý budou měšťané za půl léta katolíky, Habsburský dům že nebude trpěti žádného jiného náboženství kromě katolického. Tepenec, hejtman Mělnický, vykládal, že Ferdinand nebude protestantům českým držeti přísahy.

Nejvyšší mincmistr Vilém z Vřesovic, v Českém Brodě mluvil o tom, že jsou mnozí již poznamenáni k potrestání, a majestát že nebude platen; jindy zase v Kutné Hoře prohlásil, že se s mnohými zatočí, a nejraději mluvil o potrestání vůdců opposice a jmenoval zvláště Thurna, Šlika, Viléma st. z Lobkovic a „Kozí bradku" (Budovce), že jim „hlavy budou dolů skákati", že prý „svých prázdných makovic z Prahy domů neodnesou,"[1]) a že bude „novus rex nova lex". Paní Polyxena z Lobkovic roz. z Pernštýna, choť nejvyššího kancléře, rozhlašovala, že k tomu dojde, „aby buď papeženci evanjelíkům aneb evanjelíci papežencům na hlavy vsedli a zjezdili se".

Jesuité měli odvahu vyzývati k veřejným disputacím náboženským. Známá jest disputace, která byla vedena v lednu r. 1618. mezi uherským konvertitou arcibiskupem Petrem Pazmánym z Ostřihoma, jesuitou P. Ondřejem Neubaurem, cís. dvorním kazatelem a Dr. Helvigem Garthem, farářem luterským od Salvátora v Praze.[2])

Jitření se šířilo, když vláda snažila se v královských městech a na královských statcích zjednati nadvládu menšině katolické a vydána byla různá nařízení na úkor protestantů.

[1]) Viz apologie stavů 1619. 404.

[2]) Colloquium Pragense de missa, tištěno ve Wittenberku 1618.; Colloquium seu disputatio P. Ferdinandi Kolovrat et P. Fanini cum Garthio praedicante. Pragae 1618. (viz Fr. Pelzel, „Böhm., Mährische u. Schles. Gelehrte u. Schriftsteller aus dem Orden der Jesuiten" Prag 1786 str. 14) — O účastnících disputace této píše Chr. Ad. Pescheck: „die böhmischen Exulanten in Sachsen" Str. 127. Disputace konala se 29. ledna 1618. a nalézáme ji též otištěnou v „Unschuldige Nachrichten der alten und neuen theologischen Sachen, Büchern, Urkunden, Controversien, Veränderungen, Anmerkungen, Vorschlägen und dgl.", Lipsko 1714. na str. 892—909 pod názvem: „Acta Colloquii zwischen D. Helvico Garthio und den Jesuiten Kolowrat und Fanino zu Prag am 29sten Januarii 1618 gehalten." Zde je podotčeno, že je to otisk ze summární zprávy Garthovy tištěné r. 1618. ve Freiberku. Počet účastníků jinak uvádí Pescheck dle knihy Garthiovy z r. 1618., a jinak zase nám neznámý pisatel v „Unsch. Nachrichten" patrně z pramenu jiného.

Bylo zřejmo čím dál více, že práva majestátem zaručená se zúmyslně porušují a to se ukázalo v případě Hrobském a Broumovském.[1]) Protože Matyáš přeložil své sídlo z Prahy do Vídně, měli místodržící jeho tím volnější ruku k dalšímu dráždění, hlavně ovšem Slavata a Martinic. Případ kostelů evanjelických v Hrobech a Broumově z r. 1617. byl nejpalčivější ranou českého protestantismu. Rachocení padajících zdí kostela Hrobského — v roce 100letého jubilea reformace Lutherovy — rozlehlo se nejen po celých Čechách, ale po celé Evropě, neboť nižádná událost v Čechách v 17. století neobrátila na se pozornost takovou, jako právě tato. Bylo zřejmo, — jak to i Gindely píše, — že strana katolická a vládní o to pracovala, „aby protestantství vyhubila buď lstí nebo násilím, a tak povstání české spíše původ svůj vzalo od strany vládní než od strany protestanské.“

9. SJEZD STAVŮ POD OBOJÍ V KOLLEJI KARLOVĚ. DEFENESTRACE.

Defensoři použivše svého práva svolali na den 5. března 1618 sjezd stavů pod obojí do kolleje Karlovy. Měly se zde konati úrady, co činiti proti útiskům a hlavně v záležitosti evanj. kostelů v Broumově a Hrobech. V první schůzi 6. března hrabě Thurn uvítav účastníky, četl jim delší rozklad o tom, jaký útisk se protestantům děje a jak všechny smírné dosavadní pokusy nápravy nezjednaly.[2]) Nežli sjezd byl zahájen, konala ze porada předních stavů. Mezitím hrabě Šlik zabavil ostatní. „Vypravoval stavům shromážděným dosti obšírně a výmluvně rozmanité historie staré a příběhy dávné, které se dály v říši i království českém za panování císařův římských, Karla IV., Václava a Zikmunda, že se oni všichni

[1]) Bernh. Scheinpflug: „Bruchstücke aus der Geschichte des Cistercienserstiftes Ossegg“ und „die Prager Erzbischöfe als Herren von Ossegg u. Klostergrab“ (v Mitteilungen des Vereins für Gesch. der Deutschen in Böhmen) XI. Praha 1873. str. 284 a násl.

[2]) V archivu Kutnohorském (Opis v zem. archivu) nalézá se listina datovaná ze 6. března 1618. v Praze: „přednešení defensorův českých při sjezdu stavů pod obojí v kolleji Karlově léta 1618.

divili a mile ho poslouchali.“ [1]) Když po zahájení sjezdu přednešeno bylo, o čem se jednati bude, hrabě Šlik „přišed blížeji k vyslaným z měst, řekl k nim, pojmenovav je milými pány přáteli a bratřími, aby neukazovali na tu svou hlavu, totiž Pražany, poněvadž hlava naše i všech věřících jest Kristus Pán, a tu se dotýče zastávání pravdy jeho, pročež neukazujíce na Pražany, aby pronesli se v své sentencí svobodně.“ [2]) Zástupci měst souhlasili s usnešením defensorů. Smluven byl list prosební čili suplikace k místodržícím, aby se přimluvili u krále, aby majestát Rudolfův byl zachováván a Broumovští, kteří u vězení držáni, byli propuštěni. K dodání téhož listu na kancelář zvolen byl hr. Šlik. „Dlouho se vymlouval tím, že jej vždycky obec na špici vystrčí, jiní pak lidé přesedliví to, co on kdy koná neb mluví pro dobré obecné, jemu za pouhou toliko všetečnost vykládají. Potom pak přijav tu komisi k sobě, žádal, aby to, což bude míti mluviti, při dodávání té suplikací místodržícím ve spis jemu uvedeno bylo.“ [3]) K němu pak přidáno jiných osm. Při uvažování konceptu císaři náležejícího (11. března 1618.) jednáno o tom, jakým jazykem sepsání se státi má. Šlik spolu s Radslavem Vchynským rozhodli, „aby pro ušetření starobylého způsobu a řádu kanceláře české toliko v českém jazyku podalo se to psaní, a při tom přeložilo se také na německo, s tím však v psaní císařském doložením: co tak stavové království českého pod obojí při císaři vyhledávají, to že všecko zcela a zouplna sobě v německý jazyk slovo od slova přeložiti dali a do vlastních jeho rukou podávají.“ [4]) Dne 12. března žádal Šlik jménem stavů místodržící, aby se u císaře o ochranu křesťanského náboženství a majestátu zasadili, jakož i o opětné zbudování kostela Hrobského a propuštění vězněných Broumovských, aby tak obecnému lidu nebyla dána příčina k jiným dalším povážlivým opatřením.[5])

[1]) Skála, Historie čes. II. 89.
[2]) Tamtéž str. 94.
[3]) Skála, Hist. II. 96.
[4]) Tamtéž str. 98.
[5]) K. Aug. Müller: „Fünf Bücher vom böhm. Kriege in den J. 1618-21. nach handschriftlichen Quellen des kön. sächs. Haupt-Staatsarchivs“, Drážďany a Lipsko 1841. Str. 4.

Místodržící odpověděli hladce a vyhýbavě, že pro svou osobu nemají s náboženskými věcmi co činiti, že pro některá slova z majestátu jest nedorozumění a že dlužno v té příčině čekati na vysvětlení a rozhodnutí císařovo. Šlik to oznámil stavům, kteří se usnesli, že budou v této věci pevně a svorně státi jako jeden muž, a že vyčkají tedy rozhodnutí císařovo. Oznámeno to i Moravanům a Slezanům s dotázáním se, co pro každý případ od nich v této otázce očekávati mohou.

Sjezd na to odročen k měsíci květnu za příčinou vyčkání odpovědi císařské. Odpověď králova došla 21. března; vyzněla zamítavě a sjezd pohrůžkami zakázán. Leč defensoři nepovolili. Nový sjezd ohlášen s kazatelen česky i německy na 21. květen.[1])

Stavové sešli se 21. května, v pondělí po neděli rogationum v kolleji Karlově v hojném počtu. Zastoupena byla také hojněji než poprvé královská města: Kutná Hora, Kouřím, Chrudim, Beroun, Ml. Boleslav a Slaný,[2]) ponejvíce po 2 vyslancích. S těmito velmi čile jednal v soukromí hr. Šlik, jakž mu to po zahajovací pobožnosti bylo uloženo. Bylo toho také potřebí, ježto byla obava, aby zástupci měst na mysli nepoklesli, když od místodržících bylo vzkázáno, aby shromáždění přišli na hrad Pražský k přeslyšení nového listu královského a známo bylo, že místodržícím dán rozkaz, aby sjezdu nedopustili. Šlik vyřizoval tedy od stavů vyšších, že „vyslaných

[1]) Ohlášení toto celé jest uveřejněno ve spisu: „Popsání založení, zvláště pobožnosti a života svatosti, mnohým nešťastným osudům podrobené, býv. řehole Cystercyenské na sv. místě velesl. údolí Sedleckého u K. Hory v Král. Českém. Vydal Jos. Fr. Devoty, kněz církevní, farář Sedlecký na základě rukopisů, v Praze 1824.“ Na str. 176 čteme: „Též modliti se máme za jich Milosti pány stavy, kteří pro čest a slávu Boží nelitujíce své práce a nákladu, takovou péči o nás a všecku stranu pod obojí nésti ráčí, aby Pán Bůh všemohoucí Jich Milosti posilniti, potvrditi a upevniti, práce a snažnosti jich ke cti a chvále své požehnati, i jich milostem toto vše šťastně k dobrému a šťastnému konci přivésti dáti, a jinak hojnou svou milostí, zde časně i potom věčně odplatiti a vynahraditi ráčil. Nepřátele pak jeho Božské Milosti, J. M. císařské a naše zahanbiti a napraviti, a nám všem pokoje na dlouhé časy popříti ráčil, tak abychom všichni v lásce a svornosti zůstávati a jeho sv. velebnosti sloužiti mohli...“ Zachována jest také modlitba, kterouž lid český v shromážděních církevních v bouřlivém roce 1618. Boha za ochranu prosil.

[2]) Acta bohemica 1620.

z měst tu na ten čas přítomných napomínají v tom přátelsky, aby se i oni, ačkoliv dosti v skrovném počtu se spatřují, s nimi v tom srovnali, v tom při tom vysokou zámluvou, že oni stavu městského podle možnosti své, co se konfessí české a náboženství pod obojí tkne, rádi zastati chtějí. Za takové ohlášení města přítomná hraběti poděkovala a za další jich po Pánu Bohu ochranu vyšších stavův prosili." [1])

Ze sjezdu zvolena byla k návrhu hr. Šlika [2]) deputace na hrad Pražský. Martinic uvádí, že v deputaci byli: Kryštof Adam Sezima z Oustí, Joachim Ondřej hrabě Šlik, Ladislav Sekerka ze Zedschwitze, Jan z Vostrovce, Pavel Kaplíř ze Sulevic, z měst zástupci Kr. Hradce, Slaného a Ml. Boleslavi. Šlik jako mluvčí stavů, ve 3 řečech přednesl 3 otázky: proč páni místodržící ten den poručili, aby zámecká stráž zdvojnásobena byla; zdali nařídili, aby když páni pod obojí na hrad přijdou, žádný z jejich služebníků vpuštěn nebyl; a zdali také nařídili, aby při odchodu pánů stavů z hradu, jeden z nejpřednějších stavů, totiž hrabě Thurn, byl zde zadržen.[3]) Na to poslali místodržící pro zámeckého hejtmana Dionysia Černína z Chudenic, který je prý za sesílení stráže zodpověden. Nejvyšší purkrabí však pány odbyl a přečteno jim psaní královo a oznámena jeho vůle; k žádosti jejich dán jim opis listu toho, s kterým se na Staré Město navrátili. Král sjezd zakázal na radu kardinála Klesla. Stavové zákazu nedbali a v jednání na sjezdu pokračovali. 22. května k večeru v důvěrné konferenci konané několika pány v domě p. Jana Albrechta Smiřického usneseno bylo, vydati na smrt nejnenáviděnější z místodržících. Hr. Thurn

[1]) „Česká kronika" od prof. Laciny III. Praha 1896 str. 699.

[2]) Dle svědectví Fruweinova. — „V úterý dopol. 22. května prohlásil Šlik na shromáždění stavovském, že se zákaz sjezdu zajisté stal na popud místodržících; navrhuje tedy, aby se stavové všichni odebrali na kancelář a podali dotaz k místodržícím, zejména k Martinicovi a Slavatovi, zda radili k psaní císařovu ze dne 21. března; stavové prý doslýchají, že psaní dokonce bylo v Praze koncipováno a posláno do Vídně jen k podpisu". (Č. Č. H. 1898. Frid. Macháček: Defenestrace pražská r. 1618. str. 304.)

[3]) V archivu Kopidlnském rukopisná kronika Jaroslava Sezimy Rašína z Riesenburku z r. 1635. Str. 36. a násl.; viz také: Illustrierte Chronik der Böhmen, Praha 1852. str. 100.

a p. z Roupova byli původci povstání. Hr. Šlik poradě důvěrníků v domě p. Smiřického přítomen nebyl. Byl však do tohoto plánu zasvěcen ve středu ráno 23. května; ovšem že pak i jiní uvědomeni. Vůbec asi všichni vyšší stavové věděli o tom, co se díti bude, když se 23. května o 8. hod. ranní počali scházeti na hradě s branným svým lidem. Uvědomiti o všem městské stavy, bylo svěřeno hraběti Šlikovi. Ten když stavové se sešli, vyhledal vyslance Slánské, Jana Veselského a Šimona Celerína, vzal oba dva za ruku, a odved se s nimi v soukromí po straně světnice soudné a ohlédaje se sem i tam, — neb v tu dobu na posluchách mnozí ze strany pod jednou ledakdes na paláci se nacházeli, — takto k nim promluvil:[1]) „Vím o tom, že poctivý a šlechetný jest stav městský a že v něm lidé jsou ctní, a šlechetní muži i užiteční v obcích; vás také že z města Slaného jste, znám a o vás, že dobří a šlechetní muži jste — můžete mi tak mnoho věřiti, poněvadž s vámi začasté a s našimi Boleslavskými rozmlouvám — nepochybuji. Pročež jsem k vám té naděje, že to, co vám nyní povím, při sobě zanecháte. Víte o tom dobře, že nás jednuškové o majestát připraviti chtějí, kterého jsme z milosti dosti těžce dosáhli, ale k tomu s pomocí Boží přijíti nedopustíme. Dnes uslyšíte a uhlídáte hrozné a neslýchané věci, kteréž jste jak živi ani předkové vaši i naši neviděli a neslyšeli a které se straně pod jednou líbiti nebudou. Nebo páni stavové o to se, aby majestát ve své podstatě a celosti zůstati mohl, upřímně zasadili a k rušitelům jeho podle spravedlnosti se zachovati chtějí. Dále nepochybuji, že v městech historias et annales Bohemiae čítáte a o tom dobrou vědomost máte, co jest a jaké svobody stav městský za krále Zikmunda a krále Václava měl a zase, co jest za krále Ferdinanda potratil a oč přišel. My stavové vyšší jakožto poctiví chceme a připovídáme se o to postarati, abyste mohli s pomocí Pána Boha Všemohoucího k těm svobodám, které jste prve měli, zase přijíti; nebudeli chtíti co dobrovolně býti, tedy se státi musí.“ K tomu doložil: „Slezáci jsou na pohotově a ti, budeli toho

[1]) Lacina: „Paměti král. města Slaného“, 1885. str. 159, u Skály II. 124.

potřeba mezí našich chrániti budou. Stav pak městský jen ať Pána Boha za pomoc žádá a v tom se jeho ochraně poroučí; my měst do našeho nejvyššího přemožení a krve vylití neopustíme. A to mějte sobě oznámeno ode mne pro concione matutina místo ranního kázání a zachovejte při sobě v tajnosti; však přece v důvěrnosti některým lidem poctivým z stavu vašeho to oznamte.“ Na to dotčení vyslanci hraběti uctivě poděkovali, zavřevše svou řeč oním starým příslovím: „Lapidi esse dictum“, že to vše jako kamenu neb stěně němé povědíno v tajnosti zůstane.

Po 9. hod. sešli se stavové v zelené světnici, přečtena protestace na list císařský a spolu interpellace na místodržící, zda radili králi k minulým persekucím, k zákazu sjezdu i k proslýchanému zatčení vynikajících mužů ze strany podobojí. Když pak přišli i někteří občané Staro- i Novoměstští a vyprávěli, jak jim bráněno bylo sjezdu se súčastniti a mnozí i na radnici zavřeni byli, vzchopilo se veškeré množství a hrnuli se do kanceláře české, kde Pavel z Říčan přečetl připravenou protestaci s dotazem. Nejvyšší purkrabí Adam ze Šternberka jménem svým i svých soudruhů odepřel odpověď, po té pak prohlásil, že list císařův nemá původu v Praze. Než stavové nevěřili a vyptávali se znovu důrazně po autorství listu toho. Purkrabě za sebe a za Lobkovice prohlásil, že sami vždy druhé místodržící zrazovali s kroků podobojím nepřátelských; při tom zapřísahal stavy, aby se nedopouštěli žádné nepředloženosti.

Tu pak Jáchym Ondřej hrabě Šlik — jak Skála píše — „horlivě a slzavě jakožto věrný a horlivý milovník náboženství svého se ozval a obořil se ohromně na Slavatu i na Martinice, připomínaje jim křivdy ty, které jak osobám některým pod obojí, tak potom i vší straně evanjelické několikráte činívali, a kterak s nimi z nabádání těch jízlivých svých mistrův z sekty jesuitské zacházeli, tak že jsou o úřady a spravedlnost jich bezprávně je strojili, což že jsou dokázali, když jsou toho šlechetného hrdinu českého hraběte z Thurnu o purkrabství Karlštejnské, v něž se sám Smečanský vetřel a jeho odtud vytiskl, nemaje toho činiti proti zřízení zemskému, připravili. Nebo kdo to jak živ slýchal

v království českém, aby mimo sněm a jisté snešení všech tří stavů úřadové obnovováni a rozdáváni býti měli! Vy pak ničemná jesuitská pacholátka s těmi vašimi pochlebníky, sekretáříčky jste to před sebe vzíti směli, nevědouce již, kterak jinak nás šiditi, ano i jiné na zlehčení strany naší. I abyste o tom věděli, žeť baby (udělav v tom sňupku) nejsme, a že se vám šiditi nedáme, protože s vámi osobami v stavu rovnými činiti máme a J. M. C. za pána našeho nejmilostivějšího poznáváme, a s ním na ten čas dobře spokojeni jsouce proti J. M. nic před sebe bráti nechceme. Dokud staří páni, rozšafní a moudří tohoto království spravovali, dobře ono stálo; ale jak vás jesuitská pacholátka na přední místa vlepili, tak se v něm všecko na opak děje. Vy, abyste nám, co nám Pán Bůh dal a milostivá vrchnost potvrdila, to měli vzíti, nejste toho mocni, a my do přemožení našeho k tomu přijíti nedopustíme."

Thurn vyzval nejvyššího purkrabího Adama ze Šternberka a soudce zemského Matouše Děpolda Strakonického z Lobkovic, jinak velkopřevora řádu maltánského v království českém, aby odešli, na to Slavatu i Martinice prohlásil za rušitele obecného pokoje, v čemž stavové všichni mu hlučně přisvědčovali a voláno, aby byli uvězněni nebo s oken vyhozeni. Kinský zastoupil místodržícím cestu ke dveřím, tak že uniknouti nemohli.

Thurn a Šlik zadrželi Slavatu; Lobkovic, Jan Litvín Říčan, Ulrich Kinský, Albrecht Smiřický a Pavel Kaplíř obklíčili Martinice. Osud jejich byl spečetěn; marné byly prosby jejich o milost a o zpovědníka. Nejprv vyhozen s okna Martinic. Na to hrabě Thurn chopil se Slavaty a do výše jej vymrštiv s pomocí ostatních s okna do hlubokého zámeckého příkopu vyhodil. Po místodržících došla řada i na tajemníka M. Fabricia, který se chtěl pod ochranu hraběte Šlika přivinouti. Všetečné jeho poznámky byly toho příčinou, že na sebe obrátil pozornost stavů a ti ve hněvu a rozčilení o jeho bezživotí usilovali. Hrabě Šlik napomínal, aby místa toho neobvražďovali. Thurn rozhodl, aby za pány služebníka poslali a tak jako nějakého snopka týmž oknem jej vyhodili. Defenestrace provedena o 10. hod.

ranní 23. května 1618. Šlik násilí se asi přímo nesúčastnil, což vysvítá z toho, že Filip Fabricius pod ochranu jeho se utíkal.

O defenestraci samé zachováno je množství zpráv.[1]) Odboj stavů byl již po delší dobu připravován.[2]) O potrestání vinníků již se mluvilo několik let před tím. Hrabě Thurn byl vlastním náčelníkem a pořadatelem defenestrace. Šlik o připravované defenestraci zvěděl takřka až v poslední chvíli. Proč nebyl pozván do domu p. Smiřického k úradě, je na snadě. Šlik byl diplomat, vždy ochotný k jednání, ale krajních prostředků nedovedl užívati, spíše milovník slova, třeba prudkého slova, ale ne činu. Přátelé jeho jej znali a dobře věděli, že by s defenestrace byl zrazoval; při nejmenším by byl žádal, aby věc byla odložena a dříve ještě uvážena mezi stavy. Skutečně, když mu Thurn plán defenestrace vyjevil, bránil se proti tomu, jakž sám svědčí[3]) „až do rvačky". Ale Thurnovy pohrůžky jej odzbrojily. Ukvapený a horkokrevný Thurn dal na jevo, že kdo se súčastniti nechce, nemusí; ale překážeti tomu, že nikdo nesmí, nechce-li se s týmtéž osudem odsouzených místodržících potkati. Šlik i potom naléhal, aby záležitost ta ve shromáždění stavů byla projednána před vstoupením do české kanceláře. Thurn slíbil, ale nedošlo k tomu. A proč? Jistě se o tom již všeobecně mezi stavy vědělo, vyjímajíc snad zástupce měst. Těmto, co se asi stane, naznačil Šlik. A z toho je zřejmo, že provedení činu již nebránil. Viděltě asi již, že i ostatní stavové sou-

[1]) Zprávy tyto podrobně shrnul Frid. Macháček ve své práci: „Defenestrace pražská r. 1618." v Č. Č. H. 1898.

[2]) Na zvláštní okolnost upozorňuje prof. Dr. J. Pekař ve své knize o Kosti I. 121. Sousedi p. Viléma z Lobkovic a na Kosti, vesměs byli původci povstání: Hendrych Mates hr. z Thurnu, vlastní náčelník odboje, hr. Šlik, V. Budovec z Budova, Krištof Harant z Polžic a Bezdružic a Albrecht Jan Smiřický ze Smiřic. — Thurn a Šlik byli spřízněni. Matka Thurnova Barbora byla roz. hr. Šlikova, dcera hr. Jeronýma Šlika. (Časopis Baltische Monatsschrift sv. 69. A. von Bodisco).

[3]) List Šlikův psaný Lichtenšteinovi ze Zhořelce 2. března 1621. (Archiv Jindřichohradecký, musejní archiv v Praze a saský státní archiv v Drážďanech Loc. 9269 fol. 50, u Slavaty výňatek II. 120) — A. Gindely v článku: „Über den Prager Fenstersturz" (Bellmanns illustr. Volkskalender 1861. dokazuje na základě původního listu Šlikova, že hrabě Thurn k Šlikovi ráno 23. května přišel a jej s pohrůžkami vybízel k spoluúčinkování při defenestraci. Patrně Gindely dovolává se Šlikova listu z 2. března 1621.

hlasí s defenestrací, proto žádného pokusu na odvrácení její nečinil. V kanceláři ostře mluvil a místodržícím spolu s jinými výtky činil, ale v žádné zprávě nečteme, že byl by na některého z místodržících ruky vložil.

S místodržícími naloženo jako s velezrádci. Defenestrace volena jako trest obvyklý v té době i jinde, jako ku př. v Nizozemsku a Španělsku. Španělské intriky, o nichž mluveno již za sněmu Budějovického, trestány španělským způsobem. Byl to spontanní výlev hněvu a rozhořčení uražených stavů. Že nebránil tomuto potrestání nikdo, ani rozvážný Budovec, jest jen důkazem, že se trest považoval všeobecně za zasloužený a že tu úmysl byl, provésti jej, ať to dopadne jakkoliv, i když trest sami provedli odvážní jednotlivci, vlastní jeho původci. Odvaha jedněch spočívala v slovech, druhých v činu. Šlik náležel spíše k prvním.

Čin sám nebyl správnou výslednicí zásad stavů pod obojí, kteří modlitbami a zpěvy duchovních písní zahajovali svá sněmovní jednání. Se stanoviska křesťanského bylo pochybeno, ale zde se dělo vše již pouze se stanoviska právního. Defenestrace jest činem exekučním, soudního řízení, dobře uváženým i připraveným.[1]) Před 200 lety byla defenestrace znamením k válkám husitským, tentokráte byla defenestrace počátkem nebo původem války třicetileté. Koruna porušila uzákoněná práva národa, stavové přirozeně odpor kladli, chránice práva a svobody své, z nichž majestát Rudolfův byl jim nade všecko. Není dnes pochybnosti a sporu o tom, kdo dříve se postavil na stanovisko nezákonné a revoluční, zda vláda či stavové. Pokud se stavů týče, jest vysvětlení jejich jednání v tom „že se nemohli déle dívati na jejich (t. j. místodržících) lstivé a úkladné praktiky, skrze které nás o majestát náš připraviti usilovali.“ [2]) Kdo rozséval vítr, sklidil bouři.

[1]) F. Macháček: „Defenestrace pražská r. 1618.“ v Č. Č. H, 1898.: „Jednání stavů mělo se dáti zdání rozsudku, vyneseného na základě právního processu, s odsouzenci zaveden jakýsi výslech před vykonáním ortelu, uvedeny důvody rozsudku a právní podklad jeho. Byla to ovšem jen právní fikce, vypočtená pro veřejnost.“ Stejně nazírá na věc i Ant. Markus: „Stavovské apologie z r. 1618.“ v Č. Č. H. 1911., jenž vidí v defenestraci „exekuci zasloužilého ortele, také jí dán ráz správního soudního řízení.“ Proto i ospravedlnění stavů v apologiích.

[2]) Listiny z Kutné Hory. Opisy v zem. archivu. 1618.

10. UDÁLOSTI PO DEFENESTRACI.

Fabricius zdráv unikl a ve Vídni císaři podal zprávu o tom, co se stalo. Byl za to také odměněn.[1]) Martinic a Slavata též životem vyvázli,[2]) katolický chirurg Petr Tomasoni poskytl jim v domě Lobkovickém lékařskou pomoc. Jinak s radou a pomocí byli hned na místě kanovník Ctibor Kotva a jesuité P. Martin Santinus a P. Melchior Trevinus. Martinic odejel tajně na svůj statek Tuchlovický, pak do Plas a odtud do Mnichova. Na to zdržoval se v Pasově až do r. 1622., kdy se vrátil do vlasti, kde byl od r. 1638, nejvyšším purkrabím král. čes., zemřel 21. list. 1649. O svém pádu s okna píše 24. května 1618. p. Adamovi ze Šternberka.[3]) V psaní tomto mezi jiným sděluje, že všem odpouští dle příkladu Kristova a že chce i u císaře přímluvčím býti. Ale zdá se, že na to zapomněl.

Slavata po celý rok byl hlídán ve svém domě v Praze na to se léčil v Teplicích, pak odejel do Sas a Bavor. R. 1621. jmenován byl od císaře Ferdinanda II. hrabětem, r. 1628 stal se nejvyšším kancléřem, zemřel r. 1652. Sepsal své paměti ve 14 knihách a „apologii jesuitů“ asi v l. 1618—20.[4])

Defenestrace sama byla krajním prostředkem rozhněvaných stavů, podrážděných hamižným jednáním vlády a slabosti císařovy. Albrecht z Valdštejna vyslovil se v zahradě hr. Maxmiliána z Valdštejna před Adamem Trčkou a Sezimou o Martinicovi a Slavatovi takto: „to jsou ti nej-

[1]) Schlesinger: „Geschichte Böhmens, Praha-Lipsko 1869. 469.

[2]) Oba Slavata i Martinic povýšeni do stavu hraběcího r. 1621. — „Příběhy Jaroslava z Martinic a Viléma Slavaty po jich vyhození s okna“ nalézáme vylíčeny od J. B. Malýho v Čas. Č. Musea 1845. str. 193. a roč. 1850. str. 52. a násl. — Útěk Martinicův z Čech je také popsán ve spisu Jos. Stocklöva: „Geschichte der Stadt Tachau“ 1878 II. str. 77. a v „Mitteilungen der geographischen Gesellschaft in Wien 1870. str. 503. v čl. Helfertově: „Die ehemalige Vald-Veste Böhmens.“

[3]) List uveřejněn v „Mitteilungen“ . . . XIV. Praha 1876. str. 94. a násl. od Bern. Schleinpfluga.

[4]) Jireček: „Paměti nejvyššího kancléře Viléma hr. Slavaty“ (2 sv.) — V bibliotéce Františkánského řádu v Jindř. Hradci nalézá se pod sign. S. 103. (Historiografie) rukopis, který na hřbetě má nápis: „Apologia Quilielmi Slavata“.

větší darebáci; proč jen ti blázniví Češi shodili je jen s oken a neprobodli jich raději ihned kordem, neboť jenom mrtvý pes více nekouše“ a „kdyby prý jich nebylo bývalo, byly by prý věci jinak se měly.“[1]) Slavata sám v pozdějším čase doznával, že se měl raději se svými soudruhy postaviti před soud. Ve věci stavů ovšem bylo by to bývalo rozřešení správnější.

Někteří vytýkají, že i mezi stavy vyššími byli lidé prostředních schopností a v popředí se dostali více pro bohatství své nežli pro své osobní schopnosti, a že jednali proto často nerozvážně bez ohledu na to, co z toho pojde. Lze-li to připustiti u některých, o většině se musí říci, že to byli poctivci, muži nábožní, v parlamentním životě osvědčení, tak zejména Budovec, Petr Milner z Milhausu, Václav Vilém z Roupova a jistě, že i Šlik.

Defenestrace považována v Čechách za událost velmi důležitou. Naši předkové rádi počítali čas dle takových významných událostí. Tak na př. máme v Rakovnickém archivu vyjádření jistého německého inquisity, kterýžto tázán jsa jak by stár byl, odpověděl: „Ich bin gerade so alt, zwei Jahre bevor, als die Herren in Prag zum Fenster hinausgeworfen seind. 1618.“ (Jsem o 2 léta starší, než onen příběh, kde ti páni v Praze s okna vyhozeni byli.[2]) „Tak se ta hrozná nebývalá a neslýchaná věc stala“ — píše Kezelius[3]), —, že mnozí z toho soudili, že ten majestát na svobodné provozování náboženství Čechům daný, musí krví lidskou potvrzen a skropen býti.“

Výstředních katolíků zmocnila se hrůza. Arcibiskup, opat Broumovský a hejtman Horčický prchají. Jiní na útěk pomýšlejí. Stavové již 24. května dali ohlásiti po kostelích Pražských, že čin jejich nemířil proti straně pod jednou, nýbrž jen proti rušitelům majestátu. 25. května shromáždili se stavové pod obojí a zvolili si 30 direktorů ke správě země, jichž předsedou stal se Roupovec. Volba Roupovcova

[1]) F. K. „Albrecht z Valdštýna“ v Matici Lidu IV. 1870. str. 44 a 131.
[2]) Dobromír Mat. Štembera: „Místopis krajského města Rakovníku“, Praha 1839. 45.
[3]) Jiří Kezelius „Kronika Mladoboleslavská“ str. 307.

byla šťastná, znalť i cizí řeči slovem i písmem. Mezi zvolenými direktory byl Šlik v první řadě.[1])

Stavové pro všecky případy shromažďovali i branný lid pod vůdcovstvím hr. Thurna, kterýž jezdil po ulicích a lidu události sběhlé vysvětloval. V tom mu pomáhal i hrabě Šlik, kterýž do domu svého si povolal čtvrtní hejtmany: Ludvíka od tří moždířů z Tejnské a Kunráda Šmida z Havelské čtvrti, Daniele Bradu z čtvrti Linhartské a j., a jim jménem stavů poručil, aby hned s padesátníky a desátníky čtvrti obešli a měšťany i sousedy napomenuli, aby každý se na dobrém pozoru měl a opatřil, i pro bezpečnosť domy zavírali.[2]) Purkmistr Zikmund Celestín z Freifeldu a městští radní Václav Lev a Jan Šuster jednali s hr. Šlikem a výsledek byl ten, že Staré Město k stavům se připojilo, jakž to učinilo i Nové Město, jež zástupci svými Dr. Borboniem a jinými mnohými přístup svůj k stavům hr. Šlikovi ohlásilo.

Ke korunním zemím vypravena poselstva s žádostí o pomoc, též ke knížatům protestantským v říši. 26. května odeslali stavové do Vídně t. zv. menší apologii svého jednání s prosbou, aby císař rušitelů majestátu se neujímal a proti věrným svým ničeho nepodnikal. Apologii tuto sepsal Martin Fruwein [3])

[1]) V archivu Kopidlenském nalézá se: Beschreibung der böhm. königl. Rebellion" 1618; též i „Verzeichnisse der wegen des Aufstandes im J. 1618. bestraften Personen". Tyto zprávy však neobsahují nic nového. — Podpisy a pečeti direktorů jsou uchovány na listině vydané 15. června 1619. na hradě Pražském na den památný sv. Víta. Je to „zástavní list českých stavovských direktorů, kterýmž oni dávají městu Mělníku za půjčku 400 kop míš. zástavou mlýn čtyřkolský na potoce Pšovce pod Mělníkem." Originál je uložen v Museu král. hl. města Prahy číslo sbírek 1167. Šlik je tam podepsán takto: „Joachim Ondřej Šlik z Holeyče, hrabě z Pasaunu a z Lokte na Svijanech a Rovni."

[2]) „Zpráva omluvná purkmistra a rady Starého města Pražského, pod obojí přijímajících, cís. místodržícímu v Čechách, knížeti z Lichtenšteina, podaná l. 1622. v příčině minulého pozdvižení" Č. Č. Musea 1857, str. 174.—187.

[3]) Ant. Markus: „Stavovské apologie z r. 1618" v Č. Č. H. 1911, — Tištěna na Starém Městě Pražském u Dan. Adama Veleslavína r. 1618. pod názvem: „apologie neboližto osvědčení všech tří stavův král. Českého, tělo a krev Pána našeho Ježíše Krista pod obojí přijímajících, z kterých příčin jsou jistou defensi a hotovosť nařídíti musili". Dr. Gebauer: „Publizistik über den böhm. Aufstand v. 1618". Halle 1892" připisuje dílo toto Petru Milnerovi ryt. z Milhausu. Dr. J. Volf v Č.

Apologii poslali stavové do Vídně, Slezska, Lužic i do Uher i jiných zemí v různých řečech. 8 června musili jesuité opustiti Prahu,[1]) 9. června vypovězeni jsou z celého království. S jesuity vypovězeny byly i jiné osoby protestantům nepřátelské.

O 3 měsíce později vydali stavové druhou apologii (větší). Tato byla dílem Šlikovým, jenž ji německy napsal a vydal,[2]) při čemž Daniel Skréta a dle všeho i jiní spolučinni byli, což výpovědi Martina Fruweina a Bohuslava z Michalovic osvědčují. Apologie byly úřední publikace; stavové je vydali na ospravedlnění svého jednání před císařem Matyášem. Šlik byl skutečně dobře způsobilým k sepsání II. apologie, podrobně vše znal, jednání se činně súčastnil. Lze tedy za to míti, že je autorem II. apologie. Šlik to sám doznal.[3])

Katolická strana vydala r. 1618. protispis: „Evang. osvědčení na českou apologii", s více přílohami.

Cisařská strana neučinila ani pokusu, aby na apologii stavů odpověděla a ji vyvracela. Vítězství bylo na straně stavů, aspoň veřejné mínění k stavům se vůbec přiklonilo.

Č. Musea 1907. str. 127. v článku svém „Paběrky k apologiím z r. 1618" píše: ,,Za autora I. apologie (menší), která již 2 dny po svržení místodržících byla předložena stavovskému shromáždění, pokládá se s největší pravděpodobností znamenitý právník a prokurátor při deskách zemských ryt. Martin Fruwein z Podolí." Mínění toto je opřeno i Bílkem (Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618.). Zvláště ovšem tvrzení tomu nasvědčují výpovědi Fruweinovy. — V témže čase, jak Skála II. 183. uvádí, „vylíhl se nějaký rádce bouřlivý v městech Pražských, který sepsav sobě diškurs o spokojení těchto českých nevolí . . připsal jej císaři Matyášovi v 37 artikulích". V art. 21. jsou označeni Tlustý Popel, hrabě Slik, jako i z Felzu jako „dědiční nepřátelé domu rakouského."

[1]) Al. Kröss: Příspěvky k dějinám vypuzení jesuitů z Čech r. 1618". ve „Sborníku hist. kroužku 1907. — Listina vypovídací jesuity z Čech datována jest na hradě Pražském 9. června 1618; tištěná a původními 46 pečeti stavů pod obojí opatřená nalézá se v musejním archivu Ml. Boleslavském. Nalezena byla na děkanství v Ml. Boleslavi na půdě. Nese i podpis a pečeť Šlikovu. V téže době vyšel v Praze i německý leták proti jesuitům, jejž uvádí Dr. Volf v Č. Č. Musea roč. 1907.

[2]) Tak svědčí Zach. Pulegius ve svém spise „Parentatio". — „Apologie druhá stavův království Českého, tělo a krev Pána našeho Ježíše Krista pod obojí způsobou přijímajících" i v čes. i něm. řeči několikráte tištěná, ano i do frančiny přeložená, vydána byla naposled česky od seniora Václava Šubrta v Krábčicích r. 1862.

[3]) V protokolu o výslechu u d' Elverta XVII. 1868. str. 14. „dass ich die andere apologia mit meinen Henden selbsten concipirt u. auf approbation der Stendte drucken lassen, bin beides gestendig . . ."

Jim byla nyní vlastně apologie politickým vyznáním víry, na které žili a hotovi byli i zemříti. Sám Šlik původce a pisatel II. apologie, umříti maje na popravišti zvolal: „Roztrhejte toto tělo na tisíc kusů, proryjte vnitřnosti naše, nenajdete nic jiného, nežli co jsme v apologii složili.“ I tímto vyznáním Šlik potvrzuje jaksi autorství své při apologii. Ve svém spise „Examen . . .“ se velmi mnoho na ni také odvolává a mnohé myšlénky a názory v tomto spise uvedené jsou podobny těm, jež jsou obsaženy v II. apologii, o čemž jsme se již dříve zmínili.

Do Vídně došly první zprávy o defenestraci 27. května. Klesl radil císaři k smírnému vyrovnání. Do Čech poslán svob. pán Khuen, aby zjednal informace, ale dřív nežli se vrátil, odeslán direktorům manifest, v němž sice slibováno, že císař bude dbáti majestátu, ale zároveň vyhrožováno všem, jenž nebudou zachovávati pokoj. Klesl byl na to od jesuitů odstraněn ode dvora a zavezen do Tyrol (28. července); i otráviti jej pomýšleli. Císař podlehl nyní vlivu těch, jenž radili odboj potlačiti násilím. Direktoři hleděli si nyní vládu zajistiti. Některá města katolická však se jim z poslušenství vymykala. Byla to zvláště Plzeň, Č. Budějovice a Krumlov. Hrabě Thurn oblehl Č. Budějovice. Zahraniční nepřátelé rodu Habsburského též nelenili. Vévoda savojský Karel Emanuel a říšská unie evanjelická poslali do Čech vojsko pod vůdcovstvím Arnošta hr. z Mansfeldu. Štěstí přálo odbojným Čechům.

Císař vyslal do Čech své vojsko, jehož vojevůdci byli Dampierre, Buchheim, Colalto, Mollart a j. Čechy hájili hr. Thurn, Jáchym hr. Šlik a hrabě Arnošt z Mansfeldu se svým vojskem a pomocným vojskem slezským. Srážky válečné udály se u Budějovic, Krumlova, Jindř. Hradce a Plzně. Šlik pronásledoval císařského vojevůdce hraběte Buquoi, odňal jeho vojsku veškeren dobytek a válečnou pokladnu se 70.000 zl., vpadl na to do Rakous a dobyl Světlé v nočním útoku.

Wurzbach [1]) míní, že vítězem tímto byl Jáchym Ondřej Šlik. Majlath [2]) připisuje toto vítězství hr. Jáchymu Šlikovi.

[1]) Wurzbach, Lexicon XXX. 111,
[2]) Majlath: „Geschichte des öster. Kaiserstaates“, II. 371.

Který to byl vlastně Šlik? Mnozí historikové píšou prostě, že to byl Šlik; křestní jméno vynechávají patrně v domnění, že to nemohl býti jiný, než jen Jáchym Ondřej Šlik, jenž v českém povstání zaujímal přední místo. Ale to se nesrovnává se skutečností. Časově jsou tu difference; tento Šlik se zdržoval tehdy v Praze, nemohl býti tedy na bojišti.

Jdeme-li po stopě Majlathově a srovnáváme tvrzení jeho s genealogií Šliků, namane se otázka, který by to mohl býti Jáchym Šlik, neboť těch bylo několik. Vůbec to jméno v rodině Šliků se často vyskytuje. Rozřešení přináší nám matriční zápis v cizině.[1]) Dne 11. července r. 1638. zemřel ve Schleizu Jáchym hr. Šlik, který tu v hraběcím domě po delší čas nemocen ležel, a pochován byl v tamním kostele. O jiném Jáchymovi hr. Šlikovi, na nějž by se dobře vztahovati mohl zdařilý vpád do Rakous, mluviti nelze.

Potvrzení této domněnky nalézáme v žalobě cís. rady a král. prokurátora Přibíka Jeníška z Oujezda. Tento žaluje 20. ledna 1623.[2]) knížeti Lichtenšteinovi jako splnomocně-

[1]) Schleizer Kirchenbuch. Záznam o tom od D. Aug. šl. Doerra v musej. archivu. — Život a smrt Jáchyma Šlika jsou popsány v aktech archivu ve Schleizu. Tamtéž je i zpráva o úmrtí manželky jeho Alžběty roz. hraběnky z Issenburgu. Zemřela 22. března 1644. a pochována tamtéž („in der Bergkirche bei Schleiz".) — V hraběcím Šlikovském archivu v Kopidlně nalezl jsem jména obou takto vyznačena: „Joachim Schlick, Graf zu Passaun u. auf Heinrichsgrün, u. seine Frau Elisabeth Schlickin geb. Gräfin Issenburg u. Büdingen (Pidingen).

[2]) Orig. v hraběcím archivu Kopidlnském V. 4. Přibík Jeníšek žaluje takto: „. . . Beklage ich den Wohlgebornen Herrn Joachimb Schlicken, Grafen zu Passaun und auf Heinrichsgrün, dass zur Zeit der schrecklichen und schweren in diesem Königreich Böheimb entstandenen Rebellion Er von Ihrer Kön. May. als seinem allergnädigsten König und Herrn ab: und zu den Rebellen und ungetreuen Ständen getreten, und alsbald, als die Herren Statthalter vollbracht, Ihnen den aufrührischen Ständen solche ungebürliche für sich nehmung gelobet, glückseligen Durchgang gewünschet, aus Ihrer Kön. May. Untertänigkeit und Gehorsamb sich entzogen, unter Ihren Schutz sich begeben und dass Er in allen zubeschützungen der Religion für einen mann zu stehen und es mit Ihnen zu halten, durch Schreiben sich dargeboten, zu ihrer ausgeschriebenen Zusammenkunft sich finden lassen, von steyer, contribution und aller anderer hülf, zubeschützung dieser Rebelig sich mit ihnen beredet, gemelte steuer auch abgeführt, die Hülf aus gerüst und sebst zur Belagerung der Stadt Pilsen umb dieselbe von Ihrer Kön. May. Treue abzuwenden gezogen, gleicher gestalt auch in Mähren und Oesterreich bis auch zue der kön. Residenz Wien, seine Untertanen ausgefertiget, Pfalzgraven Friedrichen, so un-

nému místodržícímu na hr. Jáchyma Šlika z Pasaunu a na Jindřichovicích, že od Ferdinanda odpadl a k Fridrichovi se přiklonil, že súčastnil se činně odboje a stavovských shromáždění, vítal Fridricha při vjezdu jeho do Čech, obléhal Plzeň, vtrhl s vojskem do Moravy, odtud do Rakous a pronikl až k Vídni. Tím je prokázáno, že to nebyl tedy Jáchym Ondřej Šlik, nýbrž Jáchym Šlik, jenž pak jako emigrant zemřel ve Schleizu.

Proniknutí českého vojska až k Vídni a obléhání císařské residence bylo vrcholem českých úspěchů.

K Čechům připojili se i stavové slezští a lužičtí, což se stalo na popud a přičiněním hr. Jáchyma Ondřeje Šlika, jenž 21. září 1618 odejel do Vratislavi k sjezdu knížat a stavů slezských, rozepsanému na den 1. října. S ním byl tu i Bedřich z Bílé a Martin Fruwein z Podolí, též i něm. sekretář při direktoriu stavů Dr. Kašpar Luk. Zde ujednáno bylo, že stavové slezští dle znění konjunkcí Čechům budou pomáhati a knížeti Krňovskému bylo uloženo, aby se s vojskem pomocným do Čech odebral.

Stavové čeští byli nakloněni k smírnému rozřešení situace. Také odjinud činěny pokusy k narovnání, zejména prostřednictvím Zikmunda III. Vásy, krále polského a saského kurfirsta Jana Jiřího, i z Bavor a odjinud návrhy podobné vycházely. Sasko však nejvíce prostředkovalo. O odpověď kurfirstu saskému jednalo se patrně začátkem listopadu 1618. Tehdy Šlik dlel za příčinou urovnání některých svých finančních záležitostí na Svijanech, a píše o tom 4. listopadu 1618. direktorům, bezpochyby na jejich vyzvání, aby v nepřítomnosti jeho, která se asi na 14 dní protáhne, nutné záležitosti sami vyřídili, a zejména též psaní kurfirsta saského zodpověděli. [1])

rechtmässig ins Königreich Beheimb geführt, und auf die königliche Authoritet und Stul gesetzt worden, für seinen König und Herren gehalten, deroselben benöhtig vollzogen, diesen unbilligen Krieg wider Ihre Kön. May. erhoben, in allerlei Führer und Förderer, Helfer und sich also dieser Rebellion würcklich theilhaftig gemachet . . . , also bitte ich E. Gn. Ihn nicht allein zu beschicken, sondern auch dieses sein öffentliches Verbrechen in Beratschlagung ziehen, und was in solchem recht sein würde, rechtmässig ausmassung thun und geruhen wollen." —

[1]) List Šlikův dt. na Svijanech 4. listop. 1618, v sas. st. archivu Loc. 9269. fol. 134. Viz příloha 19.

Pro smírné dojednání stanovena byla od císaře a kurfirsta saského zvláštní schůze na měsíc duben roku 1619 v Chebu, kde se o dohodu mělo jednati.

Mezi českými stavy byla různá mínění. Budovec, Harant, Šlik, Mitrovic a jiní, přáli si smírného dojednání ; jiní jako hr. Thurn a z Felzu o míru ani slyšet nechtěli, prohlašujíce, že se s dynastií nesmíří. 14 poslanců z české strany bylo vysláno do Chebu s uložením, aby následující požadavky prosadili: císař aby majestát znovu potvrdil, aby odvolány byly rozkazy týkající se Broumovských a uzavřených kostelů, jakož i zákaz, pokud se týče odbývání stavovských sjezdů, dále že jesuité nesmějí více do země, arcibiskup Pražský Lohelius, Strahovský opat Quenstenberg a Broumovský opat Selander že nesmějí se vrátiti na svá místa, stavové že mohou uzavírati spojení se zeměmi sousedními a také si držeti brannou moc. Dříve však nežli k jednání došlo, zemřel 20. března 1619. císař Matyáš.

11. ZAVRŽENÍ FERDINANDA. — ŠLIK V DRÁŽĎANECH. VOLBA KRÁLE FRIDRICHA.

Následník Matyášův Ferdinand II.. nabízel sice smír, ale Čechové mu nevěřili. Hrabě Thurn vtrhl na Moravu, získal ji pro konfederaci. Pokročil dále do Rakous, oblehl Vídeň, kde propukla vzpoura proti Ferdinandovi. I Hor. Rakousy přistoupily ku konfederaci. Když však v Čechách císařský vojevůdce Bouquoi v malé bitce u Záblatí v kraji Prácheňském porazil Mansfelda, odvolán byl Thurn z obavy o Prahu domů.

Šlo nyní o obsazení trůnu českého i císařství německého. K českému trůnu obracela se pozornost mnohých. Kandidátů na stolec královský bylo dost. V Heidelberku sledovány byly české události zvláště pilně. Kurfirst Fridrich V., náčelník evanj. unie, vyslal sám o své vůli do Prahy důvěrného agenta Konrada Pavla, aby mu zjednal bezpečné informace. Zprávy jeho posýlané do Heidelberka utvrdily Fridricha v přesvědčení, že se tu jedná o vážný boj proti dynastii Habsburské. I rozhodl se vyslati svého

nejvyššího hofmistra hraběte ze Solmsu do Prahy s plnomocenstvím k jednání se stavy českými. Hrabě dorazil do Prahy 8. července večer.

Také vévoda savojský toužil po českém trůnu. Za třetího kandidáta považován byl kurfirst saský Jan Jiří. Tohoto si přáli zejména Thurn, J. O. Šlik, Albín Šlik, Hohenlohe, Colona z Felzu a jiní. Hrabě Šlik byl s poměry na saském dvoře výborně obeznámen. Správně na to také upozornil, když odporučoval kurfirsta saského k volbě za krále českého — a nemýlil se, jak se to i později ukázalo —, „že od dávného času mezi těmi dvěma kurfirsty, falckým a saským, ze strany religionu jest nějaké nedorozumění, které mezi nimi až dosavad, jakkoli se v to jiná knížata říšská vkládala, spokojeno není; a budeli falcký zvolen, že saský nepochybně bude mu toho záviděti, a tak jest se co obávati, aby skrze to roztržitost nějaká mezi nimi i v říši nepovstala. Z těch příčin, že by k tomu radil, aby stavové J. M. kurfirsta saského raději za krále a pána svého zvolili, protože jest pán mocný a bohatý a poklady veliké má, na kteréž by mohl velikou sílu lidu zverbovati a netoliko za jeden rok, ale i za 10 let, jakž cena těch pokladů podle mnohých lidí poctivých zpráv vynáší, několik tisíc lidu v poli vychovávati a nám z naší této škody a těžkosti pomoci. Jest také i naším blízkým sousedem, tak že s hranicemi království Českého mezuje a mohl by bez velikého nákladu do království Českého uveden býti."

Není pochyby, že to Šlik myslel upřímně. Již dříve se tou myšlénkou zabýval. Hned při prvním poselství v Drážďanech, brzy po defenestraci, a zvláště když začátkem července v Drážďanech s deputací stavů dlel, on i Colona z Felzu s dvorním kazatelem Dr. Hoëm se o této věci radili. Hoëovi prý domluveno od hraběte Šlika, „že on jest svým úřadem a svědomím povinen a vázán, kurfirsta saského na to upomenouti, a jako Jeho kurfirstské Milosti duchovní správce a zpovědník k tomu pohnouti, aby Jeho kurf. Milost k vůli pravému evanjelickému náboženství pánům Čechům proti J. Milosti císařské ku pomoci stál." [1]) Dr. Hoë a Šlik

[1]) Viel u. längst gewünschter gründlicher wahrhaftiger Bericht ob, was, woher und wiefern der churfürstliche Sächsische Oberhoffprediger

také spolu v téže věci si dopisovali. Šlikovi šlo o to, aby dvorní kazatel Dr. Hoë, který u kurfirsta požíval veliké vážnosti a měl tudíž na něho i velký vliv, kurfirsta k tomu přiměl, aby českou korunu přijal. Při tom také asi hr. Šlik Hoëovi prozradil, že kdyby saský kurfirst české koruny přijati nechtěl, zvolen by byl králem falckrabě Fridrich Falcký. Hoë jako rozhodný luterán a vášnivý nepřítel kalvinismu varoval před zvolením Fridricha.

Šlik byl toho příčinou vůbec, že Hoë české otázce věnoval plnou pozornost. Vhodná příležitost se Šlikovi naskytla s Hoëm o českých věcech jednati 10. června 1619. Bylo to po bitvě u Záblatí, kdy Šlik byl poslán do Drážďan vyjednávati o půjčku stavům. Potom zase v srpnu byl Šlik v Drážďanech s posláním od direktorů, aby kurfirsta získal pro uznání volebního práva českých stavů. Hoë z počátku namítal, že to nenáleží k jeho povolání, aby se mísil do politiky. Hrabě však jej ujišťoval, že od toho závisí blaho luterské církve, a kdyby kurfirst Jan Jiří české koruny nepřijal, že zvolen bude král jiné konfesse. Proto Hoë slíbil, že co bude moci, učiní.

Šlik sám cítil se povolán a zmocněn, aby i přímo kurfirstovi korunu českou nabídl. Kurfirst se asi vyjádřil vyhýbavě. Neřekl ano, neřekl ne. Vlastně mu to lahodilo, když mu Šlik

Herr Dr. Hoë mit der Böhmischen Sach u. sonderlich der fürgegangenen Wahl eines neuen Königs in Böhmen zu thun gehabt, u. wie es umb das von ihme an den Herrn Grafen Joachim Andre Schlicken gethane Schreiben bewandt seye. Sampt kurtzer Widerlegung eines Ehrenrührigen Passquills u. unmenschlicher Lästerschrifft so ein untrewer Calvinischer Tockmeuser, der sich fälschlich Erasmum Trewlich genannt, wider wolgedachten H. Dr. Hoën newlich aussgehen lassen. Allen wahren Evang. Christen hohes u. niedrigen Standes zur Nachrichtung verfertigt, u. in Druck gegeben durch Johannem Mylium, der freyen Künste u. Philosophiae Magistrum. Zum drittenmal in Druck verfertigt. Leipzig In Verlegung Abraham Lambergs u. Caspar Closemans A. 1620.. str. 12. - Předmluvu k tomuto spisu napsal Dr. Hoë. V té se dotýká hanopisu, který ze strany kalvínské byl z Čech proti němu napsán pod titulem: „Wolmeynend Missio an Dr. Hoën", a kterýž potom byl pod titulem: „Fasciculus ex Bohemia" na 4 místech tištěn, v Břehu ve Slezsku, v Praze, Hanavě a Ambergu. Na konci předmluvy píše Hoë, že v ostatním poroučí „všecky poctivé evanj. křesťany v král. českém a zemích inkorpovaných Nejvyššímu, k mocné a milostivé ochraně před nejvýš škodlivým kalvínským jedem duší, a prosí pro Ježíše Krista a jeho drahé krvavé rány, aby se nikdo ke kalvínskému víry rouhačskému učení nedal svésti, jeli mu milá vlastní duše spása."

pověděl, že Čechové touží po králi, jenž by byl evanjelického luterského vyznání, i že myslí na něj. Kurfirst neodmítl nabídky mu učiněné tak, aby nezůstala Šlikovi a Čechům vůbec naděje, že koruny české nepřijme. Ve skutečnosti si vlastně přál, aby Čechové přišli a slavnostně mu korunu nabídli; ne snad proto, aby ji sám přijal pro sebe, nýbrž spíše, aby se potěšil z toho, že koruny královské hodným byl uznán právě on a nedostal jí jeho soupeř Fridrich, anebo aby ji snad tím spíše mohl zajistiti tomu, jemuž již byla zaslíbena, totiž Ferdinandovi II.

Každopádně jednání kurfirstovo bylo podivné. Šlik vyrozuměl však z řeči kurfirstovy, že kurfirst o českou korunu stojí. Šlik píše z Drážďan direktorům do Prahy několik dopisů v této záležitosti. 23. června (dle st. kal.) sděluje, že byl přijat od kurfirsta v audienci, která trvala přes 2 hodiny, a že se mnoho mluvilo o Ferdinandovi a vůbec domu Rakouském. Kurfirst že se vyjádřil několikrát, aby před ním ničeho nezamlčel, že jsou staří známí. Doufá, že jeho poslání nebude nadarmo, zájem o Čechy že je tu veliký a nebudou necháni bez pomoci. Dovolává se výroků Ditricha Tauba a Theodora Möstela, Jiřího Pfluga a jiných, kteří Čechům přejí.[1])

24. června (dl. st. kal.) píše opět, že kurfirst rozmlouval s tajnými rady, on že byl též přítomen; president Kašpar Schönberg přednášel o příčinách defense a mluvilo se pro Ferdinanda i proti němu.[2]) 26. června (dle st. kal.) sděluje zase Šlik pln nadšení, jak i kurfirstová Čechům přeje a že třeba nyní jednati, a rozhodnouti se buď pro Ferdinanda nebo zavržení jeho; budeli si jist resoluce zemí, že chtěl by se dáti již u Prahy viděti s vlajícími prapory saskými. Kurfirst že je dobře stavovský.[3])

A v týž den píše ještě Šlik Petrovi Müllnerovi do Prahy, že jest třeba v Praze rychle rozhodnouti, co se státi má; dopis jest důvěrný, aby jej ukázal pánům z Roupova, Švam-

[1]) List Šlikův z Drážďan 23. června 1619. v sas. st. archivu Loc. 9269. fol. 128—130. Viz příloha 20.
[2]) Tamtéž Loc. 9269. fol. 131. Viz příloha 21.
[3]) „ „ fol. 132. a 134.a. Příloha 22.

berka, Martinovi a Benjaminovi Fruweinovi a Sixtovi z Ottersdorfu.[1])

Vrátiv se z Drážďan do Prahy, sdělil mnohým přátelům, jak pochodil. Na jistém banketu v Praze pronesl Šlik přípitek na Jana Jiřího jako příštího krále českého a strhl sebou ve svém optimismu řadu rozvážných pánů stavů i samého saského agenta (vyslance) Lebzeltera. Lebzelter oznamuje 24. června 1619 do Drážďan:[2]) „Pan hrabě Šlik minulou neděli v poledne opět se sem vrátil a hned sestoupil u pana ze Švamberka, jemuž jakož i jiným přítomným pánům direktorům, kteří tehdy k p. ze Švamberka k tabuli pozváni byli, s velkou radostí zprávy podával: jak od J. Milosti kurfirsta, našeho nejmilostivějšího pána, co nejmilostivěji byl přijat, slušně hostěn a také pokud se týče ucházení jeho v hlavní věci s milostivým, dobrým zadostiučiněním propuštěn byl. Při tom pak výše vzpomenutý Jeho Kurf. Milosti i nejmilejší paní choti i mladému panstvu na zdraví s velkou uctivostí kleče (z poháru císaře Rudolfa) připil a srdečně přál, aby všemohoucí Bůh toho království takovým dobře kvalifikovaným vladařem milostivě opatřiti a Jeho Milost kurfirsta při jeho dobré náklonnosti k těmto zemím zachovati ráčil. U večer téhož dne byl jsem u téhož vzpomenutého pana hraběte, jenž pak co výše naznačeno opakoval a připojil: že by nechtěl 10.000 tolarů za to vzíti, aby tuto cestu byl nadarmo konal, neboť chvála Bohu nalezl Jeho Milost kurfirsta k tomu disponovaného a tomuto dílu tak přejícího, že se z toho slušně lze těšiti jako dobré věci stavovské. Kdo něco jiného z nevědomosti říká, ať ho Bůh obrátí; kdo by to však zúmyslně činil, ať ho Bůh zahladí. Jest jisto, že dílu tomu nebrání Jeho Milost kurfirst, nýbrž jen váhavost zemí, a nebylo by radno, aby pro jisté zakončení země měly býti v slepé věci vrhány. On sám pro sebe chtěl by u toho převzácného pána žíti i zemříti. Včera v plné radě ústně učinil dlouhou relaci, která dvě hodiny trvala, z které všichni páni direktoři se velmi těšili, a někteří staří páni (jakž i sám pan hrabě a také jiní vypravují)

[1]) Tamtéž Loc. 9269. fol. 126.—127. Příloha 23.
[2]) K. Aug. Müller: „Fünf Bücher vom böhm. Kriege" 1841. 150. 184.

radostí slzeli a osvědčovali: že přece vidí, že u tohoto nejslavnějšího mocnáře je pravá Boží bázeň i pravá německá prostota a upřímnost, a že by se ve všem u Jeho M. kurfirsta věrné rady nadíti bylo atd. Že tedy chvála Bohu a dík všecko nedorozumnění pomine a dobrá důvěra opět se ujme."

Někteří, jako Karel August Müller (Str. 184) a jiní, pokládají zprávy Šlikovy za vymyšlené, ale tomu asi tak není. Snad třebas řekl Šlik více než bylo potřebí, ale to lze připočísti na vrub jeho optimismu, upřímnosti a touhy, při čemž dal průchod svému přesvědčení. Šlik jednal ostatně dost rozhodně a lze souditi z jeho jednání, že co činil, nečinil o své újmě, nýbrž jako jindy tak i nyní ve srozumění s jinými a snad i na pokyn jiných. Sdělujeť také Šlik 26. května 1619. presidentovi saské kanceláře Schönbergovi, „že nejen od pánů Čechů, nýbrž i jiných zemí tato resoluce učiněna byla: krále naprosto nepřijati, ať by činil cokoliv, neboť se dobře ví, že by nic dodrženo nebylo a že chtějí jednou sobě a svým potomkům z rakouského jha pomoci, pročež že ochotně nasadí vše, jmění, krev i život; neboť že je mnohem lépe jednou poctivě zemříti, nežli žíti stále v služebnosti a zvláště útisku svědomí". Šlik netušil ovšem, jak prorokuje správně do budoucnosti.

Šlik to byl též, jenž do Drážďan přinesl spis, v němž všecka obvinění snešena byla, pokud se vztahovala na osobu Ferdinandovu a zvláště uvedl výrok Ferdinandův, že chce raději býti vyděděným, nežli zatraceným pánem, jakým by byl, kdyby svobodu náboženskou připustiti měl a j. Šlik sdělil také tajným dvorním radům saským o připravované konfederaci zemí a ukázal její osnovu, poslal také do Saska apologie a jiné spisy, aby se o stavu věcí českých zde vše vědělo. Zmínku též činí o tom, že se připravuje třetí apologie, kteráž patrně měla obsahovati a odhalovati plány jesuitů, kteří obmýšleli nejen země koruny české, nýbrž i sousední přivésti pod jho papistické.[1]) Tím ovšem oddůvodniti chtěl Šlik potřebu, aby Ferdinand se králem nestal a kurfirst saský na český trůn zasedl.

[1]) Müller: „Fünf Bücher..." Str. 207.

S Lebzeltrem byl Šlik v čilém spojení. 23. dubna mu ukázal psaní, jež poslali stavové Horno-Rakouští. Tito sdělují, že jsou nuceni mocí k tomu, aby holdovali králi Ferdinandovi, že však žádati budou kurfirsta o radu a přispění, ježto mají za to, že pod jeho vikariát[1]) náležejí... Lebzelter při tom sděluje, „že se hrabě Šlik velmi toho dovolával, jak našemu nejmilostivějšímu pánu (u něhož od mládí byl) srdečně oddán jest, že by se za šťastného považoval, kdyby témuž svým životem sloužiti směl...", a v radě direktorů, že prohlásil: „že nechce žádnému z vladařů v Německu nic upříti v jeho knížecích schopnostech a cnostech, ale to že ví a v pravdě může stvrditi, že Jeho M. kurfirst saský jest stálý, statečný, upřímný a v náboženství horlivý pán, že mu dlužno přede všemi jinými přednost dáti..."

Sekretář saský Lorenc Heckner píše ve svém listu ze dne 29. dubna: „Pan hrabě Jáchym Ondřej Šlik požívá mezi pány direktory pro svou obratnost i stav svůj té největší vážnosti a zvláště lid obecný k němu velmi lne, tak že bych za to měl, aby nejmilostivějším nějakým lístkem vyzván byl, aby dílo toto autoritou svou řídil, jakby se přálo."[2])

Zprávu, že se i vévoda Savojský míní ucházeti o český trůn pokládal saský vyslanec za pravděnepodobnou a sděluje, „hrabě Šlik když jsme spolu předevčírem (21. dubna) o všeličems rozmlouvali a obvinění proti Ferdinandovi sepsané mně ukázal, mezi jiným podotkl: koruna česká pro nikoho se lépe nehodí nežli pro kurfirsta saského, neboť Jeho Kurf. Milost je sám o sobě mocný a od něho závisí celý horno- i dolnosaský kraj, je také s nejpřednějšími knížecími domy sbratřen; naproti tomu Falcko je země rozdělená a mnohý tu úraz etc., což byla jen běžná rozmluva ale přece si ji dovoluji služebně oznámiti."[3]) A opět píše

[1]) O ustanovení vikariátů jednalo se již na čes. sněmu roku 1612. V knihovně knížete Kinského v Praze v rukopisném foliantu nadepsaném „Bohemica", Tomus V. na str. 542—544 jest vylíčeno jednání, jež měl v této věci Šlik s Lebzelterem. Celé pojednání o vikariátech má 66 str. a jsou v něm i saské prameny citovány. Podepsán jest pod ním Johann Adam Ernst Freyherr von Pürgckh; Prag den 24. Oct. 1711.
[2]) Müller str. 212.
[3]) Str. 216.

Lebzelter 13. července: „včera když jsem na pana hraběte Jáchyma Ondřeje Šlika čekal, jak Jeho Milost do rady jeti chtěl, vzali mě na jisté místo a tázali se, zdali myslím, že kdyby páni stavové se krále Ferdinanda zákonitou cestou zbavili, jakž se to jistě stane, a potom Jeho kurf. Milost ode všech pánů stavů a všech přivtělených zemí požádána byla, zda by královskou korunu přijala čili nic. Já jsem se omlouval, že tak vysoce důležité věci nerozumím, a že mi na takovou věc žádným způsobem odpověděti nenáleží. Jeho Mil. však opakovala s ujištěním, že se tak stane, neboť nejpřednější země dali se tak výslovně slyšeti, že nechtějí déle pod rakouským jhem býti, a raději by jmění, krev i život nasadili." [1])

Z těchto zpráv jest zřejmo, že se o volbu kurfirsta saského jednalo, a že hlavně Šlik a s ním i jiní stavové si jeho přáli. V Drážďanech o všem měli vědomost a bedlivě záležitosti české sledovali. Nebylo tu však také tajno, že stavové z Jednoty bratrské a ti, jež kalvínskému směru přáli, byli pro zvolení Fridricha Falckého.

Mezitím jednalo se o svolání generálního sjezdu. 26. června 1619. sjeli se vyslanci všech zemí v Praze. 30. června bylo zahájeno jednání stavů zpěvem písně „Hrad přepevný" a kázáním na text žalmu 133. Brzy na to (za 14 dní) zahájen i zemský sněm a generální shromáždění. Stavové čeští, moravští, slezští, horno- i dolnolužičtí shromáždili se ve velkém počtu na hradě Pražském v soudní světnici. Předloženy byly články konfederační a o nich uvažováno. Po té, když se stala dohoda, promluvil ve sněmu nejprve v českém jazyku pán z Roupova, a po něm Jáchym Ondřej hrabě Šlik v jazyku německém „velmi ozdobně a pronikavě" (Skála III. 209.) Konfederace mezi stavy uzavřena byla 31. července a přísahou stvrzena.[2]) 16. srpna stvrzena i konfede-

[1]) Vyslanecké zprávy Fridricha Lebzeltera z Prahy v sas. stát. archivu.
[2]) „Společná úmluva mezi Čechy, Moravany, Slezany a Lužičany učiněná při generálním sjezdu v Praze roku 1619 na hradě Pražském 31. července 1619." (Dva originály české ve dvorním a stát. arch. Vídeňském [Böhm. Archiv] č. 1860 s 96 pečetmi a 4 orig. něm. tamtéž.) Je otištěna od Fr. Kameníčka: „Zemské sněmy a sjezdy mor." díl II. Brno 1902 str. 649-669.

race se stavy horno- a dolnorakouskými. Konfederace byla v české i německé řeči vytištěna. Šlikův podpis a pečeť jeho nalézá se tu na předním místě.

Když se jednalo o Ferdinanda, hlasoval Šlik pro zavržení jeho a nedal se tentokráte ničím od toho odvrátiti. Sněm uzavřel, že Ferdinand nemá býti uznán za krále českého. Důvody byly: 1. Ferdinand nebyl z volby svobodné, nýbrž jen pletichami, přípověďmi a výhrůžkami za následníka českého krále vyvolen; 2. mícháním se do vlády zrušil přísahu při korunovaci své složenou; 3. jen pouze z moci své, s vojskem svým, jen pod zákrytem jména Matyáše v nepřátelském smyslu a proti korunovační přísaze své válku vedl proti Čechům a stavům jejich; 4. uzavřením dědičné smlouvy se Španělskem bez svolení stavů práva stavovská zrušil. — Proto Čechové hodlají voliti si krále nového.

Před volbou krále zvolena byla komise, jíž uloženo bylo sepsati justifikaci a dedukci svobodné volby. Autory toho spisu byli Šlik, Dr. Eisen, Dr. Hauenschild, Martin Fruwein a Václav Budovec z Budova.[1]) Na místě názvu církve „pod obojí“ zavedeno nové označení „církev evanjelická“.

Fridrich Falcký měl tu své důvěrníky, ovšem že i s těmi jednáno o volbě krále. Tohoto jednání súčastnili se zvláště Václav Berka, Václav Vilém z Roupova, Budovec, Petr Müllner, Martin Fruwein, Bohuslav z Michalovic, Jáchym Ondřej hr. Šlik a Jan Albrecht Smiřický.[2]) Zvláště pro Fridricha zaujat byl Budovec a zdá se, že jeho hlas nejvíce platil, když šlo o to, koho zvoliti králem.

Někteří pomýšleli i na zřízení republiky. Toť důkaz, že tu byla neujasněnost, co počíti. Budovec a Vilém z Roupova odporučovali voliti Fridricha a docílili toho, že brzy veřejné mínění počalo se kloniti na jeho stranu. Václav Vilém z Roupova v den volby měl skvělou řeč, kterou velebil

[1]) Dle výpovědi Otty z Losu, Pětipeského a Říčanského. — Jiří Kezelius: „Kronika Mladoboleslavská“, str. 358.: „iustifikací a dedukcí, totiž omluva, proč Čechové krále Ferdinanda přijíti nemohli, a kterak jest se z toho sám arcikníže Ferdinand vyvedl a zbavil, tehdáž sepsána, zcorrigována, a v řeči latinské, německé a české vůbec vydána. Potom s hanbou ututlána“.

[2]) Dle výpovědi Pavla z Říčan.

Fridricha a poukazoval na jeho bohatství a na jeho konnexe s unií, Hollandskem, Anglií, Savojskem a Švýcarskem. I jinak Fridricha dobrá pověst předcházela. 26. srpna konala se volba krále, v den smutně pamětný bitvou na moravském poli a u Kresčaku. Zvolen byl za krále kalvinista Fridrich Falcký, v den svých narozenin. Odevzdáno bylo pro něj 36 hlasů ze stavu panského, 91 hlasů z rytířstva a měst, 7 hlasů obdržel kurfirst saský.

Pozoruhodným zjevem jest, že Šlik se volby nesúčastnil. Dleltť právě v tu dobu v Drážďanech, kde očekával rozhodnutí stavů, věře pevně, že kurfirst saský bude králem zvolen. Netajil se tím též Dr. Hoëovi, když mu sdělil, že „k tomu účelu byl do Drážďan vyslán, aby během několika dní, jakmile ho konečné instrukce dojdou, kurfirstovi korunu a žezlo královské nabídl.“ Proto i žádal Dr. Hoë, aby svého pána tak dalece připravil a získal, aby tento pak nabídnuté hodnosti krále českého neodmítl.[1]) O následcích toho ještě v dalším se zmíníme.

Zdá se, že vyslání Šlika do Drážďan bylo hrou dobře promyšlenou a sehranou se strany těch, jenž si přáli voliti Fridricha. Šlik takto vzdálen za tím účelem, aby zvolení Fridrichovo bylo tím snažší a uskutečnilo se. Jeť jisto, že by byl Šlik svého vlivu co nejvíce použil a na to vynaložil, aby byl volen kurfirst saský. Zda by se mu to podařilo, nedá se ovšem říci.

Strana luterská toužila po kurfirstovi saském a doufala určitě v jeho volbu. Ale agitace pro Fridricha, jmenovitě od pánů z Jednoty bratrské vedená, byla přece jen silnější. A rozhodovala u mnohých asi také ta okolnost, že Fridrich o volbu stál, kdežto od kurfirsta saského žádného určitého vyjádření tu nebylo. Snad se také mnohým nelíbily náboženské poměry saské a báli se toho, že by svoboda pod českou konfessí těžce vydobytá a již utvrzená se volbou kurfirsta saského zvrátila ve prospěch konfesse augsburské. Obavy ty byly také sesíleny zasahováním ne-

[1]) Hans Knapp: „Matthias Hoë von Hoënegg u. sein Eingreifen in die Politik u. Publizistik des 30jährigen Krieges“ (v Halle'sche Abhandlungen zur neueren Geschichte, seš. XL.) str. 13.

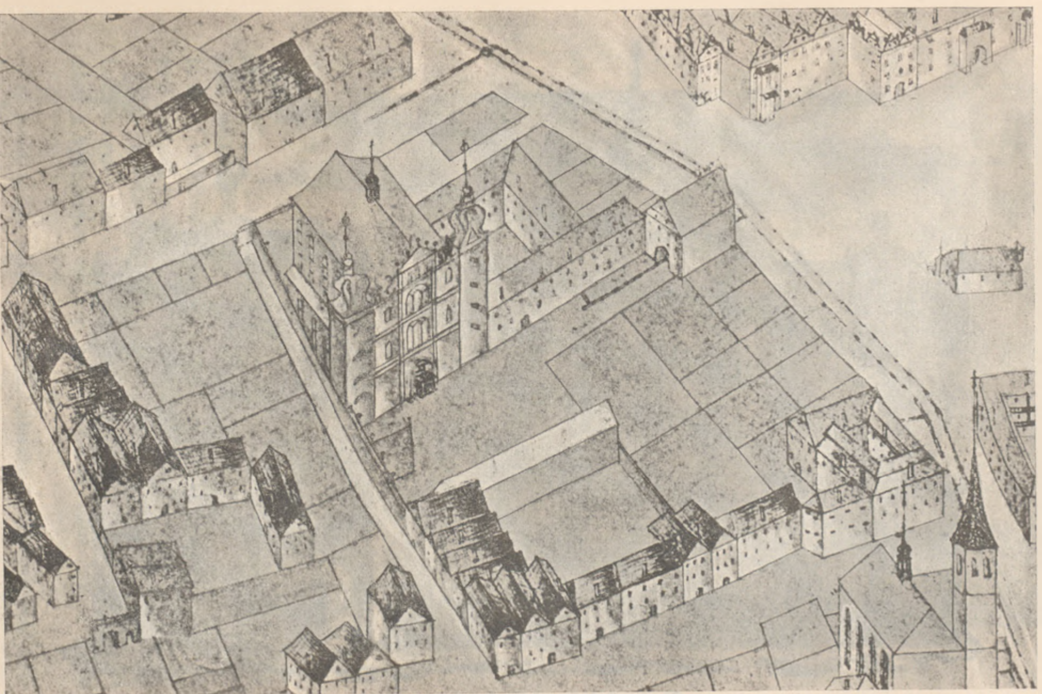
náviděného Hoëho do českých věcí. Snad kdyby nebylo Hoëho na dvoře saském, byla by nálada pro kurfirsta saského větší bývala. Každopádně rozhodovaly zde více důvody náboženské nežli politické, že většina stavů se přikloňovala k Fridrichovi. Pod jeho žezlem slibovali si mnozí větší náboženskou volnost. A právě to byli nejvíce páni z Jednoty bratrské, kteří tak soudili, zvláště když dosavadní mírný postup Fridrichův v náboženských otázkách se jim zamlouval a Fridricha v tom ohledu dobrá pověst předcházela. Líbilo se jim, že Fridrich je i hlavou evanjelické unie a nadáli se, že se jim podaří také vliv svůj při něm i k dalšímu dobru evanjelické církve uplatniti, aby evanjelická snášenlivost a volnost zvítězila.

Výhody byly po jich soudu větší při Fridrichovi. Jiní viděli výhody větší zase u kurfirsta saského, jednak že již s českými poměry byl obeznámen, jednak že byl starší a zkušenější, sousedem též vlivuplným a mnozí s ním byli v dobrém styku a hlavně mohla se nadíti při kurfirstu saském větší finanční pomoc.

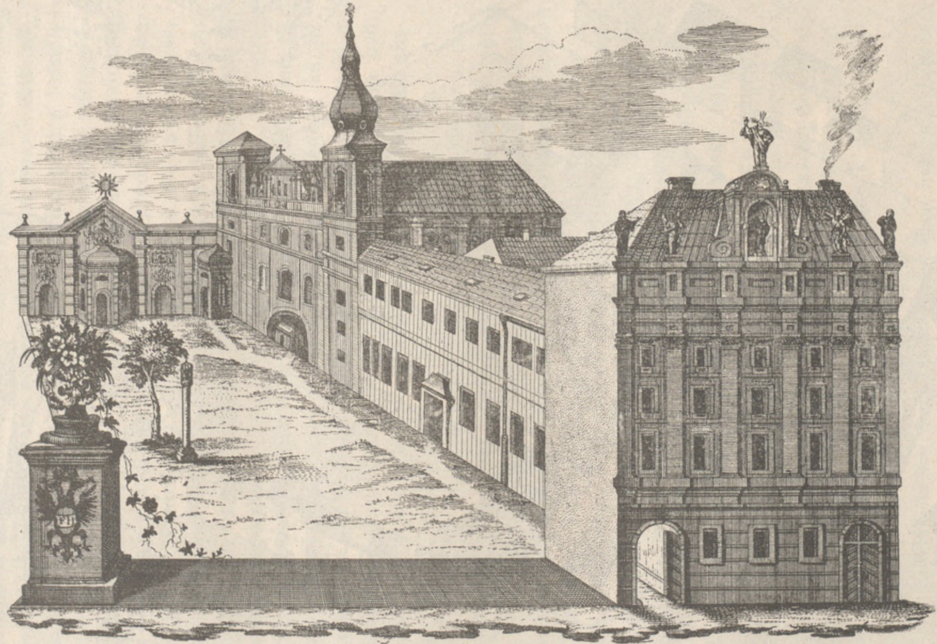
Že Šlik při volbě scházel, ta okolnost tím spíše rozhodla vítězství Fridrichovo. Šlik by byl nelenil, mluvil, jednal, agitoval a všemožně by si byl dal záležeti na zvolení kurfirsta saského. Při jeho oddanosti ke dvoru saskému nedá se ani jinak mysleti. Že byl zvolen Fridrich, to stalo se Šlikovi věcí nepříjemnou, ba přímo osudnou. Mínění d'Elvertovo, že „Šlik byl hracím míčem v rukách jiných osob" [1]) se tu osvědčilo. Sami krajané jeho netušili, co Šlikovi vzdálením jeho z Prahy do Drážďan způsobili. Bližší vysvětlení nám zatím schází. Schmidt [2]) praví, „že kurfirst saský byl jmenován kandidátem na český trůn a to s dalece větším souhlasem nežli Fridrich Falcký, poněvadž vlastní luteráni ničeho si toužebněji nepřáli, nežli panovníka svého náboženství. Poslali pak se svolením, nebo snad spíše na záludnou radu kalvinistické strany Šlika do Drážďan k dalšímu vy-

[1]) D'Elvert: Schriften der historisch-statistischen Sektion XVI. Brno 1867. str. 19.

[2]) Mich. Ignaz Schmidt: Neuere Geschichte der Deutschen IV. Ulm 1789 169.

Chrám Salvátorský v původní podobě.
(viz str. 99.)

Chrám Salvátorský v Praze v r. 1771.

Chrám Salvátorský r. 1911.

jednávání." Zúmyslné jednání tu bylo, aby Šlikovi vzata byla možnost v rozhodném okamžiku zasaditi se o zvolení Jana Jiřího. Budovec pak nejvíce přispěl váhou svého slova pro zvolení Fridrichovo (26. srpna).

Šlik nesl zvolení Fridrichovo těžce. Vysvítá to ze zprávy Lebzelterovy [1]): „Vidím ze všech okolností, že Jeho Milost není s vykonanou volbou na žádný pád spokojen, a zcela

[1]) Státní archiv saský, 16. kniha „Unruhe in Böhmen btr." 1619 loc. 8172.

pomýšlí na to, své statky v Čechách prodati a jinde se usaditi."

Ještě více byl Šlik rozmrzen, když podivným řízením osudu 28. srpna 1619 dosáhl Ferdinand koruny německé. [1]) Nejvážnější Ferdinandův protivník Karel Emanuel se zdráhal přijmouti korunu německou, když by se mu nedostalo spolu trůnu českého. A tak jaksi z nouze zvolen Ferdinand. Kurfirsti luterští a s nimi i Jan Jiří odevzdali mu hlasy z trpkosti nad vítězstvím kalvinisty v Čechách. Že mu hlas dal též Fridrich Falcký, jest si vysvětliti jen tím, že buď nechtěl býti osamoceným odpůrcem jeho, nebo se domníval, že Ferdinand lehčeji oželí trůnu českého; ovšem předpoklady oba liché, jak se ukázalo.

Stavové čeští a vyslaní ze zemí koruny české usnesli se 14. srpna na tom, aby volba císaře německého dříve se nekonala, dokud v Čechách pořádek zaveden nebude, a žádali kurfirsta saského s vylíčením českých poměrů o to, aby je v tom podporoval, a dodávají: [2]) „... k kterémužto cíli, aby se to vše V. L. a kurfirstské Milosti s dostatkem přednésti, obdržeti a fedrovati mohlo, my nařízení direktorové spolu s vyslanými přivtělených zemí dožádali jsme se urozeného pána p. Joachima Ondřeje Šlika hraběte z Pasaunu a z Lokte a na Svijanech, kterýž také z povinnosti, lásky a věrnosti, kterouž k Bohu, evanjelickému náboženství a milé vlasti má, toho vyřízení dobrovolně na sebe přijal, za to tedy Vaší lásky přátelsky žádame a Vaší kurfirstské Milosti v poddanosti poslušně a služebně prosíme, že Vaše láska a kurfirstská Milost témuž panu hraběti na našich pánův principálův a našem místě dobrovolně milostivé audiencí propůjčiti a jemu v takovém jeho přednešení jako nám samým cele věřiti a se společně pánům principálům našim i nám (jakož k Vaší lásce a kurfirstské Milosti oni i my té přátelské a veliké poddané a poslušné důvěrnosti jsme) přátelsky, náklonně a milostivě ukázati

[1]) O podrobnostech volby Ferd. Tadra „Zur Kaiserwahl 1619" Wien 1878.

[2]) dt. na hradě Pražském 14. srpna 1619, archiv Kutnohorský (sněm 1619), opis v archivu zemském.

ráčíte. Toho se Vaší lásce a kurfirstské Milosti naši páni principálové a vedle nich my přítomní stavové a vyslaní týchž zemí všelijakou služebností i také možnými a poddanými službami v poslušnosti odměniti a odsluhovati všelijak vynasnažiti chceme.“

Čechové protestovali proti Ferdinandově zvolení, dobře vědouce, že jest nástrojem jesuitů, nepřítelem svobody, a zvláště náboženské svobody; byloť jim dobře známo, jakou protireformační činnost ve Štýrsku rozvinul. Není divu, že všecko toto jen působilo k zvýšení odporu proti Ferdinandovi v Čechách.

Ferdinand byl však ve Frankfurtě přece za císaře německého zvolen a 9. září 1619 korunován.

12. ŠLIK A DR. HOË.

Šlik rozmrzen vrátil se z Drážďan a netajil se nespokojeností, že zvolen byl Fridrich za českého krále.

Je přirozeno, že tento náhlý obrat věcí spůsobil i překvapení v Sasku. Kurfirst zahrnul Hoëho výčitkami. Hoë velmi těžce nesa, že trůn český se dostal kalvinistovi, poslal hr. Šlikovi list, ve kterém mu to trpce vyčítal a všelijak nelibě, až vášnivě se vyslovoval „o kalvínském jedu“.[1])

[1]) Dopis psán jest 23. srpna (t. j. 2. září) r. 1619 a nacházíme jej v plném znění ve spisu: „Fasciculus ex Bohemia“, tištěn roku 1620 v Praze. Obsahuje v 1. části: „D. Matthiae Hoëns Schreiben an den Wohlgebornen Herrn Graven Joachim A. Schlick“, v II. části: „Wolmeynende Missio an d. Hoën wegen seines Schreibens, so er an den Wohlgeb. Herrn Graven gethan“, a jiné věci v části III. a IV. Na konci „Missio“ jest datum: „Perscriptum zu Prag e Museo meo den 1. Oktobris Anno 1619 dess Herrn guter Freund Erasmus Trewlich.“ O Hoëovi je tu řečeno, že „psal jako nestydatý, prolhaný pop, pravý je to trojhlavý Cerberus“ (narážka na Hoëův šlechtický znak, v němž byly 3 psí hlavy s vyplazenými jazyky). — Dopis Hoëho je též otištěn v „Unschuldige Nachrichten der alten und neuen theologischen Sachen, Büchern, Urkunden, Controversien, Veränderungen, Anmerkungen, Vorschlägen u. dgl. 1714“ Lipsko (sign. dvorní bibl. ve Vídni 15.655—A.) na str. 59.—62. Dopis je otištěn „ex Msto“. V některých větách textu tohoto a textu z pražského „Fasciculus ex Boh.“ je různost. Text v „Unsch. Nachr.“ má více o slova: že Šlik byl od kalv. lišek napálen a „jistě nemálo i potupen“, dále: „V ostatním poroučím ten náraz Bohu, On ještě církev svou ochrání a jejím věrným samaritánem zůstane.“

Dopis sám jest velmi důležitý. Hoë se tu přímo posmívá Šlikovi, že se nechal „od kalvínských lišek napáliti.“ Kalvinisté aby mohli volněji jednati, že mu ústa zavřeli tím, že jej odstranili z Prahy na 16 mil cesty. Zatím co hrabě sedí v Drážďanech a čeká toužebně, že provede dílo, jež bude Bohu ke cti a celé evanjelické církvi luterské k radosti, že páni kalvinisté kuli něco jiného, a svedli i jiné zbožné vyznavače evanj. víry, že s nimi musili troubiti na jeden roh. Tu naráží Hoë na volbu krále a praví: „Učiní kalvinistický nepokojný duch, když v převaze bude, poměry snesitelnější nežli papeženci? Tomu nikdy neuvěřím! Jaká škoda! Jaká škoda o tolik krásných zemí, že mají propadnouti v jícen kalvinismu! Od occidentálního antikrista se odtrhnouti a orientálního za něj dostati, toť věru špatný zisk. Ale není zle, aby zas nebylo líp.“ A Hoë radí Šlikovi, aby zachoval si svědomí volné a toho se neúčastnil. „Vaše Milost je známa v celém křesťanstvu pro svou horlivost proti velmi škodlivému, Bohu ohavnému a velmi zatratitelnému Kalvínskému učení. Pro lásku Boží a rány Kristovy prosím, aby Vaše Milost při tom zůstala a dělala tak reální demonstraci. Vaše Milost nemohla snésti jho papistické, věru Kalvínské je dalece horší! Konečně radí Hoë Šlikovi, aby se u kurfirsta omluvil, že toho jistě nebude litovati.

Dopis sám mluví s dostatek. Hoëovi bylo hlavní věcí, aby Šlik vzal všecko před kurfirstem na sebe. K tomu ovšem Šlik chuti neměl. Co Hoëovi odpověděl, nevíme. Listu toho neznáme. Ale oznámil v něm Hoëovi, že dá jeho list vytisknouti. Je přirozené, že byl Šlik pohněván. Dal také list Hoëho čísti svým některým přátelům. Zvláště velké rozhořčení spůsobil list ten mezi přívrženci falckraběte. Ti jej považovali za buřičský a potupně se o Hoëovi vyslovovali. O tom Lebzelter podává zprávu kurfirstovi dne 5. 15. září 1619 z Prahy [1]) a přikládá mu opis listu Hoëova

[1]) Orig. v sas. stát. archivu v Drážďanech „Unruhe im Königreich Böhmen“ 9172. CXVI. fol. 78—79, opis v zem. archivu v Praze. Lebzelter píše mezi jiným toto: „Hiebei übersende ich E. Edel G. in vertrauen sub No. 652 abschrift des Herrn D. Hoë an Herrn Graf Schlick abgegangen Schreiben, welches nicht allein in der ganzen Stadt öffentlich umbgetragen wird, auch allbereit in Behembisch und Lateinisch trans-

podotýkaje, že list ten nejen po celém městě se veřejně šíří, nýbrž že přeložen byl do češtiny a latiny, a rozesýlá se po celé říši a že bude zítra tištěn, pán z Donína že poslal jeho opis též svému pánu, t. j. kurfirstu falckému, proti Hoëovi že se mluví velmi potupné řeči, což jej velmi mrzí. Dále píše, že mluvil s panem hrabětem Šlikem, ten že se sice omlouval, že se s dopisem tím nikomu nesvěřil mimo p. Fruweina, ale že ví, že dopis byl poslán do direkce a tam veřejně čten, po tři dny že byl ztracen a nikdo nevěděl, kam se poděl, zdali to od pana hraběte správné bylo, že nepřísluší mu souditi." [1])

Po takové zprávě ovšem kurfirst zahrnul Hoëho výčitkami a Hoë tím více se mrzel.

Jeden z kalvinistů pod pseudonymem Erasmus Trewlich napsal Hoëovi v odpověď otevřený list. Zdá se, že měl účast na něm i sup. Scultetus. [2]) Odpůrci Hoëovi odpovídají stejně ostře.

Dříve však než tento spis se dostal do rukou Hoëových, píše Dr. Hoë hraběti Šlikovi, patrně v odpověď na jeho list dříve již zmíněný, nám neznámý.

Píše dne 7./17. září 1619 a žádá hraběte, máli do tisku přijíti jeho první list, aby také i tento druhý k němu dal vytisknouti, aby celý svět zvěděl, jak pan hrabě sám k prvnímu listu dal příčinu. Ale to si konečně Hoë obstaral sám

ferirt, sondern ins ganze Reich hin und wider gesandt worden, und sagt man, dass es morgen gedruckt herauskommen werde; der von Dohna hat auch seinem gnedigsten Herrn alsbald abschrift geschickt, und gibt deshalb wider Herrn D. Hoë viel höchst ehren verletzliche nachreden, auch sonsten allerlei ungleiche Discurs, So mich, wie ich mit Gott bezeuge, herzlich betrübt, denn daraus grosse Weitterung entstehen möchte. Ich habe mit Herrn Graf deshalb geredet, der entschuldiget sich zwar, dass ers niemand als H. Fruwein (so ein Erz-Calvinist) vertraut. Ich weiss aber, dass in die Direktion gesandt, öffentlich abgelesen worden, und wol drei tag verloren gewesen, dass niemand gewusst, wo es ist, ob es von dem Herrn Grafen recht, gebiert uns nicht zue judiciren. Sonsten gibt es auch allerlei lose reden, dabei ich spiere, dass man unseren gnedigsten Herrn, und die Irigen gerne verunglimpfen wolte, davon ich aber zur verhietung missverstands nicht umbständlich schreiben mag . . ."

[1]) Skutečně list ten byl velmi rozšířen nejen v Čechách, nýbrž i za hranicemi.

[2]) List otištěn pod titulem: Wolmeynende Missio . . . ve spisu „Fasciculus ex Bohemia" v 2. části.

skrze Jana Mylia, jenž napsal o tom celý spis.[1]) Rozklad v něm podaný jest v mnohém ohledu zajímavý. Polemika vedena jest spůsobem příkrým. Pisatel hned z počátku praví (str. 2.): „Nikdo neuzná neprávem, že jsme prolhaného kalvínského ďábla konečně přes hubu pleskli, a že jsme nuceni zjeviti, jak se to vlastně má s psaním, které p. Dr. Hoë panu hraběti Šlikovi poslal, a jak to stojí s českým jednáním, jež dalo podnět i příležitost p. Dr. Hoëovi k jednomu i druhému (t. j. spisu).“ A v 2. oddílu téhož spisu čteme (na str. 7.): „... chci dokázati, jak to nesprávné bylo, že p. hrabě Šlik důvěrný a jím zapříčiněný list tak rozšířil a k tomuto novému pohoršení a vzrůstajícímu sporu tak věrně napomohl. Toho všeho by nebylo, kdyby pan hrabě Šlik důvěrný jemu adressovaný list nedal v ruce odporníků a zvláště ne těm, jenž oddáni jsou kalvinismu.“

Uvádí se tu také, že Šlik v Drážďanech se vůči různým osobám vyjádřil, že by pod kalvínskou vládou v Čechách zůstati nemohl ani nechtěl, a že by se nejraději vystěhoval, a mimo to, že jménem stavů usiluje o to, aby králem českým byl kurfirst saský. Jistě, že asi podobné výroky Šlik učinil. Ale ty právě svědčí o tom, že jemu jako rozhodnému luteránu upřímně šlo o to, aby českým králem stal se luterán, kurfirst saský. A vysvítá to i z dalšího, že když Hoë namítal, že volba krále jest věcí politickou, v níž on kurfirstovi raditi nemůže, Šlik mu odpověděl: „že se to týká zároveň cti Boží a blaha pravé evanj. církve, a potud že náleží i dr. Hoëovi k této věci ruku přiložiti, neboť kdyby Čechové ex desperatione po odmítnutí kurfirstově osobu jinou a jiného náboženství volili, a měla z toho na dlouho

[1]) „Viel und längst gewünschdter gründlicher wahrhaftiger Bericht, ob, was, woher und wiefern der Churfürstliche sächs. Oberhofprediger H. Dr. Hoë mit der böhm. Sach und sonderlich der fürgegangenen Wahl eines neuen Königs in Böh. zu thun gehabt . . .“ Leipzig 1620, 4⁰. Při tom je i „Kurzer Discurs Eines getreuen aufrichtigen, und Unpassionirten Deutschen Patrioten, über die unlängsthin in offenem Truck spargirte anzügige Schrifft und Gegenschrifften. Ein Schreiben Herrn Dr. Hoë — so er an Herrn Graffen Joach. Andre Schlickens gnaden — . . . allen evang. Potentaten u. Herrn, zu etwas Nachdenken u. Erinnerung wolmeinend in Druck gegeben 1620. 4⁰ (22 stran).

či na krátko pravé evanj. církvi vzejíti hanba neb škoda, pak že by dr. Hoë před Bohem, svým svědomím a před celou křesťanskou církví těžko se zodpovídal, když by ze své strany neužil vší možné pilnosti, když se jedná o kurfirsta."

Ale Hoë byl pletichář; [1]) zdá se, že Šlika klamal ve věci koruny české, a když Šlik, který mu byl dříve přátelsky oddán, [2]) pletichy jeho odkryl, Hoë se zlobil a nasadil pak také všecko, aby se mu pomstil.

Tyto polemiky znepřátelily Šlika s Hoëm úplně. Šlik na Hoëho zanevřel a také již vlivu saskému nijak nepodléhal. Jest to již znáti v celém dalším jednání Šlikově. Šlik oddává se nové politice a mění se také i nábožensky, z rozhodného luterána stává se luterán mírnější, a nejen on, nýbrž i celá jeho strana pracuje pro svornost a jednotu. A toto stanovisko zvláště mocně vyzírá ze Šlikova spisu, [3]) dříve již zmíněného, kde odsuzuje směry německé, které tu dříve působily na otázku náboženského postupu, a klade důraz na jednotu a svornost.

Bohužel nelze se tu ubrániti tomu dojmu, že toto stanovisko takřka již všeobecně v Čechách sdílené, zase potom utrpělo, když se tu uplatnily nové cizí směry a to falcké, — výlučně zase kalvinistické.

[1]) V Čechách byl proto velmi nenáviděn, napsáno proti němu mnoho pamfletů. V knize mus. 42 C 275 je seznam 24 traktátů, v č. 42 C 191 jsou i jiné ještě. Zvláště drsný je český veršovaný paškvil z r. 1613, na němž je podepsán M. Joh. Sušicenus. O tomto pamfletu píše v „Květech" 1886 „Pokojníci Staropražští r. 1608" Zikm. Winter. Hoë se Čechům při povstání mstil a poštval proti nim kurfirsta. — Hoë nar. se ve Vídni 1580, zemřel 1645. Byl velmi literárně činným. Seznamy jeho spisů jsou uvedeny od Dr. E. Otto: „Jahresbericht des Vitzthumschen Gymnasiums in Dresden" 1898; dále viz o něm: Allg. deutsche Biographie XII.; Herzog: Realencyklopädie für protest. Theologie u. Kirche (čl. od Tholucka) a v Hauckově novém vydání ve sv. VIII. čl. od D. F. Dibelia; mimo to Knapp: Matthias Hoë von Hoenegg" v „Hallesche Abhandlungen zur neueren Geschichte" 1902; dále pak: „Jahrbuch für die Geschichte des Protestantismus in Oesterreich" 1899 v čl. Scheufflerově: „Der Zug der öster. Geistlichen nach u. aus Sachsen."

[2]) Když byl Hoë z Prahy odvolán ke kurfirstovi, došlo více dopisů z Prahy o další ponechání Hoëho v Praze. Též Šlik se za to přimlouval.

[3]) Examen der Recepten . . . 1620.

13. VÍTÁNÍ FRIDRICHA A VJEZD JEHO DO ČECH. ŠLIK NEJVYŠŠÍM ZEMSKÝM SUDÍM A LANDVOGTEM HORNÍ LUŽICE.

23. srpna 1619 zvolena byla na sněmu českém zvláštní deputace, která měla jeti pro Fridricha. Zvolen byl i hr. Šlik a svěřeno mu vůdcovství deputace této, snad právě proto, aby se tím spíše se zvolením Fridrichovým usmířil. Nežli však k tomu došlo, aby Fridrich do Čech byl uveden, odehrály se ještě mnohé výjevy. Dalo se čekati: přijme-li Fridrich volbu za českého krále, že to bude casus belli mezi ním a císařem. Císař ovšem všelijak působil na Fridricha, aby volby nepřijímal. Ještě 8. října z Mnichova, kde měl vážné jednání s vévodou Maxmiliánem, poslal k k Fridrichovi hraběte Jakuba Ludvíka z Fürstenbergu.[1] Rozklad tohoto císařského vyslance byl bez účinku, ježto Fridrich se již rozhodl. Resoluce jeho udála se, jak falcký raďa Ludvík Camerarius oznamuje „ex tempore“,[2]) aby se Fürstenberga brzy zbavil. Fürstenberg podal zprávu císaři o svém poslání dne 17. října.[3])

Matka Fridrichova zbledla, když obdržela zprávu o zvolení synově českým králem. Tchán jeho, anglický král Jakub, varoval jej a českým stavům odepřel všecku podporu.[4]) Jednal také s Ferdinandem II., ale nadarmo činil mu návrhy sprostředkující. Kollegium kurfirstů v dlouhém dopisu představovalo Fridrichovi nebezpečí spojené s přijetím české volby. Císař Ferdinand II. vyzval konečně Fridricha prostřednictvím vyslance svého, hraběte Jana z Hohenzol-

[1]) Instrukce pro Fürstenberga dt. 4. října 1619. ve dvorním a stát. archivu ve Vídni; Dr. G. Tumbült: „die kaiserliche Sendung des Grafen Jakob Ludwig zu Fürstenberg an den Kurfürsten Friedrich V. von der Pfalz i. J. 1619. (Zeitschrift für die Gesch. des Oberrheins XIX.)

[2]) Klopp: „der 30 jährige Krieg bis zum Tode Gustav Adolfs 1632“; str. 433.

[3]) Copie této relace nalézá se v kníž. archivu v Donaueschingen, otištěna od Tumbülta v čl. „Sendung des Grafen J. Ludwig zu Fürstenberg“ str. 10—11. — Gindely tvrdí, že originál této relace se nachází v dvor. a stát. archivu ve Vídni, ale tomu tak není. Kde je, nevíme. —

[4]) Veröffentlichungen der Komission für neuere Gesch. Österreichs III.: „England“ von Alfred Franz Pribram 1907. 123.

lernu, aby dobrovolně ustoupil. Varovných hlasů bylo tedy dost. Choť Fridrichova stála na tom, že ustoupiti nelze. Fridrich se rozhodl 28. září 1619., že volbu českou přijme a dva dny na to oznámil toto rozhodnutí své direktorům království českého. Začátkem října vědělo se v Čechách, že Fridrich volbu přijal. Brzy na to vypravil se Fridrich na cestu z Heidelberka do Prahy.

Čeští vyslanci a s nimi i vyslaní z Moravy, Slezska a Lužic — v počtu 20 osob, očekávali krále a královnu v Chebu, odtud pak v 18 šestispřežních nádherných vozech jeli jim vstříc do Waldsasu (24. října). Zde bylo uvítání. Hrabě Šlik pronesl ke králi řeč vážnou jazykem německým, kterouž sobě také i ve spis uvedl . . .[1]) Přítomen byl i bratr krále Ludvík, králův nejstarší syn Jindřich Fridrich, kníže Kristian z Anhaltu, i jiní vynikající muži nalezali se v družině královĕ. Z řeči Šlikovy, která na více místech otištěná se nalézá, vysvítá, že Šlik své úloze dobře dostál. Na konec požádal krále, aby vyslancům podepsal obvyklý revers a vydal se s nimi do Prahy.

Fridrich odpověděl velmi laskavě a milostivě, že zachovávati bude všecka privilegia a svobody zemské, k čemuž že si žádá Boží pomoci i podpory stavů. Po té zvolený král podal jednomu každému z vyslanců ruku a deputace odebrala se k choti královĕ, kterouž ve francouzské řeči pozdravil p. Václav Vilém z Roupova. Královna v téže řeči poděkovala. Na to odebrala se královská rodina a celá družina s vyslanci zemí do chrámu, kdež dvorní kazatel Scultetus vykonal pobožnost s kázáním na text Ž. 20.

V úvodu kázání řekl Scultetus, že „z milosti a dobroty Božské se to stalo, že kníže a Pán náš nejmilostivější, falckrabě Fridrich kurfirst, 26. srpna pořádně volen jest za krále českého, nepochybně k dobrému a ku potěšení všechněm souženým a zarmouceným církvím evanjelickým.“

Kázání samo jest výkladem žalmu 20., mluva je biblická, případná, svědčící, že Scultetus byl obratným řečníkem. Ke konci kázání pronesl Scultetus blahopřání: „z gruntu

[1]) Viz Skála III. 349., Theatrum Europaeum str. 268.

srdce přeji Vaší královské Milosti před celým vzácným shromážděním k tomu tak slavnému povolání a důstojenství, štěstí, bohatého požehnání, zdraví, pokoje a všecko nejlepší dobré, tak aby se všecko vedle žádosti srdce dálo, a všeliká rada dobrá Vaší královské Milosti vyplněna byla . . .“[1]) Na to vykonal kazatel vroucí modlitbu a modlil se v ní také za „všecky potentáty světa, krále, knížata a panstvo, obzvláště Jeho milosť královskou ve Velké Britanii, tolikéž jeho Milosť královskou v Čechách, Její Milosť královnu, paní máti, pana bratra, i dítky milé Jeho Milosti královské, pány mladé i kněžnu, i všecky jiné s Jich Milostmi spřízněné a přátelstvím spojené: tolikéž Jeho Milosti královské místodržícího v hořejším kurfirstském Falcu, Jeho Milost kníže Kristiána z Anhaltu, Její Milost kněžnu paní manželku i milé dítky obojího pohlaví . . . a pak za všecky poddané v království Českém, markrabství Moravském, v Rakousích i na jiných místech, jenž od rozlícených nepřátel slova tvého, ó Bože, veliká trápení a soužení snášejí, ohněm, mečem navštěvováni bývají: ó přispějž jim na pomoc mocným ramenem svým, zporážejž až k zemi koně i jezdce, spaluj ohněm prchlivosti své vozy nepřátel, tak aby poznali, že ty sám, ó Hospodine, jsi lidu svému jedinké útočiště i síla, ve všelikém soužení pomoc vždycky hotová.“

Potom byla hostina a král skrze svého hofmistra hraběte ze Solmsu, tajného rady Acháce z Donína a dvorního rady Dr. Cameraria dal doručiti vyslancům revers v latinské řeči.[2]) V reversu tomto zavázal se Fridrich, že chce stavům každé jednotlivé země všecka privilegia a svobody jejich potvrditi a zejména „třem stavům království Českého

[1]) Kázání toto jest i česky tištěno pod názvem: „Vysvětlení žalmu XX. ve Waldsaxu tak řečeném Městečku, v Hořejším kurffirštském Falcu 14./24. dne měsíce října učiněné léta Páně 1619., toho dne, když nejjasnější a vysoce urozené kníže a Pán, zvolený král český, Frydrych toho jména první, falckrabě při Reynu, sv. říše arcytruksas a kurffiršt, kníže Baworské etc. od výše jmenovaného království, a k němu přivtělených zemí, jako Moravy, Slezska, Hořejších a Dolejších Lužic, wzácných a slawných Pánů Wyslaných, za krále a Pána přijímán byl.“ (V universitní bibliotéce sign. 54 D 46.)

[2]) Originál jeho se nám nezachoval; znění jeho máme v čes. překladu u Skály III. 352.

— nejdéle ve čtyřech nedělích po korunování — všecka privilegia, obdarování, svobody, práva a zřízení zemská, — obzvláště pak majestát na svobodné náboženství křesťanského provozování jim daný, tolikéž porovnání mezi stranou pod jednou a pod obojí, jako i mezi samou stranou pod obojí stalé, též konfederací, jakož i speciální artikule téhož království Českého na generálním sjezdu obecném na hradě Pražském konaném 26. srpna 1619 a snesení jeho obsažené — ratifikovati — a majestát na to královský — rukou vlastní podepsaný a pečetí královskou stvrzený — konečně odvésti.“ [1])

Vjezd krále do Čech byl slavný a vítání na různých místech okázalé. V družině jeho bylo 569 osob. V Chebu vítal krále purkmistr Krahmer z Pograthu, na noc dorazil král do Falknova, kde byl hostem hraběte Jana Albína Šlika[2]). Dne 27. října bylo vítání v Žatci. „Přistoupili purkmistr se všemi konšely ke králi, — při němž také v tu dobu ssedše s vozů svých postavili se Joachim Ondřej Šlik hrabě a Václav Vilém z Roupova, aby doslýchali, co se mluviti bude, — poručili ho vinšem a slovy pokornými přivítati v jazyku latinském Tobiášovi Felixovi, přednímu písaři radnímu . . .“[3]) Přes Louny a Buštěhrad dojel král ku Hvězdě, kde poobědval se svou družinou.[4]) 31. října odpol. mezi 3—5 hod. dostihl celý průvod do Prahy, kde zvláště bylo slavné vítání.[5]) Na hradě Pražském, kde před tím vše pečlivě připraveno bylo, uvítal královskou rodinu hrabě Šlik krásnou řečí.

[1]) Originál tohoto majestátu datovaný v Norimberce 2. pros. 1619. se zachoval v úřadě desk zemských podnes pod č. 24. O tom všem nám podává zprávy i se zněním tohoto majestátu J. Čelakovský v Č. Č. H. 1897: „Majestát krále Fridricha Falckého“ str. 249.

[2]) O něm viz „Sitzungsberichte der kais. Akademie der Wissenschaften 1851, VII. str. 1—10.

[3]) Skála, Hist. III. 355.

[4]) Jos. Svátek: Vjezd krále Fridricha do Čech r. 1619 v „Obrazech života,“ domácí illustr. bibliothéka zábavného i poučného čtení, Litomyšl 1861.

[5]) Šimon Lomnický složil dvě písně: „O slavném příjezdu do Prahy a korunování Fridricha krále a Alžběty manželky jeho, 4. list. 1619.“ a „Sedlské vítání aneb prostá a krátká písnička o osvíceném knížeti Fridrichovi, voleném králi čes.“ — Viz Jos. Riss: Šimon Lomnický z Budče“ v Č. Č. M. 1863. a Ad. Voigt, Effig. Ernd. Boh. P. I. p. 54. —

Korunovace krále vykonána byla 4. listopadu[1]). Korunovaci vykonali administrátor Jiří Dikast se seniorem bratrským Janem Cyrilem v chrámě svatého Víta, který před tím nechal Fridrich, jak Lebzelter svědčí, — důkladně prohledati, aby tu nebylo snad něco od jesuitů nastrojeno. U všech dveří pak rozestaveny byly stráže. Po korunovaci konala se přísaha stavů, „před níž P. Jeroným Lappi, rodilý Vlach z Bologni, generální visitátor řádu konventuálů, slovem i písmem katolíky varoval, aby se žádnou mocí nedali ku přísaze té pohnouti.“[2]) O průběhu korunovační slavnosti máme podrobné zprávy zachovány.[3]) Fridrichovi věnován při příležitosti korunovace nádherný exemplář bible, patrně z Jednoty Bratrské[4]) Dne 7. listopadu provedena i korunovace královny Alžběty.

Vlídné chování královo bylo velebeno a mnoho se od něho čekalo, za to královna Alžběta se v mnohém nelíbila.[5])

Hned po korunovaci odstoupilo direktorium a král obsadil nově nejvyšší zemské úřady. Hrabě Šlik byl jmenován nejvyšším zemským sudím. „Počítal však s úřadem nejvyššího kancléře, kterýž vynášel přes 60.000 tolarů, kdežto úřad nejvyššího zemského sudího byl spojen jen s malými příjmy. Byl tím jaksi rozladěn.“[6]) Bezpochyby proto byl jmenovám ještě landvogtem hornolužickým.

Dosáhnuv tohoto úřadu vešel vlastně Šlik v hodnost, již zastávali i někteří jeho předkové. Tak byl již v létech

[1]) Korunovační obřad popsán jest ve spisu: „Variorum discursuum Bohemicorum Nervi Continuatio XI. sive aureum Bohemorum Seculum. Böhmisch Freudenfest, welches die göttliche Majestät den Böhmen zu celebriren u. zu halten Zeit und Mittel verordnet und gegeben hat. Wie uns dann dessen Herrlichen Göttlichen Wunderwerks und glückseligen erwünschten Fortgangs Herr Johann Huss redivivus, Martyr Constantiensis Constantissimus in seiner Gratulation, Adhortation, Vermahn u. Glückwünschung berichten u. erinnern thut. 1619. Gedruckt zu Prag durch Lorentz Emmerich“ Viz Skála, Historie čes. III. 370 a násl.

[2]) H. Kolmann: „Jednání kardinála Harracha s dvorem císařským r. 1626.—7. v příčině náboženství“, Č. Č. H. 1897. str. 392.

[3]) Acta bohemica 1620, 138. Skála, Hist. a j.

[4]) Chr. A. Pescheck: „Die böhmischen Exulanten in Sachsen“, Leipzig 1857. str. 122. — Nalézá se v čes. museu a opatřen jest písmem F. R. (Fridericus Rex) 1619.

[5]) A. Gindely: „Geschichte des 30jährigen Krieges,“ Leipzig 1882. Str. 135.

[6]) K. Aug. Müller: „Fünf Bücher...“ Dresden u. Leipzig 1841, str. 281.

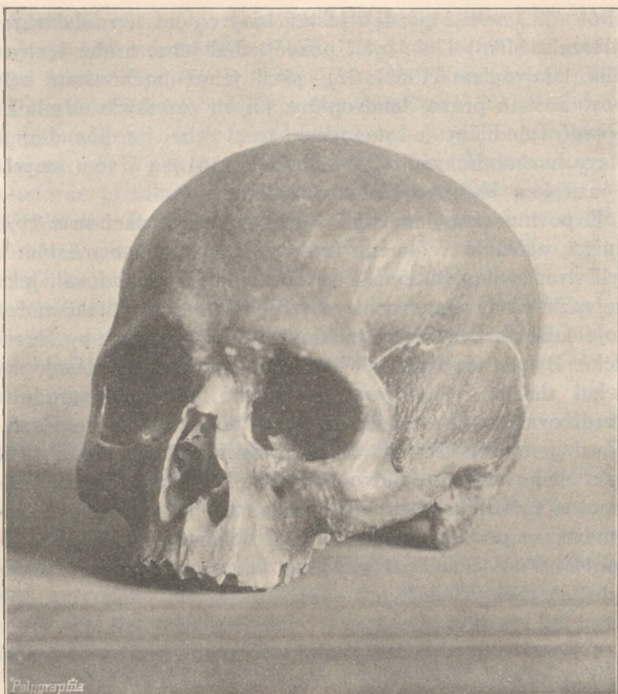
1544—54., ne-li i později ještě, landvogtem hornolužickým Albrecht Šlik.[1]) Dále byl i později děd jeho, hrabě Jáchym Šlik, landvogtem (1562—72), před jehož jmenováním byly povinnosti a práva landvogtů a jiných zemských úředníků přesně ujednány a stanoveny mezi cís. Ferdinandem a stavy hornolužickými (20. listopadu 1561.) a v tom smyslu i instrukce Jáchymovi Šlikovi vydány.

K povinnostem landvogta, jenž byl první osobou v Hor. Lužici, náleželo ve jménu královĕ zadávati léna městům a rytířstvu, svolávati zemská shromáždění a rozhodovati jako nejvyšší úřad ve sporech, ve válce vedl landvogt jako vůdce voje lužické. Landvogty jmenovány byly vždy osoby šlechtické. Byl to úřad dle všeho i výnosný. Ovšem stávalo se velmi zhusta, že landvogti se mnoho ani v sídle úředním nezdržovali, majíce obyčejně i jiná poslání u dvora. Zastupoval je v úřadě velmi často zemský hejtman. Roku 1619 bylo stanoveno, že landvogti v obou Lužicích, i zemští hejtmani a sudí, musí býti náboženství evanjelického.[2]) Je zajímavo, že po Jáchymovi Šlikovi[3]) ucházel se o úřad landvogta hornolužického i syn jeho Julius, otec Jáchyma Ondřeje, ale bezvýsledně.

[1]) Neues Lausitzisches Magazin 1869. Dr. Georg Hille: „Chronologisches Verzeichniss der im Rathsarchiv zu Luckau in der Niederlausitz befindlichen Urkunden“, str. 124.

[2]) Dle čl. 16. společné úmluvy mezi Čechy, Moravany, Slezany a Lužičany učiněné při generálním sjezdě v Praze 31. července 1619.

[3]) Jáchym Šlik, hrabě z Pasaunu, pán z Holejče a Ostrova, a na Rábenšteině, byl jmenován landvogtem koncem r. 1561, obdržev k úřadu tomuto instrukce od cís. Ferdinanda I. 29. pros. 1561. Jsou vypsány v stát. archivu ve Vratislavi Rep. 135. Worbs Mscr. No. 61. str. 263—280., otištěný v díle Nik. Sig. von Redern: Lusatica Superior, 1724. str. 196—204. (univ. bibl. v Praze B. VI. 123) spolu i s reversem Šlikovým daným stavům ve čtvrtek po třech králích 7. ledna r. 1562. Úřadování jeho je popsáno v rkp. Worbsově str. 260—309. Byl nestranný a spravedlivý, kde náleželo i přísný. Dlel často na dvoře královském a svěřena mu různá diplomatická poslání, získal si zejména zásluhy o mír Štětínský r. 1569. (Listiny v sas. stát. archivu v Drážďanech. 4 sv. Loc. 8100). Jeho styky s mathematikem M. Bartol. Scultetem jsou popsány v N. Lausit. Magazin 1907, str. 60. a násl. O něm více v témže časopisu roč. 1899, 1905 a 1912 (str. 195—196), dále Chr. G. Käuffer: „Abriss der Oberlaus. Geschichte“, Görlitz 1804. III. 361. Některé listiny jeho se týkající nalézáme i v musej. archivu v Praze. (ku př. účet Krištofa z Hallersteinu v Bruselu ze dne 17. července 1588. na 218½ tol. za čalounické věci, látky a koberce; list hr. Jáchyma Šlika ze dne 13. září 1560 (český) svědčící purkmistru a

Lebka hr. Jáchyma Ondřeje Šlika v zámku Kopidlenském.

Jáchym Ondřej Šlik byl jmenován landvogtem 2. května 1620, patrně k svým zásluhám, jichž si získal tím, že při-

radě města Plzně; něm. list ze dne 17. list. 1561. svědčící městu Jáchymovu (porovnání) a j. — Manželka jeho slula Lukrecie roz. hraběnka ze Solmu, s níž měl tři syny Jeronýma, Ferdinanda a Julia. Julius prosil po smrti svého otce (5. ledna 1572) sas. kurfirsta Augusta o přímluvu u cís. Maxmiliána II., aby mu byl po otci svěřen úřad landvogta. (Hl. sas. státní archiv v Drážďanech. Loc. 8500 f. 178.) Čeho nedosáhl Julius Šlik, toho dostalo se synu jeho Jáchymovi Ondřejovi. O landvogtech, kteří působili před Jáchymem Ondřejem Šlikem, máme zprávy v III. sv. Worbsova ruk. 61. „Zur Geschichte der Herrn Landvoigte in Oberlausitz im 16. u. 17. Jahrh. bis das Markgrafthum Oberlausitz an Chursachsen gelangt“ (v st. archivu ve Vratislavi). Jinak o horno-

Rukopis Jách. Ondř. hr. Šlika a jeho choti Voršily Žofie roz. z Oppersdorfu.

měl stavy hornolužické, že 27. srpna 1619. dali souhlas k zamítnutí Ferdinandově.[1])

lužických landvogtech nalézáme obšírné zprávy v „N. Lausitzisches Magazin" 1889. od Dr. Herm. Knothe a Dr. Köhler: Geschichte der Oberlausitz, Görlitz 1815. str. 185. a násl. — Hrabě Jáchym Šlik měl také v H. Lužici statek Rattwitz, severozápadně od Budišína, koupil jej r. 1563, od Jindřicha z Plánice na Ratiboru. Prodal jej však v témže roce Fabiánovi z Kotvice a jeho synu Zikmundovi v Budišíně. (Dr. H. Knothe: Gesch. des Oberlausitzer Adels u. seiner Güter, Leipzig 1879. str. 593).

[1]) Hor. Lužice před tím 6. a 7. října r. 1617. vzdala hold svůj Ferdinandovi. (Chr. Pescheck, Handbuch der Geschichte von Zittau, 1834. II. 555.)

O jmenování landvogta jednalo se již 30. ledna 1620. neboť dosavádní landvogt Karel Hannibal z Donína, jenž stranil Ferdinandovi, úřad svůj opustil ujev ze země. Praví se, že ho stavové lužičtí jako katolíka a stranníka Ferdinandova zahnali.[1]) Do jmenování Šlikova vedl, jak v takovém případě uprázdnění úřadu zvykem bylo, správu landvogství zemský hejtman Budišínský Adolf z Gersdorfu. 26. dubna poručil král Fridrich, aby mu byli pro tentokrát (jinak dle čl. 17. konfederace bylo jmenování landvogta právem stavů) navrženi dva kandidáti na tuto hodnost. Již však na zemském sněmu v Budišíně, konaném dne 10. března, sjednotili se stavové v tom, aby byl jmenován hr. Šlik. Byli však přece vedle něho navrženi ještě Jan Ulrich v. Schaffgotsch a Karel Magnus v. Schellendorf. Dne 2. května 1620 oznámil král Šlikovi jeho jmenování landvogtem.[2]) 16. července pak byl Šlik v úřad svůj uveden.[3]) Jakým způsobem se jeho installace konala, nevíme; o tom žádné zprávy se nezachovaly.[4]) Ale lze za to míti, že se installace konala způsobem slavnostním, jakž to i významný a důležitý úřad náměstka králova vyžadoval. Akta landvogtská z úřadování Šlikova nejsou zachována, nebo aspoň nejsou dosud nalezena. Působení jeho v tomto úřadě ovšem bylo krátké a jest také známo, že se Šlik ponejvíce v Čechách zdržoval a odtud i záležitosti úřední vyřizoval nebo se ve svém úřadě dával zastupovati zemským hejtmanem Adolfem z Gersdorfu.[5])

[1]) Dr. H. Knothe v „N. Laus. Magazin“ 1889. str. 194. a 1880. str. 35. v práci: „Der Antheil der Oberlausitz an den Anfängen des 30-jährigen Krieges 1618 — 22.“ Byl pak opět landvogtem od 18. června r. 1621.—1632., jmenován byl od sas. kurfirsta.

[2]) Oberlaus. Urk. Verzeichniss III. 288.

[3]) Christoph Hoffmann: „Sciptores rerum Lusaticarum“, Lipsiae 1719. I. 83: „16. Jul. Illustris et generosus comes Joachim Andreas Schlickius Budissinae novus huius nostrae regionis superioris Lusatiae, praefectus vel prorex solenniter inauguratur, remoto à gubernatione priore Dn. à Dohna, Burggravio. Novus Prorex deinde 24. Jul. hic apud nos pernoctavit, inde recta in Silesiam abiit (1620).“

[4]) Stát. archiv ve Vratislavi Rep. 135. Worbs Mscr. No. 61. str. 408: „Von seiner Installation findet man nirgends etvas aufgezeichnet u. ebensowenig von seinen landvoigteilichen Verrichtungen, indem er damahls bei der Armee in Böhmen war.“

[5]) Ku př. při odevzdání kostela Petrského v Budišíně evanjelíkům (viz v „Beiträge zur sächs. Kirchengeschichte 1895. v čl. prof. Dr. G.

Než dá se tušiti, že Šlik i v tomto úřadě mnohé věci zařídil a vyřídil.[1])

K nastoupení v úřadě pozdravili jej purkmistr a rada města Zhořelce dne 20. července 1620, přejíce mu ku královskému landvogtství mnoho zdaru, šťastného prospěchu a jeho příští vládě požehnání Nejvyššího.[2]) Současně oznamují mu provinění Jiřího z Gersdorfu na Herbeysdorfu s dotazem, co se s ním státi má.

Jako nově jmenovaný landvogt poslal hrabě Šlik 7./17. července 1620 list kurfirstovi Janu Jiřímu I. v záležitosti zatčení některých vrahů. Posel jeho obdržel na místě odpovědi jen stvrzenku o přijetí listu, na níž všecka titulatura byla vynechána. Hrabě cítil se tím uražena a považoval to za snižování své osoby a svého stavu a dopsal za tím účelem z Budišína dne 19. července 1620 (dle st. kal.) kancléři saskému, svému starému a známému příteli, Bernardovi von Pölnicz, protestuje proti tomuto jednání a žádaje satisfakci. V dopisu tomto vyjadřuje se Šlik ostře a hrozí, „že kdyby byl na místě, že by tomu, kdo to psal, péro tak ztemperoval, že by po celý čas svého života nezapomněl na hraběte Šlika“ a dodává, „nedostane-li se mu satisfakce, že stvrzenku onu (recepis) v Budišíně veřejně na pranýř nechá přibíti.“ List překvapuje prudkostí a rozhodností.[3])

Kurfirst, jemuž list Šlikův byl ukázán, vyslovil se, že list hraběte jest nerozvážný, bez potřeby že kanceláře jeho dobře zřízené se dotýká a urážlivou vyhrůžku, že recepis,

Müllera: Verfassungs- u. Verwaltungsgeschichte der sächs. Landesgeschichte“ Str. 28.) a j.

[1]) Rkp. Worbsův str. 408—413. Zde popsán jest stručně životopis Šlikův a vydáno mu svědectví dobré. Jinak rukopis tento nepodává nám ničeho nového. Dovídáme se tu, že zemští úředníci a soudí z doby Šlikovy byli r. 1621. vyměněni. (str. 415.)

[2]) List ze dne 20. července 1620. nalézající se v rukopisné sbírce Zhořelecké: Missiven 1618—1624. sign. L I. 298 b.: „Actenstücke aus der Rathskanzlei zu Görlitz enthaltend Briefkoncepte, Entwürfe, Verfügungen, Notizen etc. Nr. 4.—394 Bl. v. 31. Jänner 1618.—3. Dez. 1624.“; fol. 137. Viz příloha. 28.

[3]) Sas. archiv státní v Drážďanech Loc. 9269. „Acta Graf Schlick belangende“. Fol. 1. Viz příloha 27. Zmínka o tom u Dr. Knothe: „Geschichte des Oberlaus. Adels“ II. Dresden 1887, str. 30. — Loc. 9269. Fol. 4. Viz poznámku u přílohy č. 27: „Recognitio, so des . . .“

na němž se nalézá titul a jméno kurfirsta, na pranýř přibije, — že ho v příhodný čas tak strestá, že to bude cítiti a podruhé se takových urážlivých slov vystříhá.[1])

Když to Šlikovi sděleno bylo, uznal, že se přenáhlil, a omlouvá se ze Svijan 10. srpna 1620 saskému presidentovi Kašparovi ze Schönberga,[2]) že mu nikdy nenapadlo dotknouti se nějak kurfirsta, jeho osoby a důstojnosti, že prostě jen si na to u saské kanceláře stěžoval, jaký mu poslali recepis na jeho list, v němž třetí den po své landvogtské installaci úředně žádal o zadržení několika šlechtických osob, jež súčastnily se vraždy jistého šlechtice. Poslu, že bylo dáno otevřené stvrzení bez pečeti kanceláře (jehož opis přikládá), to čteno v Bischofswerdě v hostinci a v Budišíně veřejně na ulici dřív než mu doručeno bylo, a tak mnozí z přátel se jeho na to dotazovali, zdali to z Drážďan tak píší. Protest jeho že platil jen expedici či původci stvrzenky, nikomu jinému. Kurfirsta, že prosí o milost za své provinění, k usmíření jeho má mu president Schönberg nápomocen býti. Ještě 30. ledna 1621 píše ze Zhořelce Šlik kurfirstovi a prosí v téže záležitosti o milostivé odpuštění.[3]) Známa jest nám i záležitost Žitavská, kterou měl Šlik vyšetřovati. Týkala se purkmistra Zikmunda Kindlera, jenž byl od Žitavských nenáviděn. Bohatý soukromník, Magister Jan Schindler, jako mluvčí obce žaloval na něj koncem dubna 1620, že je velmi pyšný a domýšlivý, že potupné věci mluvil proti novému králi Fridrichovi a j. Městská rada konečně purkmistra sesadila s úřadu. Tento však jel (28. června) s Lic. Rombergrem do Prahy a stěžoval si u krále na jednání městské rady. A tak z uložení králova měl Šlik tuto záležitost jako landvogt vyšetřovati. K vyšetřování stanoven byl den 15. září, ale již k němu nedošlo pro válečné události.[4])

[1]) Loc. 9269. Fol. 4. v sas. st. archivu, Drážďany 16. července 1620 Viz přílohu 26.

[2]) Loc. 9269. Fol. 5. Viz přílohu 29.

[3]) Loc. 9269. Fol. 41. v sas. st. archivu. Viz přílohu 33.

[4]) Chronicon Kiessling pag. 783 a násl. Rukopis Žitavské radniční bibliotéky. U Knotheho práci v Neues Laus. Magazin 1880, str. 33, Chr. Pescheck: Handbuch der Gesch. von Zittau 1834, I. 529.

V červenci r. 1620 ukládá král Fridrich Šlikovi vyšetření sporné záležitosti mezi Krištofem Trautmannem a Kašparem z Fürstenau, odkazuje jej na předběžné vyšetřování, které vykonal hejtman hornolužický Adolf z Gersdorfu, akta že nalezne jednak v registratuře svého úřadu, jednak i v přiloženém opisu.[1])

K jiným ještě věcem, které Šlik jako landvogt vyříditi měl, vrátíme se při dalších událostech. Jsou to už jen události doby válečné a Šlik z povinnosti úřadu činí ještě, co se vůbec činiti dalo, když již vlastně všecko bylo pro Fridricha ztraceno.

14. SKULTETUS. HOLDOVACÍ CESTY KRÁLE FRIDRICHA. PŘÍPRAVY K VÁLCE.

Králi Fridrichovi narodil se v Praze 27. prosince 1619 syn Rupert,[2]) z čehož radost byla veliká a stavové chtěli jej prohlásiti následníkem trůnu s pominutím starších synů Fridrichových. Křest konal se 21. března 1620, při čemž stavové složili do vínku vzácné dary. Čeští stavové věnovali 24.000 tol., slezští a moravští po 18.000 tol., lužičtí 10.000 tol. Čeští a moravští stavové složili dary v dluhopisech splatných do dne a do roka. Ovšem asi král už peněz těch pro prince neobdržel.

Královští manželé pokazili si brzy sympatie obyvatelstva, jimž se až dosud těšili. Vinu na tom měl Scultetus. Již při prvém kázání v Praze[3]) Scultetus posvěcuje jaksi chrám sv. Vítský k služběBoží na základě Ž. 45, 14 učinil zmínku o mod-

[1]) List ze dne 1. července 1620. dto. v Praze, Man. 20. Bautzen, Gersdorf-Weychasche Bibliothek 121, opis v zem. archivu. Viz přílohu 25.

[2]) O něm v „Neue Heidelberger Jahrbücher", 1905 v čl. Anna Wendland: „Elisabeth Stuart, Königin von Böhmen"; S. v. Spruner: „Pfalzgraf Rupert, der Kavalier."

[3]) Kázání druhé, w kostele Všech swatých na hradě Pražském konané, jmenovitě o Slávě a Důstojnosti Boží Církve rytěřující zde na světě, 24. Octobris podle starého kalendáře od Dr. Abrahama Sculteta, z německého jazyka do češtiny přeloženo. Vytištěno v Nowém Městě Pražském u Daniele Karla z Karlspergka. (Univ. bibl. v Praze sign. 54 D 46).

lách řka: „Nebo ti, kteří modlám slouží, a v nouzi a potřebách svých k věcem stvořeným se utíkají, takoví se tím chlubiti a ubezpečeni býti nemohou, aby modlitby jejich měly vyslyšány býti.“ Při tom vyhlásil to za velký div Boží, že „krále evanjelického v království českém sobě od Boha daného máme“; jakož i to div, že „já tohoto dne na této kazatelnici stojím a o vnitřní slávě Boží církve slovo Boží káži.“

Vlivem jednostranného konfessionalisty, nesnášenlivého dvorního kazatele Sculteta, uplatňoval se brzy ode dvora směr kalvinistický. Král si přál, aby chrám sv. Víta byl pro něj upraven. Za tou příčinou vypuzeni odtud kanovníci a správu chrámu převzal Scultetus. Oltáře, sochy, obrazy a kříže byly z chrámu vyhazovány a mnohá cenná, umělecká památka zničena.[1]) Ovšem mnohé věci byly též od vypuzených kanovníků odvezeny do Řezna. Mnozí domlouvali Scultetovi a radili k trpělivosti, ale on jen odpovídal slovy Samuelovými (I. Sam. 7. 3.): „Jestliže celým srdcem svým obracíte se k Hospodinu, odejměte bohy cizí z prostředku sebe.“ — Co se dělo, bylo v tak pohnuté době neprozíravé a zvláště na váhu padá, že vyklízení chrámu se dělo způsobem tak nešetrným, vandalským. Právo Fridrichovo, zříditi si kostel zámecký a dvorní po svém způsobu náboženském, nelze ovšem upírati. Ale bylo potřebí toho hned na počátku vlády jeho a v tom způsobu, jaký byl volen? Očista chrámu provedena 20. a 21. prosince pod vedením Scultetovým a také i za přítomnosti krále, jakož i nejvyšších úředníků zemských kalvinismu blízkých, jakož i pánů z Jednoty bratrské; zejména jmenují se: nejvyšší purkrabí Buchuchval Berka z Dubé, nejvyšší kancléř Václav Vilém z Roupova, Petr Milner z Milhausu, Václav Budovec z Budova, pán z Berbisdorfu, z Michalovic a jiní. Nevhodně volena k tomu doba předvánoční.

[1]) Extract dopisu tištěného r. 1621. 4°. Viz též: Ant. Housátko: „Die kais. königl. dann des Königreichs Böhmen Haupt- u. Metropolitan-Kirche zu St. Veit ob dem Prager Schlosse“, Praha 1833 str. 32 a násl. Scultetus „De curriculo vitae“ 1625. 79, sám doznává, že se o to vyklizení chrámu přičinil a to proto, že by nemohl kázati slovo Boží v chrámě vyzdobeném obrazy a rytinami Bohem zapovězenými. — Viz i Dr. Hrejsa: Česká konfesse . . . str. 550—1.

Ký div, že zdvihl se proti tomu všemu odpor mnohých! — 22. prosince (v neděli 4. adventní) konal tu Scultetus služby Boží po způsobu reformovaném.[1]) Kázání založeno bylo na textu II. Mojž. 20. 4—6: „Neučiníš sobě rytiny...“ Scultetus konal kázání toto na ospravedlnění svého jednání. Hned v úvodu řekl, že to „mnohým novou a neobyčejnou věcí zdáti se bude, že oltářové a modly z kostela tohoto jsou vyvrženy a vymetány“. Poukázal na to, že papežství prý zatajilo a v známost neuvedlo přikázání o obrazích z desatera a že „do dnešního dne mnozí pohříchu i z evanjelických v tom smýšlení domnělém a pověrném hluboce vězí“; na to učinil rozklad o tom, že „Bůh nechce, nemůže a nikoli nemá malován, aneb obrazu připodobněn býti.“ Mnozí prý před obrazy na oltářích postavenými a před krucifixy se sklánějí, jiní klobouky před nimi snímají, svíčky a lampy jim rozsvěcují. Na to rozebírá otázku: „co by křesťanské vrchnosti činiti náleželo, když by ke konání náboženství svého chrám nebo kostel sobě volila a obrala, a to kostel takový, který by obrazy modlářskými zanešen a zanečištěn byl?“ Sám Pán Bůh na to odpovídati ráčí: II. Mojž.: „Zboříte oltáře jejich a modly jejich polámete a jejich háje posekáte“ a cituje i písmo dále: 5. Mojž. 7, 5; 12, 3; I. Jan 5, 21; II. Kor. 6, 14+15 a j. A praví: „Ale nacházejí se tu i jinde lidé takoví, kteří se o to pokoušeti a jako v hádku neb rozepři s všemohoucím Bohem se vydávati smějí, a když Bůh velí a poroučí, aby obrazové modlářští s oltářů byli shazováni a ztroskotáni, oni pak na odpor tomu praví, že modlářství, obrazové a oltářové mají zanecháni býti. Důvodové pak jejich jak převelice mdlí a právě slamění jsou, kteréž na odpor zjevnému, patrnému Božímu slovu stavěti smějí.“ „Tomu vyučujeme, aby věci takové, bez nichž výborně dobře býti můžeme, a které

[1]) Krátká, avšak na mocném gruntu a základu Svatých Písem založená Spráwa o Modlářských Obrazích: učiněná shromáždění křesťanskému v kostele hlawním Hradu Pražského, toho času, když z milostivého Jeho Milosti králowské poručení kostel slawný zámecký ode všech Modl a modlářství wyčišťován byl, w neděli čtwrtou adwentní, to jest 12./22. dne prosince, léta P. 1619 od D. Abrahama Scultéta. Wytištěna w Nowém Městě Pražském u Daniele Karla z Karlspergka léta 1620. (Univ. bibl. 54 D 46.)

jsou nebezpečné, k tomu velice snadné tomu neb jinému příčinu k modlářství dáti a ponuknouti by mohly, s cesty a s očí, aby složeny byly podle světlého a patrného Božího Slova poučení..." A na to prohlašuje, že „modly neb obrazy nejsou k ozdobě, ale k lehkosti a hanbě v křesťanských kostelích, jsou velikým pohoršením Turkům, židům i pohanům." A připojuje: „ještě i u nás nalézá se mnoho obrazů modlářských, mnoho oltářů, mnoho kalichů, roucha mešního, křtitelnic a jiných domnělých ozdob kostelních." Pán Bůh káže: „Zboř, polámej, posekej, ztroskotej, ohněm spal, t. j. sejmi je s očí lidských." Vrchnost to nemůže a nemá přehlížeti a tomu povolovati.

Kázání své zakončil Scultetus těmi slovy: „A protož kdožkoli osvíceně na tyto věci prohlídá a v bázni Boží o nich přemyšluje, takový každý netoliko se horšiti na tom nebude, že obrazové modlářští s očí lidských složeni jsou: alébrž Pánu Bohu za to děkovati bude, že ta mrzutá ohavnost všechněm zjevná a patrná, jako i pohoršení škodlivá zdvižena jsou. Pakli by se ještě vždy někdo nacházel, že by se na něčem zastavoval, a v pochybnost věci některé uvozovati chtěl, takový každý nechť by směle a doufanlivě se ohlásil, nás navštívil, a s námi o to rozmluvil, má jemu ve vší tichosti a se vší rozšafností odpovědíno, a z Slova Božího dostatečná zpráva o tom učiněna býti."

Je patrno, že Scultetus bral se hned cestou svou a přiznal neohroženě barvu. Byl to postup radikální. Kázání bylo působivé a pod dojmem jeho přišel prý i hrabě Šlik ke králi a vysloviti se měl, aby v celé zemi taková reformace provedena byla, podobně tak učinil i pán z Michalovic, oba dobří luteráni.[1])

[1]) Dr. Hrejsa: Česká konfesse str. 551, viz zde vyňatek ze spisu Corvínova „Kurtzer aber wahrhafftiger Bericht, Von der grausamen Verfolgung..." — Corvín byl kalvinista, známý se Sculletem již z Heidelberku. Je podivením, že Scultetus sám se Šlikova tohoto výroku nikde nedovolává. Vůbec je zmínka Corvínova o Šlikovi ojedinělá. Dlužno ji bráti zdrženlivě; je-li pravdivá, tedy lze si ji vysvětliti jen ohledem na krále, jemuž Šlik byl oddán. O odstranění mešních rouch u staroutraquistů Šlik již dříve usiloval, o jednotný řád církevní a bohoslužební u podobojích všech usiloval rovněž; nezaráželo by mnoho, jestliže si snad přál i jednotné reformace v zemi, pokud se týče úpravy

Jest zajímavo, jestliže tak Šlik učinil. Překvapuje to tím více, že do luterského něm. chrámu u Salvátora v téže době přijat byl oltářní obraz Kristův z jesuitského kostela. [1]) A přece Šlik tento chrám zvláště navštěvoval a o něj nejvíce se staral.

Podivení naše je tím větší, že právě hrabě Šlik v témže čase jako nejvyšší sudí zemský byl žádán latinským listem [2]) od Kašpara Arsenia z Radbuzy, děkana kapituly Vyšehradské, o zastání a ochranu drahocenných památek z chrámu sv. Vítského vyházených. A hrabě Šlik, ač králi byl oddán, věci se ujal a nehrozil se vyjádřiti odpor svůj proti pustošení chrámu sv. Víta žádaje krále, aby bylo-li by co toho, úmysl svůj změnil a lidu k nějaké potržce v tyto nebezpečné časy příčiny nedával, kterýž učinil se v tom náležitě omluvena, že neřku-li toho žádnému neporučil, ale ani na to nepomyslil. — Z toho je patrno, že ničení ozdob a památek chrámových dělo se na popud Scultetův.

Stanovisko Šlikovo je zřejmé: souhlasil s očištěním chrámu sv. Víta a tak asi podobně, aby byly i jiné chrámy katolické a staroutrakvistické [3]) zreformovány, to jest soch

chrámů. Ale tu myslel Šlik asi jen na chrámy katolické a staroutrakvistické. — Tvrzení Corvínovu odporuje Skála III. 419: „. . . nejvyšší sudí zemský hrabě Jáchym Ondřej Šlik velmi byl tuze na odpor té příliš náhlé reformaci a prosil původcův jejich za to velmi snažně, aby s tou věcí kvapeno nebylo pro mnohé důležitější příčiny, ale s tím se vším že nic uprositi nemohl.“

[1]) Extract eines Schreibens; Dr. Hrejsa: Česká konfesse: str. 551. — Páni Vilém st. z Lobkovic a Prokop Dvořecký z Olbramovic, vyžádavše si některé oltářní okrasy od sv. Víta věnovali je německým chrámům evanj. v Praze.

[2]) List datován jest v Praze 8. ledna 1620 a poslán byl nejen Šlikovi, nýbrž i jistě jiným vlivuplným osobám, jako na př. Thurnovi a j. Otištěn jest od Pešiny z Čechorodu v knize: „Phosphorus septicornis Stella alias Matutina: hoc est sanctae metropolitanae divi viti ecclesiae Pragensis Majestas et gloria . . . Pragae 1673.“ Str. 362 a 591.

[3]) Chrámy staroutrakvistické měly vnitřní zařízení téměř katolické. V evanj. chrámech byla již více méně jednoduchost zařízení. Ovšem oltáře, kříže i obrazy zde byly. Ale chrámy tyto již značně se lišily od katolických a staroutrakvistických. Ovšem narážky Scultetovy se i ev. chrámů týkaly. A také Scultetovi se podařilo, že na některých místech (ač málo jich bylo) chrámy ev. i těchto ozdob zbaveny byly, ale to jen tam, kde byl kazatel směru kalvinistického. Jinak luteršťí kazatelé proti této novotě vesměs prudce kázali a po celé zemi se jevil mocný odpor proti této reformě vládou protežované. Rozhodovala zde dlouholetá domácí zvyklost. A zdá se, že se ustálilo v Čechách přesvědčení, ne-

zbaveny, ale protestoval u krále, když viděl, že se to děje nešetrně, že se památky umělecké ničí, což se rozhodně díti nemělo.

Protestace Šlikovy nebylo dbáno, i Thurnovy výstrahy byly nadarmo. Bezohledný Scultetus nechtěl rozuměti. Naposled i luteránům vyčinil: „Vy luteráni zapácháte papežstvím!" A pokračoval ve svém směru dále, i když nevole na všech stranách se rozmáhala a kazatelé s kazatelen odpor svůj veřejně vyjadřovali.[1])

Také i kříž, který stál na mostě Karlově,[2]) kázal Fridrich (1619) městské radě odstraniti, ježto prý královna jezdíc po mostě „na toho nahého lazebníka očima svýma hleděti nemůže". Ale městská rada se tomu opřela a král na radu hraběte Šlika rozkaz odvolal. Po několika dnech však přece krucifix od někoho svržen do vody.

Události tyto byly živě přetřásány, ovšem ne na prospěch královského dvora.

Scultetus snažil se i jinak kalvinismus uplatňovati, v čemž mu i někteří páni z Jednoty bratrské pomáhali. Bratrští duchovní byli podrážděni, když panstvo z Jednoty o Vánocích r. 1619 súčastnilo se sv. Večeře Páně u sv. Víta po způsobu falckém vysluhované. Nechtěli naprosto uznati této novoty a odpírali srovnati se s tímto řádem v zemi nezvyklým. Prohlásili, že třeba setrvati na tom, co mají.

Obratným způsobem docílil Scultetus, že fary na statcích královských obsazovány byly kalvinisty.[3]) V srpnu r. 1620 učinil Scultetus králi návrh, aby četné fary královského patronátu nebyly osazovány od konsistoře, nýbrž dle jeho uvážení a rozhodnutí; připojil pak k návrhu tomu dobro-

hýbati řády, jež se po dlouholetých bojích upravily a také již vžily. Okolnost ta mnoho rozhodovala. Odpor byl i tím větší, že novota vycházela ze strany vládní a že se vidělo tu nové zasahování do svobody náboženské majestátem zaručené.

[1]) Dr. Jos. Volf: „Pustošení chrámu Svatovítského v pros. r. 1619." v Č. Č. M. 1908 str. 306—10.: „Katolíci a protestanté (luteráni) odsuzovali jednomyslně počínání kalvínů a českých bratrů, jak uvedená souvěká literatura přesvědčuje. Důvody obou stran jsou rázu čistě náboženského, a jen tu a tam se vyskytne zmínka, která ukazuje, že i umělecká cena spustošených památek jest brána v úvahu."

[2]) Fr. Ruth: Kronika kr. Prahy a obcí sousedních" str. 503.

[3]) Dr. F. Hrejsa: „Česká konfesse" str. 557 a 566.

zdání, jak by církev řádnými duchovními byla opatřena. Smysl toho byl zjevný; jednalo se Scultetovi o rozšíření kalvinismu. [1])

Scultetus kladl rád při různých příležitostech důraz na jednotu všech směrů a stran evanjelických a nejednou i před Šlikem se tak vyslovil; [2]) vůbec strojenou laskavostí hleděl si získati šlechtu, aby pak za mlčení nebo souhlasu jejího mohl klidně prováděti své záměry. Při tom nedbal majestátu ani úmluv již uzákoněných. [3])

Co z toho mohlo vzejíti? Rozkol jen. Horšili se na to duchovní, horšili se i politikové. Síly se tříštily v neužitečných sporech, jež činily situaci náramně povážlivou. Jestliže dříve mnohou potíž činily kruhy sasko-luterské, byly nyní zde horší ještě potíže se strany falcko-reformované, protežované dvorem královským dle zásady: „cuius regio, huius religio." Zkrátka, cizí vlivy se tu znovu uplatnily a přirozeně narazily. Poměry náboženské staly se spletitějšími, klidné již soužití stran z dřívějších let znovu se zvrátilo a neopatrné jednání Scultétovo vládou kryté zhoršilo situaci i po stránce politické. Světští stavové mnozí od krále Fridricha odpadli, a mnohé mrzelo, že sobě kurfirsta saského nezvolili.[4])

[1]) Moritz Ritter: „Deutsche Geschichte im Zeitalter der Gegenreformation u. des dreissigjährigen Krieges (1555–1648), 1908 III. 81: „Gutachten vom 24. August. (Anhaltsche Kanzlei S. 188.) Die Ausführung derartiger Vorschläge leugnet Scultetus (Selbstbiographie im scrinium antiquarium VII., 1 S. 276), während sie behauptet wird von kursächsischer Seite (deutliche und gründliche Ausführung 1620) S. 7)."

[2]) V domě Šlikově při hostině nějaké dle všeho, viz Dr. F. Hrejsa: Česká konfesse str. 556. 8.

[3]) Predicanten Klag . . . 1620 (mus. sign. 42 C 340). Ve spisu jest mnoho stesků na Sculteta. . . . „Dannenhero wird der König umb uns umgetrieben, als wie ein beweglich Holz, das sich auf einem künstlichen Gewerb läst herumb trähen, was der König redt, das ist aus eins andern Zungen, seine Weisheit fleist aus einem andern Kopff: Was er von sich selbst thut oder anstelt, das helt er für hoch und wunder, aber wolte Gott, dass der aller ärgsten Leuth Weisheit ihm also seine eigne Weisheit nicht vergiffteten . . . O Maximilianische Brieff, o Mayestett Brieff, o Freiheit, welche der Mansfeldisch Bastart geschändt hat, die liegt jetzo bey dem lügenhafftigen und betrüglichen Schuldeto in haffen und gefangen . . . Die Calvinisten seynd allda hoch deran. Wann sie auch geringe sachen wider uns Lutheraner anbringen, wird ihnen leichtlich Audiens ertheilt, wir aber werden lang auffgehalten, und wird also alles dahin gemittelt, dass niemand armseliger und übeler daran ist, als wir arme Lutheraner . . ."

[4]) Jiří Kezelius: „Kronika Mladoboleslavská" (sign. mus. rkp. I. E 5.) str. 363: „Při tom času rozmnožovala se veliká neupřímnost jak mezi

Královští manželé ztratili sympathie, jimž se dříve těšili, odradili si nejmocnějšího knížete unie evanjelické, vévodu Jana Fridricha Württemberského, a popudili proti sobě co nejvíce kurfirsta saského. Z valné části vinna tu byla politika Scultetova, rádce králova.

27. ledna r. 1620 vyjel král z Prahy s velkou družinou na holdovací cesty po Moravě, Slezsku a Lužici.[1]) Šlik v družině královĕ nebyl. Cesty tyto byly pro krále politickou nutností. Na nich projevoval Fridrich všecku nádheru a nešetřeno penězi, jen aby se rozvinul všemožný lesk královského majestátu. Ale v Praze samé již nadšení pro krále schladlo. Nastávala kritická doba a jest s podivením, že veliký náklad obracel se na zbytečnou nádheru místo na potřebné přípravy k nastávající válce.

Když dlel Fridrich ve Zhořelci, chtěl se sejíti se saským kurfirstem Janem Jiřím, od čehož si přátelé protestantské věci mnoho slibovali pro sblížení luteránů a kalvinistů. Ale nedošlo k tomu, přišlať rychle hodina Fridrichova. Valilať se blíž a blíže vlna válečná, Fridrich musel spěchati domů a za nedlouho odtud pryč, aby se nevrátil více.

Vladaření královo bylo jen kratičké a prozrazuje se v něm povaha krále nerozhodného. Co podnikal, podnikal nešťastně. A k čemu radili rádcové jeho, křížilo se začasté s radami rádců domácích. Nedostávalo se také ke všemu peněžních prostředků.

duchovními tak mezi světskými, duchovní řádům poddáni býti nechtěli, nesvornost netoliko v konsistoři, ale i mezi kněžími krajskými panovala, děkanství z měst do vsí přenášeti chtěli, jedni druhé haněli, kaceřovali, tak se hrubě víra evanjelická rozmáhala, že každý kněz chtěl svou víru míti, o agendu se nikdy snésti nemohli, jedni stavěli, druzí bořili, kteří pokoj milovali raději v koutku tiše poseděli, ale ani tam obstáti nemohli; tou svou nesvorností i politikův poštvávali, ani ta konfessí česká, ani augšpurská jim obstáti nemohla staré a nové sakramentáře sobě vymyslili, augšpurskou variatam a invariatam confessionem nazývali. Světští pak stavové mnozí od krále Fridricha odpadali, mnohé mrzelo, že se zdál k Bratřím býti nakloněnější, že jim více než jiným přeje se domnívali, teprv některé trank rozcházel, že kurfirsta saského sobě nezvolili, nazpátek po něm toužili a k němu své zření míti chtěli. Ale on o to nestál a naděje je zmejlila. Zatím praktiky divné se konaly, nepřátelé pokoje a dobrého řádu doma i vně nezaháleli".

[1]) Mährische u. Schlesische Huldigungs-Relation, welcher massen jetziger königlichen Majestät in Böhmen Friderico die Landthuldigung von den Fürsten u. Ständen in Mähren u. Schlesien im Monat Februario

Zachovalo se nám také jen málo listin, které vladařskou pečetí jeho jsou opatřeny.[1])

Že moc králova byla mdlá, dokazuje i případ s universitou která r. 1620 podala králi žádost o kollej jesuitskou, aby byla přivtělena k universitě a že bude nazvána: „Fridericium collegium." Jiří Šultys z Felsdorfu a rector Jessenius nesli petici na kancelář. Tam jim řečeno bylo, že král tu nerozhoduje; akademie že s konsistoří dána je v moc stavům, stavové že ji dali v moc defensorům, ti že mají ius mandandi, decernendi. Šlik vzal do ruky suplikaci, divně ji rozbíral a natahoval, pak jim řekl, že už „předešle zamezeno, aby proti defensorům žádní dekretové nevycházeli, a byť i vycházeli, že žádné platnosti míti nemají." Rektor tehdy řekl Šlikovi: „memineris nominis tui, quod es defensor." [2]) Skutečně pomýšlelo se potom na to, aby žádost university příznivě vyřízena byla. Leč byl tu rozpor o právomoci. A rozpor ten svědčí i o králově slabosti.

Počátkem roku 1620 zasedal zemský sněm. Jednalo se o smlouvy a spojení, jmenovitě šlo o spolek s Uhry.[3]) I v tom měl Šlik živé účastenství. Podepsán jest na smlouvě.[4])

Na generálním zemském sněmu mělo se jednati o obnovení konfederace a starších úmluv se zeměmi sousedními. Šlik měl na této práci hlavní podíl. Místodržící královští žádají Dr. Jana Eisena, aby Šlikovi vydal všechny listiny týkající se stavu a privilegií zemských, pokud jich jest třeba k jednání.[5]) 25. dubna 1620. na generálním sněmu Šlikovo

diss. 1620 Jahrs praestirt u. geläystet worden" . . . 1620 — K. Bruchmann: „Die Huldigungsfahrt König Friedrichs I. von Böhmen (des Winterkönigs) nach Mähren und Schlesien" (Darstellungen u. Quellen zur schlesischen Geschichte IX.) Breslau 1909.

[1]) Viz K. Buchmann: „Archivalia medita zur Geschichte des Winterkönigs". Beilage zum Programm des kgl. König-Wilhelms-Gymnasiums zu Breslau 1908/9; Věstník Matice Opavské 1910 č. 18 (česká listina) a j.

[2]) Z. Winter: „Děje vysokých škol Pražských", Praha 1897, str. 169.

[3]) Sitzungsberichte der kais. Akademie der Wissenschaften in Wien 1860, F. Firnhaber: „Actenstücke zur Aufhellung der ungrischen Geschichte des 17. u. 18. Jahrh."

[4]) „Joachimus Andreas Schlick, comes de Passaun et Weisskirchen, in Swigan serenissimi regis Bohemiae consiliarius et cubicularius ac supremus regni Bohemiae iudex" (Erklärung, Bestätigung u. Annahme des Bündnisses vom 19./15. Jänner 1620).

[5]) List dt. v Praze ze dne 30. března 1620, koncept v archivu místodrž. v Praze Militare II. 1619—20. Opis v zem. archivu.

dílo konfederační stvrzeno, zde radil též Šlik k uzavření spolku s Nizozemím a podporoval horlivě volbu nejstaršího syna Fridrichova Fridricha Jindřicha, teprve 6 let starého, za následníka trůnu českého.[1]) 27. dubna zvolen Šlik spolu se Simeonem Simonidesem Sušickým ze Sonnenštejna, Vilémem st. z Lobkovic, Prokopem Dvořeckým, Jindřichem Ottou z Losu a Jindřichem Kozlem do komise ku přehlédnutí dluhů královských a zemských.[2]) Zjistiti finanční stav a mohoucnost země bylo ovšem nyní důležito, zvláště když po zvolení Fridrichově někteří zahraniční spojenci odpadli a nebylo se nač spoléhati. Anglie neslibovala Fridrichovi žádnou pomoc, evanjelická unie bijíc se v Dolní Falci se Španěly, nemohla vojska svá do Čech poslati, Rakušané a Hollanďané omezovali se na podporu peněžitou, zbýval jen vévoda sedmihradský Betlén Gábor[3]) a Uhry. Povážlivé bylo postavení království Českého za těchto okolností, když i Fridrich sám byl osobně panovníkem neschopným a místo co by se s celou horlivostí pustil do záležitostí vládních, liboval si v kritické době v zábavách všelikého druhu. Jeho mládí, nezkušenost, politická neprozíravost — to byly hlavní překážky jeho vladaření. Naděje jeho se kalily měsíc po měsíci víc a více přese všecku nádheru při dvoře a všechen šumný život, který rozvíjel se na Hradčanech.

Soupeř jeho Ferdinand II. osobně a schopnostmi svými nestál ovšem nad Fridrichem, ale byl nástrojem čilých a ne-

[1]) Londorph II. 854. — Zachovalo se nám i kázání Scultetovo: „Confoederationspredigt, Bey Vernewerung weiterer Erklärung und Confirmirung der zwischen den Königreich Hungarn u. Böhem, und beyder König u. Fürsten getroffenen Verbündnuss den 25./15. Aprill diesen 1620 Jahrs in der Schlosskirchen zu Prag gehalten durch Abr. Schultetum". Gedruckt zu Amberg (univ. bibl. 50, E 91).

Kázal na text: I. král. 5. 1—13 a kladl důraz na jednotu víry a že jsou všichni bratří a sestry, z takové křesťanské jednoty prýští i konfederace, při níž jsou mnohé výhody a že je třeba i další stálosti. I Šlik vyslovil se pochvalně o tomto kázání, i hr. Emerich Turzo, vůdce uherských poslů, oba luteráni. Kázání samo zanechalo proto dobrý dojem, že spojuje a klade důraz na hlavní zásady evanj. Kdyby byl Scultetus takto umírněně ve všech případech si vedl, byl by jistě králi i zemi více prospěl.

[2]) Skála IV. 56 a Věstník kr. čes. společnosti Nauk 1900. — Fr. M. Kouba: „Querela stavů českých r. 1611", rukopis univ. bibl. Pražské sign. XVII. D. 20.

[3]) S Betlénem Gáborem byli ve styku pp. z Roupova, Berka a Šlik, což jest naznačeno u Londorpha II. 1188.

unavných jesuitů a za sebou měl četné spojence: krále španělského Filipa III.,[1]) velkovévodu toskánského a krále polského, papež jej podporoval i Francie, a hlavně vydatně mu pomáhal vévoda bavorský Maxmilián, náčelník ligy katolické. Kurfirst saský mnoho o tom přemýšlel, co má dělati. Vyžádal si i dobrozdání theologů, profesorů z Jeny a Vitemberka, zdali by v nynější české válce císaři napomáhati měl.[2]) Pozvaní bohoslovci měli u něho 24. ledna slyšení. Rozebírali pak mezi sebou celou záležitost všestranně. Potom však oznámili, že by „dotčená pomoc tak dobře proti milování Pána Boha jako proti milování svého bližního čeliti chtěla.“ Zrazovali, aby se tak nedělo, protože i mezi Čechy je „mnoho tisíc horlivých a dobrého srdce evangelitských, pravého evangelitského a luteránského náboženství se přidržujících křesťanů, jichž záhubě by bylo pomoženo, jestli císařské milosti vůli povoleno býti má.“ Na to i poukazovali, že se Čechové k pořádnému právnímu rozeznání podvolují, s nimi zvláštní srovnání a vyznání učiněno, pacta a majestát zastávají, do unie jsou přijati, a tak že by jen papežství pomocí kurfirstovou bylo posíleno.

Ale toho všeho kurfirst nedbal, a je patrno, že i v tom podléhal vlivu Dr. Hoëho. Ač luterán, více dbal spíše uražené ješitnosti a maje slíbeny obě Lužice, neváhal se spojiti s Ferdinandem. Marná byla prosba[3]) hr. Thurna, aby kurfirst tak nečinil a nepomáhal tak na království České uváděti španělskou inkvisici. Thurn při tom odkazuje kurfir-

[1]) Dr. J. Gebauer: „Publicistik über den böhm. Aufstand v. J. 1618“. (Hallesche Abhandlungen zur neueren Gesch. 1892) str. 19 píše o tom, jak se stavové dozvěděli o dědičné smlouvě Ferd. se Španělskem: „Ein Jesuit A. E., so teilt der Verfasser mit, habe von seinem Landsmann, dem Sekretär des spanischen Gesandten, eine Abschrift des Vertrages empfangen, und sie dann vertrauensvoll seinem Freunde P. G. B. zu lesen gegeben. Dieser habe sie copirt und endlich, „fatiscente molitionibus istis Republica“ dem Grafen Schlick übermittelt“.

[2]) „Uvážení kurfirstských Saských Theologů we Wittenberce na otázku, zda-li by stav říše římskému císaři, v této nynější český wálce napomáhati chtíc, bez slušného uwážení to učiniti měl“, z něm. přel. do češtiny od M. Martina Horkýho z Lochovic. Léta 1620 (univ. bibl. 54 D 46). — Odpověď tato tištěna byla v něm. řeči ve Vitemberku, datována jest na den obrácení sv. Petra a Pavla L. 1620 a nese podpis: „Decanus Senior a jinší doktoři Theologického učení w Wittenberce.“

[3]) List Thurnův kurfirstovi dt. v Praze dne 11. října 1620 v hraběcím archivu Trautmannsdorfském X. 1. č. 22., kopie v zem. archivu.

sta na to, že si království České a země přivtělené nezasluhují nemilosti a nepřátelství jeho, že dobře ví z jeho i jiných počínání, z listů a poselství mnohých, jak v jeho osobu skládaly se všecky naděje a jak si ho mnozí v Čechách váží a jej věrně milují. Marně v dopise svém Thurn kurfirstovi předkládal, jaké následky pro zemi bude míti jeho spojenectví s císařem.

Schylovalo se k válce a přípravy na všech stranách konány. Hrabě Šlik měl na těchto přípravách též spoluúčastenství. Zejména sháněl peníze na výzbroj vojska, o čemž ještě v dalším uslyšíme. 1. června 1620. žádán jest od místodržících, aby vyjednával s radou města Chebu o dodání několika set kusů jízdecké výzbroje a odeslání několika zákopníků do českého tábora, a vůbec působil, aby jmenovaná rada městská dílo obrany podporovala.[1]) Patrně psal Šlik v témž smyslu i na jiná města. 26. srpna 1620. obdržel Šlik rozkaz od krále Fridricha,[2]) aby bedlivě střehl císařské vyslance, o nichž mu tajně oznámeno, že z Vídně jedou do Hor. Lužice a Polska, aby dal je zajmouti a pak mu ihned zprávu podal. 28. srpna posílá král Fridrich[3]) Šlikovi mandát na držitele královských a korunních lén. Šlik má jej ve známost uvésti a působiti k tomu, aby držitelé lén v těžkých chvílích nastávajících se osvědčili jako věrní vasalové. K tomu cíli poslal mu král 6 podepsaných a pečetí opatřených exemplářů.

Maxmilián vévoda bavorský a hrabě Tilly vtrhli s vojskem ligistickým do Hor. Rakous a donutili je k poslušenství. V Lužici s napětím se očekávalo, co učiní saský kurfirst Jan Jiří. Že by kurfirst jako pán evanjelický napadl evanjelickou zemi Hor. Lužici k vůli katolickému císaři, považovalo se za vyloučené. Kurfirst a president jeho tajné rady a tudíž i hlava saské politiky, Hornolužičan rodem,

[1]) Listina dt. 1. června 1620 v archivu místodržitelském: Militare II. 1619—20, opis v zem. archivu. Viz příloha č. 24.

[2]) List dt. 26. srpna 1620 na hradě Pražském (Man. 20. Budišín, Gersdorf-Weychasche Bibliothek), opis v zem. archivu. Viz příloha 30.

[3]) Listina dt. 28. srpna 1620 na hradě Pražském, Man. 20 v Budišíně, Gersdorf-Weychasche Bibliothek 131. Opis v zem. archivu. Viz příloha 31.

Kašpar ze Schönberga, měli své plány již hotové. 21./31. srpna 1620 oznámil kurfirst zemskému hejtmanu Adolfovi z Gersdorfu do Budišína,[1]) že jej (kurfirsta) císař ustanovil komisařem H. Lužice (22. dubna 1620.), a žádá ho, aby stavy svolal na den 27. srpna (6. září) do Budišína. Kurfirstovi šlo o to, zda H. Lužice dobrovolně uzná Ferdinanda za svého panovníka. Zemský hejtman v zastoupení landvogta Šlika podal neprodleně zprávy do Prahy, Dolní Lužice a Slezska. Obrana se připravovala. Kurfirstovi pak odpověděl 2./12. září, že svolání stavů k zemskému sněmu přísluší landvogtovi, jenž jest na ten čas nepřítomen. Ale sděluje dále, že právě dojel, a že mu list kurfirstův odevzdal; další odpověď v brzku že dojde. Šlik však nepovažoval za potřebné, aby se odpovídalo. Odjel ihned z Budišína do Žitavy, kam současně přeložil své sídlo úřední, a odtud spolu s markrabětem krňovským Janem Jiřím z Brandenburka, jemuž svěřeno bylo vrchní velitelství slezského vojska do Čech vyslaného, organisoval a připravoval brannou moc, aby země před vpádem saským byla ochráněna.[2]) Přispěti měli ku pomoci i severní kraje Čech. Ze Zhořelce vyzval Šlik dne 22. září 1620. stavy Hornolužické ku složení přísahy věrnosti, napomínaje je, aby se osvědčili dobrými vlastenci a nehrozili se žádné oběti a aby jedenkaždý do Zhořelce se 7. a 8. října beze vší omluvy osobně dostavil a zde věrnost svou králi projevil.[3]) Současně Šlik rozkázal, aby se skládaly ihned berně a daně vojenské, aby potraviny vozeny byly do zásobáren a p.[4]) (24. září).

Je patrno, že Šlik velmi horlivě činil přípravy k válce. Ale v tom již kurfirst saský 5. září opustil Drážďany a vpadl s vojskem svým do Hor. Lužice. Měl se vyjádřiti, že by se nejraději viděl ušetřena této povinnosti, ale že jest císaři

[1]) Stát. archiv saský v Drážďanech. Loc. 9177 38. kniha fol. 2.
[2]) Sas. stát. archiv Loc. 9177. 38. kniha fol. 3; Palm.: Acta publica 1620. 187; Zeitschrift für Geschichte u. Altertumskunde Schlesiens XII. 295. U Londorpha II. 935 čteme, že se vyjádřil markrabě krňovský, že by byl ničeho proti Sasku nepodnikl, kdyby to byl Šlik vše nespůsobil.
[3]) Výzva Šlikova otištěna jest od Dr. F. Hantschla v „Mittheilungen des Nordböhmischen Excursions-Clubs“ XIII. 1890, str. 273—275 se 109 jmény stavů hornolužických.
[4]) N. Lausit. Magazin 1880, str. 67 a 1891, str. 234.

pomocí svou povinnen. Omluva ovšem lichá. 5. října 1620 vzdal se Budišín[1]) a brzy na to byl kurfirst pánem situace v celé Hor. Lužici. Šlik uchýlil se do Zhořelce a odtud činil ještě poslední pokusy na zachránění země, o čemž ještě v dalším.

Mezitím Slezskem a Moravou projeli polští kozáci do Dol. Rakous, které poddaly se císaři Ferdinandovi. Vojsko císařské vedené Buquoiem spojilo se s vojskem ligistickým vedeným vévodou Maxmiliánem a vtrhlo do Čech. Vojsko Fridrichovo vedené Kristiánem knížetem z Anhaltu ustupovalo až na Bílou Horu.

15. BITVA NA BÍLÉ HOŘE. ŠLIK V HORNÍ LUŽICI. — ZATČENÍ ŠLIKOVO. PROSBY O MILOST. VYDÁNÍ ŠLIKOVO.

Nadešel 8. listopad. V bitvě na Bílé Hoře velel Šlik pomocným vojům slezským. Statečně si vedl zvláště mladý Šlik, který čest českých zbraní hájil s vojskem moravským u letohrádku Hvězdy. Porážka bělohorská rozhodla o osudu Fridrichově rázem. Splnily se předpovědi dvora bavorského i saského, že sláva Fridrichova dlouho nepotrvá. „Zimní král" již prchá ze země, aby se více nevrátil.[2])

Ferdinand II. zůstal vítězem na celé čáře. Pohroma veliká přikvačila na český národ. Vae victis! Vítězi prý dovoleno vše, co chce činiti. Ferdinandova pomsta zle dopadla především na hlavy vůdců českého odboje. Co jim zbývalo? Buď po příkladě Fridrichově prchnouti z vlasti do ciziny, jak jim i Tilly k tomu cestu otvíral, nebo poddati se císaři na milost a nemilost. Někteří volili to první, většina to druhé.

[1]) Aug. Böhland: „Die merkwürdigsten Schicksale der Oberlausitz u. ihrer alten Hauptstadt Budissin" 1831 (mus. knihovna 93 H 42) — Jiří Kezelius, Kronika Mladoboleslavská, str. 365: „Čechové z některých krajův k Lužicím chtíce šestiměsta retovati, do Žitavy a Gerlice s některým lidem vojenským přitáhli, ale dlouho se obmeškali. Nebo když Buděšín vzat byl, již Lužické krajině srdce opadlo a kurfirstu se poddávali".

[2]) Osvěta 1887. Helfertův článek: „Rodina zimního krále ve vyhnanství". Gindely: Gesch. des böhm. Aufstandes v. J. 1618. II. 321 a násl.

Poražení čeští stavové poddávají se reversem z 13. listopadu 1620.[1]) císaři vyznávajíce, že jim „srdečně lítostivé jest, že.....se proti J. Msti. cís. jakožto našemu pořádnému, posloupnému, korunovanému, pomazanému a lehenskému králi a pánu pozdvihli", zříkají se Fridricha a přísahají Ferdinandovi II. věrnost a poddanost. Revers nese 201 podpis s pečetmi pánů. Šlik na tomto reversu podepsán není. Tím není řečeno, že by reversu býval nepodepsal. Ale Šlik dlel již v této době mimo Prahu a to v Hor. Lužici. Není nám známo, kdy z Prahy odejel. Zdá se, že hned po porážce bělohorské; snad současně s králem Fridrichem.

Císař Ferdinand k udílení milosti chuti neměl, ostatně o to se již postarali rádci jeho. Vydáno bylo heslo: trestat exemplárně!

Vilém Slavata byl asi první, jenž radil císaři, aby rebellům skonfiskoval statky.[2]) A jiní rádcové nejen v tom císaře posilovali, nýbrž i jej povzbuzovali, aby trestal rebelly i na hrdle.[3])

Hrabě Šlik, jehož považovali ve Vídni za vůdčí hlavu českého povstání, zdržoval se zatím ve Zhořelci. Zde ještě pomýšlí na odpor. Vyzývá stavy markrabství hornolužického o složení daní stanovených posledním zemským sněmem na vojsko a válečné potřeby. Mají býti zapraveny z každého člověka poddaného do 28. ledna 1621.[4])

Šlik očekává, že se všichni zachovají jako věrní vlastenci a nedají příčiny k užití prostředků donucovacích. Oč se Šlikovi jednalo? Chce sehnati ještě prostředky na vojsko. Patrně měl asi z Vratislavi, kde se král Fridrich zdržoval,

[1]) Č. Č. H. 1912. Dr. Václav Chaloupecký v čl.: „Palacký v archivu Roudnickém" str. 334 sděluje, že originál reversu tohoto nachází se v archivu Roudnickém.

[2]) Slavata Ferdinandovi 3. list. 1620. (archiv místodrž.) 30. června 1621. požádán byl zvláštním listem od císaře o návrhy, jak by se v Čechách zjednal pořádek a příští vzpouře bylo zabráněno (orig. listu v archivu Jindř. Hradeckém.)

[3]) Č. Č. Musea 1879. Ant. Gindely: „Popravy v Praze po bitvě bělohorské a jejich následky." str. 125.

[4]) List hr. Šlika ze dne 22. pros. 1620 psaný ve Zhořelci. Originál vlastnoručním jeho podpisem opatřený nalézá se v hr. archivu Kopidlenském, kamž se dostal ze sbírky Gustav-Adolfské koupí od Oskara Plauera z Lützenu 1. října 1898. Viz příloha 32.

takové rozkazy. Ve své výzvě k stavům nevzpomíná Šlik porážky bělohorské, také neodhaluje dalších plánů. Zdá se, že tušil, že poslední pokus učiněný na zachránění Fridricha selže. Musilť přece i dobře věděti, že Hor. Lužice se kurfirstovi vzdala a že se tu pro Fridricha nedá ničeho více dělati.

Jestliže ještě hrabě doufal v příznivý obrat věci Fridrichovy, tedy brzy byl z tohoto očekávání vyveden. Fridrich nemohl již ničeho začíti.

Mezitím již obsílá Karel kníže z Lichtenštejna 17. února 1621. účastníky povstání z poručení císařova na hrad Pražský.[1]) Mezi obeslanými, jenž se měli dostaviti k výslechu, byl i hrabě Šlik.

Vida, že již všecko jest ztraceno, vzdává se Šlik císaři Ferdinandovi v domnění, že snad tento spokojí se zaháněním Fridrichovým a všem účastníkům povstání udělí generální pardon. I píše ze Zhořelce dojemný list knížeti z Lichtenštejna, příbuznému to své choti, a žádá jej o vymožení císařské milosti, jakož i o vrácení svých zabavených statků nebo aspoň o přenešení části jejich na svou choť. Jelikož list tento psán jest ze Zhořelce 17. ledna 1621.,[2]) lze z toho souditi, že Šlik už předem o připravené citaci vinníků uvědoměn byl.

Šlik podotýká, že píše ze svého exilu, vzpomíná smutného stavu zemí království Českého a kdo toho všeho původcem jest, zda pán či služebníci, o tom že potomstvo jednou nestranně souditi bude. Sám že nejmilejší své vlasti denně srdečně lituje a želí, spolu pak i svá provinění uznává a z nich se kaje, a svou hodinku s vírou Simeonovou očekává. O milosť však žádá pro svou nevinnou choť a dítky, zejména aby jim statky jeho zachovány byly. V listu tomto Šlik na to klade důraz, že nebyl původcem defenestrace,

[1]) Archiv města Prahy, kniha patentů 744 a p. 16., opis v zem. archivu. Edikt otištěn u Londorpha II. 976.

[2]) Sas. hl. státní archiv v Drážďanech Loc. 9269. fol. 45—48. — List tento otištěn jest u d' Elverta: Schriften der historisch-statistischen Sektion XVII. 1868. str. 15. z akt nalézajících se ve Františkově museu v Brně. U D' Elverta není uvedeno plné datum dopisu, jen uveden je leden 1621.

a když mu její plán sdělen byl, že z něho zrazoval. Jesuité, že vyhnáni byli z Čech v době, kdy meškal v Chebu. K scizení a prodání statků duchovních, že neradil. Co se osob katolických dotýče, ty že samy vydají o něm dobré svědectví. A jestliže, jak mu bylo sděleno, pravdou jest, že synové hr. z Thurnu a Leonharta z Felsu při statcích otců svých zůstaveni budou, ač Thurn i Fels byli původci celého povstání a vojska najímali, tím více a spíše očekává, že jeho statky rodině jeho zachovány budou, kterýž v hlavním díle podílu neměl. Dále se dovolává Šlik toho, jak při volbě nového krále lstivě se k němu zachovali, o devastaci chrámu sv. Víta že zvěděl až po činu; konečně, že mu jen dvě věci za vinu mohou býti přisouzeny, že v náboženských věcech o svolání sjezdu stavů do Karolina vedle jiných usiloval, že druhou apologii vlastnoručně koncipoval a po schválení stavů ji tisknouti dal. Obé doznává, ale dokládá, že to zlí rádcové ve vládě spůsobili a zapříčinili, protože jednali proti základním zemským zákonům a zvláště majestátu. Na konec žádá Šlik Lichtenštejna o to, aby synovi jeho zachováno bylo dědictví otcovské, a když by jinak nebylo,aby jeho milované choti, blízké pokrevní příbuzné knížete, bylo zajištěno aspoň její v zemských deskách zapsané věno 20000 tolarů se zajištěnými na Svijanech a od ní vypůjčenými 11.000 tolary, a aby jí tato suma byla buď hotově ze Svijan od císařských komisařů ujatých hotově vyplacena, nebo aby v užívání tohoto panství tak dlouho byla zůstavena, až k naznačenému jmění přijde. Po uzavření dopisu podotýká ještě Šlik, že mu jeho choť sděluje, že jí a dětem všechen požitek ze Svijan vzat jest a Svijany vypleněny byly, panství že od císařských komisařů zabráno jest. I žádá, aby se kníže nad jeho chotí smiloval.

Dopis sám jest velmi důležitý. Z něho dovídáme se, že Šlik jest autorem druhé apologie. Šlikovo doznání v ostatních bodech jest upřímné. Nepravá udání zde nejsou.

Že za hlavní původce povstání udává Thurna a Leonharta z Felsu sice překvapuje, ale to samo Lichtenštejnovi známo bylo. Zvláštní důležitost přikládati dlužno i doznání Šlikovu, jak při volbě nového krále byl podveden, okolnosť

to, jež mu byla osudnou. Že Šlik sám svá provinění doznává a o milosť stojí, toho v dalším ještě vzpomeneme.

Lichtenštejn odpověděl Šlikovi 5. února 1621.[1]) Béře na vědomí, že Šlik provinění svého lituje. Zde se Lichtenštejn zmiňuje i o jiných dopisech privátních, v nichž Šlik naději dává, že Hor. i Dolní Slezsko v krátkém čase se poddá, kteréžto listy však nám známy nejsou. V dalším sděluje mu Lichtenštejn, že učinil opatření, aby choti jeho Voršile Žofii vykázán byl na panství Svijanském jeden dvůr k používání až na další rozhodnutí císařovo. Vybízí však Šlika, aby se hleděl císařské milosti hodným učiniti dle svých schopností a přispěl k tomu, aby se země (patrně myslel Lichtenštejn Lužice a Slezsko) bez dalšího průtahu císaři poddaly.

Skutečně v seznamu osob, který si ve Vídni míti přáli, hr. Šlik uveden nebyl; a z toho lze bezpečně souditi, že jej Lichtenštejn milosti císařské odporučil. Vysvítá to i z relace Lichtenštejnovy podané císaři ze dne 3. února 1621,[2]) tedy 2 dny před tím, nežli Lichtenštejn Šlikovi odpovídal. Lichtenštejn posílá císaři 2 listy Šlikovy[3]) a kopii listu svého Šlikovi 5. února 1621. odeslaného, a podává zprávu, že hr. Šlik mohl by se a chtěl by velmi zasloužiti službami svými a že by země (patrně Lužici a Slezsko) přivedl pod poslušenství císařovo, čímž by proti svému velkému provinění postavil i velké zásluhy, a tím, že se za něho i rodinu jeho přimlouvá.

Kdo však jest ten neznámý přítel Šlikův, o němž se Lichtenštejn ve své relaci zmiňuje; a v jakém smyslu Šlik mu asi psal, co bylo účelem listu toho a jak k němu přišel Lichtenštejn, že jej k relaci své císaři připojuje? Patrně musel býti ten list velmi důležitý, když Lichtenštejn za dobré uznal jej císaři poslati. Akta Brněnská, z nichž

[1]) Dopis Lichtenštejnův Šlikovi z 5. února 1621. v Praze v sas. st. archivu Drážďanském Loc. 9269. fol. 49., u ď Elverta XVII. 1868. str. 15. a násl.

[2]) Otiskl ji ď Elvert XVII. 1868 str. 14.

[3]) Z nich byl jeden datovaný ze 17. ledna 1621., druhý adressovaný Šlikovu příteli v Praze, jenž schází. I ď Elvert ho neuvádí. V dopisu tomto Šlik se asi nabízel k službám císařovým v záležitosti utišení povstání v Hor. Lužici a Slezsku.

čerpal D' Elvert, listu toho nemají. Za to akta saského státního archivu Drážďanského podávají nám v této věci vysvětlení. Zde nalézáme list Bartoloměje Brunnera, jenž píše z Prahy dne 15. února 1621. hr. Šlikovi[1]) a sděluje, „že Jeho knížecí Milosti (Lichtenštejnovi) přiložené psaní sám doručil a také čísti musil; odpověď, že již má. Se své strany, že by si byl přál, aby některé body dopisu (totiž toho, kterýž psal Šlik Lichtenštejnovi 17. ledna 1621) byly vynechány: kpř. „zdali pán či služebníci povstání zavinili", jakož i to, že „se jednalo contra leges fundamentales"; v ostatním, že jeden dvůr jeho choti jest k užívání povolen. Na to dotýká se nabídky Šlikovy a píše, že bude-li moci podrobení Slezska způsobiti, že to u císaře zapomenuto nebude, že on sám chce — pamětliv jsa mnohých přijatých a nezapomenutelných dobrodiní — býti vždy věrným referentem, ačkoli srdečně lituje toho, že J. M. hrabě tak velice v českém povstání zapleten jest. Radí k trpělivosti a aby Šlik postavil se na stranu císařovu, že tím spíše otevře se cesta k milosti a že by dobře bylo, aby si zjednal i přímluvu kurfirsta saského. V ostatním lituje srdečně hraběte a jeho rodiny, a projevuje naději, že snad to lépe dopadne, nežli sám myslí. Dále sděluje Šlikovi, že v Uhrách pro stranu císařovu to dobře dopadá, že budou brzy asi následovati Moravy a že snad i páni Slezáci nebudou nejposlednější, kteří se poddají císaři, k čemuž jim Bůh oči otevříti račiž . . . Na konec projevuje naději, že se dožije té doby, kdy p. hrabě bude moci na zdraví nejmilostivějšího císaře vyprázdniti skleničku (šampaňského) s chladným vínem. Z listu tohoto můžeme se vší určitostí souditi, že k Lichtenštejnově relaci podané císaři byl připojen list psaný Šlikem tomuto Bartoloměji Brunnerovi, a že právě v něm se Šlik nabídl, že se přičiní, aby Slezsko se císaři poddalo a povstání zde utišeno bylo.

Na zprávu Brunnerovu odpověděl Šlik[2]) v tom smyslu, že „nejsou-li dotčené body v listu jeho psaném Lichten-

[1]) Akta sas. stát. archivu Drážďanského Loc. 9269. fol. 56. Příloha 34.
[2]) Hl. státní sas. archiv v Drážďanech Loc. 9269. fol. 58.: „důvěrné postscriptum panu Bartoloměji Brunnerovi ad 15. Febr. 1621. Příloha 35.

štejnovi uznávány, že jednou před spravedlivým soudcem Kristem Ježíšem v rozhodnutí spravedlivé budou vzaty a potomstvo že také souditi dovede. Není dosti na tom říci, jak to a ono se stalo, nýbrž že dlužno se i tázati, co tomu předcházelo, co to způsobilo. Kurfirst saský, píše dále Šlik, jest skoupý s milostí vůči těm, kteří mu nikdy nepřísahali a pod jeho jurisdikci nenáleželi, ale že má o tom zprávu, že i v této zemi (t. j. Hor. Lužici) pardonováni býti mají všichni ti, jenž v úřadech se potřebovati dali, v čemž i moje osoba slavně pojata jest."

Zatím rozkázal císař 6. února, aby bývalí direktoři stavovští a osoby zúčastněné v povstání buď svými spisy nebo jednáním v různých stavovských komissích a legacích doma neb za hranicemi, byly jaty a uvězněny; ti pak, jenž ze země unikli, aby zvláštními edikty pohnáni byli k zodpovídání. Mezi poznamenanými byl i Šlik. Jistě, že to Lichtenštejn nebo Brunner Šlikovi sdělil co nejdříve. V tomto čase přimlouvali se za Šlika i stavové Hornolužičtí. (Zdá se, že Šlik o utišení povstání v Lužici té pracoval, aby si milost císařovu zabezpečil). Stalo se to asi při příležitosti smlouvy zjednané při poddání se císaři. Dovídáme se toho z resoluce kurfirstovy ve příčině některých bodů týkajících se smlouvy se stavy Hornolužickými, datované 20. února 1621. v Drážďanech.[1]) Kurfirst jako administrátor země sděluje z uložení císařova, že jejich prosba za hr. Šlika, hr. Jindřicha Viléma ze Solmsu, Dr. Kaula a Dr. Hadamara se zamítá.

Ještě jednou píše hr. Šlik knížeti z Lichtenštejna do Prahy v záležitosti své a své rodiny, a to 2. března 1621. ze Zhořelce.[2]) List tento nalézá se v musejním archivu Pražském. Ale nalézáme jej též v sas. archivu Drážďanském. Tento druhý liší se v obsahu a znění od prvého, mát list v Drážďanech uchovaný o jeden odstavec více. Je to Šlikův

[1]) Sas. stát. archiv. v Drážďanech č. 9819. III. kniha fol. 203. (koncept), opis v zem. archivu.

[2]) Musejní archiv v Praze, cyklus listin nadepsaný hr. Šlik d. 1621, a sas. st. archiv v Drážďanech Loc. 9269. fol. 50. Viz příloha 36. Uvádím v příloze koncept ze sas. st. archivu. Jak mi sdělil p. archivář Fr. Teplý, nalézá se tento list i v archivu hr. Černína v Jindř. Hradci.

koncept. Ovšem je odstavec zde uvedený pérem jeho škrtnutý, ale pro nás přece jen zajímavý. Proto list tento v plném jeho znění v příloze uvádíme.

Šlik odpovídá Lichtenštejnovi na jeho list z 5. února, děkuje mu zaň a podává zprávu, „že Slezsko, jakož i zbylá část markrabství Hornolužického (byla to část Zhořelecká zejména) se beze všeho dalšího odporu císaři poddávají, ač tu kalvínský duch se příčil tomu a řádil.“ Šlik přiznává se, že k tomu působil, a očekává, že to Lichtenštejn na patřičném místě oznámí. Podotýká však: „mně přísluší spíše mlčeti nežli o tom psáti, abych nebyl uvržen v podezření, jakobych tím chtěl své provinění proti Bohu a vysoké vrchnosti přikrývati a sebe ospravedlňovati.“ Na to Šlik vyznává, že se provinil, ale že nebude se rozpakovati, když a kam jej jeho nejmilostivější, přijatý, korunovaný, pomazaný a přirozený král milostivě vyzve, dostaviti se osobně a k nohám jeho padne, a v pravém žalu a lítosti svého srdce svá veliká provinění dozná a vyzná, a nejpokorněji o milost prositi bude, a očekávati bude na každé rozhodnutí, které Jeho M. C. mimo skonfiskované již jeho statky, ještě jako tělesný trest svými spravedlivými, ale přece milosrdnými ústy císařskými vyřkne a co mu uloží.“ A dokládá, „že i jako trpělivý obětní beránek na smrt půjde a uložený trest vystojí, pokojně v Pánu umře, aby konečně věčně spasen byl.“ Však dovolává se přece ještě písma, že Bůh i srdce královo řídí jako potůčky vod, a doufá, že se mu srdce královo milostivě nakloní, v kterémžto případě bude Bohu děkovati a jej chváliti a za to celému vznešenému domu Rakouskému po celý svůj život věrným, upřímným, stálým a poslušným poddaným i služebníkem býti a zůstávati . . . Na to přičiňuje další poznámky, jež jsou v konceptu škrtnuté a kde píše: „Při tom rozpomínám se na řeč, již starý pán nejvyšší purkrabí, pan Adam ze Šternberka častěji, zvláště při truňku mluvil: (česky) ‚Na swetie prey, nicz lepšího není nežli diedičzného Pána míti‘; kterážto řeč, (jakž pan Diviš z Černína dobře ví) — vždy se mu sice velmi za zlé měla, ale pilně o ní přemýšleje u sebe nalézám, že jest křesťanská, slušná a pravá, což ode mně

při této příležitosti dostatečně by mohlo dovozeno býti, ale pro vystříhání se obšírnosti chci tento bod jen tímto uzavříti; zvolil-li se a přijal falckraběte Fridricha od Rýna nejstarší syn za následníka, sotvaže pan otec vlády se ujal, jak mnohem více by bývalo křesťanské, slušné a spravedlivé, aby se bylo vděčně zůstalo při domě starém, známém a od Boha povzneseném, zvláště když až posavad císařství a různá království, země a lidi, křesťansky, slušně a dobře spravuje, chrání a nad nimi vládne." Na to citáty biblickými projevuje Šlik svou lítost a dalšími poznámkami doplňuje prvnější svůj list Lichtenštejnovi poslaný. Předně, že nepořizoval inventář císařské umělecké komory, že jí nevyloupil, aniž odtud vzácné věci za polovinu peněz prodával nebo prodávati pomáhal, nebo i jen sám co koupil. Také že nebyl mezi těmi škodlivými praktikanty, kteří císařství, království, zemi a poddané převrátiti a v jiný stav uvésti chtěli. (Patrně naráží tu Šlik na to, že někteří chtěli zříditi republiku z království Českého). Že má v Čechách vážné svědky, jako pana Rudolfa Trčku a jeho choť, že mnoho set tisíc tolarů na statcích častěji s nebezpečím vlastního těla a života oněm zachovati pomáhal, kteří vskutku o to měli připraveni býti. Že mlčí o tom, jak horlivě tajně se o to staral, aby exulantům katolické strany zde a onde victualie, zejména z Jindřichova Hradce byly zasýlány, z čehož lze souditi, že výsledek českého povstání vždy za pochybný považoval. Co se pak týče nešťastného případu defenestrace, že se již dříve náležitě omluvil, že jeho původcem nebyl, a že teprve 1½ hod. před tím o něm zvěděl, při čemž musí dvě věci vyvrátiti: totiž mohlo by se mu vytýkati, že když o tom zvěděl, proč že z křesťanské lásky dotyčných osob nevaroval, aneb proč aspoň v týž den doma nezůstal. Na to odpovídá, jaká opatření hr. Thurn učinil a jak jej na hrad dostal, ač se bránil, a před tím neslýchaným činem varoval; že měl za to, že se ještě celá věc v Karolinu uváží, jak se stavové k místodržícím zachovati mají. Ale ten „falešný a neblahý muž" (Thurn), že jej podvedl, při defenestraci že byl, ale do toho nic nemluvil, aniž k dílu tomu ruky přiložil, že stranou stál se sekretářem M. Filipem a ten že

proti jeho vědomí a vůli též byl s okna vyhozen. Pan Michal Slavata, že ví, jak bratra jeho srdečně oplakával, že však nic se nedalo proti tomu činiti, ježto původci toho hrozili, že každému se tak povede, kdo by tomu brániti chtěl. Ba, že původně chtěli Thurn a Ulrich Vchinský místodržící na místě mečem probodnouti; ale, že neví, kým z toho zrazeni byli. Na to sděluje ještě Šlik Lichtenštejnovi, že markrabě krňovský již s vojskem odtáhl do Slezska. Když viděl, že (Šlik) radí k míru a poddání se, že jej počal velmi nenáviděti a jemu i po straně vyhrožovati smrtí. A na konci listu píše, že co mu od knížete ve jménu císařově uloženo bude, že věrně a poslušně vykoná.“ List tento ukazuje, že Šlik vše možné učinil, jen aby došel císařské milosti. Překvapuje způsob, jakým to činí. Odstavec v konceptu listu škrtnutý netroufal si přece jen do listu napsati, protože věděl, že by si v tomto bodu co nejvíce odporoval. Vždyť byl autorem i pisatelem dedukce volebního práva. Nesouhlasilo by to tedy dobře, když by se krýti chtěl slovy p. Adama ze Šternberka: „Na světě nic lepšího není, nežli dědičného pána míti.“ V ostatním dopis sám mluví, poznámek netřeba.

Šlik byl přesvědčen, že se mu císařské milosti dostane. Po utišení povstání v Hor. Lužici a jejím se poddání konal přípravy k urovnání svých záležitostí; zvláště bylo nutno rozloučiti se s úřadem landvogta. Při tom měl patrně Šlik i ten plán, aby si opatřil možnost k útěku, když by císařské milosti nedošel. Za tím účelem žádá stavy hornolužické v 5 odstavcích svého sepsání, o pomoc. Uvádí: „1. že za úřadování své od jara do podzimu r. 1620 neobdržel ani třetiny mu přináležejícího platu; 2. Na dobu válečnou, že mu slíbeno bylo měsíčně 50 korců ovsa a 100 tol. peněz; to co mu odvedeno bylo do 27. února 1621., že uvedl v odeslaném výkazu; 3. že věrné, upřímné a poctivé služby zemi konal od podzimu po 5 měsíců, za což žádné remunerace nemá; ten pak, kdo po něm landvogtem bude, že zásluhy jeho bezpochyby ocení; 4. že jest všeobecně známo, že panu Janu Jiřímu, markraběti z Brandenburka 1039 zl. z vlastního měšce vyplatiti musil; kdo to povinen byl,

zdali on či pan Rudolf z Rechenberka a jiní, kteří jako přední zemští úředníci unikli, ví Bůh nejlépe. Jedno však je jisto, že on peníze hotově složil. 5. že kdyby i požadavek jeho nepravý a nadarmo byl, že doufá, že páni stavové z křesťanské lásky a povinné vděčnosti k němu jako bývalému landvogtovi a služebníku něco k dobru a na rozloučenou učiní; na každý pád že rád se s 1000 zl. mimo zaplacení 289 zl. půjčených peněz spokojí a že se zavázati chce, jakmile jej Bůh odtud do vlasti přivede (jakž o tom jistě nepochybuje), že ochotně těch 1000 zl. pánům stavům s vděčností opět zaplatí a po svůj celý život rád vzpomínati bude dobrodiní v jeho exilu mu prokázaných."

Šlikovi jednalo se o sehnání prostředků, aby odejíti mohl ze Zhořelce, kde se necítil již jistým a bezpečným. Když se Hor. Lužice poddala kurfirstu saskému, odebral se Šlik ze Zhořelce pryč, poněvadž ve smlouvě o poddání tom sdělané nebylo o něm žádné zmínky a tedy také žádného zajištění milosti. Šlik byl tím sklamán; viděl, že mu nezbývá, než odejíti odtud.

Však kurfirst také již vydal rozkaz, aby Šlik byl jat. Dal na něho podniknouti pravou honbu. Vůdcem této výpravy byl saský rytmistr Volf Fridrich z Lüttichova. Třikrát unikl Šlik svým pronásledovatelům. Dostihnut byl teprve 27. února 1621. (dle st. kal., 9. března dle nového) na zámku Frýdlantě [1]) v Čechách u svého synovce pana Krištofa z Redernu. Matka p. Krištofa z Redernu, Kateřina, rozená hraběnka Šlikova, byla sestrou Jáchyma Ondřeje Šlika, a manželkou Melchiora svob. pána z Redernu [2]). Tím vysvětlujeme si, proč právě sem se Šlik uchýlil.

[1]) Nesprávné jsou zprávy: Pelzel: Gesch. der Böhmen II. 731., Gretschel: Gesch. des sächs. Volkes u. Staates II. 217.; Böttiger: Gesch. von Sachsen II. 138. Šlik nebyl jat vůbec na sas. půdě, a také ne poč. ledna. Také je nesprávná ovšem zpráva „Notitia Procerum L. VII. c. 12. n. 7., že byl Šlik zajat v bitvě na B. Hoře a pak hned na smrt vydán. — V archivu hraběte Fr. Clam Galase ve Frýdlantě nenalézá se žádná listina Šlika se týkající, jak mi sdělil pan archivář Ferd. Tschörner.

[2]) Melchior z Redern byl presidentem dvorní válečné rady a polním maršálkem; za císaře Rudolfa II. proslavil se ve válce proti Turkům v l. 1593—1600. Zemřel vraceje se z Uher domů v Něm. Brodě r. 1600. Jeho choť Kateřina roz. hr. Šliková zemřela v březnu r. 1618. Zpráva

Ze zprávy rytmistra Lüttichova,[1]) podané dle všeho Kašparovi ze Schönberga, tajnému dvornímu radovi a presidentu saského appellačního soudu, dovídáme se, že hrabě Šlik mu třikráte unikl a „že jelena dostihl u Rederna", tam že zatím jest ostříhán, což Redernovi ve jménu kurfirstově za povinnost bylo uloženo. Schönberg okamžitě oznámil to kurfirstovi. Tento mu odpověděl 2. března ze Zadlu, že rád o dopadení hraběte Šlika uslyšel a uložil mu, aby se dorozuměl s generálním profousem Baltheuzrem a Budišínským velitelem hr. Krahem a další zařídil.[2]) Současně

(Helbig, Tobias, Némethy a j.), že po bitvě bělohorské se synem ujela do Polska a tam v bídě zemřela, nezakládá se na pravdě. Viz „Neues Laus. Magazin" 1897. Julius Helbig: „Regesten zur Geschichte des Lehensadels der Herrschaften Friedland u. Seidenberg" str. 101. — O Kateř. z Redern zmiňuje se také Dr. Herm. Knothe: „Die im Weichbild Zittau gelegenen Güter der einstigen Herrschaft Seidenberg — Friedland u. ihre ältesten Besitzer", str. 5. N. „Laus. Magazin 1899."; obšírné zprávy o ní a pánech z Redernu podává: Fr. Némethy: „Das Schloss zu Friedland in Böhmen u. die Monumente in der Friedländer Stadt-Kirche", Prag 1818; dále Julius Helbig: „Beiträge zur Geschichte der Stadt u. des Bezirkes Friedland" 1894.; Časopis „Der oester. Protestant" 1883. str. 138; Dr. K. Tobias: „Beiträge zur Geschichte der ev. luth. Kirche u. deren Diener in den Herrschaften Reichenberg, Friedland Grafenstein, Gabel . ." Reichenberg 1868.; — „Mittheilungen des Vereins für Heimatkunde des Jeschken — Isergaues IV. 1890.; C. A. Seeliger: „Zur Lebensgeschichte Christophs II. von Redern" — V musejním archivu jsou některé listiny Kateřiny z Redern v cyklu věcí Šlikovských c. 1581—1620. k př.: Svědomí Kateřiny Redernové ze dne 14. dubna 1597. a list Rudolfovi II. ze dne 20. října 1597.

[1]) Sas. hl. statní archiv Loc. 9269. f. 34., orig. bez data psaný ze Zhořelce. Wolf F. Lüttichau píše: „ . . . auf ihr Churf. Gn. befelch ist der hirsch bestetiget, doch mit grosser müh und leib- und lebensgefahr, er ist mir auf drei iagen entgangen, doch hab ich ihn in Bemen zu Friedland bei herrn Christof Redern antroffen, welchem ich ihn mit Fleiss zu verwahren (von wegen ihr F. Gn.) anbefohlen . . . es were am besten, dass er alsbald abgeholet würde, da mich der Herr Redern gestern gebeten, dass er nicht lang darbleiben mecht, ich habe mir grösste Sorgen darmit auf Hals geladen, es hilt mirst jederman hier vor übel . . . . in grosser Eil Gerlitz W. F. Lüttichau." —

[2]) Sas. státní archiv v Drážďanech Loc. 9269. fol. 38., orig. vlastní rukou kurfirstovou psaný ze Zadlu 2. března 1621 Kašparovi ze Schönberga: . . . „vernehme ganz gerne, dass der Schlick ist zu haft gebracht worden, habe auch alsobalden die befehlich nebens des an margraf. Hans Georgen gemahl unterschrieben, eben schicke sie hiermit dir wider, wollest sie alsobalden abfertigen und hilt vor nutzlichen, man schicke die alsobalden dem generalprofos Baltheusern mitte, der kinte zu Bauzen den rohrmermeister Krahen mit seinen pferden auch mit sich nemen, so wer der rittmeister desto starcker und der graf auch besser verwahret, die bliben auch strack bei im in wagen und in der herbirge, konte der rittermeister desto besser in felt seiner wahrnemen, do du nur somit einig, lasse in nur fittern und befihls im, so kont der

nařídil kurfirst rytmistrovi Janovi z Gersdorfu[1]), aby ihned vytrhl s četou svou a 60 jezdci do Zhořelce a odtud do Frýdlantu, ve Zhořelci že mu městská rada cestu ukáže. Při svém příchodu ve Zhořelci že bude míti připravený list pro p. Krištofa z Redernu s uložením, aby mu Šlika vydal. Rozkaz zněl dále, aby se ihned vydal na cestu do Drážďan a na Šlika si dal dobrý pozor, aby mu někde neunikl, že bude dobře, když stále někdo u Šlika bude ve voze z jeho lidí. Současně kurfirst sděluje, že markrabě Krňovský se svým vojskem leží u Lvova, že tedy bude moci bez překážky svůj čin provésti.

Téhož dne (2. března) napsal kurfirst list p. Krištofovi z Redern.[2]) A ještě jednou ukládá rytmistrovi Gersdorfovi

graf Krauen ein ordonants schicken, er soll mit Baltheusern, der wurde im wörtlichen berichten, was er tuhen solt; ich hab von Lüttichau kein schreiben, bekomme ich etwas, sol alsbalden dir zugeschicket werden; bekommest du es, so schick es mir .... Cito, cito, cito, citissime". — Rozkaz kurfirstův hr. Krahovi ze dne 3. března 1621.: „Auf bevelch des durchleuchtigsten Hochgebornen etc. Solle seiner Churf. Gn. bestalter Rumormeister Wilhelm von Krahe, mit denen unter sich habenden Reitern sich alsobalden zu Ser Churf. Gn. Rittmeister Hansen von Gersdorf verfügen, und dasjenige neben ime verrichten, so Seine Churf. Gn. demselben anbevelen und der Rittmeister Ime anzeigen wird. Daran geschieht Sr. Churf. Gn. meinung." —

[1]) Rozkaz kurfirstův rytmistrovi Janovi z Gersdorfu (sas. st. archiv Loc. 9269. fol. 36.) vydaný v Drážďanech 2. března 1621. (Časové údaje jsou dle starého kalendáře, dle něhož se v Sasku řídili až do r. 1700.): „Lieber getreuer, Wir fügen dir hiemit zu wissen, dass Wir bestallung gemacht, damit Graf Joachim Andres Schlick zu haften gebracht werden mögen. Wann dann Wolf Friederich von Lüttichau zue Grafen zu Friedland, dem Herrn von Redern zustendig, angetroffen und derselbe alda angehalten wird, als begeren wir hirmit, du wollest dich mit deiner ganzen Compagni alsobalden dahin verfügen, deinen weg uf Görlitz zu nehmen und bei dem Rath daselbst, wo du am füglichsten nach Friedland verrücken könnest, erkundigen, zu deiner ankunft dem Herrn von Redern beigefügt schreiben zustellen, daruf umb Abvolgung des Grafen person anhalten und nach dessen erlangung mit dir nehmen und mit der compagni bis anhero begleiten, unterwegs aber und sonst aller orten gute achtung uf Ihn geben und zu dem ende stetigs jemand von deinen leuten bei Ime in Wagen siczen und im Losament verbleiben lassen, desgleichen weil mir berichtet, dass der Marggraf von Jegerndorf mit eczlichem Volk noch zu Lemberg liege, dich wol fürstehen und gute kundschaft, wo du sicher durchkommen kannst, einnehmen, damit dir und der Compagni kein Dessert widerfahre."

[2]) Kopie v hl. sas. stát. archivu v Drážďanech Loc. 9269, f. 37.: „Edler, lieber besonders, Nachdem uf unserer verordnung Graf Joachim Andres Schlicken nachgetrachtet worden, und mir berichtet, dass derselbe uf eurem Schloss zu Friedland in Haft gebracht, als haben wir

(6. března), aby mu ihned podal zprávu, kdy míní se Šlikem do Drážďan doraziti, případně aby Viléma z Krahe napřed poslal s oznámením.[1]) Jakou péči měl kurfirst, aby Šlika dostal do své moci! Patrně mu velmi na tom záleželo. Chtěl se tím zalichotiti císaři? Či chtěl svému bývalému vychovateli a učiteli dáti ponaučenou, že si dosti nedal záležeti na tom, aby stal se králem českým místo Fridricha? Buď jak buď, jednání kurfirstovo bylo podivné.

Rytmistr Gersdorf zachoval se přesně dle daného mu rozkazu a již 7. března oznamuje z Bischofswerdy kurfirstovi, že v pondělí s četou jezdců a 60 mušketýry dorazil do Frýdlantu, v úterý byl mu hrabě Šlik i se synem[2]) vydán, s nimi dojel 7. března (ve středu) o půlnoci do Bischofswerdy a že 8. března t. j. ve čtvrtek večer o 3. nebo 4. hodině doufá do Drážďan dostihnouti.[3])

Zatím co již Šlik dlel od 8. března (dle sas. kal.) v Drážďanech ve vazbě, došla kurfirsta zpráva od purkmistra a rady města Zhořelce datovaná 10. března,[4]) že Lüttichov

gegenwertigem unserm Rittmeister Hansen von Gersdorf bevolen, sich mit seiner Compagni dahin zu verfügen und den Grafen abzuholen, gesinnen derowegen hirmit gnedigst, Ir wollet denselben Ime Rittmeistern abvolgen lassen, das solle euch an euren Berichten allerdings, dessen wir euch hirmit versichern, unschädlich sein . , . ." (Dresden, am 2. Martii Ao. 1621.)

[1]) List ze dne 6. března 1621 (dle st. kal.) z Drážďan psaný v stát. archivu sas. Loc. 9269, f. 39: „Lieber Getreuer, wir zweifeln nicht, du würdest nunmehr unseren bevelch wegen Abholung Graf Schlickensperson empfangen haben und mit Ihme unter wegens sein, Solchem nach begeren wir hirmit ferner, du wollest uns alsobalden untertenigst verstendigen, welchen tags du mit demselben eigentlich allhier anzulangen vermeinest, oder den Rumormeister Wilhelmen von Krahe voranschicken und uns dessen berichten lass." —

[2]) Syn Julius přijel sem za otcem. Sam. Grosser: „Lausitische Merkwürdigkeiten," Leipzig u. Budissin 1713., I. 236.

[3]) Orig. listu Gersdorfova ze dne 7. března 1621. (dle st. kal.) v hl. st. sas. archivu Loc. 9269. f. 40. „. . . . und soll E. Churf. Gn. untertenigst zu berichten nicht unterlassen, dass ich am Montag mit meiner Compagnie Reuter und 60 Musquettiren zue Friedland angelanget, abwesend des Herrn Redern, seinem Haubtmann Hansen von Gersdorf, den gnedigsten Befehl eingehendigt, darauf mir Dienstags der Graf Schlick nebens seinem Sohn abgefolget worden, mit welchen ich heute Mitternachts allhier zue Bischofswerda angelanget, und morgen Donnerstags (belib es Gott) abends 3 oder 4 Uhr, zu Dresden anzulangen verhoffe, und Ordonans wessen ich mich ferner fürhalten soll erwertig . . . "

[4]) Orig. v sas. státním archivu v Drážďanech Loc. 9269. f. 33.

jim sdělil zatčení Šlikovo ve Frýdlantě a prostřednictvím Krištofa z Redernu se o jeho zadržení postaral.

Pro vazbu Šlikovu v Drážďanech vykázán byl dům zemřelého vévody sas. Augusta, jídlo i nápoje dostával pro sebe i svého syna, jakož i pro přidělené strážce a služebníky z kurfirstovy dvorní kuchyně a dvorního sklepa. Byla to jaksi šetrnost od kurfirsta proto, že dosud nebylo rozhodnuto, co se se Šlikem stane.

Hrabě se všemožně snažil získati si přízeň kurfirstovu. Ještě více však o to pečovala zarmoucená jeho choť. Na její žádost psal kurfirstovi nejvyšší zemský hofmistr pan Adam z Valdštejna (26. února) a přimlouval se za Šlika, aby se ho kurfirst ujal. [1]) Současně oznamuje, že hraběnka sama chce do Drážďan přijeti.

Skutečně se hraběnka na cestu do Drážďan vypravila. Z průvodu jejího píše některý její služebník (jméno jeho neznáme, podepsán je F. d. r.) Janu Ptákovi, služebníku hraběte do Drážďan, aby sdělil, kde by se hraběnka v Drážďanech mohla ubytovati. Při tom sděluje, že se hraběnka pro smutný stav svého chotě nechce dáti ničím potěšiti. [2]) Cesta tato byla pro hraběnku krušná a nebezpečná. Na půdě saské byla oloupena a v Žitavě zatčena. Stěžuje si na to kurfirstovi [3]), jak jí z mála zbývajících věcí uloupeny byly peřiny, nádobí cínové i měděné, třikrát již byla vyloupena v krátkém čase, a nyní nalézá se v Žitavě opuštěná a vazbou postižená, i prosí ve své veliké bídě a opuštěnosti, aby byla od městské rady Žitavské z vězení

[1]) Orig. s přitištěnou pečetí a vlastnoručně Ad. z Valdštejna podepsaný datován jest v Praze 26. února 1621., nalézá se v sas. st. archivu Loc. 9269. fol. 61.: „. . . . Demnach Graf Joachim Andrae Schlicken gemahlin, wie sie nach Dresden zue E. Churf. Gn. verreisen bei deroselben gehorsambst sich praesentirn und ihre not klagen wölle, mir zue erkennen geben, mich benebenst gebeten, bei E. Churf. Gn. ihrentwegen guete intercession zue tun, als hab ich auf ihr als „einer dama“ (doplněno v orig. rukou Valdštejnovou), so embsig anhalten nit unterlassen, E. Churf. Gn. mit diesem briefel untertenigst zue ersuchen, gehorsambst bittende, E. churf. Gn. wöllen sie gnedigst hören und deroselben gnedigsten discretion nach ihrem anbringen stadt verleihen . . .“

[2]) Sas. st. archiv Loc. 9269. fol. 42., list nemá data.

[3]) Originál vlastnoručně hraběnkou podepsaný, bez data, v sas. státním archivu Loc. 9269. fol. 78. Viz přílohu č. 37.

propuštěna a zmíněné věci jí vráceny a současně prosí i za svého manžela, aby s ním bylo naloženo více dle milosti nežli po zásluze. Žádosti její bylo z části vyhověno a hraběnka se šťastně do Drážďan dostala. Cestu tuto vykonala na radu Lichtenštejnovu a pana Adama z Valdštejna. Vysvítá to z prvního listu psaného kurfirstovi [1]) — snad z Drážďan, — v němž si stěžuje, že jí přístup k němu byl odepřen. I žádá písemně, aby jí slyšení u něho bylo povoleno. Patrně dostala odpověď aspoň z části uspokojivou, což vysvítá z dalšího jejího listu kurfirstovi psaného v Drážďanech 29./19. března 1621. [2]) V listu tomto děkuje kurfirstovi, že byla do zámku vpuštěna. Stalo se to ovšem jen za tou příčinou, aby mohla hraběte viděti a s ním mluviti. Byly to pro ni ovšem chvíle pohnutlivé. I prosí znova a úpěnlivě za manžela svého o křesťanskou milost, smilování a odpuštění v čem pochybil, a dožaduje se pokorně milosti kurfirstovy i pro sebe a své děti, jakož i přímluvy jeho u císaře. Ke kurfirstovi předpuštěna nebyla, ale byla jí přece dána ústní odpověď a to od tajného rady a presidenta appellačního soudu Kašpara ze Schönberga. V té jí naznačena byla dle všeho lítost kurfirstova, ale patrně asi také to, že o osudu Šlikově nebude on rozhodovati. Hraběnka dotýká se toho ve svém novém listě, jejž píše kurfirstovi, dle všeho ještě v Drážďanech.[3]) Skládá celou důvěru v kurfirsta a prosí pro rány Kristovy znovu a vždy úpěnlivěji, aby kurfirst aspoň tak dalece se Šlika ujal, aby život mu byl zachován. Při tom žádá, aby jí dovoleno bylo před odjezdem ještě se s ním rozloučiti. Rozloučení bylo jí povoleno. To vysvítá z jejího dalšího dopisu, který píše po svém návratu do Čech z Prahy. V dopise tomto [4]) děkuje hraběnka, že jí dovolen byl přístup k jejímu choti, i rozloučení s ním že jí bylo povoleno. Znovu pak prosí

[1]) List nemá data, hl. sas. st. archiv Loc. 9269. fol. 43. Viz příloha č. 38.
[2]) Tamtéž fol. 44. Viz příloha č. 40.
[3]) Sas. st. archiv. fol. 62. (dopis bez data). Viz příloha 41.
[4]) Tamtéž fol. 64. orig. Viz příloha 42. — Také hraběnka Zuzana Alžběta Thurnová prosila velmi sas. kurfirsta o přímluvu u císaře, aby dal milost jejímu manželu a na cti i statku jej restituoval. (Sas. st. archiv Loc. 9184. fol. 59., list dt. 7. března 1622 v Praze.

snažně kurfirsta, aby milostiv byl hraběti, uvážil také její i nevinných dětí bídu, zármutek a opuštěnost; stěžuje si, že byla vyloupena a nezaslouženě jí všecko odňato jest a že nemá s dětmi kde bydleti. Žádá, aby kurfirst byl jejím přímluvčím u císaře i u knížete Karla z Lichtenštejna, aby jí bydlení na odňatém zámku Svijanském bylo pojištěno. I tento dopis nemá žádného data. Psán jest asi v březnu 1621. Dopisy hraběnčiny jsou vesměs dojemné a jest patrno, že si záhy uvědomila všecko to neštěstí, jež se valilo na hraběte i celou rodinu.

I její ovdovělá matka Zuzana paní z Oppersdorfu lítost má nad hrabětem a píše mu z Frankfurtu nad Odrou 3 března 1621.[1]) a těší jej přejíc mu od všemohoucího Boha útěchy a trpělivosti, současně však vytýkajíc, že měl zavčas odejíti na jisté místo a čekati, až opět k svým se bude moci vrátiti. Těší jej však, že kurfirst, který je křesťanským pánem, evanjelickému náboženství tak oddán a jinak pro svou mírnost znám, nedá jemu nic zlého učiniti a že za jisté pamětliv bude i věrných služeb jemu prokázaných a že se za něho také modlí. Žádá jej také o zprávy, jak s ním je a kde se zdržuje hraběnka. Mimo to podává hraběti zprávy rodinné.

Šlik byl držán v Drážďanech ve vazbě od 8. března do 27. dubna (dle starého kalendáře). Lichtenštejn o tom zvěděl buď od kurfirsta samého nebo od hraběnky, Ve své relaci ze dne 16. března 1621. píše císaři: „hrabě Jáchym Ondřej Šlik byl dne 9. t. m. (27. února dle st. kalendáře) ve Frýdlantě na panství Redernově zvláštní obezřetností rytmistra Lüttichova zatčen.“[2]) V další pak relaci ze dne 2. dubna 1621 oznamuje císaři, že „Šlik je držán ve vazbě v Drážďanech a činí dotaz, má-li býti dopraven k vyšetřování do Prahy, jak již říšský dvorní rada Otto z Nosticu navrhl, že by v této záležitosti mohl jednati arcivévoda Karel s kurfirstem za svého pobytu v Drážďanech.“[3])

[1]) Tamtéž fol. 65—66. Originál s přitištěnou pečetí (dvakrát), celý vlastnoruční. Viz příloha 39.
[2]) d' Elvert XVII, 1868. str. 41.
[3]) Tamtéž str. 45.

Kurfirst žádal mezitím již 15. března o císařskou nejmilostivější resoluci. Ferdinand píše kurfirstovi 16. dubna 1621. z Vídně [1]), že shledává nejvhodnějším, aby Šlik byl k ostatním svým soudruhům do Prahy převezen, kde jistý exekuční proces s nimi nařízen jest a aby též dodáni byli sem zajatí Dr. Abraham Kaul a Dr. Ambrož Hademar.[2]) Současně žádá o zprávy, jakým způsobem vyhořel zámek Budišínský. Císař ukládá i kurfirstovi, aby se hleděl zmocniti i dalších původců povstání v Lužici. Toto uložil císař kurfirstovi již i dříve také (22. dubna 1620) a tajným rozkazem z 22. dubna pověřil residenta Karla Hannibala z Donína, aby nad tím bděl, aby ze strany kurfirstovy se skutečně tak dělo.[3]) O převoz Šlikův a obou doktorů jednal kurfirst s Lichtenštejnem. Píšeť mu 20. dubna 1621. z Drážďan [4]), že cí-

[1]) Hl. sas. státní archiv v Drážďanech Loc. 9269. fol. 79. Originál s přitištěnou pečetí Ferdinandovou ze dne 16. dubna 1621 ve Vídni, s vlastnoručním podpisem císařovým. Podepsáni též: Ad mandatum Sacrae Maiestatis proprium. Philip Fabricius — Sdenko Ad. Poppl de Lobkowitz S. R. Bohemiae Cancellarius. — . . . „Nachdem Deine L. wegen des zu gefänglichen haften gebrachten haubtrebellen und radführers Joachimb Andres Schlicken unser genedigste resolution begeret, so sehen wir vor das nechste und füglichste ain, dass derselbe zu den anderen seines gleiches nacher Prag, da ein gewisser executionsprocess von uns angeordnet worden ist, sowol der gefangene Dr. Abraham Kaul u. D. Ambrosi Hademar geliefert werden, wie wir denn auch ihrer annembung halber verordnung tun wollen, mit der ferneren genedigsten erinnerung, dass D. L. auch wegen noch mehrer rädelführer in Lausnitz, damit man sich mit ihren personen ehist genugsam versichere, die nothwendige verfügung tun wolle. Anlangend die zu Budissin neulich abgebrante burg und den grossen darbei erlittenen schaden muess solches Gott und dem unglück bevohlen werden, jedoch da die verursachung dessen zu erkundigen sein möchte, zweifelt uns nicht D. L. werde uns solches zu wissen machen, dero wir im übrigen mit gnaden in freundschaft jederzeit vörders wolgewogen verbleiben".

[2]) O Kaulovi a Hademarovi obšírné zprávy v sas. st. archivu Drážďanském Loc. 9269. — Viz také: Dr. H. Palm, Acta. publica : „Verhandlungen u. Correspondenzen der schlesischen Fürsten u. Stände", tištěny ve Vratislavi 1875 (univ. bibl. 22 B 394.) str. 153. a Č. Č. Musea 1891: „Drobné příspěvky k čes. dějinám v XVII. st. od Ant. Rezka str 402. — Hademar, městský fysikus v Budišíně, zatčen, protože se súčastnil volby Fridricha Falckého a pomáhal uzavírati spolek lužických stavů s Čechy. Abraham Kaul, syndikus stavů lužických z Budišína, zatčen proto, že byl účastníkem generálního sněmu českého v Praze, na němž byl Ferdinand II. sesazen a Fridrich zvolen králem.

[3]) N. Laus. Magazin 1880. Dr. H. Knothe: „Der Antheil der Oberlausitz an den Anfängen des 30jährigen Krieges 1618—23" str. 79. (Mnichovský archiv lit. 59.)

[4]) Sas. hl. státní archiv Loc. 9269, fol. 85., koncept listu kurfirstova Lichtenštejnovi ze dne 20. dubna 1621. v Drážďanech: . . . „Nun haben

sařově žádosti ve příčině vydání hraběte Šlika a obou doktorů Kaula a Hademara chce vyhověti, ale žádá za prohlášení, že vydání jejich nebude považováno za jeho soud nad nimi, že zajatí budou vyslýcháni, dána jim bude příležitost k zodpovídání se, a kdyby se stalo, že by osvobozeni a z vazby propuštěni byli, aby o tom byl uvědomen. Současně žádá o nahrazení čátky 1261 zl. (in marg. : 1524 zl.), kterýžto obnos byl vynaložen k vůli nim, a o zprávu, kdy zatčení na hranice k Petrovicím (Peterswalde) mají býti dodáni a odtud budou přejati, za tou příčinou aby vozy a koně byli na místě pohotově.

Lichtenštejn odpověděl 8. května[1]) a přijal všecky podmínky kurfirstovy ohledně vydání zmíněných tří osob (hr.

wir der abvolgung halber kein bedenken, sondern sind irer kais. Mt. etc. disfalls an die hand zu gehen untertenigst dergestalt erpötig, wofern sich E. L. vor der abholung in einem schreiben ercleren, dass diese abvolgung uns an unsern gerichten nicht nachteilig sein, die verhaften mit irer verantwortung notdürftig inmassen wir doran ohne das keinen zweifel haben gehört werden, und da sichs zu truge, dass sie wieder los und ledig gesprochen, solche loslassung ohne unser vorbewust nicht geschehen solle, auch E. L. uns zugleich 1261 f. so disfalls ufgewendet und aus dem fisco iustitiae genommen und wieder dahin verschafft verden müssen, übersenden, uf solchen fall und wann die abholung uns ein pahr tage zuvorn zu wissen gemacht auch berürte summa Geldes eingeschickt sollen ermelte drei verhaften an die grenzen bei Peterswalde geliefert und denen so E. L. abgefertigt überantwortet werden. Jedoch wollen E. L. darneben verordnen, dass wagen und pferde uf welchen dieselben fortzuführen mit zur stelle gebracht, denn sie mit dergleichen von hieraus allein bis an die Grenz verstehen werden . . . .“

[1]) Kr. hl. sas. st. archiv v Drážďanech Loc. 9269 fol. 92—93. originál listu Lichtenštejnova s přitištěnou pečetí ze dne 8. května 1621 kurfirstovi: „ . . . . Wie wir nun solche conditiones nicht für unerheblich erkennen also wollen in namen und anstatt irer kais. Mt. im ersten sovil dero gerichtsversicherung anlangt E. L. wir in craft dis in bester form wie es disfals die notdurft erfordern möchte, cavirt und versichert haben, dass angeregte abfolgung ermelter dreier personen E. L. an dero gerichten im geringsten nichts praejudicirlich oder nachteilig sein solle. Im andern. Weil bei dem alhie angestellten process die verhörung und verantwortung der verhaften in allweg observirt und zugelassen, als solle es gegen diesen personen gleichsfals in acht genommen werden. Da es auch zum dritten, zu wieder loslassung derselben kommen sollte, soll an E. L. vorwissen nichts beschehen, der disfals aufgewandte und benente uncosten der 1524 gulden ist in mangel anderer bequember gelegenheit solche dahin zu schicken dero alhie bestellten Gabriel Püchlern laut beiliegender recognition ausgezehlt worden und ist benebens auf E. L. so willfahriges erbieten die anordnung beschehen, dass zu abholung dieser personen ross und wägen, auch notwendige confii auf E. L. graniczen an das bestimbte ort Pe-

Šlika, Dr. Kaula a Dr. Hademara); sdělil též, že i obnos 1524 zl. na jeho výlohy odesílá [1]) a vozy a koně budou pohotově na určeném místě na hranicích česko-saských u Petrovic, kdež zajatci v pátek 14. května přejati budou, k tomu účelu aby i kurfirst ze své strany, čeho třeba, zařídil.

Jest třeba vysvětliti, zač vlastně kurfirst obnos 1524 zl. požadoval. V účtech a zprávách o tom [2]) jest udáno, že hrabě Šlik byl ubytován v domě zemřelého vévody Augusta v Drážďanech od 8. března do 27. dubna (dle st. kal.) a že mu dodávána byla strava z dvorní kuchyně kurfirstovy, podobně i těm, jenž mu byli k službě přiděleni. Podrobně je tu vypsáno, o kolika chodech mu pokrm byl předkládán a jakým způsobem. Počítáno jest za uzeninu, zvěřinu, maso, ryby, cukr, koření, máslo, sýr, vejce, zeleninu, ovoce a j.

terswalde also zeitlich von hinnen abraisen sollen, damit dieselben auf nechstkünftigen freitag wird sein der vierzehnte dis alda ankommen und die personen übernemen mügen. E. L. ganz freundlich ersuchend, sie derentwegen auch bei den ihrigen fernere unbeschwerte verfüeg- und anstellung tuen lassen wollen . . ."

[1]) Poukaz k výplatě 1524 zl. datovaný od Lichtenštejna 10. května 1621 v Praze nalézá se v orig. v sas. st. archivu Loc. 9269 f. 98.

[2]) 1. účet dt. 8. března (dle st. kal.) 1621 v sas. st. archivu Loc. 9269 f. 83.: „Donnerstag den 8. Martii anno 1621 ist uf bevelch des churfürsten . . . der wohlgeborne und edle herr herr Joachim Andreas Schlick graf zu Swijan u. Roweň mit ein cornet reitern gefänglichen anhero gebracht in herzogs Augusti zu Sachsen, christmilder seeliger gedechtnus hause einlosieret und darinnen aus churfürstlicher sächsischer hofeküche nebenst bei sich habenden und ihme zugeordneten bis auf den 27. Aprilis anno ut supra volgende mas gespeiset worden, also zehn warme essen, so uf der silber seiten zugerichtet worden vorobgedachten gefangen graf Schlicken uf zwei gange jeden 5 essen und 1. commendlein zum dritten gange aber 6 schüsseln mit confect gebackens, obst dürren butter und kees. Vier voressen uf der ritterseiten zugerichtet worden vor erwehnten grafens dienere auch andere diczs orts zum aufwarten und wachen bestalte personen nebenst commendlein butter und kees. Zu verrichtung nun solches speisens (!) ist von dem 8. Martii bis uf den 27. Aprilis anno 1621. nemblichen vor grun gesalzen, gereuchert wildprät item vor fleich, fische, zucker, allerlei gewurz specerei confect eingemachte und andere sachen butter, kees, commendlein, eier zugemusse grün und döer obst kreczerei essig, senft und salcz ein (in) churfürstlicher sächsischer hofe kuche ein hoflager Dresden der aufgang gewesen — 883 f. 12 g. 10 d." — 2. účet fol. 84. téhož data týká se nápojů: „. . . und diese zeit (8. Martii — 27. Aprilis) uber aus churfürstl. hofekellerei vor 376 f. 16 gr. 6 d., wein, bier, semmeln und brod vor ihr Gn. und deroselben herrn sohn auch andern bei sich habenden dienern und zugeordneten ufwartenden personen gefolget worden."

883 zl. 12 g. 10 d. Mimo to jest súčtováno za nápoje, víno a pivo ze sklepa dvorního dodávané, jakož i za chléb a pečivo vůbec pro hraběte, jeho syna i služebnictvo 376 zl, 16 gr. a 6 d. Další obnos scházející do 1524 zl. počítal se asi za dodání Šlika a obou ostatních zajatců, tedy za cesty. 4. května (dle st. kal.) oznamuje Baltazar Blenagel, generální profous, a zámecký hejtman Petr Hoffmann z Perna kurfirstovi, že rozkazy jeho ve příčině předání hraběte Šlika a obou doktorů Kaula a Hademara byly vykonány.[1])

[1]) Oznámení kurfirstovi od Baltazara Blenagla a Petra Hoffmanna v sas. st. archivu Loc. 9269. f. 105—107., orig., pečeti odtrženy, dt. 4. května 1621 (dle st. kal.) v Gisshübellu: „.... bin ich der general heut morgen früe umb 3 uhr mit dem grafen und ime zuegeordneten comitat zue Pirna angelanget, alda von dem rate daselbsten doctor Kauln abgefordert, doctor Hademar aber ist nechten abend umb 7 uhr durch den Schösser vom Stolpen ufs schloss Pirna geliefert worden. Nachdem wir nun aus dem defensionwerke 50 Mann aus der bürgerschaft zu Pirna zur begleitung erlanget und der graf zuvorn eine suppen zue sich genommen, haben wir uns mit ihnen alda gnedigst angeordneter massen erhoben und sind weil der weg böse ohnegefehr umb mittag an der böhmischen grenzen bei Peterswalda ankommen, alda capitan Bleileben mit 120 schüczen zu fuss und fünf pferden unsrer gewartet, zue fortbringung der gefangenen aber keinen wagen noch einige gelegenheit bei sich gehabt, noch auch sich dieses orts der fuhre oder anderer bequemen mittel nicht erholen können, darumb wir alda eine gute zeit verzogen worden und weil keine andere gelegenheit zu treffen gewesen, hat uns der capitan gebeten ihme den einen wagen bis nach Aussig zue leihen, dagegen er uns bei ehren trauen und glauben verheischen und zugesaget den wagen sambt den pferden alsobald uns wieder von Aussig zurückgehen zu lassen. Damit wir nun mit den gefangenen bei angezeigten umbstenden nicht wieder zurückkehren dürfen und mit denselben zehrung und vergebliche uncosten aufwenden mögen, so haben wir uf des capitans zusage und versprechnüs den wagen mit den 4 pferden bis nach Aussig geliehen, jedoch von den reitern vier pferde mit hinein gehen lassen, damit der wagen desto sicherer wieder zurückbracht werden möge, und hat sich also der grafe zu den beiden doctorn uf einen wagen zusammenseczen müssen, sonst waren bei genommenem abschiede dieses des grafen leczte wort, dass er bathe E. churf. Gn. untertenigst zu erinnern, dass dieselbe doch nochmals sein nicht vergessen, sondern ihme seiner vormahligen treuen Dienste gnedigst geniessen lassen wollten, ausser dessen und so E. churf. Gn. die hand von ihme abzögen, were es um ihn geschehen, wie dann gleicher weise die doctores Kaul und Hademar uns gebeten bei E. kurf. Gn. ihrer in besten zu gedenken ....“ (Bergk-Gisshübell den 4. Mai 1621) Postscriptum: „Gleich als wir in Bergk-Gisshübell unsern untertenigsten bericht gefertiget und zu schliessen wollen, sind die vier pferde mit dem wagen wiederkommen mit anzeigung, dass, als sie ins dorf Peterswalda gelanget, sich zwei kuczschwagen vor die gefangenen alda befunden, so eingenommener erkundigung nach aller erst da ankommen gewesen“. — Viz i k tomu Oskar Speck: „Zur Geschichte der Stadt Pirna in 30jährigen Kriege“ 1889. 53-54.

Dr. Hademar byl 3. května dle st. kal. (13. května) večer o 7. hodině dovezen do Perna, kde byl do rána střežen. O půlnoci téhož dne vyjel generální profous Baltazar Blenagel s hrabětem Šlikem, s kterým seděl pohromadě ve voze, v průvodu asi 50 jezdců z Drážďan, 4. května (14. května) ráno o 3. hod. stihli do Perna a hrabě odveden do zámku, kde mu dopřán krátký odpočinek. Zde Baltazar Blenagel odevzdal kurfirstův rozkaz zámeckému hejtmanovi Petrovi Hoffmannovi. Rozkaz zněl, aby společně s Blenaglem doprovodil Šlika a oba doktory na české hranice k Petrovicím, kdež je mají odevzdati císařským zmocněncům. Generální profous vyžádal si od městské rady z vazby syndika Dr. Kaula a sesílil svůj průvod o 5 Perenských občanů z obrany pod praporečníkem Rochem Otto-nem. Na to hrabě Šlik, který se zatím posílil polévkou, vstoupil do vozu, kdež k němu přisedl Blenagel. Do druhého vozu usadili se Kaul a Hademar se zámeckým hejtmanem Petrem Hoffmannem. V průvodu jezdců a pěchoty byli zajatci dopraveni na hranice. Poněvadž cesta byla špatná, dostihli teprve kolem poledne na české hranice k Petrovicím. Zde očekával je již císařský hejtman Bleyleben, vyslaný sem od Lichtenštejna se 120 střelci pěšími a s 5 koni; ale vozů pro zajatce neměli, aniž jaký povoz v místě byl k dostání. Posléze prosil hejtman Bleyleben, aby mu vůz až do Ústí n. L. zapůjčili, což se i stalo, aby se nemusil s nepořízenou vrátiti. Hejtman se zaručil čestným slovem, že vůz se 4 koňmi vrátí, pro jistotu však 4 jezdci jeli s ním, aby bezpečně se vůz nazpět dostal. Na to následovalo předání zajatců. Hrabě Šlik posadil se k oběma doktorům do vozu. Při loučení prosil hrabě generálního profousa Blenagla a zámeckého hejtmana Petra Hoffmanna, aby kurfirstovi co nejoddaněji připomněli, aby na něj za prokázané věrné služby dřívější nezapomněl, jinak že bude veta po něm. Stejně tak i oba doktoři prosili o přímluvu u kurfirsta.

To jest obsah zprávy, jež podána byla kurfirstovi z Gisshübellu od Blenagla a Hoffmanna. V postscriptu ještě oba sdělují, že koně s půjčeným povozem se vrátili a donesena jim zvěsť, sotva hejtman Bleyleben do vesnice Pe-

trovic dorazil, že tam již 2 pro zajatce připravené povozy čekaly. Šlik byl vydán od kurfirsta s důvěrou v mírnost císařovu.[1]) Ale hrabě tušil již svůj příští osud. Věděl dobře bude-li vydán, že jest po něm veta. Přivezen 27. května do Prahy byl ihned k ostatním druhům svým vsazen do vězení v Bílé Věži.[2]) S ním do Prahy dovezen byl i jeho syn Julius.

O vydání Šlikovo přičiňoval se arcikníže Karel, který toho času jako poslanec císařův do Drážďan přibyl, dále říšský dvorní rada Otto z Nosticů, nejvíce se však o to přičinil dvorní kazatel saský Dr. Hoë, rádce kurfirstův. Kurfirst by byl asi Šlika nevydal, kdyby mu byl v té příčině nedomlouval mstivý Hoë.[3]) Týž dobře sice věděl, že Šlik si v mládí o kurfirsta mnohé získal zásluhy, a že Šlik to byl, jenž kurfirsta saského navrhoval za krále českého a pro tuto volbu pracoval. Ale Hoë se chtěl Šlikovi pomstíti.

Zmínili jsme se již dříve, že Hoë a Šlik spolu jednali o volbě českého krále, jednak ústně při schůzích v Drážďanech v srpnu r. 1619, jednak i písemně. Když však kurfirst saský zvolen za krále českého nebyl, ale zvolen byl kalvinista Fridrich Falcký, kurfirst saský byv tím roztrpčen zahrnul Dra Hoëho výčitkami. Hoë pak poslal Šlikovi psaní, dosti posměšné a trpké, jež Šlik dal do veřejnosti. Hoë byl tehdy velmi kompromitován. Teď našel vhodnou příležitost k pomstě. Na jeho naléhání kurfirst Šlika vydal císaři Ferdinandovi.

Také se mu císař Ferdinand za to odměnil. Vůbec měl Hoë služby domu Habsburskému prokázané dobře zaplacené. Když v říjnu r. 1621 dlel Hoë se svým kurfirstem

[1]) M. Lindau: „Geschichte der königl. Haupt u. Residenzstadt Dresden“, 1884. str. 442: „im Vertrauen auf des Kaisers Milde und Mässigung“.

[2]) Č. Č. M. 1879. 135. Gindely: „Popravy v Praze po bitvě bělohorské a jejich následky“; Dr. E. Köhler: „Die Geschichte der Oberlausitz von den ältesten Zeiten bis zum J. 1815. Görlitz Str. 198.; Skála V. 52--53; Abelin I. 479--480. a j.

[3]) Historie o těžkých protivenstvích LXI.: „Šlik ucházeje před rukou vítěze Ferdinanda, ustoupil do Lužic, ale ho tam kurfirst saský, ač v mladosti svého dobře zasloužilého hofmistra k raddě nějakého Antikristova pochlebníka D. H. jal, a nepřátel vzteklosti v meč vydal; Henke, Kirchengeschichte III. 371; Peschek: Geschichte der Gegenreformation 467 a j.

ve Vratislavi, věnoval mu arcikníže Karel stříbrné náčiní v ceně 1000 tolarů a dal podnět k tomu, aby slezští stavové mu věnovali 2000 tol. Mimo to, když v Čechách započaly konfiskace, zaslal mu kníže z Lichtenštejna na rozkaz císařův 10.000 tol.;[1]) a sám ještě k tomu ze svých prostředků 2000 tol. připojil.[2])

Hoë, jenž od protivníků byl z úplatků nařčen, se sice brání a zapřisahá, že ani groše nevzal od císaře, ani od kohokoliv jiného. Úplnou jasnost v tomto tmavém bodu nám nepodá asi žádný archiv a žádný akt.[4]) Tolik však jest jisto, že Hoë darům přístupen byl. Brániti ho v této věci nelze.

Nuže, Hoëovi naskytla se u Šlika vítaná příležitost, pomstíti se mu, když jat byl. Henke[5]) praví, „že to nebyly jen politické poměry a naděje, nýbrž že to byla ústa Páně, za něž kurfirst svého dvorního kazatele Hoëho považoval, která jej pohnula, aby nechal padnouti kurfirsta falckého i český národ... a Hoë trval na tom, že Šlik musí býti vydán do Prahy na popraviště."

Marné byly všecky prosby a přímluvy za hraběte; kurfirst Šlika vydal.

16. PÁTRÁNÍ PO KORRESPONDENCI ŠLIKOVĚ.

Mezitím, co byl Šlik jat a k vyšetřování vezen do Prahy, pátral kurfirst v Horní Lužici po věcech Šlikových zde pozůstalých ve Zhořelci, Žitavě a jinde. Šlo jednak o to, aby majetek jeho byl zjištěn a sestaven jeho inventář, jednak ovšem i o to, zdali by se našla jeho korrespondence, z níž by mnohé mohlo sloužiti za poklad k vyšetřování.

[1]) H. Knapp: „Matthias Hoë von Hoënegg und sein Eingreifen in die Politik und Publizistik des 30jährigen Krieges" (Hallesche Abhandlungen... 1902) str. 26.

[2]) E. Otto: „Die Schriften des ersten kursächs. Oberhofpredigers Hoë v. Hoënegg", Drážďany 1898 (mus. sig. 61 C 67).

[3]) Hallesche Abhandlungen 1892; viz i Dr. J. Gebauer: „Die Publizistik über den böhm. Aufstand von 1618. str. 99.

[4]) E. Otto: „Die Schriften...", str. 12.

[5]) Konrad Henke: „Allg. Geschichte der christl. Kirche..." Braunschweig 1806, III. 487.

Dne 3. dubna 1621 ukládá kurfirst zvláštním rozkazem městské radě v Žitavě, aby to, co zde po Šlikovi pozůstává, sebrala, uzavřela a opatrovala, a inventář o tom sepsaný do Drážďan poslala. Ze Žitavy odpisují již 6. dubna, že vše zařídí. Pořízeny byly dva inventáře. První pořízen byl dne 8. dubna.[1]) Vyznačeny jsou v něm nalezené věci Šlikovy: různé nářadí, uzavřené skříně a obilí. Kurfirst poručil skříně otevříti a pořiditi i inventář toho, co se uvnitř nalézalo. Druhý inventář pořízen dne 19. dubna 1621.[2]) Tento obsahuje knihovnu Šlikovu, korrespondenci a důležité spisy. Je tu na př. uveden český Nový Zákon, pergamenové listiny týkající se panství Svijanského z r. 1600 a r. 1604, český úpis Aleše ze Šternberka na 2000 tol. na pergamenu psaný z r. 1554, dále česká listina z r. 1485 na pergamenu psaná a 8 pečetmi opatřená; dále v truhle nalezeno 34 balíčků listů, vesměs v české řeči psaných, které pečlivě byly prohledány, nenalezena však žádná tajná poslání, nýbrž nazvíce to jsou jen prosby a žádosti týkající se českého zemského práva, výtahy ze zemských desk a jiné právní listiny, týkající se ponejvíce pánů z Vartmberka, tedy dle všeho mající vztah jen k panství Svijanskému. Rada Žitavská oznamuje kurfirstovi 29. dubna (dle st. kal.), že dle rozkazu došlého 26. dubna (st. kal.) všecky věci Šlikovy pečlivě prohlédla, sepsala a zapečetila a je až na další rozhodnutí v opatrování béře, v příloze pak pořízený inventář posýlá.[3])

Rada města Zhořelce k vyzvání kurfirstově oznamuje dne 7. dubna 1621, že se tam nalézá různé nářadí Šlikovo, i obilí, žito a oves, a že vše se zařídí dle rozkazu kurfirstova.[4]) 30. dubna 1621 dochází nové oznámení od rady Zhořelecké,[5]) že se tam nalézají v pokojích Šlikových černá truhlice nebo cestovní kufr a bílá schránka (skříň), obé uzavřeno, není však jisto, nepatří-li věci tyto mladému hra-

[1]) Saský stát. archiv Loc. 9269, fol. 73. Viz přílohu 43.
[2]) Saský stát. archiv Loc. 9269, fol. 76. Viz přílohu 44.
[3]) List dt. ze dne 29. dubna 1621 v Žitavě v sas. st. archivu Loc. 9269, fol. 72. Viz přílohu 45.
[4]) Saský st. archiv Loc. 9269, fol. 71, orig. datovaný 7. dubna 1621 ve Zhořelci, pečeť odtržena.
[5]) Saský st. archiv Loc. 9269, fol. 87—89. Viz přílohu 46.

běti synu, že za účasti městského soudu je vzali v inventář a zapečetili. Ohledně obilí, jež patří k landvogství a bývá k užívání landvogtům, sdělují, jak mnoho ho bylo nalezeno, dále píší o nárocích Šlikových a požadavcích za ním. 25. dubna uložil kurfirst radě Zhořelecké, aby, co je zavřeno, bylo otevřeno, vše poznamenáno a inventář poslán do Drážďan, oves a žito má se prodati, co je kde hrabě dlužen, má se z obnosu toho vyrovnati, o 1000 zl., které vyplatil hrabě svého času markraběti Krňovskému, má se jednati, a zbudeli co, má se hraběti poslati.

Dle kurfirstova nařízení byly truhlice a schránky otevřeny a pořízen inventář 14. května 1621,[1]) jenž byl do Drážďan odeslán. V černé truhlici či cestovním kufru nalezeno bylo šatstvo hraběcí, ve skříni nalezeny knihy hraběte. Seznam vykazuje knihy latinské, klassiky patrně uchované ze studijních let hraběte, dále „štambuch" hraběte, něm. modlitební knihu Avenariovu, obnovené celní předpisy, 2 české exempláře konfederace, apologie, a jiné časové tisky; důležitá je zejména korrespondence: kopie listů psaných z Drážďan do Prahy v červnu r. 1619, český list direktorů psaný hr. Šlikovi, výkazy a rozpočty na vojsko z r. 1619, listy ze Saska psané direktorům 20. října 1618 a 15. června 1619, list týkající se obrazoborství u sv. Víta, dále opisy listů Ferdinandových poslaných do Slezska v dubnu 1619 a jiné. Inventář tento, jakož i Žitavský, má pro nás důležitost. Svědčí, jak Šlik měl rozsáhlou korrespondenci a styky na různé strany. Jest otázka, kam se tato korrespondence zde nalezená poděla. Již to, že se po ní pátralo, že i seznam listů musel býti pořízen, dává nám tušiti, proč se to dělo. Hledalo se v listech se strany kurfirstovy patrně ze dvojí příčiny. Jednak proto, aby se zvědělo, jaké měl Šlik odkud zprávy o Sasku a Lužici, ovšem též, měl-li co ze Saska, aby se to zachytilo a nepřišlo snad do rukou nepovolaných; jinak pátralo se také po důkazech usvědčujících Šlika z viny, které ovšem byly žádány se strany císařovy.

[1]) Saský st. archiv Loc. 9269, fol. 113—117. Viz přílohu 47.

Potvrzuje se zvláště druhá část této domněnky. Kurfirst píše 26. května radě Zhořelecké,[1]) že Šlik jest v Praze, listy jeho uzavřené ve svazku č. 3 (jest to balíček různých listů Šlikových, zejména psaných v červnu r. 1619 direktorům a Petru Müllnerovi; memoriál, co při konfederaci zemí a ohledně generální defense uvážiti se má, a Copia privilegii Friderici II. di et Caroli IV. de libera electione regis Bohemiae) a jiné, že se mají odeslati knížeti z Lichtenštejna.[2]) To se skutečně stalo, jak to oznamuje kurfirstovi rada města Zhořelce 12. června 1621.[3])

Pokud se týče inventáře Žitavského, kde nebylo nalezeno nic závadného, rozhodl kurfirst, aby všecky věci v Žitavě se nacházející, byly odvedeny rodině hraběte.[4]) Také i ostatní věci později hraběnce byly vydány, jakž v dalším uvedeme.

17. VÝSLECH ŠLIKŮV. POPRAVY NA STAROMĚSTSKÉM NÁMĚSTÍ.

V Praze připravoval se soud nad jatými vůdci českého povstání. Císařská komise skládající se z místodržitele knížete Karla z Lichtenštejna, předsedy a z členův: pána z Tallenberka, presidenta nad appellacemi, Dr. Ottona Melandra, Dr. Jana Kapra a Lemmingera, říšských dvorních radů, po předběžném vyšetřování předložila každému ze zajatých 122 otázek k zodpovídání, načež každému čas ponechán, aby se obhajovati mohl. Vyslýchání direktorů počalo 3. dubna 1621 dle protokolu o tom sepsaného. Předmětem výslechu byl zejména sjezd stavů z 5.—11. března a 21. května 1618 v kolleji Karlově, vyhození místodržících, zřízení zemské obrany a zvolení direktorů, správců a rad

[1]) List dt. 26. května 1621 v Drážďanech, saský st. archiv Loc. 9269, fol. 118.

[2]) V Lichtenštejnském archivu ve Vídni se korrespondence Šlikova nenalézá, jak mi sděleno bylo od státního archiváře pana Dr. Fr. Wilhelma.

[3]) Sas. st. archiv Loc. 9269, fol. 125.

[4]) O tom svědčí list kurfirstův poslaný městské radě Žitavské dne 17. dubna 1621. Sas. st. archiv Loc. 9269, fol. 86.

zemských, vypovězení jesuitů, vyjednávání s Fridrichem Falckým, kteréž dle výpovědi Pavla z Říčan konáno bylo s direktory Berkou, Roupovcem, Budovcem, Müllnerem, Mart. Fruweinem, Michalovicem a Jáchymem Ondřejem Šlikem,[1]) dále činěny dotazy po původcích spisů v čase odboje uveřejněných. K autorství první apologie se přiznal Martin Fruwein (dle své výpovědi), druhou apologii složil Šlik (dle výpovědí Fruweina a Michalovice), sám Šlik se též k ní přihlásil, ačkoli jiní uvěznění pravili, že i Skréta a některé jiné osoby při tom měly účastenství.[2]) Justifikaci a dedukci svobodného práva stavů království Českého sepsali dle výpovědi Otty z Losu, Pětipeského a Říčanského: Jáchym Ondřej Šlik, Dr. Eisen, Hauenschild, Fruwein a Budovec.

Protokoly o výslechu obviněných nepodávají nám nic víc, než co z jiných písemností je nám známo. Nám se jedná zde zejména o výslech hraběte Šlika.[3])

První rozsudky cís. komise proti 17 direktorům a 6 jiným osobám vynešené, v nichž dle práv a řádu království Českého přečiny jednoho každého obšírně a důkladně podle nálezů, za doby Ferdinanda I. v podobném případě daných, byly vytčeny, poslal kníže z Lichtenštejna 17. května 1621 po členech komise Fridrichovi Talmberkovi a Dr. Pavlu z Ello do Vídně k resoluci císařské. Při této zprávě[4]) je seznam a co se s odsouzenými státi má. U Šlika je poznamenáno: „Manus, caput et sectio. Sslikh (tužkou napsáno): mitigare, Hand, Kopf und Vierttheilung.“[5]) Posléz učinil Lichtenštejn návrh, aby k odsouzeným nekatolíkům před jich popravou, kdyby toho žádali, byli připuštěni kněží a kazatelé jich vyznání.

Na to císař nařídil dne 26. května 1621,[6]) aby ostatní rozsudky co nejrychleji byly odeslány a též vyšetřeny byly

[1]) Bílek str. XLIII.
[2]) Č. Č. M. 1879. Gindely: „Popravy v Praze po bitvě bělohorské“ str. 368.
[3]) Výslech jeho jest uveřejněn u d'Elverta II. 78, též i výslech Leandra Rüppla, Jiřího Hauenschilda, Václava Budovce z Budova a Bedřicha Jiřího z Oldenburka.
[4]) Des Fürsten von Liechtenstein Bericht über die Verurtheilung der Rebellen vom 17. Mai 1621.
[5]) Schriften der historisch-statistischen Section XVI. Brno 1867, str. 66.
[6]) Tamtéž str. 70: „Schreiben an den F. v. Liechtenstein.“; list je zde celý otištěn.

praktiky se zahraničními státy.[1]) Císař píše, že mezitím hlavní vůdce povstání hrabě Jáchym Ondřej Šlik byl do Prahy dopraven, aby tedy byl stejně jako ostatní vyšetřován a jmenovitě, že mu záleží na tom, aby zvěděl, co vše zlého a škodlivého před lety a pak zvláště při vzpouře způsobili a jaké styky měli se zeměmi dědičnými i cizími, o čemž domnívá se, že nejvíce věděti bude Budovec, Fruwein, Jáchym Ondřej Šlik, Michalovic, Rüppel, Luk, Jessenius; tito tedy že ještě zvlášť mají býti vyšetřováni, pilně a s pohrůžkami a třeba i s použitím trestů má se vypátrati pravda, a zpráva brzy podána.

Lichtenštejn urychlil nyní vyšetřování Šlikovo a ostatních vězňů. Je pozoruhodné, že již 29. května, tedy dva dny po příjezdu Šlikově do Prahy, odeslal Lichtenštejn do Vídně druhou část ortelů, a to nad 20 vězni,[2]) takže celkem již nad 45 osobami byl soud vynesen.

Šlik odsouzen k tomu, aby mu byla nejprve uťata pravice, po té tělo za živa čtvrceno, čtvrti rozvěšeny a hlava s pravicí vztýčena na věži.

I tentokráte byly v něčem Pražské rozsudky ve Vídni zmírněny. Císař poslal je opravené 2. června zpět. Při hr. Šlikovi od čtvrcení těla vůbec upuštěno. V císařské resoluci ze dne 2. června 1621[3]) čteme o Šlikovi na prvním místě, aby mu byla nejdříve uťata pravice a pak aby byl mečem popraven.

Zpráva tato, která knížetem z Lichtenštejna byla sdělena hraběnce, způsobila to, že hraběnka ještě jednou naposled píše kurfirstovi saskému z Prahy dne 26. května 1621.[4]) V dopise tomto děkuje nejprve kurfirstovi za to, že v Drážďanech hraběti po čas jeho vazby poskytl slušný byt a stravu; na

[1]) Totiž, jaké porady měli již v l. 1607—1609 stavové s knížetem Kristiánem z Anhaltu, říšským hrabětem z Hanavy a Arnoštem z Mansfeldu, též co v čas vzpoury vyjednáváno bylo i s cizími zeměmi, totiž s Francií, Hollandskem, Savojskem, Tureckem, Benátkami, i se stavy Štýrskými, Korutanskými a Krajinskými a hlavně, co jednáno s Fridrichem.

[2]) U d'Elverta XLIV. (F. von L. vom 31. Mai 1621, 71.)

[3]) Uveřejněna u d'Elverta XVII. 1868, str. 72.

[4]) List hraběnčin v sas. st. archivu Loc. 9269, fol. 110—111, orig. s přitištěnou pečetí. Viz přílohu 48.

to sděluje, že na radu komisařů císařských obrací se k němu a prosí o přímluvu za hraběte u císaře, a též že prosí matku kurfirstovu i choť jeho co nejpokorněji, aby též žádost její u kurfirsta podporovaly, tak aby aspoň těžká věc manžela jejího zmírněna byla milostí císařskou, když by se cele napraviti nedala; prosí jako žena ubohá, velmi ustaraná a opuštěná pro Boží milosrdenství o smilování a zejména, že si žádá, aby kurfirst vymohl u císaře pro hraběte milosť, aby při těžce hrozící exekuci trestu na hrdle byl ušetřen a možno-li i k předešlému užívání statků jeho mu spomoženo bylo; že se chce svými denními modlitbami kurfirstovi odsloužiti za to, co jí i rodině její prokázáno bude, a že toho nikdy nezapomenou po celý svůj život.

Nadarmo psala hraběnka tento list. Kurfirst neučinil již ničeho. Také by byla zajisté jeho přímluva marnou. 4. června byl Šlik podroben novému výslechu. Dáno mu 20 otázek ad generalia, 4 ad specialia. Hrabě odpovídal ponejvíce, že sám neví ničeho, že lépe o tom a onom jsou zpraveni Budovec, pán z Bílé, Michalovic a jiní. Mluvil tak ze sklíčenosti, která naň doléhala.

Co ho omlouvá, jest ta okolnost, že výroky jeho nemohly jmenovaným osobám nikterak přitížiti. Byliť muži tito tak jako tak ztraceni, a pokud jeho výpovědi dotýkaly se jiných osob, byly tyto v bezpečí za hranicemi. Dne 7. června vyslýchán Šlik ještě jednou a spolu s ním Budovec, Dři Rüppel a Hauenschild, Jiří Georg a Fruwein.

V relaci Lichtenštejnově ze dne 12. června 1621 je vypsáno přelíčení se Šlikem, udány jsou tu jeho odpovědi.[1])

Šlik k protokolu připojil i svou zprávu datovanou 7. června a vlastnoručně sepsanou, v níž doplňuje některá svá udání, zejména pokud se týkají podporování ciziny v příčině války. Zpráva obsahuje 4 odstavce, byla podána Dr. Kašparovi Švábovi, kterýž na rubu poznamenal, že hrabě Šlik byl vybídnut, aby po výslechu svém, když by ještě na něco se rozpomenul, co by císaři k dobrému posloužilo, napsal to na papír a vyšetřujícím komisařům odevzdal; „na to Šlik toto mi 7. června odevzdal.“ [2])

[1]) Schriften der histor.-statist. Section XVII. 1868, str. 78.
[2]) Tamtéž str. 78. zpráva Šlikova celá otištěna.

Při výslechu 7. června vynuceno bylo na Dr. Bedřichovi Georgovi vyznání, v kterém označuje Šlika, že mu něco sdělil o pomoci unie a j.[1])

Mezitím, co se toto dálo, rozsudek byl hotov. Byl vyřízen císařskou resolucí ze dne 3. června 1621. Jednáno jako v procesu Husově, rozsudek hotov dřív než vyšetřování skončeno. A již konány přípravy k popravám.

Císařský posel s krvavou zvěstí dorazil do Prahy v pátek k večeru 18. června 1621. Druhý den na to přečten odsouzeným rozsudek na hradě Pražském. 27 osob odsouzeno k smrti s různými detaily, jednak polehčujícími, jednak stěžujícími poslední chvíli člověka. Mezi odsouzenci byl Šlik na prvním místě, ježto považován byl za vůdce. Rozsudek jeho zněl: „Joachimovi Ondřejovi Šlikovi, hraběti z Pasounu, měla nejprve ruka pravá uťata býti, potom čtvrcen a na rozcestí rozvěšen býti, zvláštní však milostí toliko sťat, hlava pak s rukou na věži mostu Pražského co nejvýš přibita bude." [2])

Odsouzení vidouce, že jest vše ztraceno i životy jejich, zmužili se, aby aspoň v poslední chvíli důstojnost svou si zachovali, aby ukázali, že dovedou také za ideje své zemříti. Hrabě Šlik, jenž zdál se býti ze všech nejvíce sklíčený, nyní první statečně se zmužil a pohrdavě prohodil: „Levis est iactura sepulchri," (ne velká škoda bez hrobu býti) a hlasem rozechvělým pokračoval: [3]) „Roztrhejte si toto bídné tělo na tisíce kousků, proryjte všechny naše vnitřnosti, nenajdete přece ničeho, než co jsme ve své apologii před celým světem jasně a otevřeně vyslovili. Žádná nepokojná ctižádost nás nehnala. Pro svoji poraněnou víru, pro rozervané zřízení, pro svobodu národa sáhli jsme konečně ke zbrani. Fridrich podlehl. Ferdinand zvítězil, však výsledek nečiní věc císařovu o jediný vlas lepší, věc stavův o jediný vlas horší. Pán dal nás v ruce vaše.

[1]) U D'Elverta.
[2]) Historie o protivenstvích LIX.
[3]) Hormayr „Taschenbuch für die vaterländische Geschichte", Lipsko 1836, XIII. (der grosse Bluttag auf dem Altstädter Ringe zu Prag) str. 270 a Historie o protivenstvích církve české, Elsnerovo vyd. 1766, str. 253.

Vůle Páně se staň! Jméno Páně budiž pochváleno." Byla to slova statečná a svědčící o výmluvnosti Šlikově.

Stavovské povstání bylo přemoženo. Poprava stanovena na pondělí 21. června 1621. Dovoleno bylo, aby odsouzení duše své opatřili, jedenkaždý buď jesuitu nebo kapucína aneb augsb. vyznání kněze k sobě přivolaje a k smrti se připravuje; o duchovních z Jednoty bratrské žádný aby ani nepomyslil, nepovoleno, 'aby který k nim povolán byl. I přátelům a příbuzným dovoleno, aby vězně navštíviti směli a s nimi se rozžehnati mohli. Šlika přišla navštíviti před popravou jeho dcera; hraběnka zdrcená bolem nemohla přijíti. Šlik poslal po dceři synu svému prsten svůj na památku a po mnohém napomínání ji propustil.[1]) Syn Julius nedostavil se asi pro nemoc.[2])

Prosby manželek odsouzených u Lichtenštejna za zmírnění trestů vyzněly nadarmo. Svolil jen, aby těla byla vydána k pohřbení. Odsouzení umístěni před popravou ve vězení v Staroměstské radnici.[3]) V neděli 20. června konány v kostelích modlitby za odsouzené. David Lippach, kazatel něm. u sv. Salvátora, vyzval po kázání své posluchače, aby na osoby k smrti odsouzené při svých modlitbách nezapomínali, aby jim Bůh všemohoucí při skončení životů jejich stálosti a statečnosti křesťanské popříti a jim tu smrť ohavnou osladiti i do svého blahoslavenství věčného je všecky přenésti a přijíti ráčil. A sám hned modlitbu velmi skroušenou započal, tak že drahně lidí tu v kostele při tom modlení srdečně plakalo a úpělo.[4]) Při odpoledních službách Božích vyřízen vzkaz od Dr. Jesenia, Rüppla a Hauenschilda, že za odpuštění prosí všechny, jimž by byli v něčem ublížili.

[1]) Khevenhüller IX. 1309.

[2]) Sas. st. archiv Loc. 9269, f. 67 obsahuje dopis hraběcího služebníka Jana Ptáka. Týž píše 8. dubna 1621 ze Žitavy, kam patrně jel z Drážďan s Juliem Šlikem, že týž v noci velmi krvácel, druhý den že však se mu ulevilo. Bylo to v čase vazby Šlikovy. Lze za to míti, že měl plícní chorobu. Také v mladém věku zemřel.

[3]) O tom viz: Dr. J. Teige a J. Herain: „Staroměstský rynk v Praze", Praha 1908, I. 310.

[4]) Skála V. 88, Schwindův rukopis v „Jahrb. für die Gesch. der Protest. in Oest." VII. 181; B. Molnár: „O popravě mučedlníků bělohorských", v „Evanj. Listech" 1886, 6. „Der Pilger aus Sachsen" 1886 v čl. „Zur Gesch. der ev.-luth. Sct. Salvatorkirche in Prag" str. 37—38.

Mnozí z uvězněných zpívali nábožné písně. Jména jejich zapsána jsou ve zpěvníku zachovaném v Žitavě, který sem asi donesl Dr. Borbonius.[1]) Odsouzené navštívili, slovem Božím potěšili a sv. Večeří Páně jim přisloužili luterští duchovní: Jan Rosacius, M. Viktorín Vrbenský, Vít Jakeš, Adam Clemens, Jan Hertvicius, M. David Lippach, též M. Kašpar Wagner a Zikmund Scherzer.

Se Šlikem sdílel vězení Krištof Harant z Polžic, Vilém z Konecchlumu, Bedřich z Bílé a Václav Budovec z Budova. Na otázku Lippachovu, zda již přijímal sv. Večeři Páně, odpovídal hrabě vyhýbavě, že nedávno byl prý u Večeře Páně v Drážďanech. Šlik doufal asi ještě stále v udělení milosti a tázal se také Lippacha, ježto prý někteří katolíci jej potěšují císařskou milostí, zdali mu něco o ní známo není? Nejvíce ovšem to slibovali jesuité pod podmínkou přestupu. Když však jej Lippach napomenul, aby se neoddával klamným nadějím, vyslovil hrabě odhodlanost ke smrti. Pouze na to naříkal, že tělo jeho bude čtvrceno. Vysloviv ještě přání, aby mrtvé jeho tělo v něm. kostele u sv. Salvátora bylo pohřbeno, poprosil M. Lippacha, aby hraběnku pozdravil a potěšil, ježto se s ní dosud nerozžehnal, jiné pak aby od něho též pozdravoval a ke stálosti pobízel. Velice si také stěžoval Lippachovi na vtíravost jesuitů, což i Budovec právě přistoupiv potvrzoval. Jesuité v tu chvíli zůstavše stranou samotni státi, dělali dojem obrazu, „jako ďábla malují, když kajícího hříšníka opustiti a od něho ustoupiti musí, jak křivolace a po straně na něj vzhlédá". Doufaliť, že Šlika získají, neboť až dosud napomínání jejich klidně snášel. M. Lippach slíbil hraběti, že brzo jej zase navštíví, načež požádal diakona Malostranského (Z. Scherzera), aby při něm zůstal. A Šlik v tom na kolena padnuv, obrátil tvář svou ke stěně a čekal, až farář Malostranský od sv. Trojice M. Wagner, jenž právě udílel svátost oltářní Bedřichovi z Bílé, k němu dojde. Tak spolu s ním velebnou svátost přijímal.[2])

[1]) Chr. Ad. Pescheck: „Die böhm. Exulanten in Sachsen" str. 124.
[2]) Zpráva Lippachova u Skály V. 123—125.

Po půlnoci na pondělí dostavil se M. Jan Rosacius Hořovský, přišel také ke Šlikovi a řekl mu: „Pán Bůh račiž V. M. těšiti svým sv. Duchem a posilniti, abyste tu smrť mile podstoupili, a duši V. M. rač k sobě přijíti." Na to hrabě mu odpověděl řka: „Děkuji vám, můj milý pane otče, z tak pobožného svatého vinše. Dal mi to Pán Bůh, že se nic té smrti nebojím; neboť když jsem se směl opříti jednou antikristu, a slávy Boží a čistého náboženství zastávati, smím také svou smrtí té stálosti při pravdě Boží dokázati. Já nyní jsem na soudu světa čekaje smrti časné, ale ti, kteří nás soudili, musejí státi na hroznějším soudu Toho, kterýž bude spravedlivěji souditi."

Bedřichovi z Bílé stěžoval si Šlik, že těla jejich budou čtvrcena, řka: „Myslím na to, že se tak s námi dají katovati; kýž mi ale té ruky při těle nechají!" Ale ten mu dal za odpověď: „I pane hrabě, což to chce býti, a ty nejzmužilejším zdál si se býti, i dokážiž zmužilosti té nyní! Neboť byť nás, když budeme bez duše, na kusy rozsekati dali, již nic cítiti nebudeme, a byť tělo naše po kusích rozházeli aneb rozvěsili, všecko to náš milý Spasitel v den soudný shledá a s duší spojí a dá nám tělo oslavené!" A za nějakou chvíli opět řekl hrabě: „Co velmi žíznim!" Přítel z Bílé vyzval pana Šlika, aby se napil něco španělského vína, jež zbylo od posluhování, leč hrabě odmítl se slovy: „Již nebudu píti ani jísti! O tom pokrmu a nápoji, kterého jsem nyní užil, půjdu na svatbu toho Beránka Božího Krista Ježíše, neboť jsem tím jist, že nám v nebi strojí kalich věčného potěšení." — Nepřátelé ovšem využili hned i tohoto momentu, aby „vysvětlili" hrdinnou smrť Staroměstských mučedlníků. Roztrušovali pověsti, že prý se čeští rebellové a hlavně Šlik, před popravou spili, aby si srdce dodali. K tomu netřeba dodávati mnoho slov. Stačí, uvedeme-li slova M. Rosacia: „Pekelná se křivda činí těm poctivým lidem, jakoby opilí byli. Pán Bůh ví, žeť jest žádný z nich doušku žádného nápoje kromě požívání velebné svátosti neudělal." [1])

[1]) Zpráva Rosaciova u Skály V. 105—109; „Květy" roč. V. 1870.

Ráno o 5. hodině vystřeleno z děla. Šlik řekl Harantovi a Konecchlumskému: „To jest heslo mé a na mně pořádek! Et tu domine noster Jesu Christe miserere nostri!“ Brzy na to vešli do radnice císařští rychtáři oznámiti vězňům, aby byli pohotově. Náměstí obsazeno vojskem, exekuce započaly. Zavoláno nejprve na Šlika. Doprovázeli ho 4 němečtí kazatelé. Rosacius napsal: „První na řadě byl statečný pán Jáchym Ondřej Šlik z Holejče, hrabě z Pasaunu a z Lokte, na Svijanech. Pán to byl více než v 50 letech, jakož rodem velmi starožitným a vzácným, tak i znamenitým, ctnostmi a dary od Pána Boha zvýšený. Nebo při něm právě panská udatná mysl, se znamenitou při tom tichostí; a ke všechněm věcem způsobnost s velikou při tom pobožností náramně pěkně stemperovaná se skvěla.“ Klidně nesl těžký osud svůj a důstojně kráčel na popraviště. [1]) Když sestupoval po schodech, stáli tu 2 jesuité, jmenovitě P. Sedetius, [2]) který zvolal: „Domine comes, recordare adhuc!“ Ale Šlik ho spěšně odbyl: „Jam me facias missum!“ Při tom obrátil se k M. Wagnerovi, který činil jej pozorna na vyšlé slunko, jasně zářící, s poznámkou příhodnou, že brzy uzří slunce spravedlnosti — Krista. A tu hrabě stanuv na lešení, rozpřáhl ruce k nebi a vzkřikl hlasem velikým: „Slunce spravedlnosti, Kriste, sprav to, ať skrze temnosti smrti projdu k věčnému světlu Tvému!“ V zamyšlení s modlitební knihou v ruce přešel lešení. Velká postava 53letého sice, leč dosud zdatného muže, jeho vážná, přívětivá tvář, v níž hrdinská se mysl zračila, nezůstala bez dojmu ani na soudce samé, tak že mnozí z panstva od

[1]) Viz „Květy“ 1870 obraz „Jáchym O. Šlik před popravou“, invence-kresba Karla Svobody, jak Šlik odmítá jesuitu před popravou a obraz „Před exekucí na Staroměstském náměstí 21. června 1621“, kreslil Fr. Čermák. — Podobný velký obraz nalézá se v zámku hraběcím v Kopidlně s nápisem: „J. Andr. Schlick, Graf v. Passaun und Ellenbogen, in Friedenszeiten kais. Rath, in der unruhigen Zeit einer der Ephoren oder Direktoren, unter König Friedrich Präses des obersten Reichsgerichtes, königl. Kammerherr 1621.“

[2]) Simon Sedecius (Sidecius) byl rektorem jesuitským; 12. list. 1622 zpovídal se mu podlehnuv jeho domluvám M. Campanus, poslední z prof. university Karlovy, přijav víru katolickou. Po zabrání kolleje Karlovy od jesuitů, stal se Sedecius provisorem a gubernátorem jejím. Viz Z. Winter: „Děje vysokých škol Pražských“, Praha 1897, str. 211—214.

pláče se zdržeti nemohli, ano i vojínové otrlí stěží slzy potlačovali.[1])

Hrabě stanul a pomodliv se tváří obrácen ke kříži zde postavenému, rozepnul s pomocí sluhy černý, aksamitový kabát, a klekl na černé sukno rozestřené. Kmitl se meč, hlava odletěla a krev Šlikova vystříkla prudce na krucifix,[2]) zvolna s lešení skapávajíc.

Hlava skulila se daleko od těla a nad bezhlavým tělem schýlil se věrný služebník, aby položil pravici hraběte na špalek popravní. Meč kmitl se opět, vedle těla klesla pravice.[3])

V dlouhých hábitech, v černých kloboucích a ve smutečních kápích přistoupilo 6 černě zakuklených mužů, — ustanovení to hrobníci — a zabalivše tělo do sukna, na němž odsouzený klečel, odnesli je po schůdkách propadlištěm pod lešení, kdežto hlavu a ruku převzal kat v uschování. A dva jiní zakuklenci zatím rozprostřeli nové sukno, čekající druhé oběti, což se po stětí každého ze 24 odsouzenců stejně opakovalo.[4]) Mnoho jest zpráv, které nám líčí výjevy na Staroměstském náměstí. Hrůza zmocnila se obyvatelstva Pražského.

[1]) Zpráva Vikt. Vrbenského.

[2]) Kříž tento stával později na schodišti kláštera milosrd. Bratří v Praze a r. 1906 byl věnován městskému museu. (Velký slovanský kalendář u Otty vydaný 1907.) Lešení zachované nalézá se v témže klášteře. (Dr. Jar. Kosina: Illustr. dějiny světové III. 95.)

[3]) Viz časopis „Halte, was du hast“, Brno 1875 v čl. „Klostergrab u. Böhm. Leipa“. Otištěna zde báseň Martina Felmera, česko-luterského faráře, mnoho zkoušeného exulanta. Žil nejprve ve Vel. Hennersdorfu potom v Seifhennersdorfu. V této básni čteme: „Graf Schlick, als Böhmens Stern geehrt, und andre Helden mehr dem Henkerschwert Elend getragen.“

[4]) Zpráva Lippachova u Skály V. 125, Rosaciova V. 109, zpráva rychtářská V. 90, Historie LXI., Schwindův ruk. (Jahrbuch für die Gesch. des Protestantismus in Oesterreich VII. 182—183), Hormayer 273—274, Theatrum Europ. 540, Khevenhiller IX. 1308, Strahovský archiv G 19. Zpráva otištěná od Dr. Teigeho a J. Heraina: „Staroměstský rynk v Praze“ 1908 303, Hlasy ze Siona 1876 str. 91, J. Vrabec: „Popravy“, „Neuberkův exemplář zápisků Jeníka z Bratřic“ v musejní bibliothéce (sign. IV. 913) str. 10, 42. Jeník nakreslil v barvách znaky direktorů a jiných osob, sťatých r. 1621. Na str. 88 odkazuje též ku pečetím jejich a vlastnoručním podpisům na listině dt. 22. listopadu 1618. Příloha však se ztratila a zbyl, jak to i Dr. Č. Zíbrt připomíná, pouze přepis textu. (Č. Č. M. 1907 v článku „Neuberkův exemplář zápisků Jeníka z Bratřic“.

Po Praze roznesla se i zvěsť, že hraběnka Šlikova z velkého žalu náhle zemřela.[1]) Zpráva ta se nepotvrdila.

Lichou jest také zpráva,[2]) že prý Šlik kráčel na popraviště bez duchovního, že ctil krucifix, bez mála že se stal katolíkem a proto prý napsal na lístek verš z písma sv. (Sk. ap. 26, 28): „Téměř bys mne k tomu naklonil, abych byl křesťanem.“ Zprávu tuto vyvrací i pramen ryze katolický,[3]) osvědčující, že práce jesuitů při něm byla nadarmo.

Jda k smrti zpíval si Šlik píseň Lutherovu, jež v českém překladu zní:[4])

Jdu pryč vesele v pokoji,
když Bůh můj ráčí,
srdce mé se nic nebojí,
za ním kráčí
tiše podle slov jeho:
smrť jest dar sna libého.

To působí můj Kristus Pán
spasitel padlých,
kterýž mi zjeven jest i dán,
vímť že hříšných,
život jest i spasení,
tak v smrti jak v soužení.

Tohos (ó Pane) všem podal
s hojnou milostí,
i k jeho všecek svět pozval
účastnosti,
skrze slovo tvé svaté
všudy štědře rozsáté.

Onť jest světlo i spasení
pohanů bídných
osvícení,
pastýř lačných:
Onť jest církve tvé pravá
čest, moc, radost i sláva.

Po Šlikovi následoval Budovec, pak ostatní. Popravy provedl kat Jan Mydlář, protestant, ježto katolíka nebylo lze najíti, za 634 kop míš.[5]) Museum král. Českého má v síni č. 8. vystavený meč, na jehož čepeli vyryta jsou

[1]) JUC. B. Molnár: Die Execution in Prag im J. 1621 (Jahrbuch für die Gesch. des Protest. in Oesterreich 1887) vyňato z „Wahrhaffte Relation und Bericht“ str. 118—119. Táž zpráva jest i v „Execution Wider die zu Prag Eingezogene Evangelische Herrn Direktorn“ str. 122 (mus. knihovna), viz i Londorph II. 976.

[2]) Khevenhiller IX. 1309.

[3]) Schmidl: „Historia societatis Jesu“ III. 294: „Itaque saepe saepius ad reos per varias custodias sparsos adibant Patres experientia et authoritate potiores, Sturnus, van der Boon, Bescovius, Joannides aliique; postremis maxime post publicatam sententiam noctibus continuus tenuerat labor; sed enim ad extremum frustatus.“

[4]) V. Kleych, Evanj. kancionál 1727, str. 800.

[5]) Žádost Mydlářova o zaplacení mzdy v archivu místodrž. K 1/169, opis v archivu zemském, viz i Dr. J. Teige a J. Herain: „Staroměstský rynk“ str. 315.

jména 11 popravených: Šlik, Budovec, Harant, Kaplíř, Dvořecký, z Bílé, z Losu, Černín, Konecchlumský, Michalovic a Kochan. Meč tento považuje se však za padělek.[1])

Osudný den 21. června 1621 nevyhyne nikdy z paměti českého lidu, jenž kráčeje po Staroměstském náměstí po místě u radnice označeném nyní ve dlažbě meči a letopočtem a pamětní deskou ve zdi, na níž skví se na prvním místě jméno Šlikovo, povždy připomínati si bude strašné výjevy, kteréž na tomto místě onoho dne se udály.

Zmírali zde Češi i Němci pro stejné ideje, víru i vlast.[2]) A dlužno vyznati, že byla to smrt rekovná. Zemírali v přesvědčení, že jinak jednati nemohli. Považovali vše, co předcházelo za nutnou obranu víry své a vlasti. K neblahým koncům dospělo české povstání hlavně proto, že Fridrich se na český trůn nehodil a všecka očekávání i naděje sklamal. Zdá se, že by snad jinak byly věci dopadly, kdyby dle rady Šlikovy zvolen býval českým králem saský kurfirst, který do českých poměrů byl lépe zasvěcen. Mnozí z pánů českých skutečně litovali, že se tak nestalo.

Popravení krví svou smyli za sebe i za jiné hojné chyby, jichž se dopustili spravujíce království České a právem možno o nich říci, že nedovedli sice pro svobodu žíti, dovedli však pro ni umírati. A umírali důstojně a hrdinsky.

18. POHŘBENÍ TĚLA ŠLIKOVA. PROSBY HRABĚNČINY O VYDÁNÍ HLAVY JEHO A DALŠÍ MILOST PŘI KONFISKACI STATKŮ.

Mrtvá těla popravených pánů hned po krvavé exekuci byla pod lešením vložena do připravených truhel a postoupena příbuzným, kteří si je za příčinou příprav pohřebních domů odvezli. Pohřbení událo se 21. června večer tiše, beze vší pompy, bez zpěvu a zvonění. Za to místo

[1]) Viz Herainovu kritiku v „Národních Listech“ 1891, č. 162, mimo to: „Der Pilger aus Sachsen“ 1878, str. 353.

[2]) Lübecký theolog Carpzow: „Relig. Untersuchung der böhmischen u. mährischen Brüder“ se diví, „že čeští páni odpadnutí svého od Ferdinanda zcela nelitovali.“

žákovského zpívání dosti bylo hlasitého pláče od žen a dětí a lidu vůbec. Dvanáct pak hlav od kata do puten složeno, na věž Mosteckou vneseno a na divadlo v železných krabuších vystaveno, aby Pražané měli je ku výstraze stále na očích. Šest jich hledělo k západu, šest k východu slunce, šest zíralo přes Karlův most k Malé Straně a královským Hradčanům, šest ke Starému městu. Hlava Šlikova[1]) s rukou na ústa přiloženou byla upevněna ve směru k Malé Straně, vedle umístěna byla hlava Budovcova, Kaplířova, Dvořeckého, z Bílé a Ottova. Tak Šlik a Budovec, jak jeden po druhém na popraviště šli, i nyní přední místo pro hlavy své na věži Mostecké obdrželi.[2])

Tělo Šlikovo bylo pohřbeno, jak si sám přál, v kostele u Salvátora, jehož byl zakladatelem a častým navštěvovatelem. Zde též pochováni Dr. Leonhard Rüppl a Jiří Hauenschild.[3])

[1]) V. Fr. Kozmanecius (konvertita, zemřel r. 1679) vypravuje ve svém rukopise, který se chová ve Strahovské knihovně (viz článek „Václava Františka Kozmanecia spisování historická“ od Dr. Podlahy ve „Sborníku historického kroužku Vlast“ 1898, str. 86): „... hlava Šlikova sťata a na věž mosteckou Starého města Pražského z vokna na nějakou železnou mísu, kteráž měla dlouhé jakoby držadlo, i s rukou položena a z téhož vokna vystrčena, a aby dolu spadnouti nemohla, bylo nad tou železnou mísou jakoby křížem železo nahoru vyduté, a takovým spůsobem i jiné hlavy tam dané byly.“

[2]) Současný básník Václav Jilenský líčí výjev ten ve své básni: „Žalostná poprava smrtelná některých pánů českých v Praze na rynku Staroměstském“: „Když bylo konec popravy, všecky stíňané hlavy, kosti do puten sebrali a donesli je sami, na věž Mosteckou a tam je na špice narazili, a se svrchní pavláčky ven k divadlu je vystavili.“ (Obrazy života 1861, str. 285.)

Hlavy vztýčeny na cimbuří po obou stranách věže, jak je to znázorněno v staré illustraci, jež má nápis: „Wie man die Köpfe und Hände auf dem Brückenthurme aufgesteckt hat“ a jest na jednom listě s illustrací popravy r. 1621 v univ. knihovně v Praze (sign. 19 A 157). Jest to nejspíše totéž vyobrazení, které dle Ant. Prok. Schmitta („Die Wahrzeichen der Hauptstadt Prag“ IX. v časopise „Politik“ z r. 1875) obsaženo jest ve starém spise „Oesterr. Lorbeerkranz“ od Mik. Bella (vyšel ve Frankfurtě n. M. r. 1626). V exempláři téhož spisu v universitní knihovně Pražské (sign. 22 A 18) jest illustrace ta vytržena. V musejní knihovně jest k současné brožuře (z června 1621: „Erzählung der kaiserl. Execution“ sign. 73 N. 5) připojeno neméně primitivní vyobrazení popravy a vztyčování hlav na věž mostní. Zapova „Českomor. kronika“ v V. knize má rovněž obě illustrace.

[3]) Leonh. Rüppel, měšťan Staroměstský, Němec, sběhlý v císařském ústavním zřízení. Jiří Hauenschild, měšťan Staroměstský, král. rada appellační, byl mužem živého ducha a velkého ostrovtipu, neobyčejně

Hrobka Šlikova byla zřízena pod kazatelnou, tak že kazatelna tvořila jaksi pomník její.

Ve čtvrtek dne 24. června uspořádal v chrámu Salvátorském farář M. Lippach smuteční bohoslužby s poděkováním Bohu, že odsouzené chránil před falešným a bludným učením, Duchem svým sv. jako duchem pravdy, kterýž je pravý a jediný utěšitel, je naplňoval, tak že se ničeho nebáli a smrť radostně a statečně podstoupili.[1])

Současně bylo vydáno v Praze více spisů českých i německých, líčících popravy Staroměstské pod čerstvým dojmem hlubokého bolu.

Zpráva o popravách roznesla se bleskurychle na všecky strany. Došla záhy také do Saska. Tam mnozí Šlikovi přátelé činili trpké výčitky rytmistru Volfovi Fridrichovi z Lüttichova „pro facto proprio et quidem famoso“, že totiž Šlika jal a vydal. Lüttichov to těžce nesl, a proto 23. června 1621 to kurfirstovi sděluje a prosí, aby ho vzal v ochranu a při tom se rozpomněl, že co učinil, k jeho rozkazu učinil. Při tom odkazuje se na listy p. Jindřicha Viléma hraběte ze Solmsu (přikládá originál), kterýž mu píše, že na mnohých místech se potupně o něm mluví. Přeje si, aby mu kurfirst potvrdil zvláštním listem, že zatčení Šlikovo neprovedl ze své vlastní vůle a svého rozhodnutí (proprio motu), nýbrž z rozkazu jeho, kurfirstova, a žádá o to jen proto, aby byl ušetřen hanlivých řečí.[2])

vzdělaný, právnicky výmluvný, zasloužilý v nesnadných poselectvích a nepřítel pokrytectví a podvodu.

[1]) „Prägerische Execution, das ist gründliche Relation, was massen u. gestalt auf Befelch der Kö. Käys. Mayest. etc. Wider die Böhemischen vermeinten Directores u. andere gefangene Personen, Monntags den 11. (21.) Juni dieses 1621. Jahres in der königlichen Hauptstadt Prag die Execution angestellt u. vollzogen worden. Mit angehengter Danksagung So Herr M. David Lippach Evangelischer Deutscher Prediger in der alten Stadt Prag in der neuen Kirchen zum Salvator am Tage S. Johannis nach verrichter Predigt gehalten; gedruckt im J. 1621. (v mus. knihovně); díkčinění Lippachovo v českém překladě sděluje Boh. Molnár v brožuře: „O popravě mučedlníků Bělohorských“, úryvky z téže brožury od B. Molnára v „Evanj. Listech“ 1886, str. 6 a násl. a německy v „Pilger aus Sachsen“ 1886, str. 37—38 v čl. „Zur Geschichte der evang.-luth. Sct. Salvatorkirche in Prag“.

[2]) List jest datován v Drážďanech 23. června (3. července) 1621; originál s přitištěnou pečetí chová se v hl. saském státním archivu v Drážďanech, Loc. 9269, fol. 135—136. „. . . ist an E. churf. Gn. mein

Hraběnka Šlikova bolem zdrcená hlásila se u kurfirsta o věci, jež po hraběti ještě kde pozůstávají. Píše mu z Prahy dne 16. července 1621 a oznamuje zejména, že po jejím milovaném pánu a choti pozůstává tam 6 koní a vůz s příslušenstvím, dále že se tam nalézá jeho nejlepší šatstvo a 2 stříbrné láhve v cestovním kufru, že to vše zůstalo za generálním profousem Baltazarem Blenaglem. Poněvadž přišla o všecko a je nyní chudou, velmi sklíčenou a opuštěnou vdovou, která neví, z čeho bude nadále se svými dětmi živa a kam se poděje, prosí aby tento majetek po hraběti jí nebyl zadržován, ale byl jí vydán a sloužiti jí mohl po prodeji k lepšímu vyživení rodiny. Sděluje, že v Praze jest nyní velmi draho a proto míní v několika týdnech odtud na venkov se odebrati a poněvadž i tu jest pro řádění lůzy bydlení všude nejisté, že prosí o dovolení, aby se směla po nějaký čas s rodinou svou zdržovati v Žitavě.[1])

Kurfirst rozhodl, aby hraběnce vše bylo vydáno. Nařídil 26. srpna radám měst Zhořelce a Žitavy, aby potahy, obilí a co z jiných ještě věcí se po hraběti nalezne, vše bylo na určité místo svezeno, o všem sepsán inventář a jemu do Drážďan poslán.

Zdali skutečně se hraběnka z Prahy do Žitavy odebrala, nelze říci. Prameny o tom mlčí. K cestě této asi nedošlo.

Po popravách Staroměstských dolehla celá tíha pronásledování na evanjelíky. Dekret vycházel za dekretem a jeden horší druhého. Konfiskace statků předcházela a tou provedeno hmotné ochuzení, nyní následovala i trýzeň duchovní. Všichni evanj. kazatelé a učitelé pod trestem hrdla ze země vypovězeni, veřejné evanj. bohoslužby zastaveny, konsistoř zrušena, chrámy evanjelické zavřeny a zapečetěny. Jen na německé luterány brán ještě ohled ze šetrnosti ke kurfirstu saskému, spojenci císařovu. Tak ještě

untertenigst hochfleissigst bitten, dieselben geruhen gnedigst mir aus angeborner churf. mildigkeit die grosse gnade zu erweisen und dass mehrberürtes factum uf E. churf. Gn. special befelch von mir effectuiret und wie es sonst allenthalben darmit bewand seie, gnedigsten schein erteilen zu lassen . . ."

[1]) List hraběnčin datován 6./16. července 1621 v Praze nalézá se v saském státním archivu v Drážďanech. Loc. 9269, fol. 139. Viz přílohu 49.

v chrámech u Salvátora na Starém městě a u sv. Trojice na Menším městě v Praze evanj. bohoslužby konány. Ale jen na krátko. Však i jim brzy povstal nový nepřítel v zástupci papežovu. V létě r. 1621 dostal se k císařskému dvoru papežský nuncius biskup Karel Karaffa, jenž se před tím osobně o poměrech v Praze informoval. Muž tento považoval se za povolaný nástroj k vyhubení kacířstva a skutečně se mu podařilo diplomatickým osudem vykonati v tom směru rozhodný vliv na císaře Ferdinanda. On to byl, jenž stále naléhal na císaře, aby z Prahy dal luterské kazatele odstraniti. Jemu v tom účinně pomáhal arcibiskup Lohelius a provinciál kapucínů Romanus, kdežto tajní radové císařovi věc zdržovali, a zvláště Lichtenštejn radil, aby se s tím počkalo.

15. října 1622 posílá evanj. církev u Salvátora kurfirstovi saskému list se stížností, že chrám Salvátorský má býti zavřen.[1]) 24. října byly již skutečně oba něm. lut. chrámy v Praze zavřeny a zapečetěny. Z rozkazu císařova vykonal to Heřman Černín z Chudenic, hejtman Starého města Pražského. Kazatelé byli vypuzeni 29. října. Kurfirst Jan Jiří I. pověřil Dr. Hoëho úkolem, aby se jich ujal. Hoë poslal dva listy Lichtenštejnovi.[2]) Dovolával se v nich slibů kurfirstovi učiněných a trpce vytýkal, že se německým evanjelíkům v Praze hůře děje nežli židům; těm, kteří Krista Pána ukřižovali, že se synagogy ponechávají. Také kurfirst sám psal Lichtenštejnovi[3]) a císaři činil rozklad v téže záležitosti. Císař odpověděl kurfirstovi; obsahem listu bylo, že protestanté jiného nezasluhovali.[4]) Vše bylo nadarmo. V Praze dlel tehdy P. Jeroným Lappi, rodilý Vlach, gene-

[1]) Hl. sas. st. archiv v Drážďanech. Loc. 7220.

[2]) Jeden je otištěn u Khevenhillera IX. 1654, druhý vyšel tiskem 27. list. 1622 bez vědomí autora pod titulem: „Ein sehr bewegliches und wohlgegründetes Schreiben, welches der Ehrwürdige und Hochgelehrte Herr D. Matthias Hoë an den Fürsten Karl v. Liechtenstein wegen der Kirchensperrung u. Austreibung der luth. Prediger in Böhmen hat ergehen lassen.“ (Univ. bibl. v Praze B. V. 270, Nr. 25.)

[3]) Moritzburg 20. října 1622. Tisk univ. bibliothéky v Praze. B V. 270. Nr. 25.

[4]) Londorph I. 438 „Copia des Schreibens, so Ihro k. Maj. an Ihre kurf. Gn. zu Sachsen abgegangenes Schreiben abgehen lassen, wegen Sperrung etc.“ 1623. 4. (Řezno 25. ledna 1623.)

rální visitátor řádu konventuálů, který povstal k rozhodnému odporu a sepsal traktát, kterým naprosto vylučoval každý stín možnosti povolati kazatele již vyhnané nazpět do země.[1]) Poslední evanjelické kázání konalo se v Praze 24. října 1622. Dojemné bylo loučení lidu s posledními odcházejícími kazateli.[2])

Ze všech četných rozkazů protireformačních jen jeden vyzněl s lidskostí a soucitem. Rozkaz ten se týkal hlavy Šlikovy, která s povolením císařovým měla dojíti posvátného klidu. Choť nešťastného pána totiž stále a snažně prosila císaře, aby jí „tu zvláštní milost aspoň prokázati a za největší potěšení v sirobě její toho užíti dáti ráčil, aby hlavy manžela svého nejmilejšího do rukou svých dostati mohla"; i povolil císař k tomu posléze a poručil knížeti (Karlovi z Lichtenštejna), aby týž hrabinku v tak vroucí žádosti spokojil. A tak dne 9. máje (1622) z poručení knížete Karla táž hlava s věže Mostecké dolů sňata a hrabince v moc uvedena jest, kterážto dala ji s náležitou ceremonií křesťanskou skrze kněžstvo německé a jiné přátele své do kostela německého k Salvátoru v St. městě Pražském ležícího vnésti a do hrobu pod kazatelnicí k tělu nebožtíka přiložiti.[3]) Tím i Lichtenštejn chtěl bývalou ránu zmírniti a v tom se zavděčiti obyvatelstvu Pražskému, u něhož Šlik byl oblíben.[4]) Pohřeb vedlo kněžstvo německé. Smutné této počestnosti súčastnili se četně veškeří přátelé hraběnčiny.[5]) Obřady pohřební vykonal farář od Salvátora M. D. Lippach.

Než brzy na to měla se dočkati hraběnka i další milosti. 6. května 1622 píše hraběnka tajnému radovi císařskému,

[1]) Č. Č. H. III. 1897. H. Kolmann: „Jednání kard. Harracha s dvorem císařským r. 1626/7 v příčině náboženství", str. 397.

[2]) Schererlz: „Vale Pragense", kteréž otiskl M. Chr. A. Peschek: „Gesch. der Gegenreformation" II. 37 a násl. a G. Götz: „Exulantenregister 1714" str. 155, Theatrum Europ. str. 748; saský státní archiv Loc. 7720.

[3]) Skála V. 218; Jiří Kezelius, Kronika Mladoboleslavská, str. 408: „... ta hlava hraběte Šlika po některém času na vyhledávání toho při císaři od přátel jeho odtud sňata a snad k tělu přiložena."

[4]) Theatrum Europ. 747.

[5]) JUC. Boh. Molnár: „Hlavy mučedlníků Bělohorských" (Almanach Biblí k svobodě), Praha 1882 str. 137; F. B. Mikovec: „Hlava hr. Jáchyma O. Šlika", Lumír 1862 str. 14.

nejvyššímu zemskému hofmistrovi Adamovi z Valdštejna a stěžuje si, že v minulém roce zápasila s tou největší nouzí, že se zdržovala v Praze a byla beze všech příjmů, ač jí bylo přiřknuto bráti 50 kop týdně z konfiskovaného panství Svijanského, ale že ničeho nedostala a nyní 400 kop má k požadování. Ježto se v tom čase zadlužila a téměř ani haléře jí nezbývá, že tedy prosí, aby jí obnos 400 kop byl poukázán.[1]) Na rubu tohoto dopisu je poznámka: „10. May 1622: Uršula Žofie hraběnka Šliková měla sobě nařízeno deputátu každého týdne 50 m. kop z důchodů Svijanských, dokud se toho statku P. Nejvyšší z Valdštejna neujal. Než od té doby, že se jí hned nic nedávalo, tak že jí 400 k. restýrují. Žádá, aby jí buď z renthauzu anebo odkud jinud zaplaceno bylo." „Má se jí dáti z Renthauzu."

Záležitost tato byla brzy upravena. Příbuzný hraběnčin, kníže z Lichtenštejna, navrhl císaři:[2]) „Voršile Žofii Šlikové mohlo by se z Vaší Císařské Milosti vyplatiti věno její a dcerám dáti výbava, ne však v penězích, poněvadž v čase povstání (peníze) zapsány byly." Na to odpověděl císař:[3]) „... Konečně může se také s výbavou dcer Šlikových, poněvadž jest to věc milosti, počkati, až budeme míti další zprávu a se dle toho rozhodneme."[4]) Rozhodnutí se stalo záhy. Věno hraběnčino 10.000 kop gr. č. na panství Svijanském pojištěné, recessem knížete Karla z Lichtenštejna ze dne 17. února 1623 vedle císařské resoluce z 23. července 1622 od Albrechta z Valdštejna (r. 1623) jistotou bylo pojištěno. Tomu předcházelo arciť několik žádostí hraběnčiných, zejména pak ještě přímluva Lichtenštejnova poslaná císaři 15. května 1623,[5]) kteráž konečně pomohla.

[1]) Orig. v místodržitelském archivu v Praze C. 213 S. 65. Viz přílohu 50.

[2]) Des Fürsten von Liechtenstein Bericht über der Witben u. Weiber und anderer praetensionen zu der Rebellen verfallenen Guettern betreffend, vom 3. Juni 1622.

[3]) Recepisse an Fürsten v. Liechtenstein auf die überschickten relationes die eingebrachten praetensiones zu den confiscirten güttern betreffend, vom 6. Juli 1622.

[4]) Ödenburgk, 8. Juli 1622; u d'Elverta: Schriften der histor.-statist. Section XVII. 1868, str. 121. a 124.

[5]) Přímluva kn. Lichtenštejna u císaře ze dne 13. května 1623 v Praze, kopie v místodrž. archivu v Praze C. 215 S. 65: „... als hab ich auch

Tak dosáhla hraběnka aspoň něčeho,[1]) jinak veškeré statky manžela jejího byly skonfiskovány. Odhadnuty byly za 76.021 kop. Za tuto cenu koupil Svijany a Kurovodice Albrecht z Valdštejna. Týž je koupil od komory české dne 22. července 1622 i s panstvím Velišským, hraběti Thurnovi náležejícím za 170.000 zl. rýn., z kteréž summy si porazil 100.000 zl. k potřebám válečným půjčených. Mimo Svijany a Kurovodice konfiskován byl díl summy trhové 2000 kop míš. za dům Langenbrukovský, v čas povstání od Šlika koupený za 1500 kop míš. Panství Šlikovo držel potom rod pánů z Valdštejna až do r. 1814, na čež následovala rodina knížat Rohanů.

Že konfiskované statky byly prodávány značně pod skutečnou cenou, není třeba uváděti.[2])

Kupní smlouva, kterouž Valdštejn uzavřel, je datována z 22. července roku 1622 a je česky psána následovně:[3]) „Smlouva uzavřená mezi knížetem Karlem z Lichtenštejna, jménem a na místě J. M. C. jako prodávajícím s jedné strany a panem Albrechtem Václavem Eusebiem, vladařem domu Valdštýnského, z Frýdlantu, J. M. C. válečnou radou, komorníkem nejvyšším, kupujícím s druhé strany.“ Ve smlouvě je uvedeno, že dřívější majitelé Jáchym Ondřej hrabě Šlik a Jindřich Matyáš hrabě z Thurnu „pro těžké provinění své v pokutu a trestání J. M. C. upadli,“ Jáchym Ondřej Šlik že již konec života svého vzal, a Jindřich Matyáš hrabě z Thurnu „ujev z tohoto království Českého vedle jiných zjevných a předních rebellů spravedlivě cti,

derselben so flehentliches ansuchen Ihr solches nicht verweigern können, E. kais. Mt. gehorsambst bittend, Sie geruhen in Ansehung Ihro Schlickin als Verwaister Wittibin höchsten Dürftigkeit, bevorab im Fall der erweislichkeit, dass solches Ihr äigenthumb gewesen, etwas restitution, oder aufs wenigste eine allergnedigste ergötzliche recompens gnedigst widerfahren zu lassen, das würdt Sie mit Ihrem täglichen gebet für E. kais. Mt. langwierige bestendige leibes gesundheit zu verdienen nimmermehr vergessen . . .“

[1]) R. 1625 zdědila hraběnka po své matce spolu se svými 3 sestrami statek Drslav v Opavsku, ale hned jej společně prodaly.

[2]) Na jaký způsob se to dělo, osvětluje zejména případ uvedený v Neuberkově exempláři zápisků Jeníka z Bratřic, týkající se panství pana Albrechta Vrchotického z Loutkova prodaného Jakubovi Ketzlovi z Rothendorfu a j. v.

[3]) Nalézá se v místodrž. archivu v Praze, C 215, S. 65.

hrdla i statků odsouzen byl, jakž to vše skrze jisté patenty prve bylo publikováno. Pročež týchž rebellů všichni statkové, kterýchž jsou v držení byli, k ruce J. M. C. confiscirováni jsou. I ráčil jest J. M. knížecí jménem a na místě J. M. C. skrze nás z počátku jmenované, k tomu obzvláště zřízené komisaře (totiž p. Sezima z Vrtby, na Vrchoticích, Janovicích, Křesicích a Voticích, J. M. C. rada, komorník a hejtman Nového města Pražského a Fridrich z Talmberka a na Vlašimi, J. M. C. rada, komorník a president nad appellací na hradě Pražském) prodati a touto smlouvou prodávati ráčí: nížepsané statky a dědictví zpupné někdy téhož Jáchyma Ondřeje hraběte Šlika a Henricha Matesa hraběte z Thurnu, a již J. M. C. vlastní, totiž panství Svijanské a Velišské s lidmi osedlými i neosedlými, anebo z týchž gruntův zběhlými, s vdovami a sirotky i spravedlnostmi jich, a summou se vším a všelijakým k týmž statkům a panstvím příslušenstvím, i se vší zvolí a plným panstvím tak a v témž plném právu v těch mezích a hranicích, v nichžto nadepsaná všecka dědictví od starodávna záleží, jakž toho všeho dotčený Joachim Ondřej Šlik hrabě, a Henrich Mates hrabě z Thurnu, buďto on hrabě Šlik po manželce své a nebo z týchž obou hrabat který od kohožkoliv co koupivše, a jakžkoli jináč dostavše, v držení a užívání byli, a jakž jim desky zemské na týž statky svědčily, nic ovšem nevymiňujíc žádného práva panství, ani které z vlastností tu J. M. C. a královské dědicům a budoucím J. Msti potomním králům Českým, mnohem pak méně jmenovaným Joachimovi Ondřeji hraběti Šlikovi, a Henrichovi Matesovi hraběti z Thurnu, neb dědicům a budoucím jich, ani sice žádnému jinému na týchž statcích dále a více nepozůstavujíce, i svršky a nábytky k týmž statkům příslušejícími, a to napřed psanému pánu Albrechtovi Václavovi Eusebiesovi, vladaři domu Valdštejnského a z Frýdlantu a dědicům a budoucím páně za summu jedno sto sedumdesáte tisíc zlatých rýnských, každý zlatý po šedesáti krejcařích, a krejcar po šesti malých penězích počítající, k jmění, držení, dědičnému užívání a vládnutí . . ." — Ve smlouvě je též řečeno: „A kdežto na poručení J. M.

knížecí pan Albrecht Václav Eusebius, vladař domu Valdštejnského a z Frýdlantu drahně časův s nemalým nákladem vychovával často jmenovaných Joachima Ondřeje hraběte Šlika, manželku s dvěma šlechtičnami a dcerami jeho, a manželku Matesa Henricha hraběte z Thurnu, s čeládkou jich obojího pohlaví, a také na náklad svůj jedné dceři téhož Joachima Ondřeje hraběte Šlika, veselí svatební činiti dáti ráčil, žádající, aby pánu za takový náklad z té summy trhové náhrada se zase stala, i ačkoliv se poznávalo, v nynějším čase jsouce všecky věci (mimo jiná léta) vysoce drahé, že na takové vychování i na též veselí svatební nemalý náklad jíti musel, však na předložení pánu o té věci učiněné, ihned jest volně od té všecké náhrady upustil, a na tom se více nic nepozastavoval." Patrně tak učinil proto, že lacino k panství přišel.

19. DOBA POBĚLOHORSKÁ A SASKÝ VPÁD.

Osud rodin popravených pánů byl velmi trudný. Právem vytýkalo se v různých letácích, zejména v Německu, kamž houfně emigranti odcházeli, že císař nemá politické rozvahy, panovnické milostivosti a křesťanského soucitu. U Ferdinanda rozhodovala mstivost. Zvláštní je při tom, že si hraje na pobožného. Ožebračiv nejvlivnější rodiny začal za pomoci cizinců prováděti protireformaci, při níž hlavní zásluhy měli jesuité, kteří byli nejpřednějšími jeho rádci.[1]) Věrně mu stáli po boku papežský nuncius Vídeňský Karel Karaffa, Vilém Slavata, Jaroslav Bořita z Martinic, Zděnek Popel z Lobkovic. Poslední jako kancléř císařův „vir per omnia magnus deque regno et religione catholica optime meritus," jak dí o něm P. Vilém Lamormaini,[2]) zpovědník Ferdinandův.

[1]) Politikové (také vévoda Bavorský) byli spíše pro mírnost, hierarchové pro násilné a neprodlené vyplenění kacířství. (Moritz Ritter: „Deutsche Gesch. im Zeitalter der Gegenreformation (1555—1648).

[2]) Sborník hist. kroužku „Vlast" 1899. J. Ježek: „Vatikánská zpráva o reformaci a protireformaci v Čechách a zemích s nimi spojených za Ferdinanda II.", str. 5.

Ničeny památky evanjelické, lid násilím převracen k víře katolické, chrámy, školy i universita, vše ocitlo se v rukou katolických, neušetřeno ani hrobů a mrtvých těl v nich odpočívajících. Tisíce rodin odcházelo do vyhnanství, zvláště když 31. července 1627, v den zasvěcený zakladateli řádu jesuitského Ignáci z Loyoly, vydán rozkaz vypovídací proti všem, kdož by se katolíky státi nechtěli. Krásnou vlast opustiti, ach, to muselo zajisté býti těžké! Jak rád by byl mnohý tu zůstal! Ale konečně za šťastného se považovati musel ten, kdo odejíti nebo dříve uniknouti mohl. Raději mnozí vyhledali cizinu za druhý domov svůj, aby „valícímu se vichru, když se všecka nenávisť na ně samy shrnouti chtěla, poustoupili." (Komenský.) Čítá se, že opustilo vlast na 36.000 rodin, tedy asi 140—150.000 osob, a Bílek odhaduje ztrátu statků nízce odhadnutých na 30 milionů, jichž skutečná cena učinila by však dobře našich 500 milionů zlatých.[1]) Mnozí ovšem zůstávali také v zemi jako tajní evanjelíci vykupujíce si též pokoj svůj různým způsobem.[2]) Na památku svého vítězství dal postaviti Ferdinand sochu P. Marie v Praze na Staroměstském náměstí a chrám i klášter P. Marie Vítězné na Bílé Hoře; raženy také r. 1628 pamětní mince.[3])

Smutné následky porážky bělohorské byly čím dál více patrny. 21. červen 1621 byl začátek, při němž již patrny hrůzy, jaké viděl na př. Brusel v létě r. 1568, a zřejmo bylo, že ve Ferdinandovi oživla krvavá justice Filipa II. a vévody z Alby. A když povstání bylo potlačeno, zřejmý byl další následek porážky, totiž že vítězství dobyli cizinci a také ho nyní pro sebe důkladně využili. Ivan Hrozný páchal stokrát větší ukrutnosti, než jaké se nyní v Čechách dály, a despotismus Ludvíka XIV. byl v některých věcech ještě mnohem ostřejší než vláda, jak se tenkrát prováděla; ale ani Ivan ani Ludvík nespůsobili zemím svým škody ne-

[1]) Bílek „Dějiny konfiskací", str. CXLVII.
[2]) Viz „Českobratrský hlasatel", red. Jos. Růžička a B. V. Košuth, roč. 1849, str. 144—145.
[3]) „Der wöchentlichen Historischen Münz-Belustigung 40. Stück den 5. Oct. 1729, str. 313."

zhojitelné, nýbrž prokázali jim svou bezohlednou přísností částečně i dobré služby. Co však se nyní v Čechách dálo, to byla škoda nenahraditelná, poněvadž se všecky statky a s nimi i vláda dostávaly do rukou cizinců a domácí obyvatelstvo se na věčné časy odsuzovalo k služebnosti, ač nechtělo-li na se vzíti též roucho cizácké. Považí-li se pak to zotročení duchovní, znásilnění svědomí a duší, jemuž lid dříve svobodný šel nyní vstříc, musí se říci, postavení lidu českého bylo přímo zoufalé a svrchovaně nešťastné. To tím více, usuzuje-li se, jak to učinil německý historik Henke, že v onom čase před bitvou bělohorskou bylo v Čechách více světla a svobody myšlení než v kterékoli zemi jiné; teď tu zůstala jen tma a poroba.

Co se zdálo býti holou nemožností, aby země skoro z 98% evanjelická mohla býti sproštěna protestantismu, stávalo se víc a více skutkem. Veliký ten obrat spůsoben úžasně energickou činností císaře Ferdinanda II. a jeho rádců, zapřísáhlých nepřátel protestantismu.

Mnozí z evanjelíků odešli do Saska a nalezli zde útočiště. Kurfirst jim ho rád poskytoval a také u císaře za souvěrce své mnoho se přimlouval. Od r. 1623 zdá se, že poměr mezi kurfirstem a císařem Ferdinandem II. se začal kaliti. Bylo to po sněmu v Řezně, kde mnoho ještě bylo jednáno o tom, aby dekret, kterým německé evanjelické kostely v Praze zavřeny a kněží augsb. vyznání vypověděni byli, byl odvolán nebo aspoň zmírněn, s čímž souhlasili i duchovní kurfirstové, ale Ferdinand nepovolil ani slovem. A tak když kurfirst saský viděl, že Ferdinand na něho ohledu nebéře a všechny jeho rady a předklady zůstávají bez povšimnutí, nalézal aspoň v tom své zadostučinění, že souvěrcům svým ve své zemi druhý domov poskytoval. A tak nebyl-li saský kurfirst králem Čechův, jak si to přál Šlik, byl aspoň nyní jejich ochráncem, bohužel po smutných zkušenostech, k nimž dojíti nemusilo a nemělo.

Do Saska obraceli se nejraději luteráni, ač i tito museli zvykati na různá jim neznámá a z počátku i nepříjemná ustanovení církevního řádu. Proč sem především se obraceli, toť zřejmé. Jednak to byla země sousední, blízká, mnoho ovšem

k tomu přispěla i nálada, jež panovala v Čechách pro kurfirsta saského před bitvou na Bílé hoře, a hlavně i saský vpád r. 1631, ovšem i důvěra, vzbuzená v kurfirsta mnohými proroctvími.[1])

Ovšem emigranti přicházeli nejen do Saska a Německa vůbec, nýbrž i do Polska, Uher, Hollandska, Anglie a j.[2]) Cizina jimi mnoho získala a může si to pochvalovati dodnes. Mnozí tu byli i literárně činní, psali sobě k útěše, skládali spisy příležitostné a pro okamžitou potřebu nevyhnutelné, dílem také snažili se utrpení své vylíčiti, soucit pro neštěstí své vzbuditi, ovšem že i zájem o věcech svých rozšířiti.[3]) Vždy ještě mnoho zbývá, nežli dějiny naší emigrace budou cele probádány. Jimi padne mnoho světla do české naší pobělohorské historie vůbec.

Zbylo nám po našich exulantech dost památek, které jsou ovšem roztroušeny po celé Evropě, po knihovnách, archivech, starožitnících, ve sbírkách veřejných i soukromých. Je třeba, aby tyto památky byly sebrány, shromážděny, vědecky zpracovány. Po stránce náboženské je to velmi důležité. Vždyť jsou to nejvíce náboženská rozjímání, traktáty, polemiky, modlitby, zpěvy a dle těch dá se správně souditi o náboženských a církevních názorech předků našich vůbec. Zbytky tyto osvědčují, že národ český byl ducha

[1]) Viz i „Č. M. K. Č." 1911, str. 182 Dr. J. Volf o spisu prof. Dr. G. Ad. Skalského: „Jan Liberda". O poměrech emigrantů velmi dobře informuje spis Dr. G. Ad. Skalského „Z dějin emigrace."

[2]) Viz „Hlasy ze Siona" 1877 čl. „Emigranti". Anglický biskup Hacket vypravuje o jednom takovém houfci českém. Archivář Ochranovský Glitsch podává zprávu o podobném houfci Čechů, který odešel na Kavkaz.

[3]) Vznikla i řada letáků psaných v duchu prorockém, v nichž se projevuje naděje, že pokoření a podrobení Čechové se opět vzmuží k životu a že stane se to mocí Páně. O traktátech těchto píše Dr. J. Volf ve Sborníku „Český Lid" XIX., Praha 1910, str. 407 („Bratří Růžového Kříže" [Roseae Crucis] v zemích českých). Cituje zde zejména traktát Plaustrariův z r. 1621 a Bon' Avisa z r. 1622. V tomto se prorokuje, že se Fridrich navrátí ve své staré slávě do Prahy a v Čechách bude zase dobře. Vyprávějí si o tom tajemně hlavy popravených na Mostecké Věži a šeptají při tom o novém proroku, nástupci Jesenského a Ondřeje Šlika, jenž ohlásí veřejné vítězství Fridrichovo a jenž zhubí komisaře, kteří by „i anděla s nebe pronásledovali, poněvadž jsou samí ďáblové". Proroctví Mik. Kottera ze Sprotavy a j. zabývají se podobně dobou příštího osvobození.

svobodného a vznešeného, jenž nad svědomím svým nikomu nedal vládnouti.

Kostel Salvátorský, v němž byl Šlik pochován, zůstal po nějaký čas zavřen. Hlásili se o něj mniši Pauláni, řád nejmenších bratří. R. 1624 (25. ledna) poslal generální korrektor Paulánů Jiljí Camarat kněze Richarda Sequana do Vídně k císaři s prosbou, aby řádu za odňaté a zničené kláštery v dědičných zemích rakouských i v Německu dána byla náhrada; jmenovitě prosil Sequan za kostel Salvátorský v Praze. Císař poručil 29. října téhož roku knížeti Karlu z Lichtenštejna, aby Paulány v Praze přijal, všemožně podporoval a je prozatím uvedl ke kostelu sv. Štěpána ve zdi, kterýž k tomu účelu určil kard. arcibiskup Arnošt Vojtěch hrabě Harrach.

Zatím byly církevní budovy: kostel sv. Salvátora i příslušné k němu domy, v nichž někdy luterští kazatelé i učitelé bydleli a kde i škola se nalézala, nákladem dobrodinců za klášter upravovány. Zvláštní shodou hodila se mnichům (t. zv. nejmenším bratřím) slova písma, kteráž v kostele nad znakem hraběte Šlika na klenbě se nalézala (Mat. 25. 40): „Co jste učinili jednomu z bratří mých nejmenších, mně jste učinili,“ kterážto slova i nade dveřmi učíren, bytů učitelů i duchovních správců nadepsána byla. Pauláni se nastěhovali k Salvátoru 13. ledna 1625. Císař jim daroval Salvátorské budovy listinou podepsanou dne 25. února 1626.[1]) V roce 1627 založil v kostele tomto hrabě Maxmilián z Valdštejna nový nádherný oltář a hrabata Bernard Ignác z Martinic a Albert Maxmilián Desfours podporovali Paulány při přikoupení sousedícího domu k rozšíření kláštera.

Zatím sběhla se řada událostí válečných. Válkou Dánskou vzrostl císař a vojevůdce jeho Valdštejn. Aby nevzrostli ještě výše, o to se postaral sněm Řezenský r. 1630, jímž Valdštejn byl složen s velitelství. V tom již počíná vojna Švédská. A když v ní katolický puritán Tilly ponejprv za

[1]) Otištěna jest od J. N. Zimmermanna v knížce: „Verfallene Denkmäler . . .“, Praha 1833, str. 52—56; viz i Fr. Eckert „Posvátná místa kr. hl. města Prahy“, Praha 1884, str. 370.

svého života byl u Breitenfelda (17. září 1631) poražen od smělého Švédského krále Gustava Adolfa, který přichvátal hájiti utištěné souvěrce, vpadlo vojsko saského kurfirsta, kterýžto tentokráte měl spolek se Švédy, pod velením Arnimovým do Čech.[1]) 15. listopadu dostala se Praha v jeho moc, po několika dnech vtáhl sem i kurfirst v čele svého vojska. Tenkráte dal mu radu Dr. Hoë, „že by on sám i meč jeho musel býti zlořečeným, když by ho netasil." Praha oživla. Nejvyšší úředníci císařští, kardinál Harrach, téměř všecko kněžstvo katolické, šlechta i lidé bohatší utíkali z města. Evanjelíci doufali, že z útisku svého budou vysvobozeni. Mnoho emigrantů vrátilo se do vlasti.[2]) Dle Bílka vrátilo se do Čech tehdy 335 vystěhovalců, mezi nimiž 16 stavu panského, 128 rytířského, 157 měšťanů Pražských a 34 Litoměřických.[3]) Dle svědectví Viléma Slavaty „mnozí z emigrantů vstoupivše ve služby vojska švédského, saského, braniborského a jiných, přicházeli s nimi ve válkách brzy potom následujících do Čech, dílem kojíce se nadějí, že předešlý stav bude navrácen, dílem pak chtějíce se pomstíti nad těmi, pro které z vlasti své byli vyhnáni, čehož se jim také skutečně, zvláště ve válce švédské v hojné míře dostalo."[4]) V čele vojska saského vjížděl též jako vítěz hrabě Thurn. Jaké jímaly asi srdce jeho city, když na věži Mostecké zřel vztýčené hlavy svých bývalých milých druhů a kde by se byla jistě i nalézala jeho hlava kdyby byl záhy Prahu a zemi českou vůbec neopustil?

Mnozí z emigrantů ujali se svého majetku. Tak na př. ze Starého města Pražského Jan Martin z Javorníka, Martin Šmertoš, Pavel Prčka (bývalý kostelník kostela Salvátorského), Mikuláš Diviš z Doubravína a jiní mnozí.[5]) Chrámy

[1]) Jan Jiří z Arnimu (Arnheim) jest vedle Valdštejna nejzajímavějším zjevem 30leté války. Pocházel z luterské rodiny braniborské, byl ve spojení s Valdštejnem od r. 1630 až do Chebské katastrofy. Byl důvěrníkem jeho plánů, v poměru obou záhadných mužů třeba hledati tajemství Valdštejnské otázky. Viz: „Hans Georg von Arnim, Lebensbild . . ." von Dr. Georg Irmer, Lipsko 1894; Č. Č. Hist. 1895, str. 200.

[2]) Viz: Rezek „Dějiny vpádu saského".

[3]) Č. Č. Musea 1881.

[4]) Č. Č. Musea 1853. K. Jaromír Erben: „Sasové v Praze l. 1631."

[5]) Mitteilungen... XIV. Praha 1876. Dr. E. Schebek: „Wallensteiniana,

evanj. znovu otevřeny a zástupové se do nich hrnuli. V městech Pražských bylo 2000 těch, kteří dosud ještě přes všechen nátlak protestantismu věrni zůstávali.[1] Za pobytu Sasů v Praze přihlásilo se 15.000 obyvatel k dřívější své víře evanjelické. Jesuité musili pryč odejíti. Ti, jenž katolíky zůstávali, těšili se i za okkupace saské svobodě. Vrátili se také četní evanj. duchovní, kteříž do far opuštěných byli uvedeni, když zřídila se prozatimní vláda za pomocí vrátivších se pánů českých hr. Thurna, Václava Viléma z Roupova,[2] bývalého nejvyššího kancléře českého, Pavla Kaplíře a jiných. Konsistoř znovu obsazena i universita obnovena. 22. listopadu zabrána byla fara Týnská.[3] Zabrání faryTýnské bylo dílem hr. Thurna, generálního komisaře krále Švédského v království Českém.

Vedle Týna zabrán i chrám Salvátorský, chrám u sv. Václava, Jindřicha, Štěpána, Apollináře, Michala, Petra na Poříčí, P. Marie na Louži, kaple Betlémská, u sv. Mikuláše na M. Straně a j., celkem zabráno od evanjelíků 24 chrámů. Do Týna dosazen byl opět Samuel Martini z Dražova, když vypuzen byl odtud katolický farář Jan Petr Čechiades z Plobenštejna. Martini zvolen 8. prosince též za administrátora konsistoře pod obojí, vloženo naň též potom proboštství kolleje Karlovy a čtení akademická pod jeho řízením od něho i jiných mistrů evanj. započata.[4])

in Memoiren, Briefen und Urkunden", obsahuje výňatky z knížecího archivu Roudnického, uvádí celou řadu jmen vrátivších se emigrantů a exulantů.

[1]) Osvěta Vlčkova 1873 „Návrat emigrace české r. 1631" od J. Čelakovského, str. 119.

[2]) Václav Vilém z Roupova prosil r. 1628 císaře Ferdinanda II. o milost. Ku podivu jest, že mu císař udělil milost, když týž dal revers, že se pokojně chovati bude a ničeho proti domu Rakouskému podnikati nebude. Revers tento psán jest v Berlíně 3./13. června 1628. Milost byla mu udělena od císaře 7. července 1628. Listiny opsány jsou v rukopise bibliothéky knížete Kinského v Praze ve foliantu nadepsaném: „Compendii Rerum Bohemicarum Libri III. Pars II." — Zdá se však, že p. Václ. Vilém z Roupova té milosti přece jen nevěřil.

[3]) Viz také Č. Č. M. 1853, str. 501 a násl. O tom máme zprávy v pamětní knize (rukopis městského archivu Pražského, sign. 327, fol. 162—168) pod titulem: „Snešení pamětí, což jest se po odjezdu pana generála Don Balthazara s posádkou Pražskou, a při ujetí se měst Pražských od kurfirsta saského, až do šťastného J. M. C. vítězství a zase dobytí jich dálo."

[4]) O událostech za saské okkupace dočítáme se v Neuberkově

Kostel Salvátorský „očistěn od spousty katolické“, použit byl neprodleně k službám Božím. Zde zvláště dal si kázati slovo Boží generální polní maršálek Arnim, protože kurfirst saský nemalou pomoc k vyzdvižení toho kostela učinil. Oznámil však, že patres minimos z chrámu nevyhání, nýbrž že bez překážky služby své v témže kostele mohou konati. Evanj. bohoslužby zde vykonával a zde i bydlel polní kazatel Martin Štorch (Pelargus). Přicházel sem též vedle Arnima hr. Solms a plukovník Hofkirchen, kteří měli v městech Pražských velení, a jiní sasští důstojníci. 30. prosince musili Pauláni chrám Salvátorský opustiti. Stavby od nich při klášteře rozdělané byly od evanjelíků dokončeny.[1])

20. SNÍMÁNÍ HLAV A POHŘEB MUČEDLNÍKŮ. PŘEVEZENÍ TĚLA ŠLIKOVA DO JÁCHYMOVA.

Církevní rok se blížil právě k svému konci, jedenáctý to rok křížové cesty českého národa. V první neděli adventní ráno 30. listopadu 1631 oslaven v kathedrále Týnské

exempláři zápisků Jeníka z Bratřic (v musejní bibliothéce) II. díl na str. 253: „Diarium, co se obzvláštního v městech Pražských téhož času přihodilo, když města Pražská od vojska saského byla jsou nepřátelsky obsazena.“ Jeník poznamenává: „Toto denní zaznamenání jest z jedné památní knížky vytáhnuto, kteráž toho času a sice léta 1631 v Týnské faře se vedla a zachovala; nyní ale tento tak starý rukopis je v bibliothéce Klementinskej k spatření.“ V rukopise Neuberkově jsou zaznamenány příhody tyto dílem latinsky, dílem česky i německy. Latinsky pojednáno je zejména o zabrání kostelů, dále je tu i výňatek: „Ex protocolo Antiquae urbis“ líčící události další o pohřbu hlav sňatých s Mostecké věže. — Dr. Č. Zíbrt v Č. Č. Musea 1907 v čl. „Neuberkův exemplář zápisků Jeníka z Bratřic“ cituje též: „Tejnská fara. Vejtach z pamětní knihy“, rukopis, který v bibliothéce Clementinské se zachovává. Kniha tato však v universitní bibliothéce se nenalézá, jak i Dr. Zíbrt ve své bibliografii sv. 4, str. 175, č. 11738 správně uvádí. Jest však v městském archivu Pražském, sign. 1640 (Z. Winter v „Životě círk. v Čechách“ uvádí sig. K, což je signatura stará) a jmenuje se knihou zádušní a má titul: „Létha P. 1586. Registra Památné, kterážto jsou na tento rok svrchu nadepsány, skrze mě Mathyáše Preysnara z Preysnar jsou založeny ku potřebě slovutným vzácné poctivosti pánům starším ouředníkům naší osadie, dědiczům a správcům kostela Matky Boží před Týnem ku . . . . k paměti.“ Zprávy kroniky této jsou pro nás velmi důležité, ježto nám odhalují správný obraz saské okkupace. — O saském vpádu má velmi důležité zprávy též Dr. J. Pekař: „Dějiny Valdštejnského spiknutí (1630—34)“, Praha 1895.

[1]) Rodinná kronika v Praze 1863, str. 177: „Kostel Paulánů či sv. Salvátora v Praze.“

návrat české emigrace do vlasti. 66 evanj. duchovních kráčelo tu v řadách do kostela a přišedše tam padli na kolena před oltářem u velikém pohnutí myslí. Mnoho lidu se tu shromáždilo za hlaholu zvonů. [1]) Původcem a vůdcem této smuteční slavnosti byl Václav Vilém z Roupova.

Vyplniti se měla slova slavného Jana Jessenia, pronesená na popravišti 21. června 1621: „Hanebně a ukrutně s námi zacházíte. Ale vězte, žeť se najdou ti, kteří hlavy naše, od vás potupně na divadlo vystrčené, poctivě pohřbívati budou." [2])

Sňaté hlavy českých pánů od příbuzných sneseny byly do blízké celnice, kdež uloženy byly do zvláštních krabic. Práce tyto řídil Jan Gallus, který se z ciziny vrátil a uveden je v řadě emigrantů v Roudnickém archivu. Beckovský pak vypravuje, že „Mikuláš Diviš z Doubravína na krabice nápisy zhotovil, aby se věděti mohlo, kterého z pánů direktorů která hlava jest." [3])

Hlav bylo 11, ježto hlava Šlikova již dříve byla sňata. Tyto vloženy do připravené rakve a v průvodu velikém neseny do chrámu Týnského za hlaholu zvonů a zpěvu písně církevní. Samuel Martini z Dražova měl v chrámě na základě textu Zj. Janova VII. 14. pohřební řeč, po níž hlavy svěřeny několika důvěry hodným mužům k pochování na místě tajném. [4]) V noci však brzy na to pochovány byly hlavy tyto v tichosti v kostele u sv. Salvátora pod věží.

Někteří tvrdí, že bylo tehdy pochováno 12 hlav. Mínění to nedá se držeti, leč by byli tehdy dvanáctou hlavu vzali

[1]) Bližší zprávy u Beckovského II., str. 1089, který čerpal z původního pramene, totiž z protokolu radního, o němž nevíme, kam se poděl. Slavnostní kazatel Samuel Martini po dojemném kázání oznámil na odpoledne pohřeb hlav mučedlníků, jež s věže Mostecké měly k počestnému pochování sňaty býti.

[2]) Historie o těžkých protivenstvích církve české, Praha 1870, kap. 76.

[3]) Mikuláš Diviš z Doubravína, Staroměstský písař, byl r. 1621 odsouzen k potrestání a byl za jazyk přibit u šibenice, pak vymrskán a vyhnán. Zdržoval se v Perně. Napsal r. 1628 spis „Soudná rozepře mezi Lvem a Orlicí vztahující se právě k těmto posledním časům." Rukopis tento vlastní rukou Divišovou krásně psaný jest vlastnictvím pí. Kateřiny Pecháčkové v Hájku, od níž jsem jej měl vypůjčený. Je to sbírka modliteb a písní nábožných. Opis nalézá se v knihovně Musea král. Českého a bude asi p. vrchním bibliotekářem Dr. Jos. Volfem vydán spolu s životopisem Divišovým.

[4]) Fr. M. Pelzel: Geschichte der Böhmen, II. díl 1782.

„ze spravedlnosti“ na koňském trhu, hlavu Martina Fruweina z Podolí, který 7. června 1621 mrtev byl nalezen v příkopě zámeckém pod Bílou věží, v kteréž byl uvězněn. Dosti obecné je mínění Schallerem rozšířené, že r. 1766 při obnovení oltáře Panny Marie, když kopány byly v Týně základy k novému oltáři, nalezena byla vedle sakristie rakev s oněmi 12 hlavami, jež prý tehdy odstranili. Nevíme, odkud Schaller tuto zprávu čerpal, v kterou důvěřovati se nám nechce. Klademe zde k tomu poznamenání ze starého exempláře musejního „Historie o těžkých protivenstvích církve české“, kdežto rukou neznámou uprostřed předminulého století doplněna věta o tajném pohřbení hlav takto: „... jistým osobám svěřeny byly k tomu cíli, aby pohřbeny byly v místě takovém, jakéhož by se žádný z nepřátel dověděti nemohl, N. B. w pawlanu pod věží“ (to znamená: u Paulánů pod věží, tedy u Salvátora).[1])

Zap[2]) uvádí, že prý dal „Martini rakev s těmi hlavami spustiti do sklípku před oltářem Matky Boží vedle sakristie tak, že to všemu obecenstvu Pražskému tajno zůstalo“. Ale zpráva tato není podstatná a není ověřená; nejspíš že ji založil na Schallerovi.

Důležitá jest výpověď jednoho očitého svědka (1631) t. j. faráře Matěje Krocinovského,[3]) který jako exulant r. 1636 v krajině Turnovské byv jat pro nedovolený návrat do vlasti a do Prahy odveden, byl tázán: „Kde jsou lebky oněch odpravených pánů českých, jež 30. listopadu 1631 byly sňaty s věže“? Krocinovský nechtěl na to odpověděti, a tak mu praveno od komisařů: „My dobře víme, že do kaple chrámu Týnského byly dopraveny a tobě k opatrování svěřeny byly. Ty sám jsi měl klíče ke kapli v moci své. Kde tedy jsou pohřbeny?“ Hrozili mu mučením, ale

[1]) Viz též „Lumír“ 1862 F. B. Míkovec: „Hlava hr. J. Ondřeje Šlika“ str. 14.; Míkovec ovšem myslel, že to znamená v pavlánu pod věží u Týna. Mínění toto sdílejí i jiní, ale není to správné. — Také i J. Vrabec ve svém spise „Popravy staroměstské,“ klade pochování hlav k Salvátoru, podobně B. Molnár, Zimmermann a jiní.

[2]) Archeol. Památky 1854 53.

[3]) Matěj Krocín, farář a církevní spisovatel, byl pomocníkem M. Sam. Martina z Dražova r. 1631. — V Č. Č. M. 1909, jest čl. Dr. Jos. Volfa: „Z činnosti exulantského kněze Mat. Krocinovského,“ J. Riss

Krocinovský připouštěl, že měl klíče ke kapli v moci a bez jeho vědomí, že tam žádný vejíti nemohl, ale že neví, kde lebky jsou. Z kaple Týnské prý byly do kolleje Karlovy odneseny a od těch dob, že jich více nespatřil, aniž ví, kde jsou. V chrámu (t. j. u Týna) že nejsou.“[1]) Nemáme příčiny Krocínovskému nevěřiti. Kdyby hlavy ty u Týna se nalezaly, jistě by zde nebyly obstály, když po nich byla taková sháňka. Ale zdá se, že i ti vyšetřující komisaři byli přesvědčeni, že u Týna nejsou.

Křižovník Zimmermann píše, že v noci 30. list. 1631 tiše hlavy ty byly pochovány u Salvátora: „in der Nähe des Glockenthurmes.“ [2]) Odkud zprávu tu čerpal, nevíme.

Ale ještě ku konci listopadu Pauláni v kostele Salvátorském bohoslužby své vykonávali, a odtud teprve později vytištěni byli. Listina vypovídající Paulány od Salvátora podepsaná Lorencem z Hofkirchenu, saským plukovníkem, datována jest 20./30. prosince 1631.

Dle toho nedalo by se mysleti, že by evanjelíci bez vědomí jejich hlavy ty u Salvátora „poblíže zvonice“ pochovati mohli. Zdá se tedy, že pochování hlav událo se u Salvátora spíše tehdy, když již Pauláni byli odtud vypuzeni, tedy snad koncem roku 1631 nebo začátkem ledna 1632, a než se tak stalo, nalezaly se hlavy v uschování v kolleji Karlově, jak přiznává Krocínovský. Úmysl, aby katolíci o tom se nedověděli, kde hlavy pochovány budou, tomu nasvědčuje. Jistě, že u Týna nezůstaly, zvláště když v čerstvé paměti bylo, co se zde stalo s pozůstatky Rokycanovými. Tu by byly nalezeny; a jest pravděpodobné, že tu i hledány byly, ale nenalezeny. A kostel Salvátorský se k pohřbení hlav těch právě dobře hodil. Jeť v blízkosti Týna, a zde pohřbeni byli už dříve Šlik, Rüppel a Hauenschild.[3]) Je na snadě, že tedy zde měly spočinouti lebky

v Č. Č, M. 1868 podává biografii Krocinovského. — „Carceres Crociniani“ 1644. —

[1]) Č. Č. Musea 1867. str. 103.; F. Ruth: „Kronika kr. Prahy“ str. 516.; „Besídka pro zábavu a poučení“ (Příloha Pražského denníku z 22. a 30. května 1880 čl. „Hlavy sťatých pánův českých z r. 1621.“

[2]) Zimmermann: „Verfallene Denkmäler . . .“ Praha 1833.

[3]) Manželka Hauenschildova Kateřina zdržovala se r. 1629 ve Freiberce; 1637 v Drážďanech. Její 2 dcery měly tu dětskou školku.

pánů ostatních. A kostel byl nyní pod zvláštní ochranou vojska saského, jakož i dlouho o něj kurfirst usiloval, aby evanjelíkům německým ponechán byl.

Herold ve svém díle „Malebné cesty po Praze“ bez udání pramene píše toto: „O půlnoci přerušeno bylo posvátné ticho v chrámu sv. Salvátora vstoupením tří mužů. Dva z nich nesli něco černým suknem přikrytého, třetí nesl lopaty, motyku, a malou svítilnu. Jeden z mužů opustil chrám, druzí dva dali se do práce. Odstranili v jednom koutě chrámu několik dlažďiček a vykopali hlubokou jámu. Pak odkryli sukno, pod ním byla černá rakev. Tiše spustili ji do hrobu, klekli, a modlíce se požehnali rakev, chopili se opět lopat, zasypali hrob a zasadili dlaždičky opět na místo. Bez promluvení odcházeli mužové, svítilna shasla, klíč zarachotil v zámku, a nastalo opět tajuplné ticho v chrámu.“

Vyslovena také domněnka, že hlavy ty odevzdány byly rodinám popravených pánů, aby pochovány byly v rodinných hrobkách. Domněnka tato stává se pravděpodobnou, předně výpovědí Krocínovského o přenešení hlav z Týna do kolleje Karlovy a za druhé tou okolností, že v rodinné hrobce pánův z Michalovic v dědině Michalovicích u Kosmonos, kde šlechtická rodina tato původní své sídlo na hradě Michelsperku měla, v třicátých létech minulého století byla objevena cínová skříň, v níž se pouze hlava nalezala. Myslí se, že prý to byla hlava popraveného p. Bohuslava z Michalovic, která asi rodině v r. 1631 byla odevzdána. Jistoty tu ovšem není. Jest to jen domněnka, a jelikož se o žádném jiném z popravených pánů nic podobného nezjistilo, zdá se, že i tato domněnka jest bezpodstatná.

Jest tedy pravdě nejbližší to, že lebky pohřbeny byly u Salvátora, ne asi hned 30. listopadu, kdy tu ještě Pauláni byli, ale o nějaký den později, a že sem byly přeneseny z uschování svého z kolleje Karlovy.

Nasvědčují tomu také mnohé legendy a pověsti, jež se k Salvátoru pojí, a jež vznikly asi na základě historické tradice, která spojena byla s přesvědčením lidu, že hlavy ty u Salvátora opravdu odpočívají. Významná jest zvláště

pověst Pražského lidu, dle níž čeští bohatýři v den své smrti, 21. června, nabývají těla a o půlnoci kráčejí tiše do chrámu: „zbožně kleknou ku oltáři, za církev se modlí svoji, Kristus Pán jim v světel záři dává pod obojí.“ Potom ubírají se na Staroměstské náměstí. Jde-li rafij radnice, vracejí se spokojeně, neb to vstává ze svých hrobů národ Husa, Žižky. Jestli však orloj stojí, klopí hlavu a modlíce se, aby vlasti nadešla doba lepší, jdou opět do chrámu, kde se nad nimi zase hroby zavírají. Gustav Dörfl pověst tuto zbásnil ve způsobu ballady, jež však propadla konfiskaci.

R. 1910 byly kopány při odzdívání a otvírání starého vchodu základy k novému portálu chrámovému a tu nalezeny dvě lebky. Ježto však více nenalezeno, zdá se, že lebky popravených pánů leží na jiném místě, tedy dle všeho uvnitř chrámové budovy.

Zachovala se také zpráva, že prý mniši Pauláni, kteří se po vypuzení evanj. kazatelů u Salvátora usídlili, hnuli pozůstatky podobojích zde odpočívajících, jmenovitě že vykopali a vyhodili mrtvé tělo Šlikovo. Dne 29. dubna 1632 roznesla se po Praze zpráva, „že vykopány kosti mrtvých těl v jednom sklípku kostela německého u Salvátora.“ Beckovský, který tuto zprávu zaznamenal[1]) podotýká k tomu: „I vzešel veliký pokřik kacířů, že mrtvá těla v Pánu odpočívajících osob náboženství evanjelického . . . před svým z chrámu vystěhováním Pauláni vykopati se osmělili.“ Vytýkáno jim také, „že mrtvé tělo hraběte Šlika sťatého vykopáno jest.“ Velitel saský nařídil vyšetřování, ale „Pauláni prý patrně dokázali, že tělem tohoto hraběte nikdy ani oni nehýbali, ani hýbati ním nikdy nemínili, ani na to nepomyslili.“ Uváží-li se, co se všude po vlasti s mrtvými „kacíři“ dělo, mohlo by býti tvrzení Paulánů ceny pochybné. A vyšetřování nevedlo se asi také příliš přísně.

Před lety r. 1863 a pak r. 1905 při opravě chrámu nalezeny byly pod dlažbou dvě hrobky. Jedna z nich byla krásně malovaná; byla otevřena, ale nalezena prázdná.

[1]) Poselkyně II. 3., 181.

Na tomto místě (bylo to pod kazatelnou) byla zřízena hrobka Šlikova. Byla-li tuto odkrytá hrobka skutečně Šlikova — a okolnosti tomu nasvědčují, — pak by bylo lze souditi, že Pauláni snad dílo exhumace provedli, i když to popřeli.[1]) Ale mnozí tvrdí, že tělo Šlikovo bylo převezeno do Jáchymova a tam v rodinné Šlikovské hrobce uloženo. P. Drivok praví: „tělo Šlikovo od jeho manželky vdovy, hraběnky z Oppersdorfu v kostele Jáchymovském pohřbeno bylo."[2]) Ant. Müller[3]) píše: „Šlik byl popraven, pravá ruka mu uťata, a jeho tělo mělo býti do Jáchymova převezeno a zde v kostele pohřbeno. Hrob při přestavbě sakristie nalezen, tělo bylo nalezeno bez hlavy oděno v červený sametový oděv." Podobně na jiném místě čteme[4]): „Mrtvola sťatého hr. Jáchyma Ondřeje Šlika, býv. nejvyššího sudího zemského, direktora a správce země v hořejší Lužici, dne 21. června 1621 v Praze sťatého, byla na Jáchymov přenešena a v tamním chrámu P. pohřbena . . ." „Asi před 100 lety byla v Jáchymově nová sakristie stavěna a tu byla i mrtvola tato v malé klenbě nalezena. Ležela ve velké cínové rakvi, byla však bez hlavy, poněvadž tatáž se 12 (má býti 11) jinými v Praze na Staroměstské věži mostní vystrčena byla a teprve r. 1631 v Týně od Sasů pohřbena byla."

To ovšem odporuje skutečnosti, neboť jest dokázáno přece, že hrabě Šlik ne v Týně, nýbrž u Salvátora pohřben byl, bylť tohoto chrámu původcem a zakladatelem, erb jeho nalezal se na klenbě chrámové a sám vyslovil to přání, aby tu pohřben byl. Přání jeho bylo také splněno.

B. Molnár svědčí, že mu bylo od katolického farního úřadu v Jáchymově sděleno, že v Jáchymově nestávalo

[1]) Otevření hrobky súčastnil se zedník Ignác Khom, přítel básníka Máchy (N. Politika v květnu 1911); údaje Khomovy se potvrdily r. 1905. Hrobka Šlikova je skutečně prázdná a nyní z pola zasypaná.

[2]) P. Drivok: „Ältere Geschichte der deutschen Reichsstadt Eger u. des Reichsgebietes Egerland", Lipsko 1875 str. 309.

[3]) A. Müller: „Aus der Geschichte Joachimsthals mit besonderer Berücksichtigung der neuen Bennenung der Gassen und Plätze der Stadt"; str. 20.

[4]) Besídka pro zábavu a poučení (Příloha Pražského Denníku 1870 ze dne 9. ledna č. 2. (Historické drobnosti). Zprávu tuto cituje i B. Molnár ve svém spisku „Hlavy mučedlníkův bělohorských" Praha 1882 str. 6.

vůbec nikdy zvláštní rodinné hrobky rodu hrabat Šliků, zvláště tedy ne Jáchyma Ondřeje Šlika. „Někteří členové rodu Šlikovského[1]) pochováni byli nejspíše v chrámě samém. Při starém chrámě ve zdi do sakristie nalezen byl jen náhrobek choti Vavřince Šlika, Kateřiny z Vartemberka, který však z rozkazu purkmistra Porkerta roztlučen byl na kousky. O nalezení domnělé mrtvoly hr. Jáchyma Šlika zaznamenal děkan Antonín Jackel r. 1784 v pamětní farní kronice následující: ‚Při stavění sakristie r. 1767 nalezena byla v hloubce as 5 loket stará klenba, a uvnitř v dvojí rakvi zetlelá velká mrtvola, oděná nachovým sametem bez hlavy; tím vzbuzeno domnění, zda není to mrtvola popraveného dne 21. června 1621 hraběte Jáchyma Ondřeje Šlika, kterou šest zakuklených osob odneslo a jejíž hlava na věž mostní vztýčena byla.‘ . . „když r. 1873 stavěn byl nový chrám, objevena byla na témž místě malá klenba s několika dřevěnými rakvemi (většinou dětskými) bez nápisu, toliko jediná rakev obsahovala mrtvolu kněze. Rakev s domnělou mrtvolou Šlikovou nepodařilo se nalézti.“

Rozhodným a jistým faktem jest, že hrobka Šlikova u Salvátora jest prázdná, což při ohledání hrobek zde zjištěno. Musilo tedy tělo Šlikovo odtud býti převezeno. V archivu Kopidlenském[2]) jest tato zpráva: „Trup hraběte Jáchyma Ondřeje Šlika pohřben byl u hl. chrámu v Jáchymově.“

Věc se má tak, že Šlik byl pohřben u Salvátora a převežen byl do Jáchymova patrně r. 1632, právě kdy v Praze šířeny byly pověsti o rozmetání hrobky jeho a těla jeho. Rakev s tělem nalezená v Jáchymově r. 1767 byla asi skutečně Šlikova. Mínění toto podporuje i zpráva u Durycha (str. 48.) „Porro in Ecclesia nostra non una est, ut ille in Fragmentis Satyr canit:

Quinque pedum fabricata domus
qua nobile corpus
exigua requievit humo.“

[1]) Pohřben byl zde také hrabě Mikuláš Šlik, jak svědčí zpráva Šlikovského hraběcího archivu v Kopidlně. Jistě i jiní. Reliefy na zdi chrámu Jáchymovského o tom svědčí.

[2]) Notizen zur Geschichte und Genealogie der Herren und Grafen Schlick: Grab-, Sarg u. Glocken-Inschriften aus der Zeit von 1418 — 1829.

Tu je míněn rozhodně Šlik.

A Jáchymov byl pro pohřbení Šlika místem vhodným. Bylo tu starobylé sídlo Šlikovského rodu, bylo to u hranic saských, kam protireformace takřka nepronikla, a když se tak stalo, tedy bylo to o více let později než jinde. Bylo zde mnoho evanjelíků ještě v r. 1629. Tehdy teprve císař ukládá Jiřímu Vilímovi Michnovi z Vacinova, aby tu za pomoci jesuitů z Chomútova katolisaci provedl.[1]) Česká komora sděluje témuž Michnovi, cís. vrchnímu hejtmanu v Jáchymově, by užil ostřejších prostředků, ježto purkmistr, radní a celá obec horního města Jáchymova tuze odpírá přijetí víry katolické, a že dosavadní pokusy, napomínání, výstrahy a hrozby byly marny, mnozí že se raději vystěhovali, jiní od protestantismu upustiti nechtějí.[2]) Michna oznamuje,[3]) že si Jáchymovští vyžádali lhůtu 1 roku, odkazujíce se na to, že jsou od mládí vyučeni v náboženství evanj. dle augsburské konfesse, že jest třeba zatím se s učením katolickým obeznámiti. 7. ledna 1630 žádají Jáchymovští však sami o lhůtu 2 let a odvolávají se na to, že první katol. farář Baltazar Reich byl mužem špatným, druhý farář Kašpar Dhegen-Mayer byl cizinec a lid mu ani nerozuměl, nynější farář Dr. Franciscus Albanus, že je ctěn, ale teprve několik týdnů dlí v Jáchymově, a tak že dosud nebylo ani příležitosti a možnosti, aby Jáchymovští mohli býti řádně o víře katolické poučeni a k ní obráceni. 28. ledna 1630 sděluje Michna, že mnozí Jáchymovští opouštějí město a stěhují se za hranice. Jiní, že sice setrvávají, ale čtou luterské postily, ke křtům a oddavkám přecházejí přes hranice, a pod.[4]) 6. února 1630 předává česká komora zprávu Michnovu reformačním komisařům k dalšímu jednání.[5]) Tyto poměry Jáchymovské, které nezměněné i v dalších ještě několika letech trvaly,

[1]) Místodrž. archiv R. 109/11., listina dt. 16. listop. 1629, opis v zem. archivu.
[2]) Místodrž. archiv R. 109/11., listina dt. 17. listop. 1629, opis v zem. archivu.
[3]) Místodrž. archiv R. 109/11., dt. 6. ledna 1630, opis v zem. archivu.
[4]) Archiv místodrž. dt. 28. ledna 1630, sign. R. 109/11.
[5]) Tamtéž, dt. 6. února 1630, R. 109/11.

právě pohřbení Šlikovo v Jáchymově usnadňovaly. Než tělo jeho nalezeno bylo v Jáchymově bez hlavy. Kam se tedy poděla hlava?

Ale i tu jest vysvětlení. Tuto hlavu, kteráž po čas v hrobce Salvátorské nebo spíše u hrobky odpočívala, rodina Šlikova si ponechala později ve svém uschování domácím jako drahou relikvii. Lebka přecházela jako vzácná památka z pokolení na pokolení a nalézá se nyní v zámecké kapli v Kopidlně vystavena ve zvláštní skleněné skříňce. Že to skutečně lebka Šlikova jest, to prozrazuje zvláštní čočkovitý výrůstek na temeni, jejž skutečně Šlik měl, jak zprávy svědčí. V dalším o lebce této se zmíníme.

21. HRABĚNKA VDOVA A POSLEDNÍ LÉTA JEJÍHO ŽIVOTA.

Sasové drželi Prahu ve své moci až do 23. května 1632. Nemajíce naděje na posilu z venku, odhodlali se k vyjednávání s Valdštejnem, který ku Praze přitrhl, a shodnuvše se s ním odtáhli z Prahy. Evanj. kazatelé a jiní emigranti považujíce útěk za nevhodný, shromáždili se v chrámu Salvátorském, očekávajíce odhodlaně svůj osud. Těšili se zpěvem žalmů, modlitbami a slovem Božím. Jesuitské studentstvo s mušketýry a luzou vtrhlo dovnitř, vrhlo se na shromážděné, bijíc je pěstěmi a holemi. Jesuita Jan Böhm prohlásil kazatele ve jménu arcibiskupa kardinála z Harrachu za vězně, načež odvedeni do Staroměstské radnice do vězení.[1]) Na to byli vypovězeni z města a 31. května 1632 odcházeli podruhé do vyhnanství, aby se více nevrátili.[2]) Pauláni se opět vrátili k Salvátoru.

Ještě r. 1634 při druhém saském vpádu a švédském zároveň přišli do Čech mnozí vyhnanci, ale s nepořízenou

[1]) Viz: „Der Pilger aus Sachsen“ 1886, „Zur Geschichte der evang.-luth. Salvatorkirche in Prag“; Evanj. Církevník roč. 1877 čl. Boh. Molnár: „K dějinám církve evanj. české A. V. v Praze, separátní otisk vydán nákl. faráře K. E. Pospíšila v Humpolci; Hlasy ze Siona III. č. 13. „Kostel Paulánů“ a j.

[2]) Viz: Rezek: „Dějiny saského vpádu.“

odešli. Sklamal je i mír Vestfálský r. 1648. Že se nevzdávali naděje na návrat do vlasti, o tom svědčí mnohé zápisy i památky. Takovou pěknou památkou jest i testament bývalého příslušníka sboru Salvátorského, Jana Martina z Javorníku, kupce a měšťana Starého města Pražského, exulanta. Testament pořízen byl v Drážďanech 15. srpna 1646 s dodatkem ze dne 11. ledna 1649. Nalézá se v hl. státním saském archivu v Drážďanech[1]), publikován byl 21. února 1649, v úmrtním roce Javorníkově. Javorník odkazuje v něm mezi jiným i 500 zl. „evanj. kostelu u Salvátora v Praze, pakli že týž opět evanjelickým bude." Farář M. David Lippach zachránil aspoň církevní jmění kostela Salvátorského tím, že odnesl sebou do vyhnanství 12.000 zl., které v saských obligacích odevzdal Dr. Hoëovi v uschování. Z tohoto jmění r. 1665 utvořila se pokladna exulantská na podporu exulantů a vydržování českého jejich faráře[2]).

V těchto dobách osvědčil saský kurfirst mnohou péči našim emigrantům, zvláště i když viděl, že při provádění protireformace v Čechách užívalo se čím dál ostřejších prostředků.

I hraběnka Šliková, která až dosud zdržovala se na vykázaném jí statečku panství Svijanského v Nudvojovicích, dostala rozkaz z vlasti se vystěhovati, když se nechtěla až dosud státi katoličkou. Hraběnka písemně prosí 1. března 1638 císaře Ferdinanda III. o prodloužení lhůty emigrační.[3]) Píše, že se poslušně rozkazu císařovu podrobuje, poněvadž však jako chudá opuštěná vdova svůj stateček v Nudvojovicích tak rychle prodati nemůže, a také od generála Colloreda

[1]) Odtud mám jeho opis. — Testamentu je vzpomenuto též ve Věstníku kr. čes. společnosti nauk 1900. Sitzungsberichte Cl. f. Phil. Gesch. u. Philol. VII. A. von Doerr: „Genealogische Daten über böhm. Exulanten in Sachsen," str. 13. č. 51.; Javorníka vzpomíná Bílek: „Dějiny konfiskací" str. 216. a Dr. Jos. Volf: „Čeští exulanti ve Freiberce 1620—40." Praha 1912 str. 67., 83., 109., mimo to Dr. Schmertosch von Riesenthal: „Adelige Exulanten in Kursachsen . . ." (Vierteljahrsschrift für Wappen-Siegel- u. Familienkunde XXX. Berlin 1902) str. 139.

[2]) Neues Archiv für sächs. Geschichte u. Altertumskunde, Dresden 1901 v čl.: „Rich. Schmertosch v. Riesenthal: „Die böhm. Exulanten unter der kursächs. Regierung in Dresden" str. 337. — Osvěta 1887 Fr. A. Slavík: „Česká církev v Drážďanech" str. 976.

[3]) Originál listu toho ze dne 1. března 1638 je v místodrž. archivu R. 109/13. (Opis v zem. archivu) Viz příloha 53.

svého vyplacení, jemu již podruhé důrazně od J. Cís. M. uloženého obdržeti nemůže, že tedy prosí, aby jí povoleno bylo ještě setrvati, až by dříve vyplacením jejího věna zákony chráněného jí bylo zjednáno potřebné cestovné do ciziny.

Žádosti její bylo vyhověno dekretem císařským ze dne 8. března 1638.[1]) datovaným v Prešpurku. Císař Ferdinand III. ukládá místodržícím, aby se jí prodloužil termín ad emigrandum až na osm dní po velkonocích, zatím aby v této lhůtě byla chráněna, ale také v náboženství svém bez pohoršení se chovala. Po uplynutí této lhůty však že nutně musí zemi opustiti, kdyby i pak ještě něčeho zde potřebovala, aby si to skrze svého zmocněnce opatřila.

Než i potom hraběnka víře své evanjelické věrnou zůstala a do vyhnanství neodešla. Dovídáme se z kopie císařského listu psaného místodržícím v Praze[2]), že císař Ferdinand III. nedovoluje, aby Voršila Żofie hraběnka Šliková jako protestantka, na panství Opočno mohla uvedena býti. Z listiny této soudíme, že hraběnka pomýšlela odstěhovati se z panství Svijanského z Nudvojovic na panství Opočno, a zde se asi chtěla zakoupiti, nebo jí zde spíše mělo býti bydliště pojištěno od generála hr. Rudolfa Colloredo za splátku věna při nedostatku peněz.[3])

Císař nevyhověl ani hraběnce ani hraběti Colloredovi v této příčině a odkazuje na to, aby si to vše hraběnka jinak zařídila anebo si vyřízení příznivé umožnila přijetím víry katolické.

Hraběnka se však nedala ze svého statečku vypuditi. Zůstala tu až do své smrti r. 1649, a lze se domnívati, že zemřela ve víře evanjelické; kde byla pochována nevíme.

Poslední léta jejího života byla ovšem trpká. Do těch let spadá také mnohé jednání věřitelů, kteří za jejím manželem měli své požadavky a vymáhali si je různým způsobem.

[1]) Originál v místodrž. archivu R. 109/13. (Opis v zemském archivu). Viz příloha 54.

[2]) Kopie císař. listu psaného místodržícím v Praze v archivu Smečenském z 15. ledna 1644. (Opis v zem. archivu v Praze). Viz příloha č. 55.

[3]) Viz list hraběnčin psaný císaři dne 1. března 1638 dříve již zmíněný.

Tak Eneáš Ahrenberger (Ehrenberger), kupec a měšťan v Ml. Boleslavi, přihlásil v sobotu po sv. Bartoloměji r. 1621 u komise konfiskační dluh hr. Šlikem 15. února 1617 učiněný za koření a jiné krámské věci 300 m. kop.[1]) Účet Ahrenbergův ověřila hraběnka podpisem a pečetí svou, přiznávajíc, že není zaplacený.[2]) Purkmistr a rada města Ml. Boleslavi přiložila vidimus z register kupeckých, ověřujíc tak požadavek kupce Ahrenbergra, radního města.[3]) Dluh potvrzují Jiřík Trutnovský, měštěnín Ml. Boleslavský a Jan Věřík, kupecký mládenec.[4]) Trutnovský vykonav přísahu podle práva na radnici Ml. Boleslavské takto svědčil: „Já jsem toho povědom, že ten dluh za panem hrabětem Joachimem Ondřejem Šlikem jest spravedlivý, já jsem ty všechny věci odvážel, však když jsem od pana Eneáše odešel, nevím jest-li zaplacen či není.“ Jan Věřík vykonav přísahu svědčil: „Já jsem sic toho času u pana Eneáše nebyl, když jest to zboží bráno od něho, než toho jsem povědom, že Jiřík Trutnovský toho času byl u něho, a já jsem z poručení jeho, Eneáše, chodil několikrát pana hraběte Šlika za takové zboží upomínati, i také pan hrabě poroučel (skrze psaní) panu Václavu Koníčkovi, toho času úředníku Svijanskému, aby takový dluh, kteréhož jest 300 m. kop zaplatil, ale on mě lecjakými slovy odbejval, až také psanou odpověď panu Eneášovi dal, ale já nevím, jaká byla. Více nevím.“

[1]) Orig. v místodrž. archivu v Praze C. 215. S 65.: „. . . Tajna toho V. Mstí nečiním: „že jest mně někdy urozený Pán Joachim Ondřej Šlik z Holejče, hrabě z Pasounu a z Lokte a na Svijanech v létu pominulým 1617 za koření a jiné krámské věci dlužen pozůstal dluhu pravého a spravedlivého 300 kop míš. Pročež Vašich Mstí za to služebně prosím, že plnomocníka mého v tomto spisu a průvodu mém ráčíte vyslyšeti a poněvadž jest dluh můj pravý a spravedlivý, takový průvod můj J. M. C. s dobrým zdáním V. M. přednésti, tak abych mohl k témuž dluhu svému přijíti a jeho dosáhnouti.“ — Jiří Kezelius: „Kronika Mladoboleslavská“ píše vždy Arnberger; týž byl členem městské rady od r. 1628—1632. (str. 624. a 651.), po něm byl Jan Jakub Arnberger od r. 1633—40, snad jeho syn.

[2]) Tamtéž C 215 S 65.

[3]) Tamtéž C 215 S. 65. dt. ve středu po památce sv. Bartoloměje 25. srpna 1621.

[4]) Tamtéž C 215 S 65 „Svědomí jejich přijata a zapsána ode mně Daniela Mikoniusa, písaře radního v kanceláři v Rathouze, kdež se svědomí lidská přijímají. Actum 1. Septembris Léta 1621. (pečeť města Ml. Boleslavi).

R. 1629 píše Ahrenberger „Jich Mstem od J. M. C. k revidírování dluhův všelijakých na statcích skonfiscírovaných nařízeným pánům komisařům“ a žádá, ježto dluh svůj před komisí likvidační náležitě prokázal, za revisi jeho a aby dobrozdání o tom posláno bylo k ratifikaci J. M. C. Protokol o tom všem sepsaný je uzavřený poznámkou, že se věc odkazuje král. prokurátorovi Adamovi Ulrichovi Zmyslovskýmu a 10. června 1644 oznámeno dědicům Ahrenbergrovým, že se proti zaplacení toho dluhu ničeho nenamítá. Patrně bylo vše příznivě vyřízeno.[1])

Dále byl hr. Šlik dlužen Davidovi Florýnovi z Lambštejna, měšťanu Starého města Pražského a manželce jeho Anně roz. z Polehrad 2000 míš. kop od 17. října 1616.[2]) Hrabě platil správně úroky až do Jiří r. 1620, potom už ne. Florýn s manželkou svou žádal o zaplacení tohoto obnosu z konfiskovaného panství Šlikova. K žádosti Voršily Florýnové (patrně dcery Davida Florýna) svědčí písemně Leopold Hymer, který byl též na dlužním listu podepsán jako svědek, dne 19. září 1623 z Magdeburku, že oněch 2000 k. míš. od pí. Anny Florýnové pro hraběte Šlika jako jeho služebník (patrně úředník) přijal, jakž o tom vědomost má i zámecký hejtman Václav Koníček a hraběcí komorník Václav Střízek.[3]) Uznáno bylo, že dluh jest pravý a spravedlivý a má býti i s úroky z konfiskovaných statků Šli-

[1]) Listiny v místodrž. archivu v Praze C. 215 S 65. Jako dědici Ahrenbergrovi jsou tu uvedeny: Kateřina Korpilová a Kateřina Nousková.

[2]) Dlužní list Šlikův ze dne 17. října 1616 v místodržitelském archivu v Praze C. 215. S 65. Viz příloha č. 11.

[3]) Dopis Leopolda Hymera z Magdeburku pí Voršile Florýnové ze dne 9./19. září 1623, orig. v místodrž. archivu v Praze C 215 S 65: „. . . svým dobrým svědomím vyříci mohu a to vysvědčení vám odsýlám, že jsem (času a dne nepamatuji) z rukou paní Anny Florýnové již dávno minulých časův, nahoře psaných 2000 k. míš. na místě a k ruce pana hraběte výše psaného jakožto tehdejší služebník jeho, vše na širokých tolařích, dukátech a mědi na malé jiné berné minci k sobě přijal, (mně se zdá, že pan Jan Pihler aneb p. Jan Vodička, z nich jeden, však v jistotě věděti nemohu, mně tehdáž takové peníze přijímati pomáhali) takové peníze vedle inventáře p. hraběte, ihned všecky na úroky odvedeny jsou a něco na zaplacení některé hlavní summy, item něco řemeslníkům; (zámecký hejtman na Svijanech Václav Koníček a Václav Střízek, hraběcí komorník, o tom vědomost mají), což jsem na žádost vaši v tom zpraviti pominouti nechtěl. Váš upřímný někdejší soused Leopold Hyemer. —

kových zaplacen, manželé Florýnovi o tom vyrozuměni 13. května 1624.[1]) Ale věc se úmrtím pí. Anny Florýnové zdržela a peníze vyplaceny nebyly. —

Mimo to byl vypůjčil si v r. 1617 hrabě Šlik obnos 10.000 kop míš. od téže pí. Anny Florýnové. Půjčka vznikla takto: Dne 7. srpna r. 1617 píše hrabě Šlik ze Svijan příteli svému Davidovi Florýnovi z Lambštejna, že má zprávu skrze Leopolda Hymera o tom, že mu tchýně jeho, paní Barbora, vdova po Mikuláši Vratislavu z Bubna, na jeho žádost několik tisíc kop půjčiti míní. Žádá tedy o půjčku 10.000 kop m. se sdělením, že je téže paní zápisem v deskách zemských pojistiti dá, úroky každého půl léta správně platiti bude, i že se chce také „šlechetné matroně při každé příležitosti omastkem, zvěřinou a pěknými rybami fedrovati".[2]) V téže záležitosti psal Šlik Davidovi Florýnovi znovu dne 31. srpna 1617 ze Svijan žádaje o odpověď, jakým způsobem se půjčka má zajistiti, že jest mu již známo, jak se o ty peníze stará paní Barbora Bubnová, paní kmotra mu milá, stará.[3]) A ještě jednou píše Davidovi Florýnovi 5. září 1617 ze Svijan.[4]) Peníze tyto byly mu půjčeny a pojištěny na Svijanech zápisem v deskách zemských pro paní Annu Florýnovou.[5]) Tato přihlásila u komise konfiskační svůj požadavek žádajíc o vyplacení

[1]) Listina o tom datovaná v Menším městě Pražském 13. května léta 1624 a podepsaná Bohuslavem Záhořanským ze Záhořan v místodrž. archivu C 215 S 65.: „V protokolu Jich Mstí pánův komissařův z vyššího stavu pergamenovém kropeném, do kterého se recessové na ratifikaci J. M. C. vpisují Léta 1624 v pond. po neděli rogationum F. 4.: . . .„poněvadž dluh dávný a tak pravý a spravedlivý jest, za tou příčinou v té summě hlavní, též úrocích zadržalých, co by se jich vyhledalo z statkův téhož Joachima Ondřeje Šlika oni z počátku psaní manželé (t. j. David Florýn z Lambštejna a Anna Florýnová z Polehrad) společně zaplaceni býti mají. Čímž se spraviti i v té příčině opatření svého dalšího při komoře země české vyhledávati moci budou."

[2]) List Šlikův ze dne 7. srpna 1617 na Svijanech psaný, orig. v místodrž. archivu C 215 S. 65. Viz příloha č. 14.

[3]) List Šlikův ze dne 31. srpna 1617 na Svijanech psaný, orig. v místodrž. archivu C 215 S. 65. Viz příloha č. 15.

[4]) List Šlikův ze dne 5. září 1617 ze Svijan, orig. v místodrž. archivu C 215 S 65. Viz příloha č. 16.

[5]) V kvaternu větším zápisném stříbrném léta 1617 v sobotu po sv. Františku L. 8., výpis z desk zemských v pond. po sv. Františku l. 1617. — v místodrž archivu C. 215 S. 65. Viz příloha č. 18.

jeho z konfiskovaných statků Šlikových. Žádost její odkázal Lichtenštejn 1. září 1623 k dalšímu řízení komoře české, aby jí 10.000 kop. míš. bylo vyplaceno.[1]) Zatím však pí. Anna Florýnová zemřela a o peníze se hlásila dcera její Mandalena Hoffmannová. Ale měla potíže. Hraběnka Šliková dosvědčuje jí dne 18. srpna 1636, že hrabě peníze tyto byl dlužen matce její pí. Anně Florýnové od r. 1617, tedy před povstáním, a že jí též dlužný obnos na Svijanech v deskách zemských pojištěn byl.[2]) Paní Barbora Mladotová roz. z Budova svědčí dne 18. srpna 1636, že peníze ty zapůjčila vlastně Šlikovi pí. Mandaléna Winkrová, bába Anny Florýnové.[3]) Rafael Mnišovský, adjunkt král. prokurátora, píše 31. října 1637 komisařům o žádosti Mandalény Hoffmannové, dcery Anny Florýnové, a upozorňuje, že se svědectví hraběnky Šlikové a Barbory Mladotové různí, mimo to, že peněz půjčených in statu rebellionis Mandaléna Hoffmannová užíti nemá, k tomu že dluh jest i promlčen.[4]) Tedy peněz zkrátka nedostala; ba upřen jí požadavek i dluhu prvého 2000 kop m. Ještě učiněny kroky ku vymožení peněz těchto jinou cestou. R. 1638 přimlouval se kurfirst saský u českých místodržících a císaře Ferdinanda III. o vyplaceni 12000 tol. kapitálu a úroků z panství

[1]) Recess na 10.000 m. k. z 1. září 1623, místodrž. archiv v Praze C 215 S 65. „V protokolu pergamenovém kropeném Jich Mstí pánův komissařův z vyššího stavu, do kterého se na ratifikací J. M. C. recessové zapisovaly léta 1623. V pátý den památný sv. Jiří opata. D. 11. . . . „Poněvadž tuž summu (t. j. 10.000 kop m.) s úrokem, kteréhož je ode dne sv. Jiří léta 1620 zadrženo, sobě zápisem deskami zemskými, kterýž do kvaternu městského zápisního stříbrného léta 1617 v sobotu po sv. Františku Z. 8. vložen a vypsán na jistých dědinách v témž zápisu obsažených pojištěnou má, s tímto provozuje; z té příčiny nadepsané summy i s úroky vzešlými a zadržalými, co se z těch spravedlivě vyhledá a najde z statku téhož Joachima Ondřeje Šlika ona Anna Florýnová z Polehrad spokojena a zaplacena býti má. S čímž se spraviti a v té příčině při komoře země české opatření svého dalšího vyhledávati moci bude.“

[2]) Svědomí hr. Šlikové ku potřebě pí. Mandalény Hoffmannové roz. Florýnky z Lambštejna dne 18. srpna 1636, na Svijanech, orig. v místodrž. archivu C 215. S 65. Viz příloha č. 52.

[3]) Svědomí Barbory Mladotové z Budova ku potřebě pí. Mandalény Hoffmannové roz. Florýnové z Lambštejna dne 18. srpna 1636, místodrž. archiv C. 215 S 65.

[4]) List Rafaele Mnišovského komisařům svědčící ze dne 31. října 1637 v místodrž. archivu C 215 S 65.

Svijanského (a 5000 tol. na statku Brodcích — to byl dluh po Václavu Kaplířovi ml.) pro Magdalénu Hoffmannovou, rozenou Florýnovou, která se na ten čas zdržovala v Perně se svým manželem Matyášem a 2 dětmi. Ba ještě i r. 1656 podobná žádost opětována; ovšem marně. [1])

Dále byl Šlik dlužen p. Jetřichovi Súdovi Řeneckému z Řenče 1000 kop míš. [2]) od r. 1616. Tento dluh byl zbytek požadavku z 12.000 kop míš. za koupený statek Věrušičky; obnos 1000 kop míš. měl k požadování Jetřich Súda Řenecký z Řenče z odkazu Anny Miřkovské, od níž hrabě Šlik Věrušičky koupil. [3]) Jetřich Súda se o tento obnos přihlásil, aby mu byl z konfiskovaných statků Šlikových vyplacen. Dobrozdání král. prokurátora Samuela Albína z Weisenblutu ze dne 18. dubna 1629. [4]) vyznělo v ten smysl, že při dlužním listu pololetní výpovědi není a neprokazuje se pravost podpisu a pečeti jistce a na svědomí dožádaných a že je tu promlčení. Jetřich Súda píše komisi pro likvidaci dluhů dne 22. března 1631 a žádá, aby ten dluh 1000 kop míš. byl mu jako spravedlivý k vyplacení přisouzen. [5]) Sotva se asi tak stalo.

Hrabě Šlik si také vypůjčil od pana Šťastného Václava Pětipeského z Chýš 1000 kop míš. Tento mu píše r. 1616,

[1]) Dr. Rich. Schmertosch v. Riesenthal: „Adelige Exulanten in Kursachsen nach Urkunden des Dresdner Hauptstaatsarchivs" (Vierteljahrsschrift für Wappen-, Siegel- u. Familienkunde, Berlin XXI. 1902 str. 87.

[2]) V rejstříku restování jistot fialovém fol. 237, dlužní list hr. Šlika na Svijanech v sobotu po sv. Vítu mučedlníku Božím léta 1616 a výpis z něho vydaný pod pečetí Adama z Valdštejna v sob. u vigilii sv. Bartoloměje 23. srpna 1636; v místodrž. archivu C 215 S 65. Viz příloha 12.

[3]) V kvaternu trhovém lazurovém léta P. 1610 v sobotu po sv. Jeronýmu E. 14.: „Anna Miřkovská vdova, roz. ze Štampachu, tehdáž v městě Žluticích, kšaftuje: „Z těch 12000 kop míš., kteréž mně urozený pán p. Joachim Ondřej Šlik z Holejče, hrabě z Pasaunu a Lokte a na Věrušičkách za týž statek Věrušičky, podle trhu a smlouvy dlužen pozůstává . . . 1000 kop míš. panu Jetřichovi Sudovi z Řenče;" výpis z desk zemských vydán 25. srpna 1636 (místodrž. archiv C 215 S 65).

[4]) Zdání na průvod p. Jetřicha Súdy Řeneckého z Řenče v Praze, 18. dubna 1629. V místodrž. archivu C 215 S 65.

[5]) List Jetřicha Sudy Řeneckého z Řenče ze dne 22. března 1631 komisařům k liquidýrování dluhův na statcích confiscírovaných, orig. v místodrž. archivu C. 215 S 65.

že se mu nabízí od pana Heníka z Valdštejna ke koupi statek Chotěšice, k čemuž nemálo peněz hotových potřebovati bude. I žádá jej, aby mu dlužný obnos 1.000 kop míš. o Havle splatil, kdyby však s koupě sešlo, že mu ve třech nedělích oznámí, v kterémžto případě by sečkal se zaplacením dluhu.[1])

Dále byl hr. Šlik dlužen 1000 kop míš. sirotčích městu Mladé Boleslavi vypůjčiv si je r. 1618 na dobu jednoho roku. Dlužní list vystaven byl v úterý po sv. Havlu r. 1618 na Svijanech.[2]) Městská rada Ml. Boleslavská žádá [3]) v pondělí po sv. Martině 12. listopadu r. 1629 pány komisaře od J. M. C k revidírování všelijakých dluhův nařízené o přiznání a vyplacení tohoto dluhu ze statků skonfiskovaných. Odůvodňuje to ve své žádosti takto: „poněvadž pak předkové naši (jakž rejstra v kanceláři na rathouze našem to ukazují), takové summy z truhlice sirotkův městských, nezletilých toho času, a již k rozumu a létům dospělým přišlých jsou zapůjčili, a sirotci vedle zápisu kněh městských, k nám ouřadu o své spravedlnosti zření mají, a v potřebách svých všelikých tuze se domlouvají, i také sobě poručení vyjednávají, aby v spravedlnostech svých ukrácení neměli, což ovšem slušné jest, ačkoliv jsme my se nedlužili ani nepůjčovali, ale tehdejší ouřad a správcové, čímž my vinni býti nemůžeme. Však že o to k nám začasto a slzavé domlouvání se činí a naříkání od osiřelých vdov a sirotkův potřebných, i za to v nejhlubší pokoře V. Msti pro hojnou odplatu Boží prosíme, že nás při těch jistotách zůstaviti, u J. M. C. se za nás přimluviti ráčíte, aby takové summy z statků těch condemnírovaných a konfiskovaných osob nám zase k ruce sirotkům, jak při městě tak ve vesnicích, i s úroky na to vzešlými zaplaceny, i kde koho ná-

[1]) List p. Šťastného Václava Pětipeského z Chýš na Byšicích ze dne 18. srpna 1616, orig. v Roudnickém kn. archivu P 10./12. Viz příloha č. 10.

[2]) O tom svědčí vidimus jistoty na 1000 kop m. stvrzený radou města Dobrovice v sob. po sv. Linhartu 10. list. 1629 v místodrž. archivu C 215 S 65.

[3]) Žádost purkmistra a rady města Boleslava Mladého n. Jiz. v pond. po sv. Martině 12. list. l. 1629 v místodrž. archivu C 215 S 65.

leží odtud spokojiti, a sami před dalším nebezpečenstvím zachováni býti mohli. A což tu koliv pro nás a nanejvýš znuzenou a zadluženou obec učiniti ráčíte, aby sám Pán Bůh zde časně i v nebeské slávě bohatě V. Mstem vynahraditi ráčil, žádati nepomineme, poroučejíce se v tom i jiném V. Mstem k milostivé ochraně." — Dluh tento potvrzuje Václav Koníček, hejtman panství Svijanského, jenž vydává svědectví, že „se pamatuje a s dobrým svědomím vyprovozuje, že za živobytí pana hraběte ještě před tou rebellií bylo mu zapůjčeno 1000 míš. kop."[1]) Rozhodnutí ve spisech se nenalézá, sotva asi dlužný obnos byl vyplacen.

Konečně Pavel Prčka, depositor zemských desk a měšťan Starého města Pražského, uvězněný na radnici Staroměstské, vypovídá 9. září 1621, že nejvyšší zemští berníci jistou summu peněz z deposita zemských desk, které spravoval, vyzdvihli a odnesli.[2]) Jednalo se zvláště o peníze, které v neděli na den tří 'králů r. 1619 paní Anna Říčanská z Hodějova věřitelům a rukojmím Hýsrlovským z Chodova za statek Zálezly v částce 2013 kop míš. 47 gr., 5 d. složila k rukám Pavla Prčky do zemských desk.[3]) Prčka píše: „. . . pročež Vašich Mstí za to žádám, že ráčíte mě vyslyšeti, tu věc ve své laskavé uvážení vzíti, a o tom relací J. M. C. s dobrým zdáním učiniti, jakž bych mohl ze statku téhož někdy Joachima Ondřeje Šlika k záplatě zase té summy 2013 m. k. 47 gr. míš. 5 d. přijíti." Prčka dovolává se Šlika proto, že jemu jako nejvyššímu berníku zemskému peníze ty vydal k jeho rozkazu. Současně připomíná, že byl on k náhradě tohoto obnosu odsouzen při žalobě Žofie Šárovcové, manželky někdy Jana Václava Šárovce z Šárova, jakž to „v deskách zemských v kvaternu novém brunátném obeslaných pří, ke 4 a 12 nedělím Léta

[1]) Svědomí ku potřebě slovútné opatrnosti J. M. C. pana rychtáře, purkmistra a rady města Boleslava Mladého, před J. M. C. pány komisaře na hradě Pražském, v příčině dluhův, osob a statkův konfiscírovaných od J. M. C. nařízených, na Svijanech dne 1. Novembris 1629 k památce všech svatých (místodrž. archiv C 215 S 65.)

[2]) Místodrž. archiv C 215 S 65.

[3]) Z listu Pavla Prčky v outerý po sv. Diviši 12. dne Oktobris léta 1627 svědčícího komisařům k liquidírování dluhův rebellských. (C 215 S. 65.)

1627 ve čtvrtek po navštívení sv. Alžběty pod literou D. 29 obšírněji se zdržuje a zavírá; a že maje takovou summu k deskám zemským klásti, nemůže jinde svého opatření a té summy záplaty, než ze statku téhož někdy Joachima Ondřeje Šlika, kterýž k ruce J. M. C. konfiscírován ujat, ano i prodán jest, žádati.“ [1]) Prčka sehnal si i svědectví na důkaz neviny. Jan Počátecký svědčí po složení přísahy takto [2]): „. . . Toho jsem povědom a v své paměti snáším, že Léta Páně 1619 dne nepamatujíce, pan Ondřej hrabě Šlik s pánem Vilímem starším z Lobkovic přišedše k deskám zemským po panu depositoru se ptali, věděti chtíce, jak mnoho peněz při deskách zemských zůstává, ale nebyvše tehdáž pan depositor přítomný, pro něj do Starého města posláno bylo, kterýž přišedše, co mu od týchž pánův poroučeno bylo, toho v jistotě věděti nemohu, než dosti tuze jemu něco poroučeno bylo, a hned na druhý den ráno, jenž byl den Páně nedělní, cokoliv peněz při deskách zemských bylo, ty jsou odtud vyzdviženy a do berně zemské odvedeny, nebo při odvozování jich přítomen jsem byl. Též toho jsem povědom, že v nebytí depositora při deskách zemských, aby ničím hýbáno a odtud vyzdvihováno nebylo, nadepsaní páni almary i truhlu, v níž peníze na větším díle bývaly, zapečetili, a potomně podle od pana depositora daného poznamenání, peníze vyzdvihnouti a k berni odvésti poručili. Také i toho jsem povědom, že jest pan Pavel Prčka, tehdejší depositor při deskách zemských, týchž peněz pro žádný svůj zisk nevydal, nýbrž z přinucení vydati je musil, s nimi nehandloval, ale kde složeny byly, také odtud vydány a vyzdviženy byly.“ — Valentin Čerhovský, služebník zemských desk, pod přísahou svědčil podobně, a zejména doložil: „. . . a já jsouc přinucen jakožto nejmenší služebník při deskách v pytlících k berni nosívati pomáhati jsem musel. Též toho povědom jsem, když jednoho času pan Pavel Prčka k deskám nepřišel, pro něho dolů o vydání peněz choditi jsem musel. O tom též vím, že almary kde peníze

[1]) Místodrž. archiv v Praze C 215 S 65.

[2]) Svědomí léta 1627 v pátek po památce seslání Ducha sv. na apoštoly (C 215 S 65.)

bývají v deposici, byly zpečetěny, ale od koho pamatovati nemohu, tak že posavad od téhož zpečetění vosk se spatřiti může. Též i toho povědom jsem, že i pan Doubravský z Boubínu spravujíc tehdáž taxu nejvyšších pánův, komorníka, sudího, písaře nejvyššího, co jest tak měl peněz za sebou, je tolikéž na poručení v přítomnosti Joachima Ondřeje Šlika hraběte, a někdy Viléma z Lobkovic od desk vydati musel, a aby zase kdy jaké peníze, jak panu Pavlovi Prčkovi, tak panu Doubravskýmu od berně k deskám zemským dávány a odvozovány byly, žádné vědomosti nemám."[1]) Stejně i Mikuláš Koch z Koldburku 30. dubna r. 1627 svědčí,[2]) „že jest pan Joachim Ondřej Šlik hrabě, pan Vilím z Lobkovic s jinými nejvyššími berníky tehdáž sněmem volenými, všech peněz při deskách zemských, při soudu purkrabském i jinde se ujímali a je sobě skládati poroučeli, kteréžto k berni zemské přijímány bývaly" . . . a také Prčka ty peníze 2013 k. míš. 47 gr. 5 d . . . . při deskách zemských složené zůstávající na poručení p. Ondřeje hraběte Šlika a p. Vilíma z Lobkovic vydati musel . . ." Daniel Roudnický z Březnice, přední písař při zemské berni, svědčil 27. dubna 1627.[3]) že „. . . p. hrabě Šlik a p. z Lobkovic s jinými nejvyššími berníky, tehdáž sněmem zvolenými, všech peněz při deskách zemských, při soudu purkrabském a jinde se ujímali, a je do úřadu berničního pro tehdejší zemskou potřebu skládati poroučeli . . ." — Sylvestr Florýn z Lambštejna stvrdil dne 18. května 1627 totéž a připojil,[4]) že „páni všech peněz při deskách zemských, při soudu purkrabském, i jinde se ujímali a je do úřadu berničního rozdílně a několikráte pro tehdejší zemskou potřebu vyručili a mocně skládati poroučeli . . . a p. Daniel Roudnický, tehdejší přední písař

[1]) Svědomí Valentina Čerhovského léta 1627 v pátek po památce seslání Ducha sv. na apoštoly (místodrž. archiv C 215 S 65.)
[2]) Svědomí Mikuláše Kocha z Koldburku . . ve čtvrtek 30. dubna 1627. — (C 215 S 65.)
[3]) Svědomí Daniele Roudnického z Březnice v úterý po sv. Marku evanjelistu Páně, 27. dne Aprilis Anno 1627. (místodrž. archiv C 215 S 65.)
[4]) Svědomí Sylvestra Florýna z Lambštejna v úterý 18. máje A. 1627. (C 215 S 65.)

při berni, na poručení týchž pánův berníkův peníze v držení přijal . . ." — Jan Pichler, služebník při berni zemské na hradě Pražském, svědčil:[1]) „že na poručení pánů hr. Šlika a Viléma z Lobkovic peníze k berni zemské proti certifikátu přijímány bývaly a kdo takových peněz dobrovolně odvésti nechtěl, každému tomu s pohrůžkou přikročeno bylo. Též toho povědom jsem, že direktoři kde toliko o jakých penězích věděli, že lidem je mocně bráti dali, o čemž vůbec v království Českém vědomí jest". — Konečně Jan Voráčický z Paběnic, úředník při deskách zemských, osvědčil 22. května 1627:[2]) . . . „i u mně vyzdvihli také peníze zemské, které jsem u sebe měl na skupování zbraní a mně je mocně vzali a pryč odvezli."

Z toho je zřejmo, že Prčka trpěl nevinně, neprávem po něm summa 2013 kop míš. 47 g. 5 d. žádána byla, ovšem i neprávem by bylo, aby peníze ty zaplaceny býti měly ze statků Šlikových, kdyžtě peníze takové vyzdvihoval Šlik spolu s Vilémem st. z Lobkovic a jinými nejvyššími berníky ve funkci úřední pro zemskou potřebu na výzbroj vojska v době povstání. Patrně, že Prčka byl pak z vězení propuštěn.

Podle toho, co podáno tu bylo o konfiskaci statků Šlikových a o dluzích z těchto statků vymáhaných, bude možno si utvořiti nyní obraz o majetku hraběte vůbec.

Přibližně souditi můžeme o stavu panství Svijanského již na základě rozvržení sbírek dle uzavření sněmu generálního z r. 1615, učiněného nejvyššími berníky, tedy také i Šlikem samým. Sněm ten vyřídil podrobné sepsání sbírek a berní, jak se to dle listů přiznávacích od osob jednotlivých do Prahy zaslaných určiti dalo. A tu u Šlika[3]) nalezáme následující výkaz: lidé osedlí 375, fary 7, mistři 1, pacholci 3, kola mlýnská 23, z rozličného prodeje k. 8, 8 gr., sbírky summa 1180 kop 38 gr., berně summa 248 k. Výkaz tento ovšem není cele směrodatný, protože ještě po

[1]) Svědomí Jana Pichlera . . ve středu po slavném hodě seslání Ducha sv. Léta 1627. (C 215 S 65.)
[2]) Svědomí Jana Voráčického z Paběnic ze dne 22. máje léta 1627. Ověřené podpisem vlastnoručním i pečetí. (C 215 S 65.)
[3]) Aug. Sedláček: „Rozvržení sbírek a berní r. 1615." Praha 1869.

r. 1615 Šlikův majetek při kupování statků a domů značně vzrostl. Největší panství české, pravé knížectví, bylo dominium Krumlovské pánů Rožmberků, druhé bylo rozsahem největší Pardubické, jež náleželo králi, velmi zámožní byli páni Smiřičtí, Lobkovicové, Berkové z Dubé, Jan Rudolf Trčka z Lípy, Redernové, Adam z Valdštejna, Petr ze Švamberka, ale po těch již následuje Šlik a Thurn, Budovec a jiní.

Jmění statků Šlikových odhaduje se dle jednoho zápisu [1]) na 166.000 kop míš. Rovnala-li se před bitvou bělohorskou míšenská kopa asi nynějším našim 15 korunám, páčilo by se jmění Šlikovo na 2,490.000 korun. Vedle toho měl Šlik v Praze jeden dům v ceně asi 10.000 tol. (=150.000 kor.), cenu ostatních domů jeho v Praze neznáme. Činilo by tedy jmění Šlikovo 2,640.000 K. Dluhy Šlikovy před válkou obnášely asi 14.300 kop míš. (=214.500 K). Byla tedy hodnota jeho statků přibližně asi 2,425.500 K mimo domy v Praze, jichž cenu neznáme. Na tehdejší dobu bylo to jmění značné, ve skutečnosti bylo jistě daleko větší, neboť kupní síla statků tehdy značně stoupala. [2]) Každopádně možno zařaditi Šlika mezi pány zámožné a přední. Mnozí z českých pánů třebas zdánlivě měli statky větší a více osedlých, ale měli zase při tom větší dluhy nežli Šlik a statky zanedbané třebas. Stál si tedy hr. Šlik majetkově pěkně.

Hodnotu jeho statků výše uvedenou obdržíme asi také, když přihlédneme ke konfiskaci. Praxe konfiskační ukazuje nám, že se tehdy odhadly statky — arciť vypleněné — za polovinu nebo třetinu ceny a tak se i prodaly. Lacino se obohatiti, — bylo cizincům velmi snadno. Panství Šlikovo bylo prodáno po konfiskaci r. 1622 Albrechtu z Valdštejna za 76.021 kop míš. (=1,140.315 kor.),[3]) tedy vlastně méně než za cenu poloviční.

[1]) Lipský rukopis Cod. Ms. O 32. Rukopis tento není ve všem spolehlivý. Summa 166.000 kop míš. zdá se však přibližně přece býti správnou, srovnáme-li kupní cenu statků Šlikových v době pozdější v deskách zemských Tom. 1275, 498 a j.

[2]) Prof. Dr. J. Pekař ve své knize o Kosti praví: „Je to prvá čtvrtina 17. stol. až do války 30leté, z gruntovních knih Kosteckých vidím, jak ceny selských usedlostí letí rychle nahoru, jak se v některých případech během desíti let až zdvojnásobují.“

[3]) Panství Thurnovo Veliš přišlo Vadštejnovi asi za 899.685 korun.

Z toho bylo cestou milosti hraběnce vráceno 10.000 kop gr. českých.

Ztratiti takové jmění a k tomu i život, to přece znamenalo mnoho. Příliš mnoho žádal císař Ferdinand. Ale Šlikova statečnost na popravišti byla nejlepší odpovědí: „Přijde-li na zmatek čest, hrdlo, statek — nechť sobě mají!“

22. DOSLOV.

Zbývá nám ještě sděliti, co kde památného po hraběti Šlikovi pozůstává.

Chrám u sv. Salvátora v Praze, který měli v držení od r. 1624 mniši Pauláni, byl jim r. 1784 odňat, ježto klášter při něm za císaře Josefa II. byl zrušen. [1]) Roku 1863 dostal se chrám tento opět v držení evanjelíků po úsilí superintendenta Jakuba Beneše, který za tím účelem si vyžádal audienci u císaře a krále Františka Josefa I. Výsledek jeho prosby byl, že chrám Salvátorský od eráru české církvi evanj. A. V. postoupen za 15.000 zl. (13. června). [2]) Chrám po 250 letech tedy znova dostal se do rukou evanjelíků. Po opravě budovy vykonáno posvěcení chrámu 5. listopadu 1865. [3])

Od té doby prováděny byly opravy chrámové dvakrát, předně r. 1905, a hlavní rekonstrukce, při níž pokud možno pečlivě bylo přihlíženo, aby chrám přišel do původního stavu, provedena byla r. 1911. V září r. 1905 ohledány byly i hrobky chrámové, jichž je uvnitř celá řada. Zjištěna, jak

[1]) Pauláni se v r. 1648 súčastnili boje proti Švédům. Roku 1689 shořely obě věže, roztaveny hodiny a zvony, zničeny varhany. Druhá věž znovu vybudována. Roku 1784 určena budova chrámová za skladiště, pak za mincovnu (do r. 1857); u budovy zřízena vojenská strážnice, jež r. 1884 zbořena. — V klášteře Paulánském žil Fr. Faustin Procházka a jazykozpytec Václav Fortunát Durych. (Viz: Jan M. Černý: „Fortunat Durych, první slavista český“, Turnov 1890.) Durych napsal stručné latinské dějiny kostela, při nichž jest vyobrazení kostela z jeho doby.

[2]) Rescript dt. 13. června 1863 doručený sboru evanj. od c. k. čes. místodržitelství č. 33934 (opis u Beneše), v archivu farním u Salvátora. J. Beneš: „Evanj. chrám Salvátorský“, Praha 1864.

[3]) Národní Listy z 5. listop. 1865, Pražský Věstník 1913, č. 3. „Historická vzpomínka“ od Dr. P. Růžičky.

již zmíněno, i hrobka Šlikova. Při opravě podniknuté k 300leté památce trvání chrámu P. (od června do října 1911)[1]) nákladem více než 70.000 K, nalezeny byly na stropě chrámovém původní staré fresky, znaky to všech rakouských dědičných zemí, které od Paulánů byly otlučeny. Z části jsou nyní tyto fresky, pokud to možno bylo, obnoveny a zejména jsou v části chórové znatelné velké znaky Starého a Nového města Pražského, dále znak původce a předního zakladatele chrámu Jáchyma Ondřeje hraběte Šlika a znak Horní a Dolní Lužice. U okna objeven latinský nápis: „Inchoatum anno d. 1611, renovatum post ignem anno d (?), absolutum...“ Místa otlučená patrně měla letopočty 1689 a 1690. Oprava dála se po ohni, kterým 21. června 1689 zachváceny byly obě věže, zvony a hodiny, načež sesul se štít a prorazil klenbu a poškodil varhany. Ostatní části fresek už nezřetelné byly okonturovány. Původní obraz Hlaváčův z r. 1611 na klenbě chrámové očistěn, blíže něho objeven nápis: „Reges erunt nutricii tui.“ Esaiae XLIX. Jest to citát biblický z Izaiáše proroka, znějící dle bible Králické: „I budou králové pěstounové tvoji.“ Skutečně celá řada knížat a králů na stavbu chrámovou přispěla. Uprostřed klenby chrámové nalezeno bylo veliké R, připomínající dobu Rudolfovu.[2])

Na obnovení a zachování hraběcího znaku Šlikovského přispěl evanj. sboru i hrabě František Šlik, majitel panství v Kopidlně a Jičíňovsi, čímž památka šlechetného hraběte potomkem jeho uctěna.

Rod hr. Jáchyma O. Šlika vymřel jeho synem Juliem roku 1623. Týž zemřel bez potomstva, ještě mladý, u své sestry provdané baronky Žerotínové na Moravě.[3]) Rodina

[1]) Viz Evanj. Církevník: J. Lukášek: „Chrám Páně u sv. Salvátora v Praze“, Praha 1911 (str. 183—186), „Věstník klubu za Starou Prahu“ II. 1911, str. 33—35: „Kostel sv. Salvátora byl správně a pietně opraven“; Dr. Ferd. Hrejsa: „Svědek naší minulosti“ v „Nár. Listech“ 30. října 1911.

[2]) O jiných nálezech méně významných viz „Evanj. Církevník“ 1911, str. 145—146.

[3]) Rkp. univ. bibl. Lipské O. 32, str. 63. — Meynert: Geschichte Österreichs, V. 328 + 331. J. Majlath: Gesch. des öster. Kaiserstaates, II. 315, 371, III. 33.

nynějších hr. Šliků v Jičíňovsi sídlících, pochází z linie Hauensteinské. Má panství Jičíňovské a měla fideikomis Kopidlno-Altenburg od r. 1634[1]) až do r. 1912, který přešel na hraběte Konráda z Weissenwolfu a po úmrtí jeho na syna téhož, Pavla hraběte z Weissenwolfu.

V hraběcí rodině Šlikovské zachovává se dosud úcta k velkému jich předku, který hrdinně na popravišti Staroměstském zemřel. Zvěčnělý generál hrabě František Šlik [2]) zvláště velmi ctil památku tohoto svého sťatého předka, chovalť vždy na svém psacím stole lebku Jáchyma Ondřeje hr. Šlika a dal také svým malířem Romem (který byl u dětí Šlikovských vrchnostenským malířem) roku 1850 vyobraziti popravu z 21. června 1621 a obraz tento veřejně vystaviti v umělecké výstavě ve Vídni. Obraz tento nachází se nyní v zámku Kopidlenském. V nynější rodině hraběcí udržely se tradičně zprávy, že lebku Šlikovu měl již otec generála hrabě Josef Šlik, zděděv ji po hraběti Leopoldu Antonínovi Šlikovi [3]) a vozíval prý ji všude sebou a zejména do všech bitev, jež prodělal, měl prý ji sebou i v Brasilii. Lebka Šlikova tedy se vlastně dědila v rodině, přecházejíc z pokolení na pokolení a jest nyní umístěna v zasklené skřínce v zámecké hraběcí kapli v Kopidlně.

Také i jiné památky po Jáchymovi Ondřeji Šlikovi se v Kopidlně nacházejí.[4]) Jsou tu uchovány po něm vzácné,

[1]) Fr. Alois Vacek, farář v Kopidlně, napsal historická pojednání o rodu Šlikovském do Hormayrova „Archivu“ (1826-27) a „Taschenbuchu“, do časopisu „Hesperus“ (1815) a „Monatsschrift der Gesellschaft des vaterländ. Museum“ (1828) a j.

[2]) Nar. 23. května 1789, zemřel 17. března 1862 a pochován v Kopidlně; viz o něm „Pressburger Zeitung“ z 22. září 1849 (vyznamenal se zejm. v Uhrách): „Biographie Sr. Exc. Franz Grafen von Schlick“, mimo to v archivu Kopidlenském rkp.: „Tagebuch Sr. Exc. Grafen Franz Schlick, k. k. General der Cavallerie 1803—18.“ (Nr. 19. V. Particular- und Privatsachen.)

[3]) Hrabě Leop. Ant. Šlik, nar. 10. července 1663, byl c. k. komorníkem, generálmajorem, polním maršálkem, rytířem zlatého rouna, komandujícím generálem v Tyrolích, nejvyšším kancléřem v Čechách, zemřel 10. dubna 1723 ve Vídni a pochován u sv. Víta v Praze. Hrabě Josef Šlik byl narozen 11. října 1754, oddán 11. února 1782 s hraběnkou Filipínou Ludmilou Nosticovou, měl dům u Lorety v Praze č. 181. (Archiv Kopidlno, Genealogie . . .)

[4]) Max Dvořák: Příspěvky k dějinám české šlechty: „Hrabata Šlikové a jich archiv v Kopidlně“ v Č. Č. H. 1895, str. 299 uvádí, že po

stříbrné nástěnné hodiny.[1]) Na druhé straně vyryto je jméno Jeremias Pfaff, Aug. — patrně jméno výrobce jejich. Jest tu zachováno též velmi staré a vzácné roucho, zlatem bohatě prošívané, v němž všichni Šlikové byli nošeni ke křtu.

Z korrespondence hraběte Jáchyma O. Šlika nalézá se tu listin málo. Archiv Kopidlenský chová za to více listin vztahujících se k dějinám třicetileté války, jež by zasluhovaly probádání, jakmile archiv náležitě bude uspořádán.

A nyní již slovo závěrečné. — Na základě pramenů, jež mi byly dostupnými, a jež mi umožnily tuto práci, vychází na jevo, že Šlik jest osobností vynikající, zasluhující bedlivé pozornosti, a jistě že i dalším bádáním v době předbělohorské se přijde na mnohé nové věci, jež přispějí k rozjasnění mnohé záhady v povaze tohoto význačného muže. Celkově představuje se nám Šlik jako nejpřednější člen svého rodu, jako poctivec, muž šlechetný a dobročinný, nadaný, nábožensky hluboce založený, řečník obratný, jenž byl od šlechty ctěn, i u městských stavů a zvláště obyvatelstva Pražského velmi oblíben.

Chyby, jež se i u něho objevují, omlouvají se dobou, politickým prostředím a vůbec pohnutým utvářením poměrů, kdy dnes se něco začínalo, co zítra se zcela jinak dělo, a což právě celému českému povstání dává ráz nepřipravenosti a nehotovosti.

Výstižnou a velmi pěknou charakteristiku Šlikovu podává nám Zacheus Pulegius ve své vzpomínce věnované Staroměstským mučedlníkům.[2])

Jáchymu Ondřeji Šlikovi v tomto archivu ničeho není. Nalezl jsem několik listin přece, ovšem nezařaděných, které tedy Dvořákově pozornosti ušly. Uvádím je v práci své. Jinak je článek Dvořákův o archivu Kopidlenském dobře orientující.

[1]) Podobné hodiny měl také Budovec, jež se nyní nacházejí v městském museu v Ml. Boleslavi.

[2]) Zach. Pulegii de Zybisin Parentatio heroibus Bohemis a Ferdinando II. Pragae indigna passis . . . Amsterodam Anno 1621, str. 1:

„Vultus inquam, Illustris Joachimi Andreae Schlikii, Comitis Passaunii et Elenbogensis, Swigani Rowniique; Toparchae, olim in pace Caesarei consiliarii, postea in commotae Reipubl. statu ephori, rerum vero potiunte serenissimo Frederico in Inclyto Regno, supremi Iudicis Praesidis, Hexapoleos Lutitiorum Pro-marchionis, Regii cubicularii: Viri sanioris philosophiae studio, ac omni graeca latinaque literatura excultissimi, sola bona, quae honesta, mala tantum quae turpia, Nobi-

Šlik byl činným po stránce politické, národní i náboženské. Stál vždy v popředí veřejného života, zastávaje i čelné úřady, a má své zásluhy. Ovládaje dokonale oba jazyky, český i německý,[1]) mohl účinně zasáhnouti do jednání veřejného nejen doma, nýbrž i v cizině. Byl mužem vzdělaným, měl rozsáhlé styky, byl bohat, při tom vždy nezištný, národnostně snášenlivý a spravedlivý, dobro vlasti mu bylo věcí srdce a svědomí.

Nábožensky stál vždy na stanovisku rozhodně luterském, z počátku až houževnatě přísném, podlehaje vlivům saským, později však slevil se své přísnosti a byl luteránem mírnějším, přispůsobiv se kompromisnímu stanovisku české konfesse.

V politické činnosti rád vystupoval jako radikál a úlohy, které mu byly svěřeny, kde šlo právě o uplatnění takového směru, ochotně na se bral a beze vší bázně s celou rozhodností vykonával. Vlastním politickým vůdcem ovšem nebyl; co do podnětů, prozíravosti a státnické opatrnosti a rozvahy, jej předčil věkem starší Budovec, který také všeobecně za vůdce stavovského hnutí byl uznáván. Ale jako obratnému řečníku zhusta bylo Šlikovi vůdčí místo od stavů vyhražováno, zejména při jednání s vládou

litatem, caeteraque extra animum, neque bonis, neque malis annumerantis; Apologiae pro ordinibus linqua Teutonica editae, interpretis dexterrimi, nomine vero Beati Modestini scriptae auctoris disertissimi, iam olim Tyranno, quod coronam impotenter ambienti, legum iurisque memor, parum expetibilem operam praebuerat, invisi; et ad extremum sibi a Principe (cui in Bohemos cultores ornatoresque suos, quorum beneficio variscos, et Mysiorum terrae prope trientem possidet, non judicium non odium erat nisi indita et jussa, cui non in Educationem ira, nisi a memoria disciplinae, cui post distractos ephoros, ne parati auderent fatis, aut providerent metuentes, post delusos spe Neutralitatis Proceres, post sumta in Patronos arma; denique post eversos Lutitios, hoc palmarium decus superfuit, ut praeceptorem necem, si non praeciperet, saltem invaret.) Neroniana ingratitudine traditi.“ A pak ještě věnuje Šlikovi následující verš:

„Schlickiadum de Gente Comes, caput objice ferro,
Dignius, heu, fato prosperiore caput!
Fallimur. Es Christum constanti corde professus;
Ergo caput Christum, qui bene credit, habet.“

[1]) Ve stavu panském ze starých rodů českých bylo jen velmi málo těch, kteří byli obou jazyků dobře znalí. Výborně v obou jazycích se vyznali zvláště J. O. Šlik a Albín Šlik. Thurn mluvil česky dosti chatrně. Slavata, dvoru blízký, vyznal se v němčině nedokonale.

a hlavně ovšem s císařem. V celém souboru českého povstání měl Šlik účastenství jako muž vynikající.

Člověk nepředpojatý uzná, že měl Šlik vždy poctivou snahu posloužiti prospěchu vlasti.

Svijany se zámkem.

V této službě však ztratil vše, naposled i život. Doufal sice ve svém optimismu, že vítěz císař Ferdinand, jenž dříve sliby dával na svobodu a šetření privilegií zemských, — což v čerstvé bylo ještě paměti — nebude si žádati krve jeho a soudruhů, nesáhne k trestu tak krajnímu; doufal, že i spojenec císařův kurfirst Saský, jenž mu byl dříve tak nakloněn, vzpomene si naň a zjedná mu přímluvou svou milost u císaře; doufal, že i kníže Karel z Lichtenštejna z příbuzenských ohledů též k tomu se své strany všemožně pracovati bude, — ale vše bylo nadarmo. Hrabě byl trpce zklamán ve svých optimistických illusích.

Sklíčenost zmocnila se ho při tom neštěstí, při té nepředvídané přísnosti osudu. Odvaha klesala před zkouškou, jíž přece jen nečekal. Po rozčilení zápasu byla tu pochmur-

ná úzkost; Šlik byl ohromen, když zvěděl, že císař milosti udíleti nebude.

Ale jen na krátko trvala ta přirozená úzkost jeho. Hrabě se vzmužil a nalezl i projevil svou odvahu k smrti. Smrti té si císař Ferdinand žádal neústupně. Smrt na popravišti měla býti shlazením přemnohých vin vůdců českého povstání, řeklo se ve Vídni, ve skutečnosti tito draze platiti museli i hříchy cizí.

Jesuité, strůjci poprav Staroměstských, vtírali se ještě v poslední chvíli do cel obětí k popravě odsouzených, jako by s výsměchem říci chtěli: Naši vyhráli.

Mravní vítězství to ovšem nebylo.

První vstoupil Šlik na popraviště. Statečně, klidně a beze strachu kráčel k špalku popravnímu, dodávaje tak v poslední chvíli zmužilost i ostatním, jenž šli pak za ním pro stejnou smrt. Pro víru a vlast hrdinně zemřel. —

Zlá doba nastala. Ferdinand II., největší ze škůdců lidstva, nelítostně a nerozvážně kazil České království a ničil „kacířský“ národ, kupil mrtvoly a ssutiny . . .

Vykrvácený národ, otupený dlouholetou trýzní, přinucen konečně přilnouti k pověrečnému materialismu.

Však nic platno: „Kacířství“ bylo a jest slávou a životní podstatou národa českého. A proto se nikdy nepodaří vyhladiti v něm upomínku na jeho mrtvé a pýchu na jeho dávné odboje. Věříme, že na muže, kteří na popravišti Staroměstském hrdinně a mučedlnicky zmírali, český národ zapomenouti nemůže.

PŘÍLOHY.

KORRESPONDENCE
HRABĚTE JÁCHYMA ONDŘEJE ŠLIKA.

1. JÁCHYM ONDŘEJ hr. ŠLIK KURFIRSTOVÉ ŽOFII:

Žádá kurfirstovou Žofii o prodloužení své dovolené z příčiny sňatku své sestry Alžběty s Benediktem z Kolovrat na Petršpurku a Rábenštejně.

Kadaň 1594 únor 2.

Durchlauchtigste hochgeborene Churfürstin, gnedigste Fraw, E. Churf. G. sindt meine unterthenigste gehorsambste dienst, neben wünschung zeittlicher unnd ewiger Wolfarth, höchstes vermögens bevor, und werden E. Churf. G. sich gnedigst zu entsinnen wissen, das sie mir auff mein unterthenigstes suchen und bitten drei wochen lang nach hauss gnedigst vergönnet haben. Ob ich mich nun zwar wol innerhalb der Zeitt gerne wiederumb in meinen dienst eingestellet hatte, so sindt mir aber notwendige sachen zuvorrichten vorkommen. Dann meine liebe Schwester Elisabeth, auss sonderlicher schickung Gottes, sich mit dem Wolgebornen herrn Benedict von Colobratt auf Peterssburg und Rabenstein verehelichen wirdt, und auff künfftigen den 21. Februarii Neues Calenders, wie landtsgebreuchlichen, aussgebotten werden soll. Dieweil ich dann bei solchen Cristlichen Werck alss ein leiblicher Brüeder billichen sein soll, alss gelanget hiermit an E. Churf. G. mein untherthenigstes hochfleissiges bitten, sie geruhen mir gnedigst noch vier Wochen lang von dato an zu hauss zu verbleibenn vergönnen. Solches will ich hinwiederumb in meinen dienst nach besten vermögen einzubringen geflissen sein, und thue E. Churf. G. und uns alle gottes allmacht bevehlen. Datum Caden, den 2. Februarii Ao. 1594.

E. Churf. G.

unterthenigster diener

Joachim Andreas

[Na rubru:] Schlick Graff.

Der Durchlauchtigsten hochgebornen Fürstin und Frauen, Frauen Sophien, Geborner Marggreffin zu Brandenburg, Hertzogin unnd Churfürstin zu Sachsen, Landtgreffin in Dhüringen, Marggreffin zu Meissen und Burggreffin zu Magdeburg etc. Meiner gnedigsten Churfürstin und Frauen.

Orig. v hl. sas. státním archivu v Drážďanech, Loc. 31.801, Genealogica Schlick.

2. JÁCHYM ONDŘEJ hr. ŠLIK HUMPRECHTOVI ČERNÍNOVI Z CHUDĚNIC A OUŇOVIC:

Píše o hodných a nehodných členech městské rady Kadaňské a činí návrh ve příčině obnovení městské rady.

Kadaň 1601 duben 2.

Dem Edlen Gestrengen vnd Ernuessten Herrn Humprecht Cziernin von und auf Chudienitz und Auniowicz, Röm. Kay. Mt. Rath und Unterkammerer diss Kunigreichs Behaimb etc. meinem insonders gar lieben und guetten Freundt.

Edler Gestrenger vnd Ehrenuesster, insonders gar lieber vnd guetter freundt, demselben seindt meine gancz willige Dienst jederzeit bevor, Welchergestalt gegen dem Herrn ich mich verrukhter Zeit über etliche Raths-Persohnen alhier höchliche beschweret, dessen weiss der Herr Zweiffels ohne sich noch freundtlichen zuerinnern. Weillen dan der Herr auch damals begert, solche gravamina ihme nicht allein schrifftlichen zuübergeben, sondern auch andere tüchtige Persohnen, mit welchen der Rathstuel hinwider fuglichen erseczt werden khönne, vorczuschlagen:

Alss habe demselben zufolge ich dem Herrn hiemit beides etliche Personen, welche zum Embtern tuchtig und sonsten guettes verhaltens und gerüchts sein, aufczeichnen und zugleich auch nambhafft machen wollen, diejhenigen Rathspersonnen, so zum theill ires unbefugten Thumbkhünnen (sic) vornehmben wegen, besser ausser des Rathstuels weren, zum theill auch an ihren Ehren hochlichen verlegt worden, aber dessen sich noch zur Zeit nicht aussgeführt haben. Zuversichtig der Herr werde dieses von mir, wie es gemeinet, im besten auf- und annehmben und den sachen ferner, hoch verstendig zu thuen wissen. Solches verschulde ich gebuerende hinwiderumb, neben Empfehlung uns göttlicher Allmacht. Datum Caden, den 2. Aprillis A. 1601.

Joachimb Andreas Schlik
Graff.

Verzeichnus der jeczigen Rathspersonnen zum Caden, und wie es mit etlichen darunter bewant sei.

I. D. Valentinus Neudek, Primas.

II. Hanuss Marcus Reindler ist ein junger, grober, ungehobelter, stolczer, aufgeblasner Mann, voll Ruhmens weitlaufftiger ungegründter Reden vnd voller Thumbkunheit in allen Handeln, also das noch zur Zeit besser mit ihme were, er gehorchte andern, alss das er selbsten regiere, doch vermögen die Schmeralien (sic) und Schwagerschafften beim Herrn Hofrichter nicht wenig.

III. Caspar Streher.

IV. Georg Meckerle, höret nicht woll.

V. Greger Schneider were seiner gaben halben zu einem Primator gnugsamb qualificirt und tüchtig.

VI. Wolff Gesner ist ein hoch beschuldter Man, siczt mehrers theils ufm Thurmb.

VII. Georg Glener.

VIII. Georg Crauss, ein gemeiner, schlechter Mann, der in seinem Burgermeisterambt den Leuten mehr zum gespet als zum Ansehen ist.

IX. Mathes Zickahn.

X. Caspar Faber, dieser ist Ao. 1597 in seinen damahls Richterambt vom Herrn Benedict von Kollowrath in offentlicher Versamblung vor einen uberwaissten Dieb gescholten wordten, ist aber doch durch beförderung Ihrer Mt. Richters, M. Christophoren Alberten, und dass er den Herrn Hoffrichter baldt mit diesem baldt mit jehnem besticht, wie

neulicher Zeit mit Butter geschehen, in Rathstuel geseczt worden, geschiehts jeczo widerumb, so soll er von meinem Herrn Schwager, dem von Kollowrath vnd mir ufs Newe in offentlicher Rathsverneuerung gescholten werden. In Ansehnung, dass laut der Rechten, ehrnverleczte, unaussgeführte Persohnen in Ämbtern nicht sollen gelitten werden; Zuversichtig, der Herr Unter-Cammerer werde ihn so lang ausseczen, bis er sich in Mittelst purgiere, das er khein Dieb sei.

XI. Wolff Treltsch ist seiner Unzucht halben mit dem iczigen Weib verrukhter Zeit auch des Rathstuels untüchtig erkhandt worden, aber durch M. Christophorum wiederumb hinein practiciert worden.

XII. Ferdinand Stierba.

Verzeuchnuss deren Persohnen, so zum Rathstuel qualificirt und Ihrer Ehren unverleczt sein: 1. D. Simon Florin, 2. Georg Fuchs, 3. Johann Tomek, 4. Zacharias Aichfeldt, 5. Thomas Zickahn, 6. Zacharias Freniger, 7. Valter Newpauer, 8. Hanuss Riedel.

Orig. v arcib. archivu v Praze Rec. ab Ais 1601 et 1602, opis v zemském archivu v Praze.

3. J. O. hr. ŠLIK ZDĚNKOVI Z LOBKOVIC:

Zve p. Zd. z Lobkovic na pohřeb své manželky pí. Anny Kateřiny roz. Smiřické.

Praha, po památce sv. Mikuláše l. 1610.

Službu svou vzkazuji V. Mti. urozený páne, pane švagře můj důvěrně a obzvláště milý! Zdraví a v něm jiné všechno nejlepší dobré na Pánu Bohu vinšujíce, přeji V. Mti. věrně a upřímně rád.

Truchlivým a zarmouceným srdcem V. Mti. oznamuji, kterak Pán Bůh všemohoucí jest urozenou paní, paní Annu Kateřinu Šlikovnu hrabinku, rozenou z Smiřic, a na Svijanech, věrnou, upřímnou a nejmilejší manželku mou z tohoto plačtivého oudolí světa prostředkem smrti časné v neděli druhou adventní mezi čtrnáctou a patnáctou hodinú na celým orloji povolati a ji dědičkou nebeského království učiniti, mně pak v nevypravitedlném zármutku postaviti ráčil, což když se jeho božské milosti tak líbilo, trpělivě podniknouti a vůli jeho svaté a spravedlivé vůli svou podati musím. A poněvadž to mrtvé tělo jíž nic jiného nepotřebuje, nežli země, odkudž vzato jest, aby také zase tam k odpočinutí vedle křesťanského spůsobu a řádu náležitě pochováno a pohřbeno bylo, k tomu obral sem den jistý, totiž den památky Tří Králův, to jest 6. dne měsíce Januari léta nastávajícího 1611, takové mrtvé tělo dáti v kostele ve vsi Veltkým Loukově pochovati, a takové processí křesťanské začátek zde v městech Pražských učiniti a dotčený tělo mrtvé do kostela Matky Boží před Tejnem ve čtvrtek po památce svaté Lucije Otylije, to jest 16. dne měsíce prosince obyčejnými ceremoniemi donésti a nad ním kázání učiniti dáti oumyslu jsem. Protož V. Mti. za to služebně žádám, že často jmenovanému tělu mrtvému mé nejmilejší manželky tu poslední křesťanskou lásku prokázati a vedle jiných ode

mně dožádaných pánův a přátel spolu s Její Mti. paní manželkou V. Mti. z domu mého v Starém městě Pražském, v němž nyní bydlím, do téhož kostela Matky Boží před Tejnem výš oznámeného dne v hodin 17. na celým orloji doprovoditi odporni býti neráčíte. Toho se V. Mti., pokudž mně Pán Bůh zdraví popříti ráčí, v mnohým potěšitedlnějším spůsobu odsluhovati nepominu. Odpovědi, kterou bych se spraviti mohl, od V. Mti. žádám. S tím milost Boží rač býti s námi i se všemi! Datum v Praze po památce sv. Mikuláše léta 1610.

V. Mti služebný švagr („V. Mti." až „švagr" psáno vlastnoručně)

Joachim Ondřej Šlik z Holejče,

hrabě z Pasounu a z Lokte a na Svijanech, m. p.

(Na rubu.) („m. p." vlastnoručně).

Urozenému pánu, panu Zděnkovi z Lobkovic na Chlumci a Jistebnici J. Mti. cís. raddě a nejvyššímu kancléři království Českého, panu švagru mému důvěrnému a obzvláště milému J. Mti.

(L. S.)

Roudnický archiv knížat z Lobkovic, sig.: B. 221. Orig. r. pis. sign.

4. J. O. hr. ŠLIK VÁCL. BUDOVCOVI Z BUDOVA NEBO JINÉMU PÁNU:

O úmrtí své choti paní Anny Kateřiny ze Smiřic a zve na její pohřeb.

Praha 1610.

Znění listu tohoto jest stejné jako u č. 3. až k slovům „ . . . ve vsi Velkém Loukově pochovati." V dalším zní list takto:

„Protož V. Mst. za to přátelsky žádám, že často jmenovanému tělu mrtvému dobré paničky, mé nejmilejší manželky, tu poslední lásku prokázati a den před tím t. j. 5. dne měsíce ledna ke mně na Svijany v tom čase k večeři nebo tím raněji k vobědu přijeti a potom naposledy toho mrtvého těla do místa jeho do kostela dotyčného, kdežto odpočinutí a veselého z mrtvých vstání se všemi volenými Božími očekávati bude, podle jiných Jejich Milostí pánů a přátel k tomu dožádaných doprovoditi nápomocni býti ráčíte.

Toho se V. Mti. v mnohém potěšitelnějším spůsobu, pokudž mi Pán Bůh zdraví popříti ráčí, odsloužiti neopomenu. Odpovědi, kterouž bych se spraviti mohl, od V. Milosti žádám."

Kop. v universitní bibliotéce v Praze, XV. E. 16. f. 55 a.

5. ELIÁŠ ŠUD ZE SEMANÍNA JÁCH. ONDŘEJOVI HR. ŠLIKOVI:

Eliáš Šud, administrátor konsistoře Pražské, píše Šlikovi ve příčině ordinování na kněžství Jiříka Šercera, preceptora syna jeho Julia.

Praha, 1611 leden 13. oct. 3 král.

Jakož toho při nás vyhledávati nepřestáváte, aby poctivý a učený mládenec Jiřík Šercer, preceptor syna V. M. k úřadu kněžství od nás

připuštěn a ordinován byl: i ač jisté nařízení se od nás stalo, aby z jistých příčin ordinatio ecclesiae ministrorum toliko při Sv. Jiří a Sv. Havle se vykonávala; však mnoho sobě vážíce přímluvy V. M. nejsouce na jiném, než každého času ve všem nám možném a slušném V. M. jakožto pánu křesťanskému a patronu svému laskavě příznivému sloužiti, tak činíme a povolujíc žádosti jeho Jiříka Šercera, kdyžbykoli sobě čas obera před námi se najíti dal, předně k examen potom, ačby (jak naději máme) ostal, i k úřadu S. kněžství potvrditi neopomineme. O čemž že jeho zpraviti račíte, nepochybujeme.

Dán v konsistoři Pražské v ochtab Tří Králů 1611.

M. S. phil. facult. B 23 I. fol. 28., opis v zem. archivu v Praze.

6. J. O. ŠLIK PÁNŮM Z KOMORY KRÁL. ČESKÉHO:

Zve na svatbu svou s Voršilou Žofií z Opperštorfu.

Praha 1612 květen 8.

Službu svou vzkazuji k Vašim Mstem urození páni, urození a stateční páni rytíři, Páni a Patronové na mě laskaví, a páni švagrové a ujcové, bratří, a páni přátelé moji zvláště milí. Zdraví a v něm jiného všeho nejlepšího dobrého od Pána Boha Vaším Milostem vinšujíc věrně a upřímně přeji.

Před Vašima Mstmi tajiti nemohu, kterak z obzvláštního nařízení a původem Pána Boha všemohoucího též s radou některých pánův a přátel svých, umínil jsem stav svůj vdovský proměniti, a ve stav sv. manželství, vedle řádu církevního s urozenou pannou, Pannou Voršilou Žofií šlechtičnou z Opperštorfu, po dobré paměti urozeném Pánu, Pánu Vilémovi z Opperštorfu, svobodném Pánu z Dubu a Frýdštejna a na Kozlím, někdy Jeho Msti Arciknížete Maxmiliána Rakouského radě, nejvyšším štolmistru a komorníku pozůstalou dcerou vstoupiti: jakož pak mně jistý den k vykonání svatebního veselí od vlastní paní máteři a pánův poručníkův její, totižto 27. den měsíce Máji na zámku Kozlím jest jmenován.

I poněvadž pak sňatek takový bez přítomnosti vzácných pánův a přátel k vykonání svému slušně náležitému přijíti nemůže, Protož Vašich Mstí za to služebně a přátelsky žádám, že ke mně té lásky dokázati, a se z prostředku Vašich Mstí urozeného a statečného rytíře, Pana Diviše Černína z Chudenic a na Nedrahovicích, Jeho Msti král. radu, Místodržícího a nejvyššího berníka v království Českém, (kterýžto bez toho na mou snažnou a přátelskou žádost, na svadební veselí mé se jeti strojí) dožádati račíte, tak aby ten den před tím, to jest v sobotu po svatém Urbanu k večeři na noc do města Vysokého Glogova přijeti a odtud spolu se mnou, vedle přítomných pánův a přátel mých na zámek Kozlího se najíti dali, a téhož svadebního veselí přítomností svou v bázni Boží kvasiti nápomocen býti račil, toho se Vašim Mstem každého času všelijakým mně možným a líbezným přátelstvím odsloužiti neopominu.

S tím milost a ochrana Boží s námi se všemi býti račiž! Datum v Praze, 8. Máje Léta 1612. —

Vašim Mstem k službám volný

Joachim Ondřej Šlik z Holejče hrabě z Pasaunu a z Lokte na Svijanech, J. M. C. rada a nejvyšší berník království Českého. m. p.

Orig. v místodržitelském archivu v Praze S 16. 20.

7. JÁCHYM ONDŘEJ HR. ŠLIK PURKMISTROVI A RADĚ MĚSTA JÁCHYMOVA:

Cís. Rud. II. udělil majestát na svobodu víry, v němž i horní města jako královská jsou obsažena. Svého času uložil hr. Šlikovi, aby jednal s horními městy, aby z dobré vůle císaři za to nějakou sumu peněz dala. V čase válečného pozdvižení bylo na to zapomenuto. Po smrti císaře Rudolfa II. žádá Šlik ve jménu jeho nástupce a jako nejvyšší zemský berník, aby Jáchymovští přispěli něčím císaři na cestu ke korunovaci do Německa.

Svijany 1612 listopad 11.

Meinen Dienst bevorn, Threueste undt Ehrnwolgeächte, besonders Liebe Herren, Gutte Freunde, Gesund undt alles guetes, wünsche ich euch von Gott treulichen gern.

Was wir, die Stende unter beiderlei gestalt dieses Königreiches Böhmen, von ihr Kay. May. ihrer Zeit, hochlöblich undt heiliger gedechtniss, ansehnliche stattliche Begnadung undt mit besonderem Majestät bekräftigte begnadung, in Sachen dess freien Religions-Exercitii unter beiderlei gestalt, erlanget, undt wohl ansehnlicher bewilligung wirr erhielten zur Erweisung unser unterthenigen Lieb undt Dankbarkeit, unter uns sich verglichen, das ist meniglich insgemein wissend. Undt ob wohl inn dieser unser bewilligung die Bergkstadt nit begriffen, jedoch weil dieselbigen nichts weniger als andere Königl. Städt durch den Kayserlichen Majestat uns frei gelassenen Exercitii Ermelter Christlichen Religion theilhaftig worden, So seind Ihr Kay. Majtt. löblicher und selicher Gedechtniss, bewogen, mir allergnedigst zu befehlen, mit Euch und anderen Bergkstädten dessenthalben freundlich zu handeln, dass ihr, gleich andern Königl. Freien Städten, eine solche Summe Geldes die keine Schuldigkeit ist, sondern von Eurem freien guten Willen, zu sonderer Beliebung Ihr Kay. May. unter Euch verglichen und mir zu händen (die Summe) gegen genugsamer quittanz, dass ist dass eine solche bewilligung zue keinem Abbruch Euer Privilegien undt Freiheiten gelangen soll, unverlangt abführen wollet. Welch ihr Kay. May. allergnädigst gesinnen undt begehren, halt ich Euch allbereit bei ihr Kay. May. Lebzeit, zeitlich angemeldet da nicht die folgenden Kriegsempörungen undt aufruhr im Königreich das Einkommen desselben ermöglichten. Nun aber nach ihr Kay. May. Thodt, haben itzo ihrer Kay. May. unser Allergnädigster König und Herr, mir von Neuem gnädigst anbefohlen, dass ich vorigs ihrer Kay. May. ihres geliebten Herrn undt Bruders in Gott ruhend Begehren, erneuere undt Euch gebürlich ersuchen

will, also dass ihr Kay. Maytt. in dieser Sachen nit verlasen werdet, weil denn ihr Kay. May. nit allein wegen dieses Königreiches, ihr Leib, Gut undt alle andero weitere Forderung, zu mehreren Ansehen undt Authoritát im Heiligen Reich, vor ihrer glücklichen Crönung, wagen müssen, sondern auch desselben Urteils, wegen der Religion, die Ihre Kay. May. als unser König undt Herr öffentlich versprochen durch ihren Königl. Revers stat (lich? . . . bewahren) undt bestätigen. Als ist an euch gestellt mein freundlich begehren, ihr wollt diss gnädig undt väterlich gesinnen, ihrer Mayt. zu Herrzen nehmen undt ihr Kay. May. bei iczigen grossen undt unaussprechlichen Ausgaben, mit etwa einer Summe Geldes, gleich dem Kuttenberg, Eurem Vermögen nach, befördérlich zu erscheinen nit unterlassen, welches ihm allen Zweifel nehmen undt zue ihrer Gelegenheit, mit Kays. u. Königl. Gnade euch vergelten will; Gottes Gnad mit uns allen; geben auf Swijan 11. November 1612.

[L. S.]

Joach. A. Schlick, Graff zu Passaun, Herr zu Weisskirchen u. Ellenbogen auf Swijan, Ihr Kay. May. Ratht, Oberster Steuereinnehmer im Königreich Böhmen u. Hauptmann im Bunzler Kreiss m. p.

Orig. s pečetí v hraběcím archivu Kopidlenském.

8. JÁCHYM O. HR. ŠLIK ŠŤASTNÉMU VÁCLAVU PĚTIPESKÉMU Z CHÝŠ A EGERBERKA NA BYŠICÍCH A BOSÍNI:

O sběhlé poddané jeho Salomeně Adamové z městečka Byšic.

Svijany 1614 září 11.

Službu svou vzkazuji urozený a statečný rytíři, pane a příteli můj duověrně zvláště milý! Téhož zdraví a v něm jiného všeho dobrého od Pána Boha vinšuji Vaší Msti. upřímně rád.

Psaní, kteréž jste mi učinili v příčině zdržování na gruntech mých v městě Turnově proti snešení sněmovnímu kmetičné poddané Vaší, Salomeny, dcery nebožtíka Adama ševce z městečka Byšic, z něho po přečtení další žádosti sem dostatečně vyrozuměl. Vedle kteréžto žádosti Vaší tak jsem učinil a na dotčenou poddanou Vaší skrz rychtáře mého vrchního v městě Turnově dostatečně ptáti se nařídil. Ale ničehož se dokonce uptati nemoha, od téhož mého rychtáře v jistotě spraven jsem, že od několika nedělí na gruntech mých nezůstává, sice bych byl nepominul ní se dostatečně dáti zjistiti a Vám o tom, abyste pro ni sobě poslali, ihned napsati. Co se pak dobývání pokuty snešením sněmovním vyměřené dotýče, jest ošem tak, pokudž poddaná Vaše na gruntech mých při poddaným mým usvědčena jest, že bych se musil vedle téhož snešení tak zachovati a na poddaným mým takový pokuty Vám dopomáhati; ale kdybychme se všickni obyvatelé království tohoto, kteří jaké statky pozemské máme, k sobě vedle znění častopsaného snešení sněmovního chovati měli, musily by všeckny jiný soudy aneb práva zatím odpočívati a soudcové toliko v dopomá-

hání nám pokut s námi zaneprázdění jmíti. S tím milost Boží s námi býti rač!

Datum na Svijanech 11. Septembris léta 1613.

K službám každého času volný zůstávám („k službám“ až „zůstávám“ psáno vlastnoručně.)

Joachim Ondřej Šlik z Holejče,
hrabě z Pasounu a z Lokte na Svijanech, m. p.

[Na rubu:] [„m. p.“ vlastnoručně.]

Urozenému a statečnému rytíři panu Šťastnýmu Václavovi z Chýš a Egerberku na Byšicích a Bosíni, panu příteli mému zvláště duověrně milému k dodání.

(Jinou rukou současnou:) A. 1614 od pana hraběte Šlika.

(L. S.)

Roudnický archiv knížat z Lobkovic, sign. P. 10/12 orig. r. pís. sign.

9. JÁCHYM O. HR. ŠLIK ŠŤASNÉMU VÁCLAVOVI PĚTIPESKÉMU Z CHÝŠ A EGRBERKA NA BYŠICÍCH A BOSÍNI:

O zasedání komorního soudu.

Svijany 1615 srpen 26.

Službu svou vzkazuji urozený a statečný rytíři, pane a příteli můj důvěrně a zvláště milý! Zdraví a v něm jiného všeho nejlepšího dobrého na Pánu Bohu všemohoucím vinšujíce, přeji pánu upřímně rád. Rovně jako sem toto psaní numero 1. panu Jiřímu Vratislavovi činiti chtěl, přišla mně odpověď páně na prvnější psaní mé numero 2., z kteréžto se vyrozumí, že týž pan Vratislav zejskán jest, tak že již nic jinšího nepozůstává, než toliko, aby stranám den k jednání jmenován byl. I pokudž se pánu líbí, vidí mně se, aby osmý den měsíce října (poněvadž pan z Budova od soudu komorního a nynějšího sněmu bezpečně odjeti nemůže) k tomu obrán byl. Však to vše při další vůli páně zůstavuji. S tím milost Boží rač s námi se všemi býti!

Datum na Svijanech 26. dne měsíce srpna léta 1615.

Joachim Ondřej Šlik z Holejče,
hrabě z Pasounu a z Lokte a na Svijanech,
[Na rubu:] J. Mti cís. radda, m. p. („m. p.“ vlastnoruč.)

Urozenému a statečnému rytíři panu Šťastnému Václavovi Pětipeškému z Chýš a z Egrberku, na Byšicích a Bosíni, pánu a příteli mému důvěrně a zvláště milému k dodání.

(L. S.)

Roudnický archiv knížat z Lobkovic, sign. P. 10/12. Orig. r. pís. sign.

10. ŠŤASTNÝ VÁCLAV PĚTIPESKÝ Z CHÝŠ A EGRBERKU JÁCHYMOVI O. HR. ŠLIKOVI:

O oplacení dluhu 1000 M. kop v tom případě, že by koupil statek Chotěšice.

Byšice 1616 srpen 18.

Službu svou V. Msti. vzkazuji urozený pane, pane ke mně laskavě příznivý! Vejborného a dlouhověkého zdraví s prospěchem všech nej-

lepších věcí na Pánu Bohu všemohoucím vinšujíce, přeji V. Mti. upřímně a věrně rád.

Z přečtení psaní od V. Mti. mně učiněného, co v sobě obsahuje a zavírá, tomu sem vyrozuměl. I oznamuji V. Mti., že jest mně pan pán Heník z Valdštejna na statek Chotěšice registra ku prodaji vydati ráčil a, pokudž mně co mírného potkati moci bude, týž statek Chotěšickej ode pána koupiti úmyslu sem, k kteréžto koupi nemálo peněz hotovejch potřebovati budu; za kteroužto příčinou V. Mti. za to služebně žádám, že mně předně při sobě laskavě omluveného a dále na mně svou laskavou paměť majíc, ten tisíc kop. míš. při nejprv příštím sv. Havle k vejš oznámený potřebě mý oplatiti račte. Však jestliže by pan z Valdštejna o týž statek Chotěšovskej se smluviti chtíti neráčil a trh mezi námi se rozešel, tehdy nejsem proti tomu, abych V. Mti. neměl ten tisíc kop míš. do času sv. Jiří nejprvé příštího sečkání učiniti. A na čem ta věc pozůstávati bude, neopominu V. Mti. ve třech nedělích to v známost uvésti; nebo ve všem mně možným V. Mti. sloužiti sem žádostiv a k službě se poručena činím. S tím milost a ochrana Pána Boha všemohoucího s námi se všemi býti rač.

Datum na Byšicích 18. Augusti léta 1616.

[Na rubu:] (Šťastný Václav Pětipeský z Chýš.)

Urozenému pánu panu Joachimovi Ondřejovi Šlikovi z Holejče, hraběti z Pasounu a z Lokte a na Svijanech, J. Mti. cís. raddě pánu ke mně laskavě příznivému, J. Mti. k dodání.

Roudnický archiv knížat z Lobkovic, sign. P. 10 12. Originál autograf.

11. DLUŽNÍ LIST J. O. HR. ŠLIKA DAVIDOVI FLORÝNOVI Z LAMBŠTEJNA A MANŽELCE JEHO ANNĚ ROZ. Z POLEHRAD.

Praha 1616 říjen 17.

Šlik přiznává v tomto dlužním listě, že jest dlužen „.... urozeným panu Davidu Florýnovi z Lambštejna, měšťnínu Starého města Pražského a paní Anně Florýnové z Polehrad, manželce jeho ... dva tisíce kop míšenských dobrých stříbrných rázu Pražského“.

„... Na potvrzení toho všeho pečeť mou vlastní s podpisem ruky mé dal jsem přitisknouti k tomuto listu, a pro lepší toho jistotu dožádal jsem se urozených pánů Jana Emka z Emštejna, předního písaře při berni zemské na hradě Pražském a pana Leopolda Hyemera, měšťnínův Nového města Pražského, že jsou také pečeti své na svědomí podle mé s podpisem ruk jich vlastních, jim beze škody přitiskli. Čehož datum v pondělí po sv. Havlu opatu, sedmnáctého octobris Léta Páně 1616.

Collatum et concordat cum suo n[?] originali.
Actum Pragae 23. Martii A. 1638.

Joachim Ondřej Šlik z Holejče, hrabě. (L. S.)	Jan Emek z Emštejna. (L. S.) Leopold Hyemer (L. S.)	Johannes Mr ... [?] notarius publicus. Cassier.

Orig. v místodržitelském archivu v Praze sign. C. 215. S. 65.

12. DLUŽNÍ LIST ŠLIKŮV JETŘICHOVI SUDOVI ŘENECKÉMU Z ŘENČE A NA VORLICI.

Jedná se o dluh v částce 1000 kop míš.
(„V rejstříku restování jistot fijalovém folio 237.“)

Svijany 1616 v sobotu po sv. Vítu.

J. O. Šlik přiznává, že jest dlužen „urozenému a statečnému rytíři panu Jetřichovi Sudovi Řeneckému z Řenče a na Vorlici .... jeden tisíc kop míšenských, dobrých stříbrných rázu Pražského .... Na důvěření a zdržení toho pečeť svou vlastní k tomuto listu s podpisem ruky a jména mého vlastního dal jsem přitisknouti vědomě. A pro lepší toho jistotu dožádal jsem se urozených pana Daniela Kocha z Kolburgku a pana Jana Emka z Emštejna, měštěnínův Nového města Pražského, že jsou také pečeti své na svědomí podle mé, však jim a dědicům jich beze škody přitisknouti dali.

Čehož jest datum na Svijanech v sobotu po svatém Vítu mučedlníku Božím léta šestnáctistého šestnáctého.“

(L. S.)	(L. S.)	(L. S.)
Joachim Ondřej Šlik,	Daniel Koch	Jan Emek
z Holejče, hrabě m. p.	z Kolburgku m. p.	z Emštejna m. p.

Tento vejpis z Rejstříku Restování jistot z fijalového, úřadu nejvyššího purkrabství Pražského, vypsaný, vydán jest pod pečetí Jeho Msti. vysoce urozeného Pana Pana Adama z Valdštejna, na Hrádku nad Sázavou, Lovosicích, Židlochovicích, Dobrovici a Novém Valdštejně, J. M. C. Tajné skutečné rady, komorníka, též J. M. král. rady, místodržícího a nejvyššího purkrabí Pražského, v Sobotu u vigilii Sv. Bartoloměje 23. augusti Léta 1636.

Orig. v místodržitelském archivu v Praze sign. C. 215. S. 65.

13. J. O. HR. ŠLIK ŠŤASTNÉMU VÁCLAVOVI PĚTIPESKÉMU Z CHÝŠ A EGRBERKU NA BYŠICÍCH A BOSÍNI:

Odporučuje objednávku ryb.

Svijany 1616 prosinec 7.

Službu svou vzkazuji urozený a statečný rytíři, pane bratře a příteli můj duověrně a zvláště milý! Vejborného zdraví s prospěchem všech nejlepších věcí na Pánu Bohu všemohoucím vinšujíce, přeji Tvé Mti. věrně a upřímně rád.

Rovně jak sou mně herniky mý z Čzerzina přivezli, dostal sem psaní Tvé Mti., kteréžto, nač by se v podobný příčině vztahovalo, tomu sem z přečtení jeho vyrozuměl. I mohu Tvé Mti. oznámiti, že mně každá tuna na místě stojí $10^1/_3$ K. m., s nákladem pak až domů 12 K. m.; kopa platejsův po 60 krejcařích, a kopa štokfišův po 7 K. m., vše míšenských. Kupci, kteří v tom handlují, jsou dva bratři, Řehoř a Jiřík Begtlerovi, lidé poctiví a možní. Však kdo ty herníky koupiti má, musí tomu rozu-

měti; nebo na který tuně toto znamení ⊙ se nachází, v tý sou herníky dobrý a letošní; ale na který se nachází toto znamení ☽ jsou starý a zležalý. Item klíčem anebo kladivem musí se zatlouci na jednu desku, kteráž druhá jest pod vrchní; jestliže hrubě zní nebo zvoní, tehdy v ní málo láku jest a herníky jsou zadržalý; pakli nezní, nýbrž se na ni jako na nějaký prkno udeří, tehdy jsou dobrý a tuny plný. To sou mý tejnosti v tom handle věcí postních; však žádám, abych v tom pronešen nebyl; neb ti kupci každému ty věci vybrati nedají, než toliko známému. Ráčíš-li chtíti co toho koupiti, nechť se to brzo stane, neb čím dále ty věci dražší budou pro veliký jejich odbyt do cizích zemí, obzvláště pak do Rakous a Uher. S tím milost Boží s námi se všemi býti rač!

Datum na Svijanech 7. Decembris léta 1616.

Tvé Mti. upřímný sluha zůstávám („Tvé" až „zůstávám" psáno vlastnoručně.)

Joachim Ondřej Šlik z Holejče,
hrabě z Pasounu a z Lokte a na Svijanech,
J. Mti. cís. rada, m. p. („m. p." vlastnoručně).

[Na rubu.]

Urozenému a statečnému rytíři, panu Šťastnému Václavovi Pětipeskému z Chýš a Egkrberku na Byšicích a Bosíni, panu bratru a příteli mému důvěrně a vzláště milému k dodání.

(Jinou rukou současnou:) Strany heryňkův A. 1616.

(L. S.)

Originál, rukou písaře, vydavatelem signovaný v Roudnickém archivu knížat z Lobkovic, sign. P. 10./12.

14. JÁCHYM ONDŘEJ hr. ŠLIK DAVIDOVI FLORÝNOVI Z LAMBŠTEJNA:

O výpůjčce několika tisíc míš. kop.

Svijany 1617 srpen 7.

Službu svou vzkazuji, urozený pane a příteli můj zvláště milý, dobrého zdraví s prospěchem všech jiných věcí na Pánu Bohu všemohoucím vinšujíce přeji vám věrně a upřímně rád.

Mám sobě od pana Leopolda Hyemera tu zprávu skrze jisté psaní učiněnou, že mně paní tchýně Vaše, na mou žádost, nepochybně fedruňkem Vaším, některými Tisíci kopami míš. na dostatečné pojištění deskami zemskými při svatém Havle nejprve příštím fedrovati, toho oumyslu jest. Ale poněvadž z dotčené zprávy jeho nemohu dostatečně vyrozuměti na jak velkou summu bych se [toho času ubezpečiti měl, na schvále Vám toto psaní činím, a za to přátelsky žádám, že s ní o tom promluviti a mně vůli její tímto poslem v známost uvésti odporni nebudete. Pokudž možné jest, byl bych toho velice vděčen, aby mně ta celá summa, jmenovitě deset tisíc kop míš. za paní vdovou po panu Mikulášovi z Bubna pozůstávající, na jistý zápis při

deskách zemských do tří let pořád zběhlých zapůjčena byla, chtěl bych netoliko té šlechetné matroně každého půl téta ouroky časně odvésti, nýbrž je také při každé příležitosti omastkem, zvěřinou a pěknými rybami fedrovati. Ze celé naděje jsouce, pokudž Vy toliko k tomu (za čež Vás důvěrně žádám) raditi budete, že oslyšán nebudu. S tím milost Boží rač s námi všemi býti. Dathum na Svijanech 7. dne měsíce Augusti A. 1617.

[Vlastní rukou Šlikovou psáno:]

Váš služebný a upřímný přítel zůstávám

Joachim Ondřej Šlik z Holejče,
hrabě z Pasaunu a z Lokte a na Svijanech,
J. M. C. rada m. p.

[Na rubu:]

Urozenému Panu Davidovi Florýnovi z Lambštejna, měštěnínu Starého města Pražského, pánu a příteli mému zvláště milému k dodání.

Orig. v místodržitelském archivu v Praze, sign. C. 212. S. 65.

15. J. O. hr. ŠLIK DAVIDOVI FLORÝNOVI Z LAMBŠTEJNA:

Ve příčině výpůjčky peněz.

Svijany 1617 srpen 31.

Službu svou vzkazuji urozený Pane a Příteli můj zvláště milý, zdraví dobrého s prospěchem všech jiných věcí na Pánu Bohu Všemohoucím vinšujíce přeji vám věrně a upřímně rád. Jaké jsem vám psaní v příčině půjčky peněz 7. dne měsíce Augusti učinil, o tom nepochybně dobrou vědomost máte, ale mně na ně až posavád žádná odpověď dána není. Mezi tím pak byvše pominulých dnův u Urozené paní Barbory z Bubna na Březně, porozuměl jsem, že se všelijak o to starati ráčí, aby paní tchýni vaši při svatém Havle nejprve příštím dokonale spokojiti mohla. Ale pro jinší velké vydání své s těžkostí k tomu dostačiti moci bude. I pokudž by dotčená Paní tchýně vaše k tomu přistoupiti chtěla, nepominul bych ji touž summu na týž termín deskami zemskými pojistiti, a od paní z Bubna paní kmotry mé vzláště milé, jsouce jí k radě vedle jiných v kšaftu přidaný po malu bráti, o čemž od vás spraven býti přátelsky žádám. S tím milost Boží rač s námi se všemi býti. Datum na Svijanech 31. dne měsíce Augusti léta 1617.

[Rukou Šlikovou:]

Joachim Ondřej Šlik z Holejče,
hrabě z Pasaunu a z Lokte a na Svijanech,
J. M. C. rada m. p..

[Na rubu:]

Urozenému Pánu Davidovi Florýnovi z Lambštejna, měštěnínu Starého města Pražského, pánu a příteli mému vzláště milému k dodání.

Orig. v místodržitelském archivu v Praze, sign. C. 215. S. 65.

16. J. O. hr. ŠLIK DAVIDOVI FLORÝNOVI Z LAMBŠTEJNA:

V záležitosti výpůjčky své v částce 10.000 míš. kop.

Svijany 1617 září 5.

Službu svou vzkazuji, Urozený pane a příteli můj zvláště milý, dobrého zdraví s prospěchem všech jiných věcí na Pánu Bohu Všemohoucímu vinšujíce přeji vám věrně a upřímně rád.

Někdejší mínění mé, strany zapůjčování těch desíti tisíc kop míš. na dostatečné pojištění deskami zemskými bylo takové. Poněvadž Urozená Paní Barbora, pozůstalá vdova po panu Mikulášovi z Bubna, rozená Budovcova, paní tchýni Vaší tu summu peněz, pro jinší své veliké vydání při svatém Havle nejprve příštím bezelstně položiti nemůže, ač se ta šlechetná paní dosti o to starati ráčí: z té příčiny byl jsem toho oumyslu a jsem touž summu sám na sebe přejíti a podobným spůsobem paní tchýni vaší pojistiti. Co se pak toho pojištění, kteréž by se ode mně státi mělo dotýče, ačkoliv jsem toho do jistého času žádal, ale poněvadž ona k tomu přistoupiti nechce, já tolikéž proti tomu nikoli nejsem, aby se ode mně jak obyčej jest a země za právo má, státi nemělo, v čemž obojím jaká vůle její jest, bez všelijakého okolkování za oznámení tímto poslem přátelsky žádám. Tak abych se věděl čím spraviti a resolucí její až do poslední hodiny nastávajícího termínu Sv. Havelského, jak mi se to před rokem stalo, zdržován nebyl. Nebo na jiném nejsem, nežli starou vůlovou cestou v tom a jiných všelijakých mých věcech upřímně kráčeti, tak že žádný Bohdá nebude moci sobě do mně co stěžovati. Nač se konečně společně ubezpečiti moci budete. S tím milost Boží rač s námi se všemi býti. Datum na Svijanech, 5. dne měsíce září léta 1617.

[Psáno vlastní rukou Šlikovou:]

Váš volný přítel každého času zůstávám

Joachim Ondřej Šlik z Holejče,
hrabě z Pasounu a z Lokte a na Svijanech,
J. M. C. Rada m. p.

[Na rubu:]

Urozenému Pánu Davidovi Florýnovi z Lambštejna, měštěnínu Starého města Pražského, pánu a příteli mému zvláště milému, k dodání.

Orig. v místodržitelském archivu v Praze, sign. C. 215. S. 65.

17. J. O. HRABĚ ŠLIK ŠŤASTMÉMU VÁCLAVOVI, PĚTIPESKÉMU Z CHÝŠ A EGRBERKU NA BYŠICÍCH A BOSÍNI:

Blahopřeje k sňatku a oznamuje, že bude-li mu možno v čas se vrátiti z pohřbu pana Jana Jiřího ze Švamberka, súčastní se svatby.

Svijany 1617 září 16.

Službu svou vzkazuji Tvé Mti. urozený a statečný rytíři, pane bratře a příteli můj důvěrně a zvláště milý! Vejborného zdraví s prospěchem

všech jiných věcí na Pánu Bohu všemohoucím vinšujíce, přeji Tvé Mti. věrně a upřímně rád.

Z psaní Tvý Mti. sem vyrozuměl, kterak původem Pána Boha všemohoucího stav svůj svobodný proměniti a v stav svatého manželství vstoupiti oumyslu bejti ráčíš. K kterýmužto křesťanskýmu předsevzetí Tvý Mti. hojné božské požehnání z upřímného srdce vinšuji a žádám. Co se pak žádosti Tvý Mti. na mně vzložené dotejče, ačkoliv před tím na pohřbu někdy J. Mti. urozeného pana pána Jana Jiřího z Švamberka vzácné paměti na Ronsperce bejti musím, tak že o navrácení svém šťastném domův na tento čas dokonale nic nevím, však nic méně, dopřeje-li mně všemohoucí Pán Bůh zdraví, všelijak se k tomu přičiniti chci, abych, jedouce z dotčeného pohřbu, spátkem skrze města Pražská vedle jiných Jich Mtí. dožádanejch pánův a přátel takovému křesťanskýmu sňatku svadebního veselí Tvý Mti. přítomen býti a tudy žádost Tvý Mti. skutkem naplniti mohl. Nebo netoliko v tom, ale mohu-li Tvý Mti. v čem jinším mně možným a Tvý Mti. příjemným jaký líbezný a příjemný přátelství prokazovati, dám se k tomu každého času volný najíti. S tím milost Boží rač s námi se všemi bejti.

Datum na Svijanech, 16. měsíce září léta 1617.

Tvé Mti. k službám volný zůstávám („Tvé" až „zůstávám" psáno vlastnoručně).

Joachim Ondřej Šlik z Holejče,
hrabě z Pasounu a z Lokte a na Svijanech,
J. Mti. cís. radda, m. p. („m. p." vlastnoručně.)

[Na rubu:]

Urozenému a statečnému rytíři, panu Šťastnému Václavovi Pětipeskému z Chýš a Ekberku na Byšicích a Bosíni, panu bratru a příteli mému důvěrně a zvláště milému.

(L. S.)

Originál v Roudnickém archivu knížat z Lobkovic, sign. P. 10./12. r. pís. sign.

18. J. O. HR. ŠLIK ANNĚ FLORÝNOVÉ Z POLEHRAD:

Výtah ze zápisu ve příčině dluhu 10000 k. m.

Praha 1617 v pond. po sv. Františku.

„V kvaternu větším zápisném stříbrném Léta 1617 v sobotu po svatém Františku L. 8.":

Joachim Ondřej Šlik z Holejče hrabě z Pasaunu a z Lokte a na Svijanech přiznal se před úředníky Pražskými, Že jest dlužen dluhu pravého a spravedlivého deset tisíc kop míšenských, dobrých stříbrných v tomto království obecně berných, Anně Florýnové z Polehrad a takovou summu i jejím budoucím, zaplatiti má na den svatého jiří nejprve příštího, léta budoucího 1618 neb dvě neděle po tom konečně i s úrokem obyčejným vedle nového nařízení na touž summu přišlým, kterýžto úrok při každém sv. Jiří a sv. Havlu dáván

a odvozován býti má. Pakli by nedal a nezaplatil tak a na ten čas, jakož se svrchu píše, jak ona Anna Florýnová z Polehrad neb budoucí její, bude neb budou se moci jedním komorníkem pražským od desk zemských uvázati v dědiny a dědictví jeho Joachima Ondřeje Šlika z Holejče hraběte z Pasaunu a z Lokte, neb dědicův a budoucích jeho. Totiž to v zámek Svijany s dvorem popplužným s popplužím, s pivovarem, sladovnou při něm, ve ves Podolí s mlýnem a dvory kmetcími s platy, ve ves Loukov s dvory kmetcími s platy a poddanými kostelním, ve ves Přišovice s dvory kmetcími s platy, s kr(č)mami výsadními, s lidmi osedlými i neosedlými, s dědinami, lukami, štěpnicemi, ovčínem, vochtořinami, pastvištěmi i s jiným vším a všelijakým k témuž zámku a vesnicím, nikdež nic ovšem nevypouštějíc a nevymiňujíc, příslušenstvím, se vší zvůlí s plným panstvím se všemi svršky a nábytky. A ty bude aneb budou moci držeti, a toho dotud a tak dlouho užívati, dokudž by jí Anně Florýnové z Polehrad, neb budoucím jejím, od téhož Joachima Ondřeje Šlika z Holejče hraběte Pasaunu a z Lokte, neb od dědicův a budoucích jeho summa jistinná i úroční i se všemi škodami a náklady proto vynaloženými dána a zaplacena nebyla. A kdyžby dána a zaplacena byla, má aneb mají týž zápis z desk zemských propustiti, a dědin těch, v kteréžby se uvázání stalo, zas postoupiti bez odpornosti.

S touto při tom znamenitou výminkou, že se on Joachim Ondřej Šlik z Holejče, hrabě z Pasaunu a z Lokte ani dědicové a budoucí jeho vedle tohoto zápisu a při čase a termínu placení summy žádným příročím, od kohokoliv a jakýmkoliv způsobem daným, což by lest lidská vymysleti mohla, proti Anně Florýnové z Polehrad a jejím budoucím, brániti nechce, nemá a moci nebude.

Tento výpis dán jest z desk zemských s povolením urozeného a statečného rytíře Pána Jana z Klenového a Janovic na Ženkovech, Novém Hradě a Březině, J. M. C. rady a nejvyššího písaře království Českého pod pečeťmi Jindřicha Chanovského Dlouhoveského a Jana Bukovanského Pinthy z Bukovan na Bukovanech a Krašovicích, místopísaře téhož království Českého.

V pondělí po sv. Františku Léta 1617.

(L. S.) (L. S.)

Jan Bukovanský Pintha z Bukovan,
místopísař království českého.

[Na rubu:]

Výtah zápisu na pana hr. Šlika 10.000 k. m. 9. Octobris L. 1617. — N. Anna Florýnová,

Orig. v místodržitelském archivu v Praze sign. C 215 S 65.

19. J. O. HR. ŠLIK DIREKTORŮM KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO:

Nemůže se pro nutné finanční záležitosti ze Svijan na ten čas vzdáliti, i žádá, aby páni psaní kurfirsta Saského sami zodpověděli i jiné důležitější záležitosti vyřídili.

Svijany 1618 listopad 1.

Wolgeborne herrn, herrn, edle gestrenge und ehrenveste, auch erbare und nahmhafte, insonders grossgünstige und vielgeliebte herrn öhmen und schwäger, auch gar liebe herrn und freunde. E. Gn. und den Herrn allerseits sind hinwiderumb meine höchstvermögende beflissene und ganz willige dienst neben treuer wünschung aller seelen- und leibes wolfahrt jederzeit bevorn.

Auf E. Gn. und der herrn freundliches und wolmeinendes zuschreiben, wollte ich mich alsbald von hinnen nach Prag zuruck begeben und neben ihnen meiner pflicht schuldig und wenigkeit nach alles, was nur menschlichen und möglichen, auch dem vaterland zum besten sein möchte, bei leider noch werender direction verrichten helfen, sonst mir aber vor instehenden mittwoch oder Donnerstag von haus abzubrechen unmöglichen, absonderlichen aber auch wegen dessen, dass ich herrn Waczlaw dem eltern von Steinpach und herrn Martin Fruwein, meinem lieben Freunden, drei tausent thaler meissn. jeczo verschienen Galli zu erlegen schuldig und versprochen, velche summam geldes ohne meine praesenz und nachdruck die meinigen allhier unter meinen schuldigern nicht können fuglich einmahnen und zu wegen bringen, dann etliche vom adel und stedt, so mir vor fischholz und wollen schuldig, achten meines amptmans erinerung der bezahlung halber gar wenig, mit vorwendung, sie hetten dismal kein geld, auch was geld vorhanden were, müsten sie auf des landes wolfahrt wenden, meine arme untertanen aber bitten vor und nach Gott mit ihnen dismal in gedult zu stehen, dann sie ohne dass der beschwerlichen ausgab ufm hals soviel, dass manchen der aschen nicht aufm herd bleiben wird. Jedoch da E. Gn. und die herrn bei wolgedachten meinen herrn creditoribus soviel erlangen können, mit mir noch ein virzehen tag in gedult zu stehen, will ich mich darauf alsbald persönlichen in die direction einstellen und alles kann ich versambt nach vermögen einbringen. Auf deren resolution dann ein eigener pot zu Prag warten tuet. Unterdessen bin ich versichert, dass E. Gn. und die Herrn wie des churfürsten von Sachsen schreiben zu beantvorten, also auch andere wichtigere sachen ihren von Gott hohen verliehenen verstande und gaben nach werden dermassen zu expediren wissen, dass es meiner wenigen person anwesenheit nicht bedürftig sein wird, hiemit tue ich uns allerseits in Gottes allmechtigen schutz und schirm, mich aber zu deroselben heharrlichen favor, gunst, lieb und freundschaft treulich befehlen. Datum Swigan den 4. Novembris anno dd. 1618. E. Gn. und der herrn allerseits dienstbeflissener und williger.

[Na rubu:]

Den wolgebornen herren, herren, edlen, gestrengen und ehrnvesten auch erbaren und nahmhaften herren, N. N. N. von allen dreien evangelischen ständen des königreichs Behaimb verordneten directoribus und landräten aufm Prager schloss etc., meinen insonders gross-

gunstigen und vielgeliebten herrn öhemen und schwägern, auch gar lieben herren und Freunden. —

Koncept v král. hlavním státním archivu v Drážďanech Loc. 9269. (Acta Graf Schlicken) fol. 134.

20. J. O. HR. ŠLIK DIREKTORŮM KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO:

Sděluje výsledek své audience u kurfirsta Saského Jana Jiřího. Audience trvala přes dvě hodiny. Mluvilo se též o Ferdinandovi a domu Rakouském. Je tu velký zájem o Čechy a lze se nadíti pomoci.

Drážďany 1619 červen 23.

Wolgeborne herrn herrn edle gestrenge rietter, ehrnveste, achtbare und ehrn wohlgeachte, insonders geliebte herrn ohemb, schweger, brüdere, gewatteren, auch sonsten gar liebe herrn und freunde. Heute hab ich bei dem churfursten von Sachsen, meinem gewiess gnedigsten herrn über zwo stunden allein audienz gehabt, da ich dann meiner instruction gemäss, soviel der allmechtige darzu gnad verliehen alles treulich und fleissig auch hoch beweglichen vorbracht, was mir von den herrn und euch anbefohlen worden, welches ihr churfürstl. Gn. mit so grosser gedult und sanftmuth angehört, das ichs derselben nicht gnugsamen nachrühmen kan. Was es auch darbei in so geraumer zeit nach ablegung meiner werbung vor gute diskurs (sonderlichen F. und das haus O. betreffend) discurs [sic] gegeben, können die herrn und ihr als hochverstendige ohne mein ferner zutun leichtlichen ermessen, einmal haben ihr churfürstl. Gn. die höchste humanitet gegen mir erwiesen, indem ich mit derselben auf und ab in gemach spazieren und so vertreülichen reden müssen, wie ein gut freund mit dem andern, da dann ihr churfürstl. Gn. etlichmal diese wort gebraucht: Verschweigt ja nichts gegen mir, was zu diesen werck dienlich; wier siend alte bekanten und können einander nichts vor ubel haben. Ich hoff zu dem lieben Gott meine absendung werde nicht allerdings umbsonst und vergebens sein. Dietrich Taube stallmeister und das liebste Kind bei hof bericht mich in vertrauung, das ihr churfürstl. Gn. mein vorbringen sich treflichen haben belieben lassen mit vermeldung, es steckt viel hinder diesen grafen, so hat er mich auch etliche sachen bericht, die ich vorhin nicht gewust hab. Nach beschlossener audienz haben ihr churfürstl. Gn. die geheimen rät zue sich erfordern lassen und darauf mit einer erhrsamen landschaft tafel gehalten, da es dann gute setz geben, das manchen die pinsen hetten mögen zum hals herausser wachsen. Es ist, Gott weiss, nicht auszusprechen, wie treülich und embsieg sich die hisische landschaft unser der Böhmen annimbt. Ihrer viel haben mir ihre eigene vota und anderer in höchsten vertrauen entdeckt, alle zue diesen zweck gerichtet, man sol die Böhmen nicht hülflos lassen, sonsten werde Gott herrn und knecht strafen. Da auch etliche mangel des geldes praedentirt hat man per majora dahien geschlossen, man eine absonderliche

landsteuer desetwegen aufzurichten, ob nun solchen vorschlag der churfurst oder vielmehr die geheimen rat angemommen, kann ich noch zur zeit nicht wissen. Theodorus Möstel burgemeister zue Leipzig hat ein solches ausführliches und bewegliches votum der böhmischen hülf halber von sich geben, das ihme die ubrigen ein und vierzig churfurstliche städte zuegefallen; Gott bezahl's diesem man mit propheten lohn in ewigen leben, ich bin von vielen gefragt worden, ob die stende mangel hetten an grossen geschücz, darauf ich geantwortt: nicht allein an stucken, sondern an allen andern mehr, so zum krieg gehorig, fiel grosser mangel; vor dargegen hat Geörg Pflug cammerrat vermeldet, man solte dem Churfursten solchen mangel andeuten, könte vielleicht aus dem zeughaus fürderlichst erseczt werden. So ich aber (weil dieser artickel in meiner instruction nicht begriefen) ihr churfürstl. Gn. noch zur zeit vorzubringen bedenken getragen morgen, geliebts Gott, umb acht uhr sol ich mit den geheimen räten zuesammen kommen, darbei viere aus der rietterschaft und zwene aus den städten sein sollen. Gott erleuchte alle falsche Herzen und geb gute verrichtung, das wünsch ich dem vaterland treülichen. An meiner wenigkeit sol nichts erwinden, solte ich auch ein stuck meiner gesundheit daruber einbiessen. Schliesslichen bitt ich die herrn und euch dienstfreundlichen und zum höchsten mir bei tag und nacht zue communiciren, was in realibus in- und ausserhalb der cron Böhmen täglichen vorlauft. Dann man alhier alles scrupulose nachsucht, auf die goldwag leget, haarklein erwieget und nichts im zweifel wil stecken lassen. Gott unser trost. Datum Dresden umb 11 Uhr in der Nacht, den 23. junii anno etc. 1619.

[Na rubu:]

Copia. Des andern schreibens an die direktores nach Prag den 23. Junii anno etc. 1619.

No. 2.

Kopie v kr. hlavním sas. státním archivu v Drážďanech. Loc. 9269, fol. 128–130.

21. J. O. HRABĚ ŠLIK DIREKTORŮM KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO:

Přítomen byl schůzi saské tajné rady kurfirstovy, v níž se mnoho mluvilo o Ferdinandovi, příčinách defense a j.

Drážďany 1619 červen 24.

Wolgeborne herrn herrn, edle gestrenge rietter, ehrenveste achtbare und ehrnwolgeachte insonders geliebte herrn Ohemb, schweger, brudere, gevateren, auch sonsten gar liebe herrn und freunde, denen herrn und euch allerseits seind meine höchst vermögende und ganz willige dienst neben treüer wünschung aller seelen- und leibes wolfart jederzeit bevorn. Gestern hat der churfurst von Sachsen mit seinen herren landständen sich geleczet, so geweret hat bies heute umb drei vormittag, dahero meine zusammenkunft mit den geheimen räten und andern,

darvon ich gestern meldung getan bies umb zwei uhr nachmittag verschoben worden, als ich nun auf die canzlei kommen, finde ich höchst gedachten churfursten (dessen ich zwar frü avisirt worden, aber wegen des vorgehenden begangenen excess nicht glauben wollen) mitten unter den geheimen räten, so aber bei der tür al da sie mich empfangen, so genau zuesammen getretten, das ich ihr churfürstl. Gn. eher nicht sehen können, bies ich zum tisch siczen wollen, bin zwar uber ihr churfürstl. Gn. praesentz (weil derselben ich zuvor hin gebürende reverenz nicht erzeigt) anfäncklichen ziemlichen erschrocken, aber doch alsbald meine unwissenheit gehorsambst entschuldiget, ihr churfurstl. Gn. haben daruber herzlichen gelachet, mich bei der hand genommen und niedersieczen heissen. Darauf hat Caspar von Schönberg praesident den vortrag getan und die gestrige meine abgelegte werbung bei dem churfursten wiederholt auch darneben begert, do noch etwas darbei zu erinnern ihr churfürstl. Gn. vorzutragen, so geschehen in zweien puncten betreffend den modum assecurationis, sowohl die ursachen der aufgerichten defension, so ihnen zuvor wol bekannt gewesen, darauf sind erfolgt, tacent electore allerlei discurs pro et contra F. Ich halt aus allen umbstenden darvor, da ihm Gott stürzen wolte, das man ihm alhier nicht hochbetrauren wurde, ungeacht, das man eüsserlich vorgiebt, Gott werde mittel geben, dadurch man dies werck zwischen herrn und knecht componiren könne, uf die proponirten haubtpuncten wiel sich der churfurst gnedigst erkleren, weis aber noch zur zeit nicht, wann oder wie, doch vermutlich etwas besser als zu vorhin, hiermit uns abermals Gottes allmacht befehlende. Datum Dressden zue abends umb sieben uhr den 24 Junii anno d. 1619.

[Na rubu:]

Copia des dritten schreibens an die directores nach Prag den 23. Junii anno d. 1619.

No. 3.

Kopie v kr. hl. saském státním archivu v Drážďanech Ms. Loc. 9269. „Acta Graf Schlicken" fol. 131.

22. J. O. HR. ŠLIK DIREKTORŮM KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO:

Pln nadšení sděluje, co příznivců mají Čechové v Sasku, jak i kurfirst a kurfirstová Čechům přejí. Třeba se zemím koruny České rychle rozhodnouti, že by se rád zjevil u Prahy s vlajícími prapory saskými.

Drážďany 1619 červen 26.

Wolgeborne herrn herrn, edle gestrenge rietter, ehrenveste, achtbare und ehrenwolgeachte, insonders geliebte hern ohemb, schweger, brudere, gevatteren, auch sonsten gar liebe herrn und freunde, denen herrn und euch allerseits seind meine höchst vermögende und ganz willige dienst neben treuer wunschung aller seelen- und leibes wolfart jederzeit bevorn. Ich habe gestern einem harten stand in trincken ausstehen müssen, weis nicht, wie mirs heute gehen möchte, darzu bringt

mich niemands, dan das vaterland, wer aber wenig dank darvon bringen. Jederman giebt zue hof vor, das ich mit guter satisfaktion von hinnen abreisen werde. Wann aber und mit was endlicher vorrichtung, ist mir unwisslichen auch dahero zu schreiben unmüglichen, so raten auch unsere favorenten (deren Gottlob im lande und bei hof eine grosse anzahl sind), dass ich meinen abschied von hinnen nicht urgiren solle. Ihr churfürstl. Gn. werden schon die rechte zeit mich zu dimittiren selbst wissen. Die hochlöblichste churfürstin steht uns Böhmen ja treulichen bei, mit beten, flehen, bitten und weinen, Gott bezahls ihr churfürstl. Gn. im ewigen leben; wolte Gott die länder nehmen sich eine richtige und unauflössliche resolution de recipiendo vel reiciendo Ferdinando, solte alhier an dergleichen auch nicht ermangeln, aber das fromme churf. herz befürcht sich, man möchte etwas in der furien anfangen und darnach wan's zum zug keme, möcht man das werck stecken und auf ihr churfürstl. Gn. hals ersieczen lassen. Derowegen ist von nöten, sich cathegorice zu erkleren, was man entlichen tun wil, vogel friess oder stierb. So lang die länder untern dem hüttel spielen und die handschuch nicht ausziehen werden, so lang wird man von hier aus kein cathegoricum responsum erlangen. Gott verfluch mich und meine ganze posteritet, da ich vorseczlichen diesen hochlöblichen churfürsten meinen alten bekannten gnedigsten herrn verführen solte. Wann ich aber der länder resolution versichert, wer wolte ich mich alsbald mit fliegender fahnen vor Prag sehen lassen. Darauf mir nach marsiren solte der ganze niedersächsische kreis sambt allen mit mir confoedirten ländern und den hochlöblichen hause Dennemarck, sed de his satis. In summa, man tractier oder reicir, so ist der churfürst gut stendisch, wer's anders aus unwissenheit sagt, den bekehr Gott, wers aber vorseczlichen tut, den vertielge Gott, dann einmal gewiess, dass dies werk nicht der churfurst, sondern der lender cunctation verhindert, allein ausser eines gewissen schluss der lender sich in blinde sachen zu stecken, ist dem frommen aufrichtigen churfürsten nicht zu raten. Hiermit tu ich uns abermals Gottes allmacht befehlen. Datum Dresden den 26. Juni anno 1619 frue umb acht uhr, als ich gestern zuvor hin mit meinem gnedigsten herrn gute fratres trinckegehalten. Darüber meine seel, so befeüchtet worden, dass sie heute gar math ist und guter sterckung bedürftig.

[Na rubu:]

Copia des vierten schreibens an die direktores nach Prag den 26. Juni anno 1619.

No. 4.

V kr. hl. saském státním archivu v Drážďanech M. Loc. 9269. Acta Graf Schlick fol. 132—134a.

23. J. O. HR. ŠLIK PETROVI MÜLLNEROVI Z MÜHLHAUZU:

Podává důvěrné zprávy jemu i jiným o smýšlení kurfirsta Saského Jana Jiřího ve věci české.

Drážďany 1619 červen 26. dle st. kal. (6. července).

Meine freundliche ganz willige dienst jederzeit bevorn. Edler gestrenger und ernvester, insonders vertrauter, gar lieber herr und freund. Was ich an die herrn Direktores nunmehr zum viertenmal schrieftlichen gelangen lassen, ist beiliegende zu vernehmen, ich were gerne in meinen schreiben etwas leuterer gangen, so habe ichs aber wegen der wetterhän nicht wagen dörfen, die bald auf diesen bald auf jenen miest fliegen, alles beschnackern und gleichwol auf den abent nicht wissen, unter welcher schupfen sie des nachts trucken sitzen und früe den tag ankrehen sollen. Sonsten ist alhie herrn und Knecht dahin resolvirt, man tractir oder reicir, guete assistenz zue leisten; kombts nun zum tractaten (davor doch Gott gnedig behüetten wolle), so wird man sich uf der stende seiten unparteisch gebrauchen lassen, kombts aber zum reiciren, so wird man sich, so war Gott im himmel lebet, mit trummel und pfeifen kraut und lot im felde sehen lassen. Doch muess eine legitima vocatio vorhergehen, welche Dennemarck und der ganze niedersächsische Kreis treülichen befordern wird. In summa je eher sich die lender resolviren, je geschwindere assistenz wird auch von hier aus erfolgen, ausser dessen sich in blinde sachen uf einen ungewissen event wirklichen zue stecken, darzue muess man narren und nicht kluge leut bereden, dahero mir gestern beim trunck recht billich und wohl vorgehalten worden, wann ihr lender nach des Kaisers tod eine richtige resolution ja oder nein lengst genommen und an mich gelangen lassen, wollte ich mich auch alsbald uf guete deutsch erkleret haben, aber assistenz zue leisten und nicht wissen, wass man dargegen zue gewarten, ist mir bieshero bedencklichen vorgefallen, einmal ists gewiss, dass ich mich aufs eiss nicht führen lass. Die churfürstliche proposition ist fragweis an den ausschues gestellet worden, nemlichen, ob ihr churfürstl. Gn. wie bieshero neutral verbleiben oder assistenz leisten solle, und das entweder dem König oder den stenden. Darauf sich eine ersame landschaft rettunde dahin erkleret, da ihr churfürstl. Gn. neutral verbleiben wolten, stünde es derselben frei, doch könnte man nicht vermerken, was dardurch ihrer churfürstlichen Gnaden an ehr, reputation und aufnehmen der irigen zue gehen möchte, wolten sie aber einem teil beistehen, so weren si vor Gott und der welt dahin verpflichtet den bedrengten stenden mithielf beizuspringen, auf solchen fall auch bewilligt worden ein tausent pferd und ein regiment Knecht uf der landschaft uncosten zu werben, dargegen soll man sagen die hisischen patrioten dem Könige sich feige weisen, der modus assecurationis, das geldlehen betreffend ist zwar in meiner instruction einverleibt aber nicht exprimirt werden, darüber ich umb eine richtige erklerung hiermit bitten tue, mich bedunckt, es muess entweder uf verpfendung etlicher kaiser-

lichen herrschaften oder uf loslassung ihrer churfürstlichen Gn. aus empfahung der voitlendischen lehen gerichtet sein, will man nun tractiren, so wird man der hiehischen geld hielf wenig genissen, man beis dann zuvorhin in obgeseczten sauern apfel, will man aber dorten reiciren und alhier recipiren, so wird es an geld und guet kraut und lot wicz und verstand nicht manglen, schliesslichen bitte ich umb Gottes willen mit diesem schreiben wie mit einer edlen perlen umbzugehen und dahero niemand anders zue communiciren als unsern lieben herrn von Ruppau etc. herrn von Schwamberg etc. meinen vettern da er zuer stell herrn Martin und Benjamin Fruewein, sowol unseren herrn Sixten, denen ich allerseits meine ganzwillige dienst zue entbieten tue. Hiermit Gott bevohlen. Datum Dresden in weinkeller zue negst beim Venusberg den 26. Juni anno 1619.

[Na rubu:]

Copia des schreibens an herrn Peter Müllnern nach Prag den 26. Junii anno d. 1619.

X B No. 1. No. 3.

V saském hl. státním archivu v Drážďanech Ms. Loc. 9269. „Acta Graf Schlicken . . .“ fol. 126—127.

24. KRÁL. MÍSTODRŽÍCÍ HR. J. O. ŠLIKOVI:

Má vyjednávati s městskou radou v Chebu, aby dodala několik set kusů jízdecké výzbroje a vyslala několik zákopníků do českého tábora.

Praha 1620 červen 1.

Unsern Freundlich willig dinst zuvorn. Wolgeborener Herr Graff, besonders Lieber Herr Ohem, Schwager und Bruder.

Demnach wir zu nothwendiger ausstaffirung theils Reiterei in unserm bohemischen Lager an rüstungen mangel haben, Und umb lieferung etlich 100 stück, auch übersendung etlicher Plattner und Teichgräber an den Raht zu Eger geschriben, dabei aber der sachen furtreglich zu sein erachtet, des Herrn intervention hierin zu gebrauchen; Ersuchen derhalben hiemit den Herrn freund und dienstlich, Er wolle zu beförderung des gemeinen defensionwercks ad partem bei gedachtem Rhat handlung pflegen, das sie sich auf Unser begeren wilferig mit lieferung der Rüstungen, sowohl auch mit leidlicher bezahlung derselben erweisen. Wie der Herr disfals bei Ihnen gar wol zu thun vermag, Und wir verbleiben Ihme zu freundlichen diensten in der Zeit willig und gefließen.

Datum Prag den 1. Junii Ao. 1620.

Koncept v místodržitelském archivu v Praze (Militare II. 1619—20), opis v zemském archivu.

25. KRÁL FRIDRICH J. O. HR. ŠLIKOVI:

Ve příčině propuštění zatčeného Krištofa Trautmanna.

Na hradě Pražském 1620 červenec 1.

Friderich von Gottes Gnaden König zue Behemb. Wohlgeborner lieber Getreuer; was wir nägsthin untern dato den fünfzehenden Aprilis

in strittigen Differentien zwischen dem gefangenen Christof Trautmann und Casparn von Fürstenau dem gestrengen unsern lieben Getreuen Adolfen von Gertsdorf auf Gudeborn, Ruland und Kotwitz, unsern Rath und Haubtmann des Marggrafthumbs Ober Lausnitz in Gnaden anbefohlen, das hast du bei deiner untergebenen Ober Ambts Registratur zue befinden und aus beiliegender Abschrift zu vernehmen. Wiewohl wir uns nun gnädigst versehen, es wurde uns zue gehorsambsten Ehren, der von Fürstenau auf Ermeltes, unsers Landshauptmanns eifriges Zusprechen gegen dem armen Supplicanten zu christlicher mit Leid- und Los-Lassung sich haben bewegen lassen, weil es aber, wie sein Trautmanns ganz wehmütig an uns wiederholtes Supplicieren ausweiset, auf dato nicht beschehen, also befehlen wir dir nochmals hiemit gnädigst, du wollest zwischen den Parten beiderseits fördersambst summarischen Verhör anstellen und da sich die Sachen geklagter massen verhielten, den von Fürstenau mit zu Gemüth ührung allerhand darzue dienenden Motiven und geziemenden Ambtseifer ermahnen, dass er den armen Supplicanten nit allein der Haft dero einst erlasse, sondern auch sonst also zufrieden stelle und klaglos halte, damit Wir bei andern Unserer überhäuften hohen Ambtsgeschäften destwegen zue Unnoth ferner nit dörfen behelliget werden. Daran beschieht unser gnädigster Will und Meinung. Geben auf unsern königlichen Schloss Prag den ersten Juli Anno sechszehen hundert und zwanzig unsers böhemischen Reichs im ersten.

Friderich.

Ad mandatum Sacrae Regiae Maiestatis proprium
Wenceslaus Smil a Raupow S. R. Bohemiae Cancellarius.
Buntzel.

[Na rubu:]

Dem wohlgebornen unserm lieben Getreuen Joachim Andre Schlick Grafen zu Passaun und Weiskirchen auf Swigan, unserm Rath, Cammerer, Obristen Landt-Richter im Königreich Böheimb und Landvogt des Marggrafthumbs Oberlausitz.

Man. 20 Budišín, Gersdorf-Weychasche Bibliothek 121. (Opis v zemském archivu v Praze.)

26. SASKÁ KANCELÁŘ J. O. HR. ŠLIKOVI:

Sděluje kurfirstovo mínění o jeho listu a výhrůžce, že recepis kanceláře saské na pranýři v Budišíně dá přibíti, protože na něm vynechána byla jeho titulatura.

Drážďany 1620, červenec 16. (dle st. kal.).

Dem durchlauchtigsten (ganzer Titel) unsrem G. H. ist unterthenigst vorgetragen worden, was Joachim Andres Schlick, Graff zu Pasaun, vor ein Schreiben an Seiner Churf. Gn. wolverordneten Herrn Canczler, Bernharden von Pölnitz, eines Ihme, Schlicken aus Seiner Churf. Gn. Canczley ertheilten Scheins halber abgehen lassen.

Wann dann Sr. Churf. Gn. solch Schreiben hiczig, iniurios, bedraulich, und dergestalt befinden, dass gedachter Schlick solche unnd dergleichen Schein und Recepisse so ihme künftig zukommen möchten, an Pranger zu schlagen entschlossen, So vermerken Seine Churf. Gn. solch des Schlicken unbesonnenheit, unnöthiger taxirung Seiner Churf. Gn. wolbestelter Canczley, und angehengte bedrauung nicht allein ungnedigst, sondern empfinden, auch höchlich die unerhörte des Schlicken vermessenheit, Indem er die Ihme zukommenden Recepisse, darinnen Seiner Churf. Gn. hochgeehrter Titul zu befinden, an Pranger zu schlagen Ihme vorgenommen, und dasselbe ungescheucht von sich schreiben darf, wollen demnach solche hochehren verleczliche Injurien zu gelegener Zeit dergestaldt zu ahnden unnd zu eifern wissen, dass gedachter Schlick dasselbe fühlen, andero aber solcher hochehrenverleczlicher wortte enthalten, an Ime Schlicken ein Exempel nehmen, und eine bessere temperatur der Feder gebrauchen sollen. Das haben höchstgedachte Seine Churf. Gn. Ime Schlicken also anzumelden ernstlich bevohlen. Darnach sich Schlick zu achten. Signatur Dressden am 16. Julii Ao. 1620.

Geheime Canczlei.

Koncept v hl. sask. státním archivu v Drážďanech. Loc. 9269, fol. 4.

27. J. O. hr. ŠLIK BERNARDOVI Z PÖLCNICZ:

Píše mu jako saskému kancléři o urážce, jež se mu stala vynecháním veškeré titulatury na připojené stvrzence poslané mu ze saské kurfirstské kanceláře.

Budišín 1620 července 19. (Dle str. kal.)

„Edler, gestrenger und Ehrnvester, besonders alter bekannter, und (verhoffentlich noch) vertrauter lieber Herr unnd Freund, demselben sind meine ganz freundliche guetherczige willige Dienst neben trewer wünschung aller Seelen und Leibes Wohlfart, jeder Zeitt zuvor. Aus was Ursachen an den Churfürsten von Sachsen meinen gnedigsten Herrn, Ich ambtshalber vor ein schreiben abgehen lassen, und was darinnen underthenigst gesucht worden, Solches ist dem Herrn Canzler ohn fernerer meinne erinnerung wisstichen, darauf aber meinem Ambtspotthen anstadt einer gebührenden Churfürstlichen Andtwortt, ein solch Recepisse mitgetheilt worden, dadurch meine Gräffliche und ob Gott will bishero wohlverhaltene Persohn (wie auss beiliegender glaubwürdiger Abschrifft mit mehrern Zuvernehmen) ufs heftigste despectirt unnd verkleinert, in dem man nicht allein meinen angebornen Gräfflichen Tittul von den Wolgebornen, sondern auch Herrn Joachim Andreas zu meinem höchsten gimpf unnd Spott aussengelassen, gleichsamb wann ich ein Schultheiss nicht weit von Dresden, über welchen der Ambtsschösser zugebieten sein müsse. Ob nun aber wohl Ich in meinen Herzen genzlichen versichert, dass höchstgedachte Ihrer Churf. Gn. mein gnedigster Hochgebietender Churfürst und Herr, niemalss in die gedanckhen gerathen, vielweniger gnedigst anbefohlen, mich durch ein

solches Bernheitterisches und Plackschmeisserisches Recepisse in meinem Stande zu degradiren, und unter die Dressnischen Ambtsbauern, so solche und dergteichen Recepisse zu bekommen pflegen, zu setzen, So will mir doch zu rettung meiner Ehren (so nach der Seelen Seeligkeit uf dieser Weltt eines jedern Höchstes und grösstes Cleinott sein soll) obliegen, diss Schreiben an den Herrn Cantzler ergehen zu lassen, mitt freundlicher Bitt, mich unbeschwerde zu berichten, wie es mit diesem Recepisse allen Umbstenden nach, Beschaffen und Bewande sei, darnach Ich mich zu richten, auch ufm nottfall gegen Ihre Churf. Gn. zu beschweren hette. Sonsten wollen die Authores dieses Recepisse oder ein jeder absonderlicher Placktschmeisser und Expeditor bei der Churfürstlichen Canzlei dessen genzlichen versichert sein, do Ich seiner an ortt und stell, allda Ich zu commandiren könnte fähig werden, wollte Ich Im die Feder also temperiren, dass er die Zeitt seines Lebens an ein Graff Schlickhen gedenkhen sollt, da auch mehr dergleichen Christen, in Gegenwartt oder abwesenheit meiner ins Ambtt, anhero gelangen sollten, Alss will ich hiermit solemniter protestirt haben, das Ich solches zuvorhin an meinen gnedigsten Churfürsten Und unterthenigst will gelangen, nachmalss aber (da mir nicht genugsambe Satisfaction beschehen sollte) offendtlichen am Pranger allhier will anschlagen lassen, Ich bin aber dessen versichert, das der Herr Canczler solches gegen mir begangene Delictum wohl wird zu corrigiren und fernerer weittlauffigkeit, so darauss entstehen möchte, zu verhüeten wissen. Dagegen bin Ich denselben in seinem Hochansehnlichen Adelstande (ohn einigen respect und ansehen der jeczigen Differentzen und motuum in Ländern) zu ehren, lieben und Ihme zu dienen schuldig und willig. Neben empfehlung und allerseits Göttlicher Allmacht. Datum aufm königlichen Schloss Budissin den 19. Julii Ao. 1620.

Des Herrn Cantzlers aufrichtiger dienstwilliger Freundt allzeitt

Joachim Andreas Schlickh,
Graff zu Pasaun u. Weissenkirchen,
königl. Mayt. in Böheimb Rath, Cammerer u. Obrister Landrichter
des Königreiches Böhaimb, auch Landvogt des Margraffthumbs
Oberlausitz.

[Na rubu:]

Dem Edlen Gestrengen u. Ehrnvesten Bernharde von Pölnicz, uf Bernssdorf, heiligen Creucz, Neben etc., Churfürstlichen Sächsischen Geheimen Rath u. Canzler, meinem insonders vertrautten gar lieben Herrn u. Freunde. (Abwesende des Herrn Canzlers dem Herrn Vice Canzler, oder wem sonsten die Churf. Canczlei anbefohlen zu eröffnen.)

Orig. v sas. hl. státním archivu. Loc. 9269. fol. 1.

Přiložená stvrzenka k č. 27.

Recognitio, so des Graff Schlicken Boten gegeben worden. (Das Original Concept ist beim Meissnischen Creiss und dessen Copial zu befinden.)

An den durchleuchtigsten Hochgebornen Fürsten u. Herrn, Herrn Johann Georgen (ganze Titul.) hatt von Joachim Andreas Schlicken, Graffen zu Passaun u. Herrn zu Weisskirchen, Zeiger dieses einschreiben anhero zue recht überantworttet, derowegen Ime diess bekenntnuss zugestellet worden. Signatum Dressden, den 8. Juli Ao. 1620.

Fürstl. S. Canzley.

Ověřený opis v sas. státním archivu v Drážďanech, Loc. 9269, fol. 4.

28. PURKMISTR A RADA MĚSTA ZHOŘELCE:

Blahopřeje k úřadu landvogta markrabství Hornolužického a oznamuje provinění Jiřího z Gersdorfu na Herbeysdorfu.

Zhořelec 1620 července 20.

Hoch- und wohlgeboren Herr Graf, der kgl. Mt. zu Bohaimb vornehme Rath, cammerer und obrister landrichter des Konigreichs Böhaim, auch vollmächtiger landvoigt des marggrafthumbs Oberlausitz, genediger und gebettende hir.

E. Gn. sind unsere inbess gehorsame bevliessenste dienst jederzeit bevor, und wünschen derselben zu dero königlichen landvoigtei beschehener installung und künftigen inbess (!) regierung des allerhöchsten segen, langes leben und alle prosperitet; und sind von dem auf E. Gn. bevelch abgefertigten herrn hoffrichter berichtet, wasgestalt von E. Gn. ihme aufgetragen worden, den Georg von Gersdorf auf Herbeysdorf, deswegen wier am nehesten Donnerstage ins königliche oberambt bericht getahn, was er vor mutwillen und frevel tahten bei gemeiner stadt und in der Ringmauer verübet, einen tumult und allgemeinen aufstand, daruber leicht todtschläge erfolgen könnten, excitiert, ins königliche oberambt abhollen sollten.

Ob wier nun uns wohl verstehen, es würde solche anordnung, wie sonsten brauchlich gewesen, alsobald andern oder dritten tages erfolget scin, weil aber wegen E. Gn. beschehener installung et propter alia incidentia publica impedimenta, solches nicht beschehen konnte, und hiesige gemein dergestalt aufbrechen und schwierig gewesen, dass wier in fürchten stehen müssen, es möchte grösser unheil hierauf erfolgen, wan er in dem bestandnuss unte(rlass) und bei gemeiner stadt weiter gehalten werden solllte: er auch nebest (seinem) angesessenen Bruder instendig angehalten, ihn auf caution und ehr wieder gestellen zu dimittiren, und wie über dieses hiebei considiret, des in der obergerichts concession in unsere als der obrigkeit disention gestellet wird, wie wir uns nach beschaffenheit der thättlichkeit und vorfälle mit den verbrechern verfassen wollen, sie dingstellig zu machen, und zu des königlichen Oberambt nnd bevoraus des vollmächtigten H. landvogtes straff zu bringen. Als haben wir ihn in erwegung, dass er auch in der Herren bohemschen stände Kriegsbestallung dergestalt losgegeben, dass er bei seiner adelichen Ehr angloben müssen, sich jeder Zeit, wan er wird wegen solcher frevelthat

vor E. Gn. und das königliche Oberambt erfindet werden, gehorsamblich sistirn und gestellen wird, wollen E. Gn. wier hiermit allerst gehorsamblich nicht vorhalten. Indem wir zu aller gehorsambst bevliessensten Diensten bereitwilligst sind Sie hiermit göttlicher protection empfehlende. Geben Görlicz den 20. Julii Ao. 1620.

E. Gn. aller gehorsambste dienstbefliessenste

Bürgermeister u. Rath.

[Na rubu:]

An H. Landvoigt in causa Georg von Gersdorf vorübeter frevelthat halber.

Kopie ve Zhořelci z rkp.: Missiven 1618-24 sign. L. I. 298 b. (Aktenstücke aus der Rathskanzlei zu Görlitz) fol. 137.

29. J. O. HR. ŠLIK KAŠPAROVI ZE SCHÖNBERGA:

Omlouvá své jednání v záležitosti recepisu (viz č. 27.) a že nechtěl se nijak dotknouti kurfirsta; vysvětluje, proč si stěžoval na jednání sas. kanceláře.

Svijany 1620 srpen 10.

Meine freundliche ganz willige Dienst, neben wünschung aller Seelen und Leibes Wohlfartt jederzeit bevorn, Edler Gestrenger und Ehrnvester, inbesonders gar lieber Herr und Freundt.

In was für einen Labyrinth, Ich leider, wieder alles mein verhoffen, mit der Churfürstlichen Sächsischen Canczlei zu Dresden gerrathen, Ist dem Herrn Präsidenten mehr als zuviel bewusst. Nun bezeuge Ich aber hiermit vor Gott im Himmel, dass Ich meines Wissens und behaltens, bis auf diese Stunde wider dem jeczigen Regierenden Churfürsten von Sachsen, meinem gnedigsten Churfürsten und Herrn, auf keinen bösen gedankhen niemals gehabt, viel geschweigen Ichtwas wieder Ihrer Churfürstlichen Gnaden hochansehnlich churfürstlichen Person Dignitet, Hoheit und Reputation im Werckh vorzunehmen gesonnen gewesen, wird mich auch der Allmächtige nochmals bis an mein Seliges Ende darvor gnediglichen behütten. Dass ich aber an den Churf.-Sächsischen Cantzlern ein Schreiben in Vertrauen abgehen, und mich darinnen über die Iniurien, so mir unter dem Namen gedachter Canczlei in einem offenen Recepisse angethan, höchlichen beschwerde, darzue bin Ich volgendermassen verursacht worden. Dann nachdem Ich kaum drei Tage zur Landvogtei in Oberlausitz installiert gewesen: Habe an höchstgedachte Churf. gnaden Ich alsbald Ambtshalber ein Schreiben thun, und darinnen umb anhalttung und verarrestirung ettlicher Adelspersonen, So an ermordung des bewusten von Adels schuldig sein sollen, underthenigst anlangen müssen. Darauf dem Ambtsbothen ein offenes Recepisse one Canczlei-Siegel (So in originali zu Bauczen in der Canczlei vorhanden, und dessen eine glaubwürdige Abschrift hiermit überschickt wirdt) mitgetheilet u. dabei vermeldt worden, man solle es dem übermächtigen Landtvogt zuestellen, dies Recepisse ist zue Bischoffwerda

im Wiertshause, sowol zue Bautzen uf der gassen offendtlich verlesen worden, ehe es mir zuekommen, daraus die Leutte, Sonderlichen meine guette Gönner und Freunde, allerlei gedankhen geschöpfft, auch etliche mich darunter befragt, ob ich das Recepisse von Dresden bekommen, da ich doch (weiss mein Gott) zuvorhin nichts davon gehört, viel geschweigen gesehen hatte.

Als mirs nun eingehendiget worden, und Ich daraus die Verkleinerung meiner gräfflichen Person handtgrifflichen vermerket, hat michs nicht allein höchlichen geschmerzt, Sondern bin auch (nicht unbillich) in die gedanckhen gerathen, dass es mir von einem Canzleidiener, bothenmeister oder Expeditore zue Schimpff und Spott geschehen sei. Dahero habe Ich nachmals an den Herrn Canzlern geschrieben, aber meine Klag einig und allein auf den Authoren des Recepisse gerichtet unnd mich an Ime schimpfflich cum limitata et solemni protestatione, da es künfftigen nicht eingestellet würde, zuveihnen angeben. Ob nun aber wol Ich auszuführen getrauve, dass Ich nemblich dardurch Ihre Churfürstl. Gnaden, weder ex malo proposito noch ipso facto an deroselben Hoheit laediren und verkleinern wollen, sonderlichen wann dargethan werden kan, dass kein Exempel in allen Canzleien des Römischen Reichs zu befinden, darinnen man dergleichen Recepisse gegen ansehnlichen Standes und auslendischen Vornehmen von ambtenpersonen zu gebrauchen, befugt sei. So will ich doch, respectu meines gnedigsten Churfürsten und Herrn, omnem culpam uf mich simpliciter einig und allein transferirt und gerne concedirt und zuegelassen haben, dass die Canzlei (doch in Namen Ihrer Churfürstl. Gnaden) mich ganz und gar vollent aus meinem Graffen Stande eximiren, und unter den gemeinen Bauersmann referiren und stellen könne. Und wie Ich auch kein bedencken trage, da es Ihrer Churf. Gnaden beliebet und mir die grosse Gnade thun wolten, bey Ihrer Churf. Gn. mich persöhnlichen einzustellen, zu derselben Füssen mich wircklich zu legen und umb Gnade meines Verbrechens halber gegen Ihrer Churf. Gnaden gehorsamblich zue bitten, als wiel Ich solches ieczunder Abwesenth, kraff dieses gegen Ihrer Churf. Gnaden demüthigst gethan, und den Herrn Präesidenten zum höchsten freundlichen Gebethen haben, mir die Christliche Liebe diesfals dermassen zu erweisen, damit Ich durch seinen Vorschueb bei Ihrer Churf.Gnaden möge angenommen wiederumb ausgesehnet und zue Gnaden werden. In reiffer erwegung, dass der gerechte Gott einen Jeden nicht nach seinem Verbrechen, sondern nach den Vorsatz seines Verbrechens selbsten urtheilen und richten thuet, auch Ihrer Churf. Gnaden viel rühmlicher sein wirdt: einen geringeren als Sie sindt, So aus Menschlichen Schwachheit gefallen, und dardurch nichts anderst, dann seine Ehre retten (!) wollen, wieder aufhelfen, und zue gnaden nehmen, dann denselben de facto undterdrücken, oder doch ufs wenigste zue allerhandt Ungelegenheit, Schimpff und Spott (So mir beschehener bedrauung nach begegnen könnte) bringen lassen. Solches verschulde Ich

umb den Herrn Präsidenten bei jeder vorfallenden Occasion und Gelegenheit hinwiderumb. Neben empfehlung und allerseits göttlicher Allmacht.

Datum Swijan, den 10. Augusti Ao. 1620.

Des Herrn Präsidenten
dienstwilliger Freundt allzeitt
Joachim Andreas Schlick
[Na rubu:] Graff m. p.

Dem Edlen, Gestrengen Ehrnvesten Herren Caspar von Schönberg auff Pulsnitz, Churfürstl. Sächs. geheimben Rath undt Praesident der Apellation, meinem insonders vielgeliebten Herrn undt grossen Freunde."

Orig. v hl. sas. státním archivu v Drážďanech, Loc. 9269. fol. 5.

30. KRÁL FRIDRICH J. O. HR. ŠLIKOVI:

Ukládá, aby se zmocnil císařských vyslanců, kteří se tajně chystají projeti Horní Lužicí do Polska.

Praha 1620 srpen 26.

Friderich von Gottes Gnaden König zu Böhemb.

Wohlgeborner, lieber Getreuer! Wir sindt im geheim für gewis avisiret worden, dass von Wien aus etliche Kaiserliche Gesandten ausziehen sollen, derer einer oder ander durch Oberlausnitz vermuthlich in Pohlen und anderwohin durchreisen würde. Derowegen so befehlen wir dir gnädigst, du wollest in geheimb an denen Orten, da sie etwa Oberlausnitz betreten müsten, fleissige Aufacht geben lassen, ob man sie alle oder einen aus Ihnen erkennen und habhaft werden möchte, selben in sichern Arrest nehmen und uns ansobaldt anhero berichten, dann wir gnädigst gesonnen, auf solche Weise dem umb uns und die confoederirten Lande wohlverdienten Rittersmann Friderichen von Tiefenbach Obersten, welchen der Erzherzog Leopold in Schweiz, da er seiner Gesundheit gepflogen, gefangen nehmen und nacher Österreich fortführen lassen, zu Erledigung zu verhelfen, umb des Willen du desto genauer auf Ihren Durchzug oder aber Zurückreise Achtung wolltest haben lassen. An dem beschiht unser gnädigster Will und Meinung.

Geben auf unserm königlichen Schlos Prag den sechsundzwanzigsten Monatstag Augusti Anno sechzehen hundert und zwanzig unsers böhemischen Reichs im ersten.

Friderich.

Ad mandatum sacrae regiae Majestatis proprium.

[Na rubu:]

Dem wohlgebornen unserm lieben getreuen Joachim Andreas Schlick Grafen zu Passaun und Weiskirchen auf Swigan, unserm Rath, Cammerer, Obristen Landrichter in Königreich Behem und Landvogten des Marggrafthumbs Ober-Lausnitz.

Man. 20. Budišín (Gersdorf-Weychasche Bibliothek) 129. — Opis v zemském archivu v Praze.

31. KRÁL FRIDRICH J. O. HR. ŠLIKOVI:

Zasílá svůj mandát pro držitele lén, aby se v těžkých časech osvědčili jako věrní vasalové.

Praha 1620 srpen 28.

Friderich von Gottes Gnaden König Behemb. Wohlgeborner lieber Getreuer! Aus was hochwichtigen Ursachen wir gnädigst bewogen worden, unsere königliche Mandata wegen aller und jeder hohen und Niedern Standes Lehenleute, welche von uns und der Cron Böhemb anseheliche Lehenstücke haben, damit sie sich bei izigem bedrängten Zustand dieses Königreichs, als treuen Vasalen gebürt, erzeigen und ihre Lehen dadurch verdienen möchten, zu publicieren, das wirst du aus Verlesung desselben mit mehrern vernehmen.

Übersenden demnach auch dir hiemit sechs unterschriebene und besiegelte Exemplaria mit gnädigstem Befehl dieselben an gehörigen Orten zu publicieren, die beigefügten schlechten Abdruck aber benebenst, pro discretione zu verteilen, in allwege aber fleissige Aufacht zu haben und darob zue sein, dass solchen unsern Mandatis bei Vermeidung der darinnen ausgemessenen Straf gehorsamblich nachgelebet werde. Hieran beschiet unser gnädigster Will und Meinung. Gebcn auf unserm königlichen Schloss Prag den acht und zwanzigsten Monatstag Augusti Anno Ein Tausent, Sechs Hundert und zwanzig, unsers böhemischen Reichs im ersten.

Friderich.

Ad mandatum Sacrae Regiae Maiestatis proprium
Wenceslaus Guil a Raupow, S. R. Bohemiae Cancellarius.
Ludovicus Camerarius, Vicecancellarius.
Buntzel.

[Na rubu:]

Dem Wohlgebornen unserm lieben Getreuen, Joachim Andreas Schlicken, Grafen zue Passaun und Weiskirchen, auf Swigan, unserm Rath, Cammerer, Obristen Landrichter im Königreich Böhem, und Landvogten des Marggrafthumbs Oberlausnitz.

Man. 20. Budišín, Gersdorf-Weychasche Bibliothek 131, opis v zemském archivu v Praze.

32. J. O. HR. ŠLIK STAVŮM HORNOLUŽICKÝM:

O skládání daní na válečné potřeby zemským sněmem povolených.

Zhořelec 1620 prosinec 22.

„Ich Joachim Andres Schlick, Graf zu Passaun undt Weisskirchen, Herr auf Swijan, der zue Böhemb Königl. Majt.-Rath, Cämmerer, Obrister Landtrichter im Königreiche Böheimb und landvogt im Margraffthumb Oberlausitz, Entbiete Euch den Wohlgebornen, Ehrwürdigen, Edlen, gestrengen, Ehrenvesten Herrn, Praelaten, denen von der Ritter- u. Landtschaft Herren bemelten Margraffthumbs, sowol denen Ehrbaren

undt treuen Bürgermeistern undt Rathsmännern aller Stätte daselbst meine freundliche Dienste, günstigen undt geneigten willen in Allem Gutten zuvor. Wir geben Euch allen Herren hiermit zu erkennen, wesmassen Wir den verordneten Steuern-Einnehmbern zu erkennen gegeben, wie das bei jüngst gehaltenem Landtage von den gesambten Landständen dieses Margraffthumbs Oberlausitz einhellig dahin beschlossen, dass für die Bezahlung der geworbenen Soldner undt Knecht, sowol von anderer dem lande obliegenden schweren Ausgaben, die Steuern des Termines Weihnachten beides von Mundgut undt Unterthanen einzubringen beliebt undt bewilliget worden. Nun wird darauf gebührlich ersuchet, durch gewöhnliche Oberambts-Patente allen Herrn undt Euch solches zu insinuiren. Wann denn die(?) Landesclassen S(?) an ihre selbsten ganz billig, also ist an die Herrn undt Euch mein Oberambts befelch für die Person aber bittlichst Ersuchen, Ihr wollet zur beförderung des allgemeinen Landeswolstandes auf den Siebenten undt Achten Tage Monats Januarii des herbeinahenden 1621 Jahres die Steuern des Termines Weihnachten von Mundgut undt Unterthanen den Verordneten Steuer-Einnehmbern an gutter grober Münz allhir in Görlitz gegen gewöhnliche Quittung mitantworten, als treue Patrioten Euch erweisen, undt zue andern Zwangsmitteln nicht Ursach geben. Wollte Euch nicht incommodiren, undt bin zu freundlichen Willfahren wohl geneigt. Signatum Görlitz, den 22. Decembris An. 1620.

(L. S.) Joachim Andres Schlick m. p.

Originál pečetí opatřený v hraběcím archivu v Kopidlně.

33. J. O. HR. ŠLIK KURFIRSTOVI JANU JIŘÍMU:

Prosí, aby bylo mu odpuštěno od kurfirsta přenáhlení jeho (viz záležitost recepisu č. 27 a 29) v uvážení zachovalého hraběcího stavu a cti, jakož i věrných služeb jemu a kurf. domu prokázaných.

Zhořelec 1621 leden 30.

„Durchlauchtigster, Hochgeborner Churfürst, Eur Churf. Gn. sindt meine underthenigste gehorsambste und höchst vermögenste treueste Dienst, neben wünschung aller Seelen undt Leibes wolfart jederzeit bevorn, Genedigster Herr, In was unverhoffendtliche undt aus und von mir selbsten unauflössliche höchste ungnadt bei Eur Churf. Gn. Ich gerathen, Ist meines erachtens nunmehr Landt: undt Reichskündig, also das Ich mich dardurch bieshero gnugsamben abkümmern müssen, auch ob Gott wiel desto eher Verkürzung meines mühe: undt armseelig Lebens mit freuden gewertig bin.

Wie nun aber respectu E. Churf. Gn. Ich mein hohes Verbrechen, nicht disputirlich machen, vielweniger entschuldigen wiel, undt soll, als bitte auch E. Churf. Gn. Ich hiermit umb des Barmherzigen Gottes Barmherzigkeit willen gehorsambst, Sie geruhen gnedigst (In erwegung meines wolhergebrachten gräfflichen Ehrenstandes, daraus Ich de Jure noch niemals gesetzt worden, auch der vor Jahren E. Churf. Gn. undt

Jren Churfürstlichen Haus sondern ruhms zuemelden treu geleisten auffrichtigen Dienst) die gegen mir rechtmessig gefaste Ungnadt fallen zu lassen, mich wiederumb in deroselben Churfürstliche alte undt bekandte Gnade auff: — undt anzuenehmen, undt also mein gnedigster Churfürst undt Herr bestendiglichen zu sein undt zu verbleiben. Solches wirdt der gerechte Gott (der grossen Herren undt Potentaten, sowohl als armer Leutt, Knecht undt Undterthanen, Mangel undt Gebrechen mit dem Mantel seiner Barmherzigkeit aus Gnaden zue decken muess, soll anderst Jemands vor seiner hohen Majestät gerecht erfunden werden) ein reicher belohner sein, undt umb E. Churf. Gn. bin Ich solche underthenigst gebetener undt ob Gott wil erlangte Churf. Aussöhnung undt beharrliche Gnade nach eussersten vermögen Zeit meines lebens gehorsambst zu verdienen erbötig. Neben empfehlung Eur. Churf. Gn. undt deroselben gantzen Hauses in Gottes Allmechtigen Schutz undt Schirm treulichen. Datum Görlitz den 30. Januarii Anno 1621.

Hl. saský státní archiv v Drážďanech Loc. 9269 fol. 41.

34. BARTOLOMĚJ BRUNNER J. O. HR. ŠLIKOVI:

Sděluje, že by rád byl viděl, aby některé věty v jeho listu byly vynechány (v prosbě ke knížeti z Lichtenštejna za milost). Dále sděluje, že jeden statek z jeho skonfiskovaného panství choti jeho Voršile Žofii jest k užívání povolen, v ostatním dává hraběti naději na milost, podotýkaje, že by dobře bylo míti kurfirsta saského přímluvčím.

Praha 1621 únor 15.

„Hochgeborner Graff, Euer Gn. seind meine gehorsame willige Dienste jeder Zeit bereit zuvor, Gnediger Herr, Euer Gn. bericht ich hierbei, dass Ich Ihrer Fürstl. Gn. das bei beigeschlossene Schreiben selbst überantwortt, undt darauf ablesen müssen, was sie nun für antwortt geben, das haben E. Gn., hierbei in originali zuvornehmen. Hette meines theils wünschen mögen, dass etliche Clausel, nemlichen, ob Herr oder Knecht an dem Unwesen schuldig, Item, dass noch alles de facto herginge, undt ihr viel wieder die leges fundamentales gehandelt, waren übergangen undt ausgelassen worden. Doch ein als den andern weg haben Ire Fürstl. Gn. [. . . . ?] der Abschrifft, den Hoff dero Frau Gemahlin verwilliget.

Und wofern Eure Gn. nun ihrem erbiethen gemess Schlesing zur Kay.-May. unterthenigsten submission verursachen können, werden sie verhoffentlich ihrer Zusag hernacher gegen Ire kön. May. nicht vergessen, undt Ich will wegen unvergesslicher empfangener Wolthaten, auch sonst alle Zeit ein getreuer Referent sein, Ist mir allein herzlich leid, dass E. G. sich so weit inn die Beheimische Unwesen eingeflochten haben, halte darfür, sie werden nun gewahr worden sein, warumb Ich mir hab es ersparen wollen, und alle Zeit den eventum dubium gehalten. Patientia, es ist uf einer seiten vorsehen, E. Gn. helf-

fen es nun auf Ire Kay.-May. seiten remediren, So werden vielleicht Ire Kay.-May. deroselben die Thür zue Gnaden nicht verschliessen, warzu gutt were, dass man Sächsische Churf. Gn. zum gnedigsten Patron haben köndte. Im Übrigen trag Ich ob Eure G. und den Ihrigen herzliches erbermnüs, wolte es derselben je gerne besser vergönnen, aber sie schicken sich nur selber recht in die sachen, So wirdt etwa alles besser werden, als sie selbst vermeinen.

Den 29. Januarii ist beiliegenden innhalts zu Wien, die auch heut alhir publicirte Acht öffendtlich verlesen und publicirt worden, wie es wegen der execution gleichsamb in Spigel sehend wirdt hergehen, wirdt die Zeit etwa baldt eröffnen.

Inn Ungarn stehet es gut auf Ihrer k. Mayt. seiten, verhoff sie werden den Herrn Mährern nachfolgen, als dass die lieben Herren Schlesier nicht die letzten sein, sondern sich gleichfalls submittiren werden, warzu Inen Gott die augen eröffnen, und dadurch ihren eussersten ruin vorsein wolle.

Den Jungen Zucker hab ich zu Irer Fürstl. G. von Liechtenstein für einen Edelknaben unterbracht, hoff daran recht auch gethan zu haben, und die Zeit zu erleben, dass E. Gn. in sanitatem Clementissimi Caesaris Ich ein glässlein mit külem wein werde zutrincken können. Inndessen Gott mit uns allen, von mir undt meinen Kindern dienstgebürlich hinwiederumb gegrüst, geben Prag den 15. Februarii Ao 1621.

E. Gn. gehorsamb williger
B. Brunner m. p.

[Na rubu:]
An Graff Joachim Andre Schlicken.

Originál v hl. saském státním archivu v Drážďanech, Loc. 9269, fol. 56.

35. J. O. HR. ŠLIK BARTOLOMĚJI BRUNNEROVI:

Sděluje, že nesdílí názor jeho v příčině vynechání některých bodů v listu poslaném knížeti z Lichtenštejna. Oznamuje, že v Lužici obdrží mnozí od kurfirsta milost, zvláště ti, jenž se v úřadech upotřebiti dali, v čemž i jeho osoba pojata jest.

„Vertrauliches Postscriptum an Herrn Bartholomeum Brunner.
(Ad 15. Febr. 1621.)

Zhořelec 1621 únor 15.

Den mir von Herrn Brunner treuherziger Wolmeinung nach beschehener Verweiss, etliche inn meinem ersten an Ihre F. G. von Liechtenstein gethanen Schreiben conditionirte Punkten betreffend, habe ich zu grossem freundlichen Danck auf undt angenommen, undt wie dieselben in foro soli, sonderlichen ieczigen bewanten sachen nach inn Böheimb, durchaus nicht gültig: Also bin ich gewiss, dass sie dermal eins in foro Soli vor dem gerechten Richter Jesu Christo werden inn acht genommen werden, auch inmittelst uf dieser Weltt die liebe Posteritet davon zu judiciren wissen.

Denn ia nicht genug ist zu sagen, dass diss oder jenes als undt dergestaldt geschehen sei, sondern es fragt sich auch, was vorher

gangen, so solches verursacht, So ist es auch wahr, dass er sich niemals inn das Böhmische Unwesen propter dubium belli eventum mit eingemischet, aber gleichwol, wann er mitten inn demselben sich ein Dienstel hette können zu wegen bringen, were es Ime damals lieb und angenehm gewesen, doraus er seine menschliche schwachheit, sowol als ich die meinige erkennen wolle, undt Gott dancken, dass er Ihn nicht wie mich, so schrecklichen fallen undt sincken lassen.

Der Churfürst von Sachsen ist eckel mit seinem Perton gegen denen Leuten, die niemals Ihm geschworen, noch unter seine Juristiction gehörig gewesen, aber gleichwol ist so viel nachrichtung alhier, dass secunta vice auch inn diesem Lande perdonirt werden sollen alle diejenige, so sich in Ämptern haben gebrauchen lassen, darunter auch meine person solenniter begriffen."

Hl. saský státní archiv v Drážďanech. Loc. 9269, f. 58.

36. J. O. HR. ŠLIK KNÍŽETI KARLOVI Z LICHTENŠTEJNA:

O přímluvu za milost u císaře Ferdinanda II.

Zhořelec 1621 březen 2.

„Durchlauchtiger Hochgeborener Fürst, Euer fürstl. Gnaden sind meine underwillige gehorsamste Dienst, neben Wünschung aller Seelen und Leibes Wohlfarth jederzeit bevorn, gnädiger Herr.

Eur Fürst. Gnaden Antwort-Schreiben sub dato Prag den 5. Februarii ist mir allhier in Görlitz den 20. eiusdem wol überantwortet worden, habe auch den Inhalt daraus mit mehrern lesende vernommen. Thue anfengklichen gegen E. Fürstl. Gn. mich underdienstlichen Bedanckhen dass Sie nicht allein in meinem jetzigen hochbetrübten undt bekümmerlichen Zuestande (darin mich der gerechte Gott meiner übermachten Sünden halber billigen kommen undt gedeyen lassen) so ein gnediges undt christliches Mitleiden haben, sondern sich auch zue möglicher Beförderung mein und der meinigen gnedig anerbieten, welche solche Gnade undt Barmherzigkeit obwol um E. Fürst. Gn. ich nunmehr in meinem jetzigen Exilio werde hirwiderumb verdienen, vielweniger aber vergleichen können, so sollen sich doch dessen die meinigen stetiges befleissigen, im übrigen aber wirdt der allmächtige gutthätige Gott selbsten hirzeitlich undt dort ewig ein reicher Belohner sein. Die lande Schlesien sowol das restierende Theil im Marggrafthum Oberlausitz hat sich nunmehr, Gott Lob undt Danckh, one ferneren Schwertstreich ihrer Kay. Mayt. in allem dermassen accomodirt undt ergeben, dass dieselbe derob ein gnedigstes undt vetterliches Wohlgefallen haben undt tragen werden, ungeacht das der Calvinische Geist hart darnieden gewietet undt getobet, aber endlichen per Majora zurück getrieben worden. Was auch vor meine wenige Person ich darbey sonderlichen in diesen Marggrafthum als da man das geworbene Volk zu Ross undt Fuess abdancken sollen, guetes gethan habe oder nicht, dessen werden E. Fürstl. Gn. (ob Gott wil) anders woher gründlichen

bericht werden, Mir gebührt darvon vielmehr zu schweigen als viel zu schreiben, damit ich nicht möchte in den Verdacht gezogen werden, als wollte ich dardurch mein Verbrechen gegen Gott undt der hohen Obrigkeit vermanteln, mich selbsten justificiren undt rechtsprechen, sondern ich erkenne undt bekenne einmal wie das andere vom Grunde meines Herzens frey offentlichen heraus, dass ich mich an Gott undt meiner liebsten Obrigkeit höchlichen vergreifen undt dem strengen Recht nach nichts rechtmessiges zu praetendiren habe, so mich wider gebührende Strafe schützen könnte undt sollte, dahero ich auch allerunterthenigst undt gehorsambst erbötig, wenn undt wohin Ihre Kay. May. als mein allergnedigster, angenommener, gekrönter, gesalbter undt natürlicher König mich allergnädigst werden erfordern lassen, dass ich one einig bedenken mich alsbald Persönlichen wiel einstellen, Ihren Kay. Mayt. zu Füssen fallen undt in warer Reu undt Leide meines Herzens meine grosse Excesi undt Attentaten erkennen undt bekennen, demütigst um Gnaden bitten undt doch darbey in omnem eventum gewertig sein, wass Ihre Mayt. ausser allbereit meiner confiscirten Güter mir noch ferneres vor eine Leibesstraf durch deroselben zwar gerechten, aber doch barmherzigen kayserlichen Munde gnedigst auferlegen werden. Da ich dann dessen allbereit in meinem Herzen versichert, dass die damalige mir vor Augen schwebende Bitterkeit des Todes nimmermehr zur Verzweiflung an meinem Gott bringen, auch keine einzige Ungedult, noch Widerwillen wieder Ihre Mtt. bey mir erwecken wird, Sondern Ich werde (ob Gott wil) wie ein geduldiges Schlachtlämmlein zu meinem Tode eingehen, die angesetzte Strafe (one einige vorgehende von mir begerte Verhör undt Verantwortung) unwidersetzig ausstehen, sanft in Gott einschlafen undt endlich ewig selig werden. Da aber der allwaltende undt wunderbare Gott, von welchem Salomon sagt: Des Königs Herz ist in der Hand des Herrn wie Wasserbäche undt er neigts wohin er wiel, Auch Irer Kay. Mayt. treues Vaterherz zu mir neigen undt ermildern sollte, dass ich dadurch anstatt wolverdienter Strafe wiederum möchte bei Irer Mtt. ausgesehnet, zu Gnaden gebracht und angenommen werden, uf solchen Fall hätte ich freulichen Ursach seiner göttlichen Allmacht lob, Ehr, Preis undt Danke zu sagen, wollte auch vermittels göttlicher Verleihung Ihrer Mtt. undt derselben ganzen hochansehnlichen Hauses von Österreich Zeit meines Lebens treuer, aufrichtiger, standhafter, undt gehorsamer Unterthaner, Knecht undt Diener (wie Moyses im Hause des Herrn) sein und verbleiben, Sonderlichen aber mich dahin stetiges befleissigen, damit Irer Mtt. bestes gesuchet, dargegen aber alles dasjenige, so derselben undt Irer Posteritet zu Schaden undt Nachtheil gereichen könnte, vermieden werden möchte.

Darbey Ich mich dann erinnere der reden, so der alte Herr Obrist Burggraff Herr Adam von Sternbergkofftermahls, sonderlichen beym Trunck gethan: Na swetie prey, nicz lepšího není nežli diedičného

Pána míti. Welche Red ich ihme zwar (wie Herr Diviš Cziernin wohl weisslichen) zu jeder Zeit höchlichen vor übel gehabt, aber seidt ich derselben fleissig nachgedacht, befinde ich bei mir, dass sie christlich, natürlich undt billich sei, welches genugsamen bei dieser occasion undt gelegenheit von mir köndte deducirt werden, aber zu verhütung weittleuffigkeit wil ich diesen Punkt nur darmit schliessen, hatt man Pfalczgraf Friderichs bey Rhein Eltesten Herrn Sohn zu einem Successore alsbaldt erwehlen undt annehmen können, da doch der Herr Vater noch im Regiment kaum verarmet war, wie viel mehr ist es christlich, natürlich undt billich, dass man danckbar sey gegen einem von Gott ohne das hocherhobenen alten bekannten Haus, so bishero das Kayserthumb undt unterschiedene Königreich, Land undt Leute Christlich, löblich undt wol regieret, beschüczet und gehandthabt hat. [1])

Dies ist meine Confession undt Bekenntnus vor Gott undt E. Fr. Gn., dabey gedenke ich auch zu leben zu sterben, sprechende täglich mit dem sündhaftigen, aber doch bussfertigen geplagten undt vertriebenen König David: Ich habe gesündigt wider den Herrn, werde ich Gnade finden vor dem Herrn, so wird er mich wieder holen; spricht er aber also: Ich habe nicht Lust zu dir, siehe hier bin ich, er machs mit mir, wie es Ime wolgefellet, oder wie der Priester Eli antwortet dem jungen Samuel, als er ihm die göttliche Strafe ankündigte: Er ist der Herr, Er thue was Ime wolgefellet. Dies applicire ich uf meine Person stündlichen also: Ich habe mich an Gott undt meinem allergnedigsten Kayser, König undt Herren hässlichen vergriffen undt bin strafwürdig worden, wird nun meine einige mir von Gott vorgesetzte Obrigkeit (der Kayser) mich zu Gnaden auf- undt annehmen, so wird er mir Leib undt Gut aus Gnaden schenken, wird er aber sprechen: ich will dich vor meinen barmherzigen Augen undt Angesicht verstossen undt gebührende Strafe über dich ergehen lassen, wolan! er ist der Herr, er thue, was Ime wolgefellet.

In meinem jüngst undt ersten Schreiben an E. Fr. Gn. habe ich zu Ermilterung E. F. Gn. Gemüth gegen meinen Weib undt Kinder Iren täglichen Underhalt betreffend, Ich acht Ursachen, meiner Person halber angezogen, die E. Fr. Gn. auch vermöge Ires Antvort-Schreibens in Gnaden auf- undt angenommen, undt sich dargegen aller Gnade undt Beförderung gegen mir undt ihnen überflüssig erbothen, davor ich auch hiermit underdienstlich undt gehorsam dankbar. Es sind aber auch nachfolgende Ursachen noch darzu gehörig, so ich billichen jüngst nicht aussen lassen sollen. Erstlichen, dass ich die Kayserl. Kunstkammer nicht inventiren, ausspoliren, noch vornehme Sachen daraus um halbes Geld kaufen, noch verkaufen helfen, vielweniger selbsten

[1]) Odstavec tento má jen list uchovaný v hl. st. saském archivu v Drážďanech, Loc. 9269, fol. 50, ale odstavec ten jest tam pérem škrtnutý. Patrně jej Šlik z tohoto konceptu vypustil. Opis v archivu musejním a Jindřicho-Hradeckém odstavce tohoto nemá.

erkauft habe. 2. So bin ich auch niemals in der Anzahl der schedlichen Practikanten gewesen, so durch Ihre zifferschseiben Kayserthumb, Königreich, land undt Leute, soviel an Inen gewesen wäre, umkehren undt dieselbe in einen anderen statum bringen wollen. 3. So habe ich in Böheim hochansehnliche Zeugen, darunter Herr Rudolf Trczka und seine Gemahlin mitbegriffen, dass ich viel hundert tausend Thaler an Gütern oftermals mit Leibes undt Lebensgefahr denjenigen erhalten helfen, so de facto darum haben sollen gebracht werden. 4. Zugeschweigen, wie emsig ich mich dessen in geheim angenommen, dass den Exulanten hinc inde Catholisches Theils allerlei Victualien, sonderlichen von Neuhaus sind zugeschickt worden, daraus zu schliessen, dass ich den Eventum des behmischen Unvesens allezeit vor zweifelhaftig gehalten. Was das unglückselige Fensterauswerfen anlangt, habe gegen E. F. Gn. ich mich dessen schon vorhin, der Gebühr nach, entschuldiget, dass ich nemlichen der Autor nicht sey, auch nur anderthalbe Stunde ungefehr zu vorhin davon gewusst, doch müssen darbey noch zwey objectiones von mir diluirt undt widerlegt werden. Dann 1. kann man mir vorhalten, weil ich davon gewust, warumben ich aus christlicher Liebe die bewussten Personen nicht gewarnet. 2. Warumben ich nicht ufs wenigste denselben Tag zu Haus blieben. Darauf gebe ich diese richtige Antwort: 1. Darum habe ich sie damals nicht mehr warnen können, dann der Graf von Thurn hate allbereit zu vorhin das Schloss mit Reuterei besetzt undt die Thore eingenommen, gleich damals als ein Procession ufe Schloss gehalten worden; 2. hat mich gedachter Graf betriglichen und arglistigen weis auf das Schloss gebracht, dergestalt, dann ich Ime zu vorhin in meinem Losamenth bies aufs Rauffen wiederbarth gehalten undt um Gotteswillen gebeten, solche hochverfengliche weit aussehende undt zu vorhin an dem Ort unerhörte That nicht vorzunehmen, hat er mich zwar darauf mit schnauzenden undt bedreulichen Worten angefahren, sprechende, Es müsste bey Gott sein, wer nicht dabey sein wolt, möchte es lassen, da sich aber jemand darwidersetzte, solt Ime so viel geschehen als diesen, doch darneben auch mit anhenget, Ich solte nur aufs Schloss kommen under die Stunde, es würde zu vorhin darüber deliberirt werden, obs zu thun sey oder nicht.

Darauf ich mich praetendirt undt bey mir gedacht, kommt diese böse Intention undt Vorhaben vor die Stunde, so bewilligen sie darzu nicht, sondern wird alsbald (weil der ausgeworfene viel nehende Blutsfreunde damals darbey warne) offenbar gemacht. Aber der falsche heillose Mann hat mich undt den grossen Haufen undt meiste Anzahl der anwesenden unschuldigen Stende schendlichen betrogen undt hinder das Licht geführt. Dann nachdem ich neben anderen ufs Schloss in die grüne Stuben kommen, haben die Stende ausser der Radelsführer nicht anderst vermeint, man würde gestrigen Verlass noch im Collegio Carolino sich mit einander zu vorhin dervon underreden, was den damaligen Statthaltern zu proponiren sey, aber Er ist alsbald vom Tisch auf-

gestanden undt meniglichen ermahnt, mit Ime in die Canzlei zu gehen, so geschehen. Meines theils bin ich zwar auch darbey gewesen, weil ichs bey besetzten Wachen nunmehr nicht anders könnte, habe aber darzu nichts geredet, viel weniger Hand angeleget, sondern bin mit M. Philippo Secretario in loco peccatorum zu hinderst in einem Winkel gestanden, der mir auch wider mein Wissen undt Willen (dann ich In wider Gewalt nicht schützen kunte) von der Seiten weggenommen undt durch die des Grafen darzu deputirte Carnifices hinausgeworfen worden. Herr Michael Slawata weiss, dass ich seinen Bruder herzlich beweinet, aber so wenig als Er icht was darzu reden dörfen, wegen Anwesenheit der Redelsführer, so mit dergleichen Strafen (wie sie es damals nenten) belegen wolten alle diejenige, so Ire begangene Unthaten nicht würden billichen undt manuteniren helfen: ja das noch mehr ist über wenig Tage hernach ists ausgebrochen, dass sie der Graf von Thurn undt Ulrich Wchinsky mit Rapiren haben wollen in der Canzlei tod stechen, so aber weis nicht durch wen, aus Iren Mittel widerrathen worden.

Der Herr Marggraf ist nunmehr mit seinem übrigen undt ergebenen kriegsvolk zu Ross undt Fuss von hier aufgebrochen, undt in die Schlesien geruckt. Ist schwer zugangen, hat aber endlichen sein müssen, darzu ist dem treylich, wie wol mit ziemlichen meiner Leibes und Lebensgefahr auf allen Seiten geholfen. Dann nachdem er vermerkt, dass ich nunmehr eine gute Zeit zum Frieden undt Submission Irer Kay. Mtt. vermög Chursächsischen aufgetragener Commission gerathen, hat er mich angefangen aufs ausserste zu hassen undt mir allerlei Widerwertigkeit mit Auffangung undt Eröffnung meiner Brief undt sonsten zu thun sich understanden, auch sich endlich (doch hinterrucks meiner) dahin verlauten lassen, Er könnte mich, sowol beim Kopf nehmen als andere, dahero ich auch in die 14 Wochen von hinnen sicher nicht rucken dürfen, auch nunmehr etlich Wochen in Losamenth Tag undt Nacht verbleiben undt mehrers Theils meine gespannte Rohr ufm Tisch liegen lassen, undt mein Gesindlich darbey in guter Bereitschaft haben müssen, bies Ich endlichen des Gewalts entlediget, undt nunmehr Gott Lob, wiederumb frey sicher worden bin. Was nun E. Fr. Gn. mir anstadt undt im Nahmen höchstgedachten Kayserlichen Mayt. schaffen undt befehlen werden, demselben wiel ich treulich und gehorsam nachkommen. Hiermit nichts mehrers, sondern thue E. Fr. Gn. sambt uns allerseits Gottes allmechtigen Schutz und Schirm treulich befehlen.

Datum Görlitz, den 2. Martii Ao. 1621.

E. F. G.
undterdienstwilliger gehorsamer
Treuer knecht undt diener,
durante vita

Joachim Andreas Schlick
Graf m. p.

[Na rubu.]

Dem durchlauchtigsten Hochgebornen Fürsten undt Herrn Carln Herzogen zu Troppau in Schlesien, Fürsten undt regierenden Herrn des Hauses Liechtenstein, Herrn auf Niclsburge, Veldtsburg, Paumgarten, Eissgrub, Plummau undt Prosnitz, röm. Kay. Mayt. geheimen Rath, Cammerern undt wolverordneten vollmächtigen Commissario in der Kron Böheimb, Meinem gnedigen Fürsten undt Herrn. —"

Koncept v hl. sas. státním archivu v Drážďanech Loc. 9269. fol. 50.

37. VORŠILA ŽOFIE HRABĚNKA ŠLIKOVÁ SASK. KURFIRSTOVI JANU JIŘÍMU:

Píše ze své vazby v Žitavě, stěžuje si na oloupení a opuštění své, žádá za propuštění z vězení, jakož i za milost pro manžela svého.

Žitava 1621 (datum chybí).

Durchleuchtigster hochgeborner churfürst, gnedigster herr.

E. churfürstl. Gn. für dero glückliche regirung und alle andere erspriessliche seelen und leibes wolfahrt ist zue dem lieben Gott mein andächtiges gebet jederzeit in demut bevorn, und kan E. churfürstl. Gn. gehorsambst zue berichten nicht umbgehen, welchermassen mir vorgekommen als wann in deroselben namen und befelch mir meine wenige sachen an bettgewand, Zin und Kupfern geschir, so mir nach dreimal erlittener ausblünderung noch überblieben und ich zur Zittaw verlassen mit einem arrest beschlagen worden, weil dann E. churfürstl. Gn. mit solchen sachen wenig gedienet, auch mein jetziges grosses elend, armut und eusserste gelassenheit gnedigst bewust, als gelanget an E. churfürstl. Gn. mein demütigstes flehen, dieselbe geruhen gnedigst solchen ergangenen arrest wiederumben zue relaxiren und einen gnedigsten befelch an einen E. rat zu Zittaw ergehen zue lassen, damit mir oberwehnte meine sachen da ichs nach gelegenheit abfordern würde unweigerlich mögen gefolget werden, solches umb E. churfürstl. Gn. mit meinem gebet hinwiederumb gehorsambst zue verdienen verbleibe ich stetigst geflissen und eingedenk. E. churfürstl. Gn. Göttlicher protection und deroselben sowol meinen gefangenen herrn nochmaln damit mit ihm mehr nach gnade dann verdienst procediret und aus E. churfürstl. Gn. macht und botmessigkeit nicht ubergeben werde als mich zue gewehrlicher resolution demütigst anbefehlende.

E. churfürstl. Gn. demütige und gehorsame supplicantin

(vlastní rukou) Ursula Sofiha Schlicken grafin

eingeborne v. Oppersdorf m. p.

[Na rubu:]

Dem durchlauchtigsten hochgebornen fürsten und herrn herrn Johanns Georgen herzogen zue Sachsen, Gülich, Cleve und Berg, des heiligen römischen reichs erzmarschalchen und churfürsten, landgrafen in Düringen, marggrafen zu Meissen und burggrafen zue Magdeburgk, grafen

zu der Marck und Rauenspurgk und herrn zu Rauenstein etc. meinem gnedigsten churfürsten und herrn etc.

Orig. v král. sas. st. hlav. archivu v Drážďanech. Loc. 9269, fol. 78.

38. HRABĚNKA VORŠILA ŽOFIE ŠLIKOVÁ SAS. KURFIRSTOVI JANU JIŘÍMU:

Na radu Lichtenštejnovu odebrala se do Drážďan. Žádá v Drážďanech o přístup do paláce kurfirstova, který jí byl odpírán.

Drážďany (datum chybí).

E. Churf. Gn. für dero hochersprieslliche Regierung, langes Leben, undt Gesundtheit, ist mein demütig Gebett, jeder Zeit bevorn. Und kan hiermitt E. churf. Gn. gehorsambst zue berichten nicht unterlassen, dass auff geplogenen Rath, Ihr Fürs. Gn. Herrn Carls von Liechtenstein, jetziger Zeit vollmechtigen kayserlichen Commissarien, Sowol Obristen Landthoffmeisters des Königreichs Böheimb, Ich hoch betrübtes Weib, wegen kläglichen Zustandes meines wolgeliebten Gemahls, mich anhero nach Dresden begeben, unnd nach vollbrachter schwerer fünfftägiger Reis, gleich nur vor etlichen Stunden sampt meinen Kindern anhero gelangt. Aldieweil aber auff mein gehorsambes Ansuchen mir der Einzug in Eurer Churf. Gn. hochansehnliche Festung verweigert, Als gelanget an Euer Churf. Gn. mein umb Gottes willen demütiges undt gehorsames Flehen, Eurer Churf. Gn. geruhen mir die hohe Churf. Gnade zu erzeigen, meiner als eines elenden hochbekümmerten Weibes undt Kinder sich zu erbarmen, undt besserer commoditet wegen Euer Churf. Gn. in meinem gantz erbärmlichen Zuestande, weitter anzuflehen, mir die Einlassirung in dero Churf. festung gnediglich zu verstatten. Solches sampt meinen Kindern umb Eurer Churf. Gn. mit unsrem Gebett gehorsamblichen hinwiederumben einzuebringen, verbleiben wir sämptlich gefliessen undt bereith. Euer Churf. Gn. Gottes gnedigem Schutz demütigst befehlende.]

Euer Churfürst. Gnaden demütige gehorsambe Supplicandin
Ursula Sofiha Schlickin Gräffin m. p.

Orig. v hl. saském státním archivu v Drážďanech. Loc. 9269. fol. 43.

39. ZUZANA Z OPPERSDORFU J. O. HR. ŠLIKOVI:

Matka hraběnčina těší Šlika nadějí na milost, vytýká mu, že zavčas neušel pryč na místo bezpečné. Píše i o rodinných poměrech a událostech.

Frankfurt nad Odrou 1621 březen 3.

Wolgeborner graf und herr.

Mein insonder herzlieber herr sohn, in diesen bedribten zustand winsch ich meinem herrn sohn von dem allmechtigen Gott drost, gedult und glickliche erbettigung, mit was vorbedribten herzen ich erfahren hab, dass mein her sohn gefenglichen nach drüssen ist gefirt worden, das weiss Gott am besten, welt Gott mein her sohn hett sich in der Zeit an ein sicher ort geben und mit gedult erwart, bis er wieder

in sicherheit bei den seinen heit kinen, weil es aber nun leider Gott erbarms geschegen und ihn Gott mit diesem kreuz heimgesucht hat, sich ich lieber, dass es an diesem als an dem andern ort geschegen ist der drostlichen hofnung, Ihr kurfürstl. Gn. wird als ein christlicher her, so der evangelischen religion zugedan und sonst wegen seiner sanftmütigkeit in allen landen berimbt ist, dem herrn sohn kein ubel geschegen, sondern vielmehr seiner alten dreien dinst genüssen lassen, wie ich den sambt den meinigen ihn in meinen gebet wil befohlen sein lassen, bitt den herrn sohn zum hechsten, er wel mir schriftlich widerantworten, damit ich mich doch in etwas zu drösden hab. Meine dochter die von Schwamberg, welige der allmechtige Gott am vergangen dinstag in ihrem bedribten zustand mit einer jungen dochter erfreit, hat sich, damit sie ihre sechs wochen sicher ausliegen kann, alhir nach Frankfurt begeben, hett wol gern gesehen, dass sie bei mir hett liegen kinen, weil es aber nicht weit von der mahrerischen Grenz und nicht allein das kaiserliche volk zum dal Nattet darbei leit, sondern auch die Ungern mit gewalt ins land dringen, unser schlossisch volk, weliges noch bis dato unbezahlt ist, auch ungelegenheit in land machen mecht, als ist uns gleich an ein sicher ort zu ziehen geraten werden von ihr, Gott mit glick aus den 6 wochen hilf, wissen wir noch zur zeit nicht, wo wir uns hin begeben werden, den es ein sellige dribsalige Zeit ist, dass man fast an keinem ort sicher ist, es geschiegt ein ja von freinden so viel lätts als von feind. Wir haben uns bei disen gefehrlichen zeiten nichts mer zu drösten, als das ob Gott wil sich das end her zu Nattet und unser erlesung her bei kimbt, wie den nichts mehr wir uns zu wünschen haben, Gott wol allen bedrangten christen, so es umb seines namens und nicht ihres eigen nucz wilen dan haben beisten, christliche gedult verleien und sie gnediglich erledigen, damit iter wider zu den seinigen kumben mecht; bitt, er wol mir's zu wissen dun, wo meine dochter iczt ist, hab ihr zwämal geschriben, was nicht, ob ihr die brif zukumben sein, wär selber borschenlichen alsbalt zu ihr auf gewest, so ist es aber wegen unsicherheit nicht vortzukumben, haben auch keine ross bei uns, sondern sein alle nach heimgeschieckt, wann ich nue wist, dass sicher wär, wolt ich der nachschiecken und mich selber auf den Weg machen, kann meinen hern sohn bedribtniss halben nicht mer schreiben, sondern wart mit verlangen schriftlicher antwort, mein dochter die von Schwamberg desgleichen her Bercka sambt den seinigen mit meinem sohn Hans Fridrig lassen den herrn sohn ihr willige dienst vermelten, welig gewisslich alle ein herzlich mitleiden mit im haben, die heilige unzerdalte dreifaltigkeit des barmherzigkeit alles uberdrift wol uns mit gnaden beisten und glicklich wider zusamben helfen.

Eilent Franckfurt an der Oder den 3. Marzii anno 1621.

Des hern sohn in gebir willige Mutter, weil ich leb

Susanna Frau von Oppersdorf
Wittib.

[Na rubu:]
Dem wolgebornen grafen und herrn herrn Joachim Andreas Schlicken graven zu Passaun und Weisskirchen auf Swigan, meinem insonders herzlieben herren sohn.

Orig. s přitištěnou pečetí (dvakrát) celý vlastnoruční v hl. saském státním archivu v Drážďanech. Loc. 9269, fol. 65—66.

40. VORŠILA ŽOFIE HR. ŠLIKOVÁ KURFIRSTOVI SAS. JANU JIŘÍMU:

Děkuje, že přístup k manželu do paláce byl jí povolen a prosí znovu o milost a o přímluvu za něho u císaře.

Drážďany 1621 březen 29./19.

„Durchlauchtigster, Hochgeborner Churfürst, Gnediger Herr, Euer Churf. Gn. für dero beharliche Leibes gesundtheit, langes Leben hocherspriessliche Prosperitet undt glüchliche Regierung, ist mein zu Gott in Dermut eiffriges Gebet, jederzeit bereit willig undt bevor.

Dass E. Churf. Gn. mein an dero abgegangenes demütiges Suppliciren so gnedigst angesehen, undt mich meiner gehorsamben Bitt wegen Einlassirung in die Vestung in Gnaden gewehrt, thue ich für solche mir erwiesene Gnade schuldigen Danck sagen, der zuverlessigen demütigen Zuversicht, E. Churf. Gn. mein weiteres gehorsames Ansuchen zu keiner Churf. Ungnade vormercken werden. Ich bin aber gehorsambst nicht gesonnen, anlagendt meines lieben Herrn schmerzlichen Unfall, denselbigen etwa mit herfür-gesuchter entschuldigung zu verringern, viel weniger ihn der fürgegangenen menschlichen defecten, etlicher massen zu entheben: Besondern allein umb Christliche Gnade, Erbarmung undt Verzeihung, so als dann wo schwere Verbrechung fürgelauffen, fürnemlich den Lauff, der Rechten zu wieder obsieget, in demuth anzulangen Bevor ab aldieweil E. Churf. Gn. nach angeborner heroischen Natur, dessen insonderheit hochberümbt, dass da wieder geschlagene auss besonderer Tapfrigkeit, mit Verschonung wieder aufzurichten.

In Ansehung, dass Gnade undt Clementz, da sie bey hohen Hauptern, der scherffe vorgehet, einen ewigen unsterblichen Rumb bey den Menschen, auch die Barmherzigkeit bey Gott, nach Ausweisung Christlicher Religion, für das höchste Opffer gehalten wirdt, Belanget derowegen an E. Churf. Gn. mein in tiefster Demuth, gehorsambst Bitten undt Flehen, dieselbige gnedigst geruhen, umb die Barmherzigkeit Gottes, sich meiner als hochbetrübten Weibe undt elenden Kinder, zu erbarmen, Uns diese hohe unaussprechliche Churfürstliche Gnade zu beweisen, undt nicht allein unsern Herrn, Gemahl undt Vattern, alles was wieder E. Churfürst. Gn. mit worten undt wercken Er wieder die gebür übertretten, undt gesündiget, aus Christmilder angeborner Clementz verzeihen, besondern gleich als aus überfliessender Güte, durch dero hochansehent Churfürstliche Intercession, bey der Röm. Kays. May: unserem allergnedigsten Kayser undt König, so viel müglich, alle

Keyserliche Ungnade, undt dahero andröhende fernere bestrafung zum allergnedigsten Perdon gnedigst vermitteln undt richten helfen, Inmittelst aber E. Churf. Gn. Prodection, undt dass Er daraus nicht übergeben, Ihn lassen anbefohlen sein. Solche hohe Churfürstliche Gnade, So ich zwar die Tage meines Lebens nicht weis zu erstatten, gleichwol täglich bey Gott, umb E. Churf. Gn. mit meinem undt Kindern Gebet zu erwiedern, Bin undt bleibe Ich zu ewiger Dankbarkeit stetigst eingedenck, E. Churf. Gn. mich gehorsambst anbefehlendt.

Datum Dresden, den 29./19 Martii Anno 1621.

E. Churf. Cn.
gehorsambe undt demütige
Ursula Sofiha Schlickin
Gräffin eine geborene von
Oppersdorff. m. p.

Originál v hl. saském státním archivu v Drážďanech Loc. 9269. fol. 44.

41. VORŠILA ŽOFIE HR. ŠLIKOVÁ SAS. KURFIRSTOVI JANU JIŘÍMU:

Kašpar ze Schönberga jí sdělil ústně odpověď na prosbu podanou kurfirstovi. Hraběnka prosí o milost pro hraběte, aby mu byl aspoň život zachován a žádá, aby se s ním před svým odjezdem z Drážďan směla rozloučiti.

Drážďany 1621 (datum chybí).

„Durchlauchtigster Hochgeborner Churfürst, Gnedigster Herr! Euer Churf. Gn. für dero zeitliche undt ewige Leibes undt der Seelen Wohlfart, ist zue Gott mein eifferiges Gebett, in Demuth trewlichst bevorn.

Was auff jüngst an Eure Churf. Gn. mein abgegangenes demütiges Suppliciren, hochfleissig flehen undt bitten, durch den Edlen Gestrengen undt Ehrnuesten Herrn, Caspar von Schönbergkh, dero geheimben Raths Directorn, undt Appelations Präsidenten, von Euer Churf. Gn. mir mündtlich vor eine Resolution gestrigen Tages ertheilet, habe Ich in gehorsambster Demuth verstanden undt aufgenommen.

Wiewol nun Angesuchtermassen, hochtröstlicher Erhörung von Euer Churf. Gn. aus mit leidlicher Conpassion undt Erbarmung, wegen meines elenden kümmerlichen trübsals, Ich mich demütigst versehen, allermassen noch auff Gott und E. Churf. Gn. all mein Vertrauen gentzlichen berührt, nicht zweiffelnde, dieselbe wo nichts anders, doch mein hierunter schwebendes engstiges Hertzleidt, zue commiseration bewegen undt Incliniren werde. Jedoch so gleichwol dieses unangesehen, Jetziger Zeit so baldt keine andere Resolution were zue gewartten, darumb Ich dann noch umb die Wunder Christi abermal instanter instantius et quam instantissime gehorsambst will angesuchet haben, der Zuversicht, so Allein Eure Churf. Gn. tanquam ex super abundantissima gratia hierzue werden verstehen, undt alle hochverdiente Ungnade beyseite stellen undt gentzlichen vergessen, dass meine

gefaste Hoffnung endtlich Ihr wircklichen effect erreichen, auffs wenigst aber, dass Leben meines Herrn saluirt werde.

Diesem nach, gelanget an Euer Churf. Gn. mein gehorsambst flehen, nunmehr jetziger beschaffenheit nach, mir die Churfürstl. Gnade zu erzeigen, undt gnedigst zue bewilligen, geruhen, damit vor meinem Abschiede, zue meinem Herrn, mich mit Ihme für diesmal zue gesegnen, Gottes undt Euer Churf. Gn. Ihn zue befehlen, mir gnedigst permittirt und zuegelassen werde. Solche Churfürstl. Gnade, wiederumb zue beschulden, will Ich sampt meinem gefangenen Herrn unvergessen sein und verbleiben.

Euer Churfürstl. Gn. demütig
gehorsambe Supplicantin
Ursula Sophie Schlickin
Gräfin eine geborene
Oppersdorf m. p.

Originál v hl. saském státním archivu v Drážďanech Loc. 9269. fol. 62.

42. VORŠILA ŽOFIE HR. ŠLIKOVÁ KURFIRSTU SAS. JANU JIŘÍMU:

Děkuje za přístup k hraběti, jakož že jí povoleno bylo s ním se rozloučiti před odjezdem z Drážďan, prosí znovu za něho o milost a o přímluvu u císaře, a aby jí na odňatém zámku Svijanském povoleno bylo bydleti.

Drážďany 1621 (asi v březnu, datum chybí).

Durchleuchtigster hochgeborner churfürst, Gnedigster herr.

E. churfürstl. Gn. für dero hocherspriessliche gesundheit, regirung, sowohl alle leibes und der seelen wolfahrt, ist mein zue dem brunn aller gnaden eiferiges gebet in demut bevorn.

Deroselben nach gepflogener und fur langst mit meinem lieben herrn begerter unterredung, auch da ich nunmehr entschlossen, meine raise und abzug von hinnen wiederumb in Böheimb auf Prage fürdelichst zu nehmen, mit diesem memorial endlich vorzuekommen und mich gehorsambst anzuemelden, habe ich schuldigkeit nach zue tiefster submission nicht umbgehen sollen noch wollen.

Dass nun E. churfürstl. Gn. mich seithero in churfürstl. Gn. angesehen, mein elend teils erwogen darob mich meines gehorsamen ansuchens teils gewehrt mir bies dato in der festung zue verbleiben den zuetritt zue meinem herrn zue haben und mit demselben mich fur diesmal zue gesegnen gnedigst verlaubet, fur solche und alle andere hochrühmliche churfürstl. Gn. bin E. churfürstl. Gn. ich gehorsamblich und demütigst dankbar. Gelebe zue Gott als dem ursprung aller barmherzigkeit, dieser unfehlbaren zuversicht, dass dieselbe mit zeitlicher und ewiger wieder belohnung sowohl auf E. churfürstl. Gn. als dero ganzes hochlöblichste churfürstliche haus solche bewiesene barmher-

zigkeit wiederumg uberflüssig leiten, führen und reichlich deriviren werde.

Tue hierauf abermaln Gottes und E. churfürstl. Gn. sowohl gnedigster verzeihung meinem geliebten herrn committiren mit höchst demütigster bitte, E. churfürstl. Gn. geruhen weiter mein und elenden unschuldigen kinder trübsal und verlassenheit zu erwegen, gnad ob recht walten lassen und mein gnedigster herr churfürst und protector zue sein und zue verbleiben. Dann auch (weil ich ganz ausgeblündert und mir unverdienter weise alles abgenommen, fast nirgends mit meinen kindern zue verbleiben raum oder wo ich eine sichere retirade suchen könte, überig) eine gnedigste churfürstliche intercession an der röm, kais. auch zue Hungern und Böheimb kgl. Mt. abgeordneten vollmechtigen commissario im Königreich Böheimb ihr fürstl. Gn. herrn Carln von Liechtenstein etc. meinem gnedigen herrn und vettern zu erteilen, damit zue mehrer beförderung meines ansuchens dahin ihr fürstl. Gn. bereit schon etzlicher massen geneigt erlangung des meinigen und bewilligung meiner sichern habitation auf meines herrn abgenommenem schloss Swigan ihr fürstl. Gn. sowohl bei der röm. kais. Mt. interveniendo als für sich selbsten sich meiner anzunehmen destomehr bewogen angereizet und verursachet werde. Solche hohe churfürstl. Gnade zeit meines lebens zu rühmen und mit meinem gebet zue verschulden verbleibe ich stettigs gehorsambst gefliessen und eingedenk. E. churfürstl. Gn. göttlichen schutz und schirm treulichst anbefehlende.

E. churfürstl. Gn.

demütige und gehorsame

supplicantin

(vlastní rukou) Ursula Sofiha Schlicken

grefin eingeborne von

Oppersdorf m. p.

[Na rubu:]

Dem durchleuchtigsten hochgebornen Fürsten und herrn herrn Johanus Georgen herzogen zue Sachsen, Gülich, Cleve und Berg des heiligen römischen reichs erzmarschalchen und churfürsten, langrafen in Düringen, marggrafen zue Meissen und burggrafen zue Magdeburg, grafen zu der Marck und Rauenspurk und herrn zue Rauenstein etc. Meinem gnedigsten churfürsten und herrn etc.

Orig. v hl. saském státním archivu v Drážďanech Loc. 9269. fol. 64.

43. I. INVENTÁŘ VĚCÍ ŠLIKOVÝCH NALEZAJÍCÍCH SE V ŽITAVĚ.

Žitava 1621 duben 8.

Inventarium

Herren grafen Joachim Andreae Schlicken

seiner zur Zittaw hinterlassenen sachen.

1. Zwei küpperne kühlfessel.
2. Zweine küpperne fischtiegel.

3. Ein klein küppern Kessel mit einer decken.
4. Zweine alte beschlossene kasten.
5. Zehen secke gross und klein vernehet mit betten, Geschir und leinen gerete.
6. Ihr genaden des herrn und der frauen brustbielder.
7. Ein klein fas darinnen 4 böhmische kähse.
8. Ein zuegeschlagen bierfas.
9. Ein korb mit gläsern.
10. Ein grün-flaschen futter(?)
11. Ein klein schwarz verschlossen trühnell.
12. Eine butten darinnen etzliche gläser.
13. Ein messen backen.
14. Ein korb mit denern und hültzernen küchelformen.
15. Ein grosser und zweine kleine weisse von brettern verschlagene und vernagelte kasten.
16. Drei zuegeschlagene weinfas.
17. Ein mesieger weisser kasten mit brettern zuesammen geschlagen.
18. Aus korn vorhanden 23 sch[effe]l. viertl.

Der haber ist albereit fur lengest abgefordert und auf ihr Gn. güter zuemsahnen geführet worden.

Actum Ziettaw den 8. Aprilis anno 1621.

V král. sas. hl. státním archivu v Drážďanech. Loc. 9269. fol. 73.

44. II. INVENTÁŘ VĚCÍ ŠLIKOVÝCH NALEZAJÍCÍCH SE V ŽITAVĚ.

Žitava 1621 duben 19.

Auf der röm. kais. auch zue Hungern und Böhmen kgl. Mt. volmechtigen commissarii genädiegsten anordnunge hat sich in grafen Joachim Andreae Schlicken alhier zue Ziettaw habenden sachen befunden wie folget.

1.

In dem zuegeschlagenen bierfasse ist lauter zien, und oben auf ein messener henge leuchter gefunden worden.

2.

In dem kleinen verschlossenen schwarzen thrünell. Ein böhmisch testament herren Sigismundi Schmirsitzky unbesiegelt und von 5 zeugen unterschrieben befunden worden.

Item herren Jaroslaw von Wartenbergk auf Zwihaan ein salis von der landtafel.

Ingleichen ein machtbrief vom kais. Rudolpho höchst löblicher gedechtnüss herren Jaroslaw von Wartenbergk auf Zwihaan auf pergament geschrieben unterm dato den tag pro copi 1600, mehr ein machtbrief auf die frau Anna Catharina Wartenbergerin von Schmirschitz auf pergament geschrieben dessen Datum 1600.

Item ein böhmisch schreiben zue abgesetztem machtbriefe gehörig mit 4 siegeln besiegelt und uneröfnet.

Mehr ein machtbrief auf grafen Joachim Andreas Schlicken, dessen datum den montag nach reminiscere anno 1604.

Ferner eine böhmische verschreibung Aless von Sternberck über 2000 thaller auf pergament geschrieben mit 5 angehangenen siegeln sub anno 1554.

Ingleichen herren Sigismundi Constantini begnadigungsbrief seinem schreiber gegeben auf pergament in böhmischer sprachen unter 8 siegeln anno 1485.

Mehr sind in diesem thrünell 34 packet briefe so mit fleiss durchsucht, alle in böhmischer sprachen, darbei keine missiven befunden worden, sondern am meisten an supplicationibus an das böhmische landrecht, auszüge von der landtafel und anderen rechten auszügen zuesammen gebunden, welche schreiben mehren teiles von langen jharen hero die von Wartenbergk concerniren sind nebens etzlichen pätzschaften wie darumb beigeleget und versiegelt worden.

3.

In dem grossen und zweien kleinen von brettern verschlagenen und vernagelten kasten ist des grafen (wie bericht wird) sein brautbette mit fleiss eingeschlagen befunden worden.

4.

In den dreien zugeschlagenen weinfassen zuesambt einem von brettern grossen weissen zuesammen geschlagenen kasten ist des herren grafen liberei eingepackt und darbei an briefen nichtes befunden worden. Actum Ziettaw, den 19. Aprilis anno 1621.

V král. hlavním saském státním archivu v Drážďanech. Loc. 9269. fol. 76.

45. PURKMISTR A RADA MĚSTA ŽITAVY KURFIRSTU JANU JIŘÍMU:

Oznamují, že věci Šlikovy pečlivě jsou sepsány i zapečetěny a opatrovati je budou, pokudž bude třeba.

Žitava 1621 duben 29 (dle star. kal.).

Durchlauchtigster und hochgeborner churfurst. Gnedigster herr etc.

E. churfürst. Gn. wünschen wier von Gott dem allerhöchsten gute bestendige leibes gesundheit, gluckliche regierung und allen churfurstlichen wolstand, und haben E. churfürstl. Gn. schreiben de dato den 26. huius heute den 29. ejusdem stili veteris mit untertenigster gehorsambster reverenz wol empfangen, hierauf deme angeschaften gnedigsten willen nach alle uns jede des herrn grafn Joachimb Andree Schlicken alhier befindliche sachen gehorsambsts vleisses inventiren, besiegeln und bis zue E. churfürstl. Gn. weiteren gnedigsten verordnung gebuhrende verwahren lassen, derselben richtiges inventarium E. churfürstl. Gn. wier beiliegend undertenigst einschicken und tun

E. churfürstl. Gn. zue der beharlichen gnedigsten hulden untertenigst uns gehorsambst empfhelen.

Datum den 29. Aprilis stili veteris 1621.

E. churfürstl. Gn.

untertenigste und gehorsambste
burgemeister und ratmanne der
stalt Zittau.

[Na rubu:]

Dem durchlauchtigsten und hochgebornen fürsten und herrn herrn Johan Georgn herzoge zue Sachsen, Gülich, Cleve und Berg des heiligen röm. reichs erzmarschalln und churfurstn landgrafn in Duringn, marggrafn zue Meissen und burggrafn zue Magdeburgk, grafn zue der Marck und Rauensberg, herrn zue Rauenstain, der röm. auch zue Hungarn und Böhaimb königl. Mt. vollmechtigsten commissario, unserem gnedigstn churfurstn und herrn.

V král. hlavním saském státním archivu v Drážďanech. Loc. 9269. fol. 72.

46. PURKMISTR A RADA MĚSTA ZHOŘELCE KURFIRSTOVI SAS. JANU JIŘÍMU:

Oznamují, co v pokojích bytu Šlikova bylo nalezeno, a že inventář toho pořízen.

Zhořelec 1621 duben 30.

Durchlauchtigster, hochgeborner churfurst. Gnädigster churfurst und herr. E. churfürst. Dt. sind unsere untertänigste gehorsambste dienste jederzeit bereit. Verhalten deroselben hirmit zu ferneren bericht gehorsambst nicht, dass wir die gnädigst anbefohlene vorarrestirung oder inventirung und vorwahrung des grafen von Schlickhes etc. alhier befindlichen sachen befreffende wir bei seinem gewesenem virte indem ingehabten Zimmern gefunden eine schwarze thrunen oder reisekasten und weisse laden baides verschlossen, welche auch also bald auf unsere verordnung durch die hiesigen königlichen stadtgerichte wir vorsiegeln und in unser vorwahrung dergestalt bringen lassen. Indeme aber darbei berichtet werden, als ob es des jungen herrn grafens sachen und dazu keine schlüssel vorhanden gewesen, als haben wir bedenken gehabt, ohne fernern E. churfürstl. Dt. gewesenen befehlich uns mit eröffnung und inventirung etwas weiter zu mächtiegen; erwarten derowegen in hoc puncto gehorsambst E. churfürstl. Dt. gnädigster resolution.

Ingleichen haben wir wegen seiner zu der hiesigen landvogtei gehöriegen intraden und rente nachfrage gehalten als nemblich wegen korn und hafers, und das korn anreichende auf unsern der stadt Schöttböden derer sich ein landvoigt zu gebrauchen pfleget eine anzahl korn, so hiesiger rentschösser ohne gefehr auf 154$^1/_2$ scheffel angegeben, gefunden; welche wie er der rentschössern etliche unsere des rats mittelsfreunde, so hierumb gute wissenschaft haben auch hiesiger papiermacher berichtet, er der papiermacher von dem grafen bei damaliege seiner anwesenheit

erkauft und alsbald gezahlet, auch so weit in seine gewehr genommen, wie es die gerichte in augenschein befunden, dass er sein schloss zu dem vorgewesen schloss des rentschössers vorgelegt gehabt. Darbei E. churfürstl. Dt. gehorsambst dieses nicht zuvorhalten, dass des gemelten rentschössers bericht nach 4½ scheffel korn unter den obernenten 154½ scheffel mitzugeschüttet und eingerechnet, so er rentschösser von seinem gewähnlichen deputat vor sich dem papiermacher mit vorkauft, und dass weil herr landeshauptman Adolf von Gerssdorf auf denselben boden 141 scheffel korn er der rentschösser auch seines aigenen korns 3 scheffel aufgeschütet, er aus dieser ursachen sein schloss nebenst des papiermachers vorgelegt gehalten, ferner ist bei seinem wirt ein anzahl hafer aufgeschüttet gewesen, des grafen angeben nach 300 scheffel, und hat den wirt befehlich hinterlassen, denselben zuvorkaufen, wie auch bis auf ein weniges beschehen. Welches wir in mangel hafers wegen der eingelegten quarnisonen vor der capitain und befehlichshaber ihre ross in dem kauf, wie ihn der graf eingeseczet und er andern verkauft worden, den scheffel per 1 thaler angenommen, und ist solcher verkaufter hafer von den wirt ins kinftig zu berechnen. Hiergegen aber hat dem grafen der wirt vorgesetzet 100 fl. zu 20 argent, welchen auch von den grafen mitgegeben werden, seiner bezahlung an solchen eingeantworten hafer sich zu erholen, oder das geld darfur so weit inne zu behalten. Uber dieses hat der graf ingleichen von Carol Güsswein handelsman in Prag 400 schock aufgenommen, welche seinen des grafen mehrgedachtem wirt als des Güssweins hiesigen factoren ausgezählet werden sollen, und darmit er vornemblich angewiesen worden, an die vom grafen wegen der sämbtlichen stände hiesigen marggraftumbs, obwohl ohne derselben befehlich dem marggrafen in Görlicz ausgezahleten 1000 fl., darzu auch ihme dem graf unser mittelsfreund George Heincze 198 f. vorgeliehen so auch mit wieder entpfahung an die 1000 f. die stände gewiesen worden, uber dieses alles berichtet auch des grafen gewesener rentschösser, dass noch 22 dorfschaften rente ausstendig weren, so an nechst Michaelis vorgangen fällig gewesen oder abgegeben werden sollen, welche aber auf izo Walpurgis einbracht werden solten, benentlichen in der summa 26 scheffel korn, 53 scheffel hafer und 6 thaler 3 argen 6 d. silber ziens.

Wolten E. churfürstl. Dt. wir zu untertänigsten gehorsambsten gegen bericht wir hiermit nicht verhalten, dazu wir wegen eingefallenen hiesigen osterfest und anderer nothwendiegen erkündiegungseinziehung eher nicht kommen können. E. churfürstl. Dt. fernern gnädigsten befehlich erwartende derselben langes leben und glückseelige regierung wünschende sie hirmit der protection des allerhöchsten dero uns aber zue beharlichen churfürstl. Gn. entpfelende. Geben Görlitz, den 30. Aprilis anno 1621.

E. churfürstl. Dt.
untertänigste gehorsambste
burgermeister und ratmanne der stadt Görlitz.

[Na rubu:]
Den durchlauchtigsten hochgebornen fursten und herrn herrn Johann Georgen herzogen zue Sachsen, Gülich, Cleve und Berg des heiligen röm. reichs erzmarschall und churfursten landgrafen in Düringen, marggrafen zue Meissen und burggrafen zue Magdeburg, grafen zue der Margk und Rauenspurg, herrn zue Rauenstein, der röm. kais. Mt. auch in Ungarn und Bohaimb kgl. Mt. hochansehlichen vollmächtigen commissario etc. unserm gnädigsten churfursten und herrn.

Rat zu Görlitz.

V král. hlavním saském státním archivu v Drážďanech. Loc. 9269. fol. 87—89.

47. INVENTÁŘ VĚCÍ ŠLIKOVÝCH NALEZAJÍCÍCH SE VE ZHOŘELCI.

Zhořelec 1621 květen 14.

Inventarium derjenigen sachen, was in den beiden graf Joachim Andres Schlicken zustendiegen und gerichtlich versiegelten laden gefunden, den 14. Maii 1621 volzogen.

In der schwarzen reisetruhen.

Ein par schwarz samette hosen.
Ein par greë tüchene hosen.
Ein par hosen von ascherfarb messellan.
Ein ascherfarb atlass wammes so zerstochen.
Ein weiss atlass zu rissen wammes mit rothen taft unterdegel.
Ein ascherfarb seiden wammes mit weissen eingewirkten streifen.
Ein ascherfarb casmbrockl von meselan mit weissen schnüren.
Ein ascherfarb meselan mantel mit toppel taft gefüttert.
Ein par ascherfarb tuchene hosen.
Ein tüchenen mantel von eingesprengten tuch.
Ein par weite reise ermel von groen tuch mit füchsenem futter.
Ein sameter mosirter leibpelz mit füchsenen futter ohne ermel.
Ein schwarz tüchen leibpelz mit füchsenen futter.
Ein par schwarze samble mosirte ermel mit füchsenem futter.

In der weissen läden:

an büchern:

in folio:

Nizoilus — sive Thesaurus Ciceronianus.
Böhmisch geschrieben buch, dessen titel in böhmischer sprach kniha první.
Kriegskunst zu fuss, Walhausen. Böhmisch biblia.
Nassauischer lorberkranz oder triumphwagen.

In quarto:

Deutsche biblia.

Epigrammata M. Cuchleri.

in octavo.

Nomenclator Hadvani junii.
Millenar. Dresseri funfteil.
Deliciae germaniae.
Homiliae Balduini in Epistolas Dominicales.
Schola Italica Gatarini Dulcis.
Orationum Ciceron. Vol. 1.
Colloquia Freigii.
Stambuch.
Evangelium büchlin böhmisch. Medationes patrum Molleri.
Arithmetika Waseri.
Orationes Ciceron.

Deutsch gebetbuch Avenarii.

In sedecimo.

Phrases manutii.
Gebetbüchel Avenarii.
Ungebunden Materia.

Kgl. Mt. in Böheimb. Vorneuerte zollmandata in folio.

2. böhmisch exemplar der confoederation tuba pacis reineccii.

Jubilaea academiae Jenensis festivitas.

Brevis causarum conjectio quibus moti status regni Bohemiae.

Des egerischen Schleder Seuerlings beschreibung 70 hochwichtiege motive, warumb sich der könig in Polen. Ave Maria M. Caspar Wagners. Bericht von Göczenbildern.

Tento articull o deffensi.

Tito artikulové při sjezdu und eczliche andere mehr dergleichen gedruckte böhm. sachen.

Deduction pro die stende der Osterreich ob der ein, relatio persecutionis in styria etc.

Castrum Doloris D. Matthiae Imperatoris. Relationes Historicae 1608. Latinei.

Prodromus responso solido et Luculento e Martini Bozichii Cont. D. Hoen Pangerisch cometen predigt.

Charitas Vulpina fratrum Societatis. Pactorum de perpetua successione in regnis Hungariae Bohem. Instrum. Osterreichische wundertrommel apologia bohm.

Röm. kais. Mt. instructione den herren fursten und stände, carmina gratulatoria D. Friderico, copia patents L. fursten und stende in Schlesien.

Evangelischer stend in Osterreich 2 schriften.

Beilagen zu der deduction behörig baptstliche aderlass.

Der catholischen h. fursten und stende gravamina.

Geschriebene sachen.

Ein packet mit der inscription cessionschrift des hauses Osterreich sub Nro. 1.

Ein packet vol böhmischer rettungen No. 2.

Ein packet sub Nr. 3 darinnen vier unterschiedene schreiben mit folgender inscription.

Als 1. copia schreibens an h. Peter Müllern nach Praga den 26. Junii anno 1619.

2. Copia des andern schreibens an die directores nach Praga dem 23. Juni anno 1619.

3. Copia des dritten schreibens an die directores nach Praga dem 23. Junii anno 1619.

4. Copia des vierten schreibens an die directores nach Praga 26. Juni 1619.

Memorial was bei der confoederation der lender und darauf gerichteten Generaldefension zu erwegen sub lit. A.

2. Copia Privileg. Friderici 2 di et Caroli 4. de libera electione regis Bohemiae.

Sub lit. B. C.

Copia instruction der herren gesandten, so ihrer kgl. Mt. in Böhmen Fridrichen den V. sollen überschicket werden.

Sub. lit. B.

Ein packet sub No. 4. Dorinnen folgende schreiben zu befinden.

1. Ein böhm. schreiben der directorn an graf Joachim Andreas Schlicken.

2. Vorzeuchnuss was ein monat nit alleine auf alles kriegsvolk zue ross und fuss auflauft. Actum Praga 23. Maii 1619.

3. Vorzeuchnuss was monatlich aufs kriegsvolk lauft.

4. Kurzer summari extract was man izo allem kriegsvolk zue ross und fuss beileufig schuldig ist. Actum den leczten Januarii anno 1619.

5. Beileufiege Abraitung der kriegsunkosten anno 1618. 1. Dezemb. Absonderlich artickel die cron Böheimb allein betreffend sub lit. D.

2. Copia chur Sachsen schreiben an die herren directorn in Böhaimb de dato 15. Juni anno 1619 sub 7.

1. Copia Chursachsen schreiben an die herren directorn sub lit. E., de dato 20. Octob. 1618.[1])

Extract deren revers so im 1547 jahre eczlichen gegeben sub G.

Copia schreibens wegen des bildsturmens sub H.

Ein Packetlin sub No. 5. darinnen vier copien aus 1 königs Ferdinandi schreiben ans oberambt in Schlesien de dato Wien den 17. Aprilis anno 1619.

2. Copia königs Ferdinandi schreiben ans oberambt in Schlesien den 16. Aprilis anno 1619.

3. Copia schreibens königs Ferdinandi von der confirmation aller privilegien in Schlesien de dato Wien 16. Aprilis 1619.

4. Copia der h. fursten und stände in Ober und Nieder Schlesien antwort schreiben an könig Ferdinand.

[1]) tyto dva odstavce tak přemístěny v rukopise.

Copia des schreibens aus Franckfurt wegen der aidesleistung daselbst sub J.

Copia schreibens an chur Sachsen de dato 14. Augusti anno 1619 sub K.

Ein besiegelt schreiben der stende von land und städten in der grafschaft Glocz an graf Schlicken de dato 11. Juni anno 1619. Sub lit. L.

Böhmische haushaltungsreitung zu Schwiggan sub lit. M.

Hans Spanne ahn oder prognosticum sub . . . N. Evangelicae lutheranae religionis in Hungaria. hist. sub O.

2. Contrafect Hansen Pitacken von Geigkau ein liedern wehrgehenck.

Ein grau tüchener leibpelz mit füchsenem futter.

Ein alter mantel von tuch.

Dessen zue urkunt besiegelt mit der stadtgericht zu Görlicz gewöhnlichem insiegel. Geschehen den 15. Mai anno 1621.

V hlavním král. saském státním archivu v Drážďanech. Loc. 9269. fol. 113—117.

48. VORŠILA ŽOFIE HR. ŠLIKOVA KURFIRSTOVI JANU JIŘÍMU:

Hraběnka naposled prosí kurfirsta i jeho choť i matku jeho za přímluvu u císaře Ferdinanda II., aby Šlik obdržel milost.

Praha 1621 květen 26.

Durchlauchtigster hochgeborner churfursst E. Churfürstl. Gn. für deroselbigen erspriessliche regierung langes leben und gluckliche gesundheit ist mein andechtiges gebet in tiefster Demut meines herzens jederzeit bevor. Gnedigster churfurst und herr, dass E. churfürstl. Gn. meinem vielgeliebten Hern und gemahl zeit seiner zu Dresden werender verstrickung alle churfürstl gnad erwiesen, ihn mit ansehentlicher tractation und losament, so er nicht gnung bei stettigen angedenken weis zu ruhmen versehen und hiemit zue gleich mein elend und creuz darinnen mich der allmechtige Gott gestecket nicht wenig hochtröstlich gelindert, darfur bien ich schuldig und hochfleissig dankbar.

Ob nun wohl aber meine weitere grosse sublevation gewesen, da bies zue genzlicher aussöhnung bei der röm. Kais. Mt. unsers allergnedigsten herrn wie auch grundlicher hinlegung, was E. churfürstl. Cn. concernirt, obgedachter mein herr in so gnedigster churfürstlichen custodie verblieben mugen.

Gleichwol nichtsdestoweniger weil bei mir kein zweifel ubrig, dass beschehene ubergebung aus hochwichtigen und reif erwogenen ursachen, so meinem privat wunsch praevalirt zugelassen, als uns Gottes und E. churfürstl. Gn. gnedigsten wohlgefallen, solche gehorsambst ich biellich anheimb gestellet sein lassen.

Auf derselbigen beiderseits aldieweil nachmalen mein höchste zuversicht beruhet, darzu von allen ein mutiglich davor genzlichen gehalten, mir auch sonderlich von anwesenden commissariis getreulich geraten wierd, dass auf dieser welt kein einziges bequemers mittel zu

finden, meinem herrn seiner perdonirung wegen, wie auch mir zu helfen. Dann eine von E. churfürstl. Gn. erlangte gnedigste und väterliche intercession an höchs-gedachte ihrer kais. Mt. etc. unangesehen dass hin und wieder gute treuherzige freunde, teils auch catholische (denen mein herr in vergangener unruhe wieder viel furgenommene attentata sichern schuz gehalten ingleichen alle beförderung geleistet) und sonsten verhanden, so sein bestes suchen und an allen orten und enden soviel immer möglichen die brucken niederdrucken helfen. Dahero ich nicht unterlassen sollen, besondern bien verursachet worden, sowohl E. churfürstl. Gn. mit diesem aufs neue zue importuniren, wie nicht weniger an deroselbigen gnedigste und vielgeliebte frau mutter und hochgeehrte churfurstliche gemahlin, meine beiderseits gnedigste churfurstin und frauen, eine demütigste supplication zu verfertigen und gehorsambst zu bitten, sie geruheten gnedigst bei E. churfürstl. Gn. obgemelten meinem herrn durch dero vielgütige verbietung beizuspringen und durch E. churfürstl. Gn. hoch ansehenliche intercession bei ihrer kais. Mt. etc. seine schwere sache zue etwa einer linderung wo nicht genzlicher reparirung kaiserlichen gnaden zuvermitteln. Allermassen nu zue E. churfürstl. Gn. ich die grosse hoffnug gefast, sie werden sich erweichen und meines elendes in churfürstl. Gn. geruhen, sonderlich da jeczt die rechte zeit zue erweisung der höchsten gnaden und so immer wieder zuvergelten erscheinen.

Belanget an E. churfürstl. Gn. hierauf mein als armen hochbekummerten und verlassenen weibes um Gottes barmherzigkeit willen, demütigst ansuchen und bitten, sie geruhen aus angeborner christlicher auch heroischer natur sich meiner in Gnaden zu erbarmen, meines herrns E. churfürstl. Gn. vor der zeit treugeleisten dienste gnedigst erwegen, und zu obgedachter hochgesuchter intercession verwilligen, damit mein herr solcher teilhaftig wiederumb bei der röm. kais. Mt. etc. reconciliirt und zue gnaden gebracht, mit so schwerer angedroheten execution und straf am leben verschonet, wo möglichen zue voriger besiezung seiner guter verholfen werde. Was nun diesfals E. churfürstl. Gn. in ansehung meines und meiner kinder grossen elende gegen meinem gefangenen herrn mir und den meinigen als ja den hochbetrubsten erzeigen werden, Dessen werden dieselbige von Gott dem höchsten die zeitliche und ewige belohnung reichlich wiederumb zu erwarten haben. Mein herr wierd seines teils die tage seines lebens solche churfürstliche erzeigte gnade zue recognosciren mit höchster bestendiger treu nicht können vergessen und umb E. chufürstl. Gn. bin ichs sambt ihnen in meinem täglichen gebet zue Gott zu verschulden gehorsambst erböttig E. churfürstl. Gn. hiemit in Gottes allmechtigen schucz und schirm mich aber zue deroselbigen churfüstl. Gn. demutigst anbefehlend. Datum Prag den 26. Mai anno 1621.

E. churfürstl. Gn.

gehorsame in demuth gebets geflissene

Ursula Sofiha Schlicken grafin eingeborne von Oppersdorf m. p.

[Na rubu:]

Dem durchlauchtigsten hochgebornen fursten und herrn Johans Georgen herzogen zue Sachsen, Guelich, Cleve und Bergk, des heil. röm. reichs erzmarschalchen und churfursten, landgrafen in Duringen, marggrafen zue Meissen und burggrafen zue Magdeburgk, grafen zue der Marckt, und Rauenspurgk, herrn zum Rauenstein etc. meinem gnedigsten churfursten und herrn. —

Originál s přitištěnou pečetí v král. hl. saském státním archivu v Drážďanech. Loc. 9269. fol. 110—111.

49. VORŠILA ŽOFIE HR. ŠLIKOVÁ KURFIRSTOVI JANU JIŘÍMU:

Hraběnka Šliková hlásí se u kurfirsta o koně, šatstvo a jiné věci po hraběti pozůstalé a u Baltazara Blennagla se nacházející a prosí též, aby se směla na čas zdržovati v Žitavě.

Praha 1621 červenec 16.

Durchlauchtigster hochgeborner churfürst. Gnedigster herr etc.

E. churfürstl. Gn. fur dero hocherspriessliche regierung langes leben und gesundheit ist mein andechtig gebet zue Gott dem allmechtigen in tiefster demut jede zeit bevorn, und ist E. churfürstl. Gn. gnedigst bewust, dass bei deroselben weiland meines geliebten herrn und gemahls graf Joachim Andreas Schlicken seeligen, sechs kutschi ross sambt den wagen und anderer zue gehörung, Dann auch seine beste kleider und zwo silberne Flaschen in einem raiss kasten beisammen E. churfürstl. Gn. generalprofosen Balthauser Blennagel zueruck verblieben. Weiln aber ich arme hochbetrübte verlassene wittib vorhin zue dermalen ausgeplündert worden, umb alle das meinige kommen und mich also nunmehr sampt meinen elenden Kindern nicht ferner weis von was zu erhalten, als gelangst an E. churfürstl. Gn. mein umb die barmherzigkeit Gottes willen demütiges und hochflehenliches ersuchen und bitten, sie geruhen sich uber mich und meine elende kinder, als arme hochbetrübte und verlassene wittib und waissen, dahin zu erbarmen und mir oberwehnte sechs kutschi ross sampt den wagen und darbei verhandenen zugehörung gnedigst gefolgen, wie auch gedachtem generalprofos anbefehlen zue lassen, mir besagte kleider und zwo silberne flaschen nicht ferner vor zu enthalten, damit mein sohn, welcher ohne dass nach seinem lieben herrn vater seligen nicht das geringste bekommen, doch nur solche seine kleider habhaft werden, ich aber die ross, wagen und silberne flaschen, zue besserer unterhaltung mein und meiner kinder verkaufen möge und weiln ich auch gesonnen in wenig wochen wegen grosser teuerung alhier zue Prag mich hinaus aufs land zue begeben, als gelanget ferner an E. churfürstl. Gn. mein demütiges und hochfleissiges bitten, woferne es nachmals wegen der streiffenden rotte auf dem lande zue wohnen unsicher würde, mir die hohe churfürstl. Gn. zu erzeigen und gnedigst zu gestatten, mich eine

zeitlang sampt den meinigen in der stadt Zittaw aufzuhalten; Solches umb E. churfürstl. Gn. hinwiederumben mit andechtigem gebet gehorsambst zu verschulden, sind ich und meine kinder stetigs eingedenk und gefliessen. E. churfürstl. Gn. in Gottes allmechtigen schutz und schirm zum treulichsten befehlenden mich aber obgebettener sachen demütigst getröstende.

Datum in der kleinern stadt Prag, den 6./16. Julii anno 1621 etc.

E. churfürstl. Gn.

demütige gebetsbefliessene allezeit

Ursula Sophiha Schlick

grafin eingeborne von Oppersdorf, wittib.

Orig. v král. hlav. saském státním archivu v Drážďanech. Loc. 9269. fol. 139.

50. VORŠILA ŽOFIE HR. ŠLIKOVÁ ADAMOVI Z VALDŠTEJNA:

Žádá o vyplacení 400 kop, jež má k požadování z panství Svijanského. Týdně jí bylo přiřknuto 50 m. k.

Praha 1622 květen 6.

Hochwolgeborner Herr Herr: Ingebür Insonders Vielgeliebter Herr Schwager, E. Gn. glückselige gebenedeyung, benebenst gesundheit und langes leben von der göttlichen Allmacht, ist mein innerlich gebett und devotion unablessig allzeit bevor.

Dieselbe sonder Zweifel in Unabfelliger gedechtnuss sich werden zu erinnern haben, was massen nunmehr in abgewichenen Jahr so aus euserrster unumbgenglicher Noth, jedoch ohn einziges auskommen und aufenthalt ich mich allhie zu Prag aufzuhalten gedrungen, durch deren damaligen angeordneten Kays. Maytt. Herrn Herrn Commissarien billich erfundene ermessigung mir fünfzig Schockh zu wochentlicher Sustentation deputirt, und aus der eingezogener Herrschaft Swijan folgents unverzüglich zu reichen, gnedigst und grossgunstig bewilliget worden. Nu hette es selbiger Zeit zwar an würklicher abstattung solches deputats, belangendt den Ambtman obbemelter Herrschaft, ehe E. Gn. hochgeehrter Herr Herr Vetter und Röm. Kays. Maytt. Obrister die possession derselben ergrieffen, gar keinen anstoss vielweniger aufenthalt verursachet, wann nicht von den andern Herren Commissarien Bunzelischen Kreises deswegen Eintrag verfolget, so damahlen alles, was an baarem gelde in dem Ambt vorhanden, heraus genommen und laut praetendirten kayserlichen befehlichs ander orten verwenden müssen, darob dann ich schmerzlich verkürzet, nicht mit geringem Nachtheil aufgehalten und in 400 Sch. retardat, so mir noch bis dato herauszugeben in resto verbleiben.

Solche aber alldieweil E. Gn. Herr Herr Vetter bey antrettunng der Herrschaft in keinerlei weise recognosciren wollen, besondere mich an dermahlige gewesene Herrn Herrn Commissarien abgewiesen, deme

auch gleichwol billich das ich an dem schlechten was ich zu solcher Zeit aus euserster bedürftigkeit in geringster praetension gesuchet, mir daneben für billich erkandt von andern hie zwischen ausborgen müssen, einmal ohn langem Verzug unverkürzet und unverhindert gelassen werde, Sonderlich da so woll noch iezt fast kein Heller mir übrig, davon ich zu zahlen oder meine gläubigern in ferneren gutten Credit zubehalten bemechtiget.

Derowegen so gelanget an E. Gn. mein hochfleissiges ansuchen und bitten, Sie geruhen in erwegung der höchsten Billigkeit mir diese grosse Gnade zu erzeigen, und dahin befürderlich zu erscheinen, damit entweder aus Kays. Mayt. Rendt oder Zahlampt oder wo sonsten unaufzüglich hingewiesen mir die 400 fl. hinterstellig erleget, Ich in jetziger meiner Trübseligkeit des einmahl bewilligten Deputats vollig und fruchtbarlich möge zu geniessen haben. Welches E. Gn. der Allerhöchste wird reichlich wiederumb belohnen, dessen höchster Schutz, mich aber dero beharlichen Gnade auf embsigst thue noch ferner anbefehlen; Datum, den 6. May Ao. 1622.

E. Gn.

Im Gebetthen Vorbitterin zu Gott
Urssula Sophia Schlickin
Gräfin Wittib m. p.

Na rubu je tato poznámka:

„10. May 1622. Uršula Žofie hrabinka z Šliků jměla sobě nařízené deputátu každýho týdne 50 m. k. z důchodů Svijanských, dokud se toho statku P. nejvyšší z Valdštejna neujal. Než od tý doby, že se jí hned nic nedávalo, tak že jí 400 k. restírují. Žádá, aby jí buď z renthausu anebo odkud jinud zaplaceno bylo."

Má se dáti jí z renthausu.

No. 385.

[Na rubu:]

Dem Hoch- und Wohlgeboren Herrn Herrn Adamus Herrn von Waldstein, Herrn auf Lowosic, Selowitz u. Milowitz, köm. kai. auch zu Hungarn und Böheimb königl. Majt. geheimen Rath, Cammerer, u. Obristen Landhoffmeister des Königreichs Böheimb, Meinem Ingebür Insbesonders vielgeliebten Herrn Schwager.

Originál v c. k. místodržitelském archivu v Praze C. 215. S. 65.

51. VORŠILA ŽOFIE HR. ŠLIKOVÁ RADĚ MĚSTA ML. BOLESLAVI:

1629 listopad 7.

„Svědomí ku potřebě Slovútné Opatrnosti J. M. C. pana rychtáře, purkmistra a Rady města Boleslava Mladého nad Jizerou, před Jichmi Mil. J. M. C. pány Commissaře na hradě Pražském, v příčině dluhův, osob, a statků confiscirovaných od J. M. C. nařízených, kdež je otevříti, čísti a slyšeti náleží."

„Já Voršila Žofie Šliková, hraběnka rozená z Opperštorfu, Dubu a Frýdštejna, a na Nudvojovicích, vdova, vyznávám, jakož jsem od Slovútné Opatrnosti J. M. C. pana rychtáře, purkmistra a rady města Boleslava Mladého nad Jizerou, vedle práva a zřízení zemského požádána, abych jim svědomí vydala, že jsem toho povědoma, že jsou na onen čas někdy Panu manželu mému nejmilejšímu dobré paměti urozenému Pánu Joachimovi Ondřejovi Šlikovi z Holejče, hraběti z Pasaunu a z Lokte, jistou summu peněz zapůjčili, i pamatuji se, v tom, že tehdáž za živobytí témuž někdy Panu manželu mému byli zapůjčili jeden tisíc kop míš., a z takové summy i ourok do některého času se odvozoval, a aby taková summa jim Mlado-Boleslavským oplacena býti měla, toho nejsem povědoma, a že to v pravdě a v skutku tak jest, to přijímám k své víře, a dobrému svědomí, a pro lepší toho důvěření toto svědomí mé pečetí svou vlastní jsem upečetiti dala, a v něm se rukou mou podepsala, čehož jest datum 7. Novembris Léta 1629.
Voršila Žofie Šlikovna hrabinka, rozená z Opperstorfu, vdova. m. p.
„Eröffnet den 9. Mai 1824. Alois Gelen, k. k. Gubernialarchivbeamter".

Originál v c. k. místodržitelském archivu v Praze sign. C. 215. S. 65.

52. VORŠILA ŽOFIE HR. ŠLIKOVÁ MANDELÝNĚ HOFFMANNOVÉ, ROZ. FLORÝNOVÉ Z LAMBŠTEJNA:

Svijany 1636 srpen 18.

Svědomí hraběnky Voršily Žofie Šlikové ku potřebí urozené Paní Mandelýny Hoffmannové, rozené Florýnky z Lambštejna, před J. M. Pány komisaře ke komisi revisionis od J. M. C. nařízené, tu kdež je čísti a slyšeti náleží.

„Já Voršila Žofie hraběnka Šliková, rozená z Oppersdorfu etc. Známo činím tímto listem, tu kdež by toho potřeba nastala, že jsem žádána od urozené Paní Mandelýny Hoffmannové, rozené Florýnky z Lambštejna, jakožto pozůstalé dcery po dobré paměti paní Anně Florýnové z Polehrad, abych jí svědomí listovní před Jich M. Pány Comisaře, od J. M. C. k kommissi revisionis zřízené vydala, a jakého svědomí ode mně žádá, to mně od ní v známost uvedeno jest.

I toho jsem povědoma a v své paměti snáším, že jest dobré paměti, vysoce urozený Pán Pán Joachim Ondřej Šlik z Holejče, hrabě z Pasaunu a z Lokte, a na Svijanech, Pan manžel můj: dlužen zůstal dluhu pravého a spravedlivého, paní máteři její, urozené Paní Anně Florýnové z Polehrad, Deset tisíc kop míš. Poněvadž pak takové svědomí jí odepříti jsem nemohla: Vyznávám tímto listem, že svrchu jmenovaná Paní Anna Florýnová, dobré paměti Pánu 'mému v létě 1617 při čase sv. Havla, ještě před tou roztržitostí v království Českém deset tisíc kop. míš. hotových, na dobré berné minci zapůjčila, které dobré paměti Pán Mikuláš Vratislav z Bubna, a na Březině, a po jeho smrti paní manželka jeho, paní Barbora z Bubnova, nyní Mlaďa-

tova, rozená z Budova: Jakožto mocná otcovská poručnice, nad statkem a dítkami, po témž panu Mikulášovi Vratislavovi z Bubna, pozůstalými, často jmenované Paní Anně Florýnové dlužna byla, a na místě jejím, ona paní z Bubnova, nyní Mlaďatova, takovou summu peněz, svrchu jmenovanou, dobré paměti panu manželu mému tehdáž na hotově zcela a zouplna vysaditi jest dala. Kterážto summa také od něho, osobně přijata, a svrchu jmenované Paní Anně Florýnové z Polehrad, ihned na Panství Svijanském, deskami zemskými pojištěna jest.

A což tuto svědčím, že to všecko v skutku a v pravdě tak jest, to přijímám k své víře a duši. Na potvrzení toho pečeť mou vlastní k tomuto svědomí jsem přitisknouti dala a je rukou svou vlastní podepsala. Čehož datum jest na Svijanech den 18. Augusti A. 1636.

Voršila Žofie hrabinka Šlikovna
rozená z Oppersdorfu m. p.

Originál v c. k. místodržitelském v archivu v Praze sign. C 215 S 65.

53. VORŠILA ŽOFIE HRABĚNKA ŠLIKOVÁ CÍSAŘI FERDINANDOVI III.:

Hraběnka vdova prosí Ferdinanda III. o prodloužení lhůty k vystěhování se.

1638 březen 1.

Aller durchlauchtigst: Grossmächtigst: Unüberwindtlichster Römischer Kaiser, auch zue Hungern undt Böheim König.

Allergnedigster Kaiser, König und Herr. Demnach Eure Kay: und Kön: Mt: vor etlichen Monaten im Königreich Boheim allergnedigst publiciren Undt anbefehlen lassen, dass alle Uncatholische Innwohner icztbesagten Königgreichs, so sich zur katholischen religion nit accommodiren würden, inner einer gewissen Friest von dannen emigriren solten: So bin ich zwar schuldigster massen bereit, geregten Emigrations Patenten mich gehorsambst zu untergeben: Alldieweiln ich aber als eine arme Verlassene Wittib mein Güttlein Nudwojowicz in so geschwinder eil nit versilbern; noch auch dato von (titul-) Herren Generaln Colloredo meine anderwertige abstattung an barem gelde, die von E. Kay: Mt: ihm nunmehr zum andern mahl mit allem ernst auferleget worden, erlangen kann: Als gelanget an Eure Kay: Mt: hiemit mein allerunterthenigst: höchstflehentliches bietten, Sie geruhen allergnedigst an mir als einer armen Verlassenen Wittiben den Emigrationsanfang nit ergehen zu lassen: sondern mir hergegen allergnedigst so viel Verbleibungsfriest allergnedigst zu vergönnen, biss ich vorhin meines bey rechten so soch privilegirten heirathgutts zu einem nothwendigen viatico wirklich fähig werden könne. Solches will ich mit meinem gebeth bey Gott indemk zu sein nit unterlassen.

Eurer Kay: Mt: mich allerunterthenigst ergebende, Eurer Kay: und Kön: Mt: allerunterthenigste

Ursula Sophia Graffe Schlickin Wittib.

Originál v c. k. místodržitelském archivu v Praze, sign. R 109/13, opis v zemském archivu v Praze.

54. CÍSAŘ FERDINAND III. MÍSTODRŽICÍM O VORŠILE ŽOFII HR. ŠLIKOVÉ:

Dekret Ferdinanda III., jímž se hraběnce Šlikové prodlužuje lhůta k vystěhování až na 8 dní po Velikonoci.

Prešpurk 1638 březen 8.

Ferdinand der Dritte von Gottesgnaden Erwelter Römischer Kaiser auch zue Hungern und Behemb König.

Hoch Unnd Wohlgeborne Unnd Gestrenge, liebe getreue. Wass gestelt Uns Ursula Sophia Grafin Schlickhin Wittib, damit wir Ihr so lang im land zuverbleiben, bis Sie zu Ihrem praetendirenden heirathgutt gelangen möchte, gnedigst verwilligen wolten, demüetigst angelangt Unnd gebeten, des giebt Euch die beylag mit mehrerm zuuernehmen.

Wann Wir dann noch zu allem Überfluess Ihr den Termin, wie auss beiliegender Abschrifft zu sehen ad emigrandum bis auff acht tag nach Ostern in gnaden erlängert:

Als haben Wir Euch solches hiemit in gnaden anfüegen wollen, gnädigst befehlende, dass Ihr Sie bei gerügter frist schützet und handhabet, benebens aber Ihr, sich diese Zeit über in der Religion ohne ärgernuss zuverhalten, gemessen einbildet Massen Ihr zu thun, Und daran Unsern gnedigsten willen unnd Mainung zu erstatten wissen werdet. Geben in Unser Stadt Pressburgkh den Achten Monatstag Martii im Sechzehenhundert Acht unnd dreissigsten, Unserer Reiche dess Römischen im Andern dess Hungarischen, im dreizehenden unnd dess Böhembischen im Aylfften Jahre.[1]

Ferdinand m. p.

Ad mandatum sacrae Caesareae Maiestatis proprium

Gulielmus Comes Slavata m. p.

Regis Bohemiae Supremus Cancellarius.

Freissleben m. p.

Der Röm: Kay: auch zu Hungarn Unnd Böhemb königl: May: Unsers Allergnedigsten Herrn wegen der Fr: Ursula Sophia Graffin Schlickhin wittib hiemit anzudeuten, höchsternant Ihr Ray: May: hetten sich auf Ihr wegen erlengerung des ad emigrandum gesetzten termins gehorsambst eingereichte Supplicіren gnedigst resolvirt Unnd Ihr erlaubt, dass Sie noch bis auff 8 tag nach Ostern im landt bleiben möge, Jedoch sich diese Zeit über in der Religion ohne ärgernuss verhalten, auch nach Verfliessung solcher Zeit denen Reformations Patenten gemäss das landt Unfehlbar raumen, Unnd da sie noch Ichtwas daselbst zuverichten, solches durch einen Vollmächtigen gleichwohl bestellen solle. Wornach Sie sich nun zu achten. Decretum Posonii 8. Martii Anno 1638.

Originál v c. k. místodržitelském archivu v Praze, sign. R 109/13, opis v zemském archivu v Praze.

55. FERDINAND III. MÍSTODRŽICÍM O VORŠILE ŽOFII HR. ŠLIKOVÉ:

Císař rozhodl, že hraběnka jako protestantka nemůže býti na panství Opočenské uvedena.

Vídeň 1644 leden 13.

Ferdinand der dritte.

Hoch und Wohlgeborne und Gestrenge liebe Getreue. Wir haben aus Euerem vom 16. Decembris jüngsthin eingelangten Schreiben und Bericht gnädigist verstanden, was Gestalt die verordnete execution und Einführung der Ursula Sophiae Grafin Schlickin in die herschaft Opotschna, darumb dass sie als eine, der katholischen Religion nit beigethane Person, der Landtafel nit fähig, bisherr in suspenso verbleiben müssen.

Gleichwie Ihr Schlickin nun berührte Einführung umb abgedachter Ursachen willen, billig denegirt und verweigert worden. Als lassen wir es in übrigen auch des würdigen hoch und Wohl gebornen Unsers lieben Getreuen Rudolphen von Colloredo, Grafens zu Wallsee, Herrn auf Dobra und Fleyana, Malteser Ordensritters, Unsers Kammerers, feldmarschalkens, und bestelten obr. beigefügten (sic) Uns bei eingebrachten Einwenden, ungeachtet bei voriger Unserer gnädigsten resolution allerdings in Gnaden bewenden, so Ihr Ihm dann gebührend anzudeuten und in dem Fall der weiteren ermanglenden Bezahlung (jedoch anderer Gestalt nicht als wann sie Schlickin sich entweder durch Erkanntnus der heiligen katholischen Religion selbst habilitirete oder Ihr Recht einem andern katholischen Inwohnern cedirete) die vor anbefohlene starke execution fort zu stellen, auch daran Unsern gnädigsten Willen und Meinung zu vollbringen wissen werdet. Geben Wien den 15. Januarii Anno 1644.

Ferdinand
Gulielmus comes Slavata
R. Boh. S. S. Cancellarius.

Ad mandatum Sac. Caes.
Majestatis proprium
Albrecht v. Kolowrat.
Ad. Pecelius.

Kopie v archivu ve Smečně Nr. 52, fol. 92, opis v zemském archivu v Praze.

REJSTŘÍK.

*

OPRAVY TISKOVÉ.

Str. 24.	ř. 1.	shora	připoj k nadpisu hlavy číslici 4.	
„ 32.	„ 12.	zdola	čti	z Polhausenu.
„ 63.	„ 13.	shora	„	konfessi.
„ 65.	„ 18.	„	„	nemísily.
„ 87.	„ 15.	„	„	Lisova.
„ 105.	„ 16.	„	„	Thurn.
„ 107.	„ 9.	shora	„	Thurnovým.
„ 108.	„ 7.	„	„	Thurnem.
„ 110.	„ 6.	zdola	„	Lamberkově.
„ 146.	„ 4.	„	doplň	Václav Vilém.
„ 154.	„ 12.	„	čti	horší!
„ 198.	„ 16.	zdola	„	zajisté.
„ 222.	„ 1.	shora	„	Šliková.
„ 292.	v nadpisu č. 28 doplň J. O. Šlikovi.			

*

